

OBRA SOCIAL. L'ÀNIMA DE "LA CAIXA".

**Programa de
Formació per a
l'Acolliment
en Família Extensa**

EDICIÓ
Obra Social "la Caixa"

COORDINACIÓ DE FOTOMECÀNICA I IMPRESSIÓ
Edicions 62, S.A.

DISSENY GRÀFIC I MAQUETACIÓ
Edicions de l'Eixample, SL

IMPRESSIÓ
Pressing Impressió Digital S.A.

© dels textos, els seus autors
© de l'edició, Obra Social "la Caixa", 2012
Av. Diagonal, 621. 08028 Barcelona
DL: B.16491-2012

PROGRAMA DE FORMACIÓ PER A L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA

Direcció

Pere Amorós
Jesús Palacios

Autors

Pere Amorós
Jesús Jiménez
Mª Cruz Molina
Crescencia Pastor
Laura Cirera
Dolores Martín

Equip de les Universitats de Barcelona i Sevilla

M. Jesús Comellas
Nuria Fuentes
Pilar Lozano
Mª Isabel Mateo
Ana del Pino
Asunción Pastor
Anna Ramon
M. Àngels Balsells

Cándida Naranjo
Robledo Roldán
Rocío Rueda
Encarna Sánchez

Equips de Tècnics de les Comunitats Autònomes

Canàries

Carmen Pardillo
José E. Hernández
Margarita Vilar
Edina Lucas
Francisco Ojeda
Esther Alonso
Mª Eugenia Alvarado
Araceli Aparicio
Patricia Añazco
Mª Carolina Bastarrica
Laura Canomanuel
Araceli Espino
Mercedes Fleitas
Carmen D. Hernández
José E. Hernández
Mª Candelaria Hernández
Ana I. Gómez
Manuel González
Ricardo G. Machín
Esther Pérez
Rosa Pérez
Adrián C. Quintana
Francisco J. Raposo
Teresa Velázquez

Castella - la Manxa

María Ger
Nuria Alía
Pilar Apiñaniz
Elías Calvo
Catalina Cámara
Begoña Castaño
Cristina Castro
Mª Vicente Cervera
Jesús Cuerda
Carolina Encinas
Pilar Fletes
Mª Ángeles Gil
Fernando E. Gómez
Julia González
Yolanda Hidalgo
Anastasia Liedo
Augusto Luna
Francisco Miguel Rubio
Rocío Morant
Julia Parra
A. Belén Sánchez
Mª Teresa Valiente

La Rioja

Carmen Gómez
Francisco Nuñez
María del Val Álvarez
Raquel Berdejo
Félix Górriz
María Teresa Palomo
Concha Salcedo
Jesús Río

Madrid

Pilar Cayuela
Mª Isabel Martín
Cristina Casas
Teresa Cristóbal
Elena Foronda
Raquel González
Mª Soledad Martínez
Ana Murillo
Isabel Muñoz
Yolanda Quija
Olga Rivas
Ángel L. Sierra

ÍNDEX

Presentació i característiques del programa	9
Antecedents	15
L'acolliment en família extensa: concepte i evolució	17
Característiques del programa de formació	23
Com cal desenvolupar les sessions del programa	44
Punts per reflexionar sobre la sessió	47
Avaluació de la sessió	48
SESSIÓ PRELIMINAR. Les famílies d'acollida: ens presentem	49
Activitat 1 ENS PRESENTEM	55
Activitat 2 COMPARTIM EXPERIÈNCIES	58
Activitat 3 LA RODA DE LES SESSIONS	61
SESSIÓ 1. L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials	65
Activitat 1 AVANTATGES I INCONVENIENTS DE L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA	71
Activitat 2 QUINS DRETS I DEURES ENS CORRESPONEN COM A ACOLLIDORS?	74
Activitat 3 QUINES DECISIONS PRENEM?	83
SESSIÓ 2. Els rols diferencials	87
Activitat 1 PERÒ, QUI SÓC JO?	93
Activitat 2 LA IMPORTÀNCIA D'ESTAR INFORMAT	102
Activitat 3 ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS	110
SESSIONS 3a. Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències	125
Activitat 1 L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS	131
Activitat 2 PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA	134
Activitat 3 QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?	142
SESSIONS 3b. Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències	147
Activitat 1 CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA	153
Activitat 2 LA SEXUALITAT ADOLESCENT	158
Activitat 3 DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT	163
SESSIÓ 4. Relacions amb els pares biològics. Visites	173
Activitat 1 FORMATS DE VISITES I CONTACTES	179
Activitat 2 DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR	183
Activitat 3 BONES RELACIONS I VISITES	187
SESSIÓ 5. Els estils educatius	193
Activitat 1 DIFERENTS MANERES D'EDUCAR	200
Activitat 2 ELS ESTILS EDUCATIUS	210
Activitat 3 APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA	216
SESSIONS 6a. La gestió positiva del conflicte	221
Activitat 1 QUINS CONFLICTES TROBEM?	229
Activitat 2 EL PERQUÈ DEL CONFLICTE	232
Activitat 3 DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS	236
Activitat 4 BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA D'UN CONFLICTE	241

SESSIONS 6b. La gestió positiva del conflicte	245
Activitat 1 DAVANT UN CONFLICTE NO RESOLT, QUÈ SENTIM?, QUÈ PENSEM?, QUÈ FEM?	251
Activitat 2 COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?	254
Activitat 3 SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD	261
SESSIÓ 7. La prevenció de les conductes de risc	269
Activitat 1 PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC	275
Activitat 2 POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS	281
Activitat 3 DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!	287
SESSIÓ 8. El reforç personal a les persones acolloïdores	297
Activitat 1 L'AUTOCONEXEMENT	303
Activitat 2 PENSAR EN POSITIU	307
Activitat 3 DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCIÓ	311
SESSIÓ 9. Relació amb la comunitat i utilització de recursos	317
Activitat 1 NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM	323
Activitat 2 DE QUINS RECURSOS DISPOSEM?	326
Activitat 3 COM FEM SERVIR ELS RECURSOS?	330
Referències bibliogràfiques	337

CD-ROM

Diapositives i fitxes de treball

SESSIÓ PRELIMINAR.	Les famílies d'acollida: ens presentem
SESSIÓ 1.	L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials
SESSIÓ 2.	Els rols diferencials
SESSIONS 3a i 3b.	Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències
SESSIÓ 4.	Relacions amb els pares biològics. Visites
SESSIÓ 5.	Els estils educatius
SESSIONS 6a i 6b.	La gestió positiva del conflicte
SESSIÓ 7.	La prevenció de les conductes de risc
SESSIÓ 8.	El reforç personal a les persones acolloïdores
SESSIÓ 9.	Relació amb la comunitat i utilització de recursos

DVD

Vídeos:

SESSIÓ PRELIMINAR.	El perquè de l'acolliment
SESSIÓ 1.	L'acolliment familiar: aspectes diferencials
SESSIÓ 3b.	Els diferents canvis en l'adolescència
SESSIÓ 4.	Les visites són cosa de tots
SESSIÓ 5.	Els estils educatius: diferents maneres d'actuar
SESSIÓ 6a.	Un conflicte, diferents percepcions
SESSIÓ 6b.	Les actituds davant els conflictes
SESSIÓ 7.	Detectar a temps evita problemes!

Històries animades:

SESSIÓ 2.	Estratègies per informar els adolescents
SESSIÓ 3a.	La adolescència en tres generacions
SESSIÓ 4.	Dificultats en les visites. La història de l'Anna
SESSIÓ 6a.	El perquè del conflicte

Presentació i característiques del programa

L'Obra Social "la Caixa" dedica nombrosos esforços a millorar les condicions de vida de les persones. Entre les múltiples iniciatives que desenvolupa, cal destacar el programa CaixaProinfància, que busca trencar la transmissió de la pobresa de pares a fills, tot afavorint el desenvolupament d'una infància més sana i feliç, així com un desenvolupament més ple del potencial i les capacitats que té. En el marc del programa CaixaProinfància, es promouen serveis de Suport educatiu familiar, que donen suport al desenvolupament i el benestar de les famílies. En aquesta línia s'inclou el **Programa de formació per a l'acolliment en família extensa**, adreçat a famílies de l'àmbit de la protecció a la infància.

L'any 1996 l'Obra Social "la Caixa", sensibilitzada pel que fa a l'atenció als infants en situació de risc i a les seves famílies, va posar en marxa el programa anomenat **Famílies Cangur**, l'objectiu principal del qual era impulsar alternatives d'acolliment familiar que permetessin resoldre el problema de molts nens i nenes que s'han de separar temporalment de la família. En aquesta mateixa línia de treball, l'any 2002 es va elaborar un **Programa de formació per a famílies acollidores d'urgència** i, l'any 2005, el **Programa de formació per a l'acolliment en família extensa** que aquí presentem.

Aquest programa tracta una modalitat d'acolliment que s'anomena acolliment en família extensa, que és el que es duu a terme dins del mateix grup familiar. Professionals de protecció de la infància opinen que la millor manera de cobrir les necessitats dels nens en situació de desemparament és que els acullin familiars. D'aquesta manera, es considera que es cobreixen de manera òptima les necessitats de continuïtat, sentiment d'identitat i pertinença dels menors.

Els acolliments en família extensa són els que es formalitzen amb persones vinculades a l'infant per una **relació de parentiu**. Permeten que els nens i nenes visquin amb persones que ja coneixen i en qui confien; donen **continuïtat** a la seva història personal, familiar i social, i proporcionen uns serveis preventius i socioeducatius que enforteixen els **vincles familiars** i augmenten la capacitat de la família.

Actualment, l'acolliment en família extensa és la primera alternativa que es valora quan s'ha de separar un nen o nena de la família i, com a conseqüència d'això, es pot afirmar que es tracta d'una de les mesures de protecció a la infància que inclou més nens i nenes. Prop d'un 85% dels infants en acolliment familiar estan atesos per la família extensa.

Els estudis i les recerques ens indiquen que en els casos d'acolliments en família extensa els processos de formació són més escassos que en els casos d'acolliment en família aliena. Aquesta situació està evolucionant gràcies al fet que els familiars acollidors, l'administració pública, els professionals i les entitats socials són conscients de la importància de desenvolupar processos formatius i de suport semblants als que es desenvolupen amb la família aliena.

Els parents acollidors han d'estar preparats per proporcionar seguretat, afermar el benestar, cobrir les necessitats especials i manejar els contactes i la vinculació amb la família biològica. Els programes de formació i orientació, a més d'ajudar la família a obtenir les habilitats necessàries, creen una vinculació i un sistema de treball amb els professionals.

El **Programa de formació per a l'acolliment en família extensa** pretén fomentar relacions positives que facilitin la superació de períodes de dolor emocional, ensenyant a cercar suports i fomentant l'autonomia, evidenciant la importància que té estimular l'aferrament, l'autoestima, les habilitats socials, la gestió positiva del conflicte i la creativitat per reforçar d'aquesta manera la nova situació familiar.

El **Programa de formació per a l'acolliment en família extensa** pretén afavorir el desenvolupament de les famílies acollidores extenses en tres dimensions fonamentals:

1. **Dimensió actitudinal i emocional** que afavoreix l'acceptació del passat de l'infant, els seus sentiments i records sobre la família, tot fomentant la dis-

posició a mostrar respecte envers la família biològica i les circumstàncies que han dut a la separació. Igualment, ajuda el nen a conservar i valorar la seva història i acceptar els sentiments d'ambivalència i inseguretat que té, així com afavorir els contactes amb els pares.

2. **Dimensió de desenvolupament d'habilitats** que permeten afrontar d'una manera competent la tasca d'educar un infant en totes les seves necessitats i aspectes concrets (estils educatius, gestió positiva del conflicte, etc.).
3. **Dimensió cognitiva:** relacionada amb el procés d'acolliment i les implicacions que té (deures i drets), diferències intergeneracionals, rols familiars, problemes més habituals, reforç personal, recursos que té la societat, etc.

■ Estructura del programa

El conjunt de temes que tracta el programa recull els aspectes que es consideren més rellevants del procés d'acolliment familiar per a les famílies extenses. Malgrat que els temes es presenten seqüenciats de manera lògica, cada un s'ha dissenyat perquè també es pugui tractar de manera independent.

Els temes s'han distribuït en les sessions següents:

- Sessió preliminar. [Les famílies d'acollida: ens presentem](#)
- Sessió 1. [L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials](#)
- Sessió 2. [Els rols diferencials](#)
- Sessió 3a. [Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències](#)
- Sessió 3b. [Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències](#)
- Sessió 4. [Les relacions amb els pares biològics. Visites](#)
- Sessió 5. [Els estils educatius](#)
- Sessió 6a. [La gestió positiva del conflicte](#)
- Sessió 6b. [La gestió positiva del conflicte](#)
- Sessió 7. [La prevenció de les conductes de risc](#)

- Sessió 8. [El reforç personal a les persones acollidores](#)
- Sessió 9. [Relació amb la comunitat i utilització de recursos](#)

El Programa de formació per a l'acolliment en família extensa s'ha elaborat tenint en compte la importància de les experiències i vivències individuals i grupals, ja que constitueixen un element a partir del qual és possible analitzar la pròpia realitat des d'una altra perspectiva i promoure canvis i noves experiències positives. La confecció dels materials que aquí es presenten s'ha fet a partir dels destinataris principals, els acollidors i acollidores en família extensa, amb l'esperança que siguin útils, que responguin a les seves necessitats i que en reforcin les habilitats. Igualment, aquests materials s'han elaborat en contacte directe i en col·laboració amb els professionals que treballen amb aquestes famílies.

Des de l'Obra Social "la Caixa" volem expressar la nostra satisfacció i il·lusió amb l'edició d'aquest programa, i també el nostre desig que aquests materials esdevinguin un instrument útil per als professionals, de tal manera que hi tinguin una eina que acabi beneficiant qui en realitat n'és el destinatari últim: qui acull i qui és acollit.

Característiques del programa

ANTECEDENTS

L'evolució experimentada a Espanya per l'acolliment familiar, a partir de la Llei 21/87 i de les actituds dels responsables i tècnics de les diferents comunitats autònomes, va promoure uns canvis molt importants en la nova metodologia d'intervenció. En primer lloc, els canvis es van centrar en la necessitat de fer campanyes de captació per sensibilitzar la societat i per captar famílies capaces d'assumir els nous reptes que representava l'acolliment familiar. D'altra banda, aquests nous reptes implicaven rols nous i complexos en les famílies acollidores, per la qual cosa calia preveure models de selecció i formació diferents dels que s'havien fet fins llavors.

Al començament dels anys noranta, la Comunitat Autònoma de Castella i Lleó, conjuntament amb el Ministeri d'Afers Socials, sensibles davant aquesta nova situació, van encarregar a un grup de professionals la creació d'un programa de formació per a famílies acollidores. Aquest programa (Amorós, Fuertes i Roca, 1994) va representar un nou model d'intervenció i una nova concepció d'un treball cooperatiu entre les famílies acollidores i els equips de l'Administració. Aquest programa s'ha utilitzat a la major part de comunitats autònomes.

El 1997 es va engegar l'anomenat programa Famílies Cangur de la Fundació "la Caixa" en col·laboració amb diverses comunitats autònomes. Entre les innovacions que va provocar aquesta col·laboració podem destacar els acolliments d'urgència-diagnòstic, els acolliments d'immigrants i els programes d'intervenció amb la família biològica. Paral·lelament a la creació d'aquestes noves modalitats, i després d'haver observat la necessitat d'una formació específica per a les famílies acollidores d'urgència, es va elaborar el programa de formació per als acolliments d'urgència (Amorós, Palacios, Fuentes, León, Mesas, 2002).

Actualment el repte s'ha centrat en els acolliments en família extensa. D'una banda, s'ha observat que representen el 85 % dels acolliments familiars (Fernández del Valle Bravo, 2003), i, d'una altra, és un fet constatat que les famílies extenses reben menys preparació que les alienes; així, per exemple, O'Brain (2000) mostra que, davant el 76 % de les alienes, únicament el 13 % de les famílies extenses reben formació per a l'acolliment. Aquesta mateixa investigació va trobar també menys seguiment en grup en el cas d'acolliments en família extensa (15 %) que en el d'aliena (62 %) (Congressional Research Services, 1993).

Aquestes situacions van plantejar la necessitat d'unir esforços (Fundació "la Caixa", comunitats autònomes i equip d'investigadors) per elaborar un programa de formació

adreçat a les famílies extenses que feien acolliments familiars. Un programa previst com un procés d'ajuda i formació continuada durant el temps en què les famílies fan l'acolliment.

Tots aquests plantejaments sorgeixen davant una nova estratègia de relació entre els professionals i les famílies acollidores que requereix unes actituds i unes habilitats especials, i en què l'objectiu fonamental és millorar les habilitats educatives dels membres de la família acollidora i ajudar-los a confiar en les seves pròpies capacitats, tot això en un clima de col·laboració positiva entre els professionals i la família.

Un dels objectius de la intervenció professional és que els acollidors prenguin consciència del seu nou rol i ajudin el noi o la noia i els seus pares a ser conscients del canvi de situació que ha tingut lloc. Els nous rols comportaran noves responsabilitats, noves interaccions i noves maneres de resoldre les situacions. Lògicament, el més desitjable és que els objectius i les estratègies d'actuació s'estableixin d'una manera consensuada entre les dues famílies, per tal d'evitar a tot preu les desqualificacions mútues. El bon clima en les relacions ajudarà l'adolescent a conèixer millor la nova situació, els seus drets, les possibilitats de relació entre les diferents parts implicades, si pot conservar la relació amb els seus germans, els nous rols que ha d'assumir, la manera de desenvolupar una nova identitat i d'afrontar els sentiments de pèrdua.

D'acord amb Portengen van Neut (1995), és important que els acollidors a la família extensa sentin que són una part del sistema de protecció al voltant dels seus acollits, que es vegin ells mateixos com a persones capaces tant de formular objectius com d'assolir-los, i que percebin que el que s'està fent amb ells no és solucionar-los un problema des de fora, sinó ajudar-los a desenvolupar els coneixements i les destreses que els permetin resoldre'ls per ells mateixos.

L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA: CONCEPTE I EVOLUCIÓ

Al voltant de la dècada dels vuitanta és quan en alguns països va tenir lloc el reconeixement dels acolliments en família extensa, amb la qual cosa es va revalorar positivament aquesta alternativa (Greef, 1999). Diverses investigacions van mostrar que els acolliments en família extensa tenien més conseqüències positives de les que es pensaven. Així, per exemple, la investigació de Rowe, Cain, Hundleby i Keane (1984) sobre acolliments a llarg termini va arribar a la conclusió que, comparats amb els que s'inclouen en altres modalitats d'acolliment, els nens acollits en família extensa semblava que es trobaven millor en tots els aspectes.

El reconeixement que l'acolliment en família extensa respon a una filosofia de preservació familiar; les dificultats per als acolliments en família aliena; el suport social a les famílies amb dificultats; la problemàtica de la compensació econòmica lligada a altres tipus d'acolliment, etc. són alguns dels factors que han originat un canvi en l'actitud, en la política i en la pràctica d'alguns països, que ha permès que l'acolliment en família extensa s'hagi difós i hagi augmentat (Berrick, Barth i Nedell, 1994). Aquest augment ha tingut lloc a països tan diversos com Holanda (Portengen i Van Neut, 1995), Suècia (Bergerhed, 1995), Israel (Mosek i Adler, 1993), el Regne Unit (Colton i Williams, 1997; Thoburn, 1994) i els Estats Units. Concretament, en aquest últim país la tradició d'aquest tipus d'acolliments es va iniciar als anys vuitanta, i se'n van arribar a fer entre el 30 i el 50 % dels casos (Hegar, 1993). A la Gran Bretanya, el 1999, 52.000 nens (el 20 % dels nens en acolliment) estaven acollits en família extensa (Administration for Children and Families, 1999).

L'acolliment en família extensa representa a Espanya un percentatge molt més gran. L'estudi elaborat per Fernández del Valle y Bravo (2003) referit a la situació dels diferents tipus d'acolliment a Espanya l'any 2002 mostra uns totals de 14.287 nens en acolliment residencial, 14.670 en acolliments en família extensa i 2.500 en acolliments en família aliena. Així, a Espanya el 85 % dels acolliments familiars es porten a terme en família extensa, la qual cosa representa proporcions molt més elevades que les referides a altres països.

L'expansió de l'acolliment en família extensa a Espanya es deu a una sèrie de factors. D'una banda, es considera una bona opció mantenir el nen en contacte amb la seva família, en un context en el qual és conegut i estimat, i en el qual queda facilitada la probabilitat de mantenir contacte amb els pares. A més, l'augment de l'acolliment en família extensa entre nosaltres es deu també a la regularització de situacions de fet, a la predisposició més gran de les famílies extenses i a l'estalvi de temps i de diners que aquest acolliment significa per a les administracions.

L'acolliment en la pròpia família extensa és un tipus d'acolliment que permet la preservació de la família i que els nens o joves visquin amb persones que ja coneixen i en les

quals confien, cosa que facilita enormement la identitat cultural i ètnica, i reforça les relacions entre germans i germanes, així com la construcció i la solidificació dels vincles afectius amb els membres de la família extensa (Child Welfare League of America, 1994; Hegar i Scannapieco, 1999).

Per tot això, no és sorprenent que l'acolliment en família extensa hagi passat a ser la primera hipòtesi a valorar quan un nen o una nena ha de ser separat dels seus pares. No obstant això, és important assenyalar que aquest tipus d'acolliment no sempre és una opció possible (hi ha d'haver parents disposats a constituir-se en alternativa familiar per al nen o la nena) ni desitjable (els acolliments en família extensa no poden ser acolliments de segona categoria, en els quals les famílies no tinguin les qualitats adequades). D'altra banda, el sistema de protecció ha de considerar que aquest tipus d'acolliment necessita tants suports, recursos i intervencions professionals com qualsevol altre acolliment. Així, els familiars acollidors han d'estar preparats per proporcionar seguretat, per assegurar el benestar, per cobrir les necessitats de tota mena (habituals i especials) i per sortir-se'n amb els contactes i la vinculació amb la família biològica.

■ Característiques dels acollidors

Els acollidors que fan acolliments en família extensa acostumen a tenir algunes característiques diferents dels acollidors en família aliena. Lògicament, com que els acollidors en família extensa són membres de la família acostumen a tenir més elements en comú amb els pares que els acollidors en família aliena. Però una de les diferències principals entre els uns i els altres és la percepció del rol d'acollidor i les actituds davant la cura del nen a casa seva (Gebel, 1996; Le Prohn, 1994). Encara que tant els acollidors en família extensa com en família aliena tendeixen a percebre el seu rol d'una manera molt més semblant al dels pares que no pas al dels professionals, hi ha algunes diferències importants entre ells que mereixen ser comentades.

La percepció del rol que es té adquireix una importància especial en l'acolliment familiar. Es tracta d'un tema d'una certa complexitat, ja que no hi ha un consens clar en la definició del rol i, a més, pot haver-hi discrepància entre la concepció del rol (com es veu un mateix) i les demandes del rol (què n'espera el sistema de protecció), la qual cosa freqüentment dóna lloc a conflictes de rol. Un dels problemes és que en la modalitat de família extensa (al contrari que en la família aliena) el més habitual és que el rol d'acollidor no s'hagi planificat: els familiars comencen a acollir el nen per reforçar la vinculació amb la família o per obligació, ja que no volen que el nen o la nena vagi a viure amb desconeguts. De fet, l'acolliment en família extensa es porta a terme com a part de la percepció del rol, ja que es tracta de mantenir el nen unit a la família i no disgregat, la qual cosa no passa en el cas de la família aliena.

Entre els diversos aspectes en què els acollidors en família extensa difereixen dels altres acollidors, es poden destacar tres grups de factors. En primer lloc, **el lloc i les condicions que ocupen en el sistema de protecció**. Per començar, molts acolliments en família extensa no estan formalitzats, sinó que s'han organitzat d'una manera totalment informal. En la investigació de Rowe i altres (1984), per exemple, el 30 % dels nens ja estaven acollits abans que els professionals hi intervinguessin. Això fa que molts acolliments en família extensa no tinguin valoració ni atenció professional. De vegades, els professionals s'han assabentat de la circumstància quan l'acolliment ja feia temps que funcionava, per la qual cosa poden començar a donar-hi suport, però no hi ha hagut cap valoració inicial. També s'ha vist que els acolliments en família extensa no donen lloc a seguiments tan exhaustius com els que es duen a terme en família aliena.

D'altra banda, les famílies extenses acollidores no solen estar preparades amb antelació per a l'arribada del nen o la nena, i, per tant, no disposen de temps per preparar l'atenció a les necessitats dels nens acollits (espai, joguines, etc.). El fet que la majoria d'acollidors siguin avis significa que han fet de pares fa força temps, de manera que els problemes dels nens els queden molt lluny i els falten les habilitats necessàries; a més, estan menys familiaritzats amb el sistema de protecció i els serveis socials comunitaris (encara que, per contra, coneixen molt millor la història i la dinàmica familiar) (U.S. Department of Health and Human Services, 2000).

Un altre grup de diferències rellevants té a veure amb les **característiques demogràfiques**. Els acollidors en família extensa acostumen a ser persones més grans que la resta dels acollidors, i generalment són els mateixos avis (U.S. Department of Health and Human Services, 2000; Villalba, 2002). Més concretament, hi ha una probabilitat més gran que els acollidors en família extensa siguin les àvies per part de mare, seguides per les ties (Dubowitz i Sawyer, 1994; Scannapieco i altres, 1996). En la investigació de Rowe i altres (1984), el 70 % dels acollidors en família extensa eren àvies i avis, i el 20 % eren ties i oncles; la quarta part eren vidus. La conseqüència lògica és que hi ha diferències entre acollidors en família extensa i en família aliena pel que fa a l'edat i a l'estat marital, de manera que els parents acollidors acostumen a tenir més edat que els acollidors en família aliena (Berrick i altres, 1994). Una de les conseqüències de les diferències d'edat pel fet de ser els acollidors en família extensa més grans és que tindran més **problemes de salut** que els acollidors en família aliena.

■ Característiques dels nens i les nenes acollits en família extensa

Tant si estan acollits en família extensa com en família aliena, tots els nens presenten necessitats de protecció i alimentació, així com necessitats emocionals, socials i d'estimulació. Alguns estudis, com el de Berrick i altres (1994), no han trobat diferències significatives entre els nens segons la modalitat d'acolliment, de manera que tant els que estaven acollits en família extensa com en família aliena presentaven en el 15 % problemes de salut i en el 40 % exposició prenatal a drogues que havia portat el 10 % a la síndrome d'alcoholisme en néixer. Ja de grans, aproximadament una tercera part dels nens i les nenes havien repetit un curs.

De les poques diferències trobades es pot indicar que en els acolliments en família extensa és més probable que hi hagi algun altre germà en situació d'acolliment i que hi hagi més incidència de maltractament. Pel que fa als problemes de conducta, encara que algunes investigacions han trobat que els nens en família extensa tenen més dificultats (Shore i altres, 2002), també altres investigacions han trobat que presenten menys problemes (Berrick i altres, 1994). De totes maneres, les dades són una mica contradictòries, ja que, mentre que entre els 4 i els 15 anys s'observen menys problemes entre els nois i les noies acollits en família extensa, més tard presenten una incidència més gran de delinqüència que els que estan acollits en família aliena (Berrick i altres, 1994). En tot cas, Keller, Wetherbee, Le Prohn, Payne, Sim i Lamont (2001) han suggerit algunes explicacions per justificar la problemàtica més lleu dels joves en acolliment en família extensa: potser alguns trets d'aquest tipus d'acolliment (per exemple, el manteniment dels llaços familiars) redueixen la problemàtica d'aquests nois i noies; o potser els parents només es fan càrrec de joves que no siguin particularment difícils; o bé els acollidors en família extensa són menys inclinats a informar dels problemes de conducta dels acollits, mentre que els de família aliena (sobretot els professionalitzats) poden tendir més a informar amb vista a obtenir més suports i serveis.

■ La valoració dels acollidors

A l'hora de trobar acollidors en família extensa, els professionals del sistema de protecció de la infància normalment tenen en consideració tots els familiars que mantinguin llaços afectius significatius amb el nen o la nena i que, alhora, puguin oferir un suport al nen i als seus pares. Així, per prendre una decisió els professionals haurien de recopilar informació sobre tots els familiars, els contactes que han anat mantenint amb els pares i la possibilitat de compromís i de col·laboració, tenint sempre en compte la proximitat i les possibilitats dels pares per mantenir contactes amb el nen o la nena (Portengen i Van Neut, 1999).

El rol dels professionals difereix significativament quan l'acolliment familiar és en família extensa. En aquest cas, els acollidors solen conèixer molt bé la història familiar i la situació actual de la família, i el seu coneixement és, la major part de les vegades, molt més complet que el dels professionals. En els acolliments en família extensa, els professionals no fan d'intermediaris entre els dos grups familiars, i per tant no poden filtrar la informació, a diferència dels acolliments en família aliena, en què els professionals fan d'intermediaris, cosa que els col·loca en una posició molt «superior» des de la qual poden controlar la informació que es proporciona i els contactes que es duen a terme. De fet, en els acolliments en família extensa hi ha un control més gran de la informació a les mans dels acollidors, i tot sovint els professionals són els últims a assabentar-se dels problemes o els canvis que tenen lloc en els pares del nen.

No obstant això, les excepcions al que acabem de dir són nombroses, com quan una família acollidora aliena viu al mateix barri que la família biològica i per aquest motiu té una certa informació sobre la família; o hi pot haver una família extensa que visqui lluny dels pares i que hi hagi perdut el contacte. Com podem observar, n'hi ha un munt de possibilitats.

Segons Portengen i Van Neut (1999), un acolliment en família extensa pot començar de diverses maneres: es pot iniciar d'una manera informal, es pot portar a terme a proposta dels pares o pot requerir una intervenció professional quan els pares no tenen o no coneixen cap parent que pugui fer-se càrrec dels nens. És en aquesta tercera situació quan es planteja la necessitat de portar a terme una captació de família. En aquest cas, els professionals implicats en el cas investiguen totes les possibilitats dintre de la xarxa familiar i social, i si s'escau, seleccionen els qui rebran la proposta d'acolliment. En la presa de decisions sobre qui cal seleccionar, Portengen i Van Neut (1999) valoren els aspectes següents:

- La motivació i la relació que es manté amb els pares del nen o la nena.
- Si els potencials acollidors tenen la possibilitat de negar-s'hi en cas que vulguin fer-ho.
- Les repercussions que tindrà l'entrada del nen o la nena acollit, els canvis en els rols, en les relacions, en l'organització de l'habitatge, etc. Cal valorar la importància dels canvis i a qui afectaran.
- La manera com repercutirà l'acolliment en la relació entre els pares del nen i la família.
- Fins a quin punt hi ha una visió realista de la situació i si es coneixen bé els problemes del nen o la nena.

- Les habilitats dels acollidors per poder resoldre les situacions conflictives que puguin anar sorgint.

Lògicament, en el cas que es valori com a contraindicada que una família sigui acollidora, el nen no serà acollit. Això passarà quan es consideri que els factors de risc predominen sobre els afavoridors, o que els recursos de suport que pugui oferir l'Administració no seran suficients per compensar els riscos de la família acollidora. I, en absència de tota possibilitat d'acolliment en família extensa, s'optarà per un altre en família aliena.

CARACTERÍSTIQUES DEL PROGRAMA DE FORMACIÓ

■ Procés d'elaboració

L'elaboració dels objectius i els continguts que conformen aquest programa ha sorgit a través d'un procés d'investigació en el qual han participat famílies acollidores, tècnics especialitzats en protecció de la infància i un equip d'investigació format per professorat de la Universitat de Barcelona i la Universitat de Sevilla. La primera fase va consistir en una avaluació de necessitats a partir de dues fonts d'informació. En primer lloc, de les mateixes famílies d'acollida, a través dels catorze grups de discussió que es van portar a terme en les diferents comunitats autònomes participants; en segon lloc, dels equips de tècnics de protecció a la infància, a través de deu grups de discussió. Finalment, l'equip d'investigació va dur a terme una revisió bibliogràfica d'àmbit internacional sobre diversos programes relacionats amb el tema. Les aportacions derivades de la reflexió i l'experiència dels professionals, l'intercanvi de vivències de les mateixes famílies acollidores i la revisió bibliogràfica ens ha permès detectar les necessitats formatives de les famílies acollidores pel que fa a l'acolliment d'adolescents.

Els diversos continguts han estat estructurats en nou unitats temàtiques. Cadascuna d'aquestes unitats temàtiques va ser desenvolupada i elaborada conjuntament pels diversos equips de professionals i l'equip d'investigació en un procés participatiu. Un cop elaborada cada unitat temàtica, es va fer un procés d'experimentació i avaluació dels materials aplicant-los en grups de tècnics i en grups de famílies. El resultat final de tot aquest procés és el que presentem en aquesta edició.

■ Objectius del programa

El programa pretén afavorir el desenvolupament de les famílies acollidores en tres aspectes fonamentals:

- Aspectes actitudinals i emocionals: disposició a acceptar el passat del nen, els seus sentiments i records sobre la seva família; disposició a mostrar respecte cap a la família biològica i les circumstàncies que van dur a la separació; ajudar el nen a conservar i valorar la seva pròpia història i a acceptar els seus sentiments d'ambivalència i inseguretat, així com afavorir els contactes amb els seus pares.

- Desenvolupament d'habilitats que permetin afrontar d'una manera competent la tasca d'educar un nen en totes les seves necessitats i aspectes concrets (estils educatius, resolució de conflictes, etc.).
- Aspectes cognitius relacionats amb el procés de l'acolliment i les seves implicacions (deures i drets), diferències intergeneracionals, rols familiars, problemes més habituals, reforç personal, recursos existents a la societat, etc.

■ Estructura del programa

El Programa de Formació per a l'Acolliment en Família Extensa consta d'un tema introductori i nou temes que es desenvolupen en una sessió per tema, a excepció del tema 3 (Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències) i del tema 6 (La gestió positiva del conflicte), que per les seves característiques requereixen dues sessions. La durada prevista de cada sessió és de dues hores i mitja a tres. El conjunt dels temes recull tots els aspectes que es consideren més rellevants del procés socioeducatiu de l'acolliment familiar per a les famílies extenses. Com ja hem comentat, encara que s'han estructurat seguint una seqüenciació lògica, cadascun dels temes s'ha dissenyat de manera que es pugui utilitzar independentment. Els temes s'han distribuït en les sessions següents:

- Sessió preliminar. [Les famílies d'acollida: ens presentem](#)
- Sessió 1. [L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials](#)
- Sessió 2. [Els rols diferencials](#)
- Sessió 3a. [Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències](#)
- Sessió 3b. [Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències](#)
- Sessió 4. [Les relacions amb els pares biològics. Visites](#)
- Sessió 5. [Els estils educatius](#)
- Sessió 6a. [La gestió positiva del conflicte](#)
- Sessió 6b. [La gestió positiva del conflicte](#)
- Sessió 7. [La prevenció de les conductes de risc](#)
- Sessió 8. [El reforç personal a les persones acollidores](#)
- Sessió 9. [Relació amb la comunitat i utilització de recursos](#)

Cadascuna d'aquestes sessions es pot treballar independentment o consecutivament. És a dir, així com els anteriors programes elaborats per a la formació de les famílies acollidores (Amorós, Fuertes i Roca, 1994; Amorós, Palacios, Fuentes, León i Mesas, 2003) formaven part del procés de valoració-formació, en el cas del programa per

a l'acolliment en família extensa, i d'acord amb les característiques d'aquesta modalitat d'acolliment, la formació es planteja com una formació continuada al llarg de l'acolliment i no exclusivament en la fase de selecció. En aquest sentit, cadascun dels temes pot servir com a element motivador i inicial per desenvolupar les diferents temàtiques, per tal de facilitar un aprofundiment més gran dels tècnics en les necessitats específiques que es detectin en cadascun dels diferents grups de formació.

Cada sessió consta dels apartats següents:

- Objectius
- Activitats, estratègies i temps previst
- Materials i recursos didàctics
- Annexos

El programa s'ha dissenyat per aplicar-lo en un grup compost per unes setze o divuit persones, aproximadament. El programa s'ha elaborat tenint en compte la importància de les experiències i les vivències individuals i grupals, ja que constitueixen un element a partir del qual és possible analitzar la pròpia realitat des d'una altra perspectiva i promoure canvis i noves experiències positives. El treball en grup es considera fonamental, ja que ofereix als participants l'oportunitat de:

- compartir vivències, satisfaccions, dubtes, etc.;
- sentir-se part d'un col·lectiu amb els mateixos interessos, desitjos, necessitats i expectatives;
- analitzar les pròpies actituds i contrastar-les amb les d'altres persones en la seva mateixa situació;
- aconseguir una visió més àmplia i sensibilitzada d'uns determinats aspectes propis de l'acolliment;
- comprendre les diferents perspectives de tots els implicats en el procés d'acolliment;
- reflexionar sobre les pròpies reaccions davant noves situacions.

■ Materials

El programa de formació està compost per un conjunt de materials:

- **Un CD amb:**

- > **Diapositives** utilitzades com a recolzament a les activitats del curs, i les preguntes que han de respondre els participants en les diferents activitats, així com arrodonir les conclusions dels coordinadors en els diferents temes.
- > **Fitxes de treball**, que contenen casos pràctics per complementar la lectura del coordinador o bé activitats en les quals s'ha de respondre a les qüestions plantejades.

- **Un DVD amb:**

- > **Històries animades**, que corresponen a la descripció animada de casos o situacions que pertanyen a les activitats de les sessions 2, 4 i 6a.
- > **Vídeos** en els quals es presenten testimonis o representacions sobre situacions pròpies de l'acolliment en família extensa.

■ Estratègies i tècniques

Els continguts del programa s'han estructurat en objectius, amb les seves activitats i estratègies. El conjunt de tècniques i estratègies es basen en un treball grupal. La selecció s'ha portat a terme atenent, d'una banda, l'eficàcia demostrada en el terreny de la formació i, de l'altra, la seva adequació als continguts pels quals s'ha optat en el programa. Totes les tècniques seleccionades permeten treballar d'una manera sistemàtica i estructurada continguts referits a coneixements, emocions, vivències, habilitats, actituds, etc., i impliquen donar als participants l'oportunitat d'analitzar, reflexionar i compartir aquests aspectes amb els altres. D'altra banda, les tècniques que aquí s'analitzen per separat s'utilitzaran d'una manera integrada al llarg d'una determinada sessió de formació; en cadascuna de les sessions es poden utilitzar cinc o sis tècniques diferents. Les tècniques utilitzades són les següents:¹

1. El conjunt de tècniques que es descriuen en aquest programa és similar al que va dur a terme Esperanza León en el Programa de Formació per a l'Adopció, de Palacios, Fernández, León, Amorós, Fuentes i Fuertes (2004).

1. L'EXPOSICIÓ DEL COORDINADOR

L'exposició oral es pot definir com la presentació oral d'informació d'una manera estructurada i sistemàtica. És una estratègia adequada quan hi ha falta de coneixements bàsics que es consideren importants. Pel seu caràcter més passiu per als participants, convé tenir la precaució de no abusar de les exposicions orals. Diversos factors influeixen en l'efectivitat de l'exposició oral: el missatge (contingut i estructuració), el coordinador (habilitats de comunicació i personals), els participants (habilitats de comprensió i de retenció), els recursos de suport (mitjans audiovisuals i formulació de qüestions) i els factors ambientals (espai, mobiliari i il·luminació).

Per fer l'exposició oral el coordinador ha de posar en joc una sèrie de destreses que tenen un impacte específic sobre l'aprenentatge:

a) **L'atenció i la motivació dels participants** dependran, en gran part:

- > De l'entusiasme i la motivació que posi el coordinador en la transmissió de la informació, així com de la implicació directa que expressi pel que fa al tema de l'explicació.
- > De l'ús de mitjans o recursos de suport (per exemple, pissarra, transparències, diapositives, vídeos, etc.) i activitats variades que enriqueixin i facin amena l'exposició. En la preparació de l'exposició, sempre en funció del tema que s'hagi de tractar, s'han d'intentar coordinar les activitats i els diversos mitjans, així com intercalar preguntes i períodes de reflexió crítics.
- > De la lògica de l'exposició, és a dir, de l'esquema que guia l'exposició. Quan aquest esquema és clar i els continguts s'exposen ordenadament, l'atenció i la retenció es veuen enormement facilitades.

b) **L'assimilació i la comprensió** dels continguts transmesos dependran de les destreses exposades en el paràgraf anterior, així com de la contextualització de la informació amb dades i amb exemples concrets, la utilització de preguntes de síntesi, l'establiment de relacions entre els diferents continguts i la realització de resums de la informació presentada fins a un moment determinat.

2 . EXERCICIS DE PAPER I LLAPIS

Les activitats de paper i llapis permeten conservar el producte d'un exercici o d'una reflexió, la qual cosa en facilita el record i fa fàcil compartir amb el gran grup el contingut d'una discussió en un grup petit. També permeten comparar respostes sorgides en diferents moments. D'altra banda, al coordinador li pot ser útil conservar aquests escrits per avaluar el grup. De totes maneres, s'ha de tenir en compte que demanar massa coses per escrit pot entorpir la marxa del grup.

Algunes persones poden sentir-se incòmodes escrivint i havent de lliurar a uns altres allò que ha escrit. En aquests casos, els coordinadors seran sensibles a aquesta situació i buscaran alternatives que permeti a tothom sentir-se còmode. Al cap i a la fi, el paper dels coordinadors en aquest tipus d'exercicis és el d'estar atents al ritme de treball del grup i a les habilitats de les persones, amb la finalitat de determinar si és convenient o no que hi hagi un producte escrit, l'amplitud d'aquest escrit i qui ha d'escriure.

3. DIÀLEGS SIMULTANIS (> 20-30 minuts)

Consisteix en l'organització del grup en parelles per fer una discussió, un debat o un estudi d'un tema o un assumpte proposat pel coordinador o sorgit del grup.

Objectius

- Afavorir la participació de tots els membres del grup.
- Facilitar la recollida i la transmissió ràpida de la informació.
- Facilitar la consecució ràpida d'acords en la solució d'un problema.

Avantatges

- Implica tots els participants.
- Facilita la comprensió del tema (participació activa).
- Ajuda a prendre decisions i a sentir-se implicat en els acords presos.
- Estimula el coneixement mutu.

Inconvenients

- Es pot fer una lectura massa superficial del fet comentat.
- No implica acords ni compromisos.
- Pot ser que no hi hagi consens i que algun participant domini un altre, en imposar la seva opinió.

Desenvolupament de la tècnica

1. El coordinador informa de l'objectiu, proposa el tema o la pregunta i estableix la manera d'actuar de les parelles i el temps de discussió.
2. Les parelles dialoguen el temps establert (hi ha d'haver participació dels dos implicats). Tot seguit informa de la discussió al grup en general.
3. Una vegada totes les parelles han exposat la seva conclusió, s'extreu una síntesi general o una decisió sobre el tema.

Paper del coordinador

- Assenyalar l'objectiu de les discussions i assegurar-se que tot queda clar per als participants. Ha de repetir diverses vegades la pregunta o el tema de discussió

i constatar que els participants l'han entès, i animar-los perquè plantegin qualsevol dubte abans de començar els diàlegs.

- Limitar el temps que es dedicarà als diàlegs.
- Recollir les informacions de les diferents parelles i fer-ne la síntesi final.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Formar les parelles numerant-les per identificar-les a l'hora de la posada en comú.
- Per fer la posada en comú, cal assegurar-se que es dóna temps suficient per recapitular allò que s'ha discutit. Cal evitar donar a una parella un protagonisme excessiu, ja que la resta podrien sentir-se devaluades.
- És important que en la síntesi final quedi resumit tot el que han aportat les parelles, i recordar quin era l'objectiu de la discussió i treure'n conclusions útils.

4. DISCUSSIÓ DIRIGIDA (> 20-40 minuts)

Es tracta de discutir sobre un tema entre tots els membres del grup. El tema que es discuteix ha de ser susceptible de ser tractat des de diferents perspectives, ja que, si no, la discussió serà inexistent. Els intercanvis no s'han de fer entre els membres del grup i el coordinador, sinó que es tracta que cadascun intercanviï el seu missatge amb els altres.

Objectius

- Es pretén que tots els components del grup exposin lliurement les seves idees, els seus punts de vista i les seves experiències, a fi d'assolir una aproximació a una situació o un tema concret des de diferents punts de vista.
- Es persegueix també fonamentar les pròpies idees i conviccions sobre un tema donat a través de la reflexió personal.

Avantatges

- Participació de tots els integrants del grup.
- Obre perspectives d'anàlisi d'un tema, situació, conflicte, etc.
- Estimula el raonament, la capacitat d'anàlisi crítica, la intercomunicació, la comprensió i la tolerància.
- Ajuda a superar prejudicis i idees preconcebudes.

Inconvenients

- El rol del coordinador ha de combinar el fet de donar llibertat a tots els membres del grup per expressar-se amb el control del grup si la discussió s'allarga o es desvia.
- Pot originar actituds competitives entre diferents membres del grup.

Desenvolupament de la tècnica

- **1a fase: Preparació**

1. Elecció del tema.
2. Preparació de preguntes i proposta de perspectives per a la discussió.
3. Preparació de materials de suport per a la discussió, com ara: llista de veritable/fals), suport gràfic (per exemple, il·lustracions en diapositives), etc.

- **2a fase: Realització**

1. Introducció al debat pel coordinador (enquadra el tema, dóna instruccions generals, formula la primera pregunta i convida a participar-hi).
2. Exposició de les diferents perspectives pel coordinador.
3. Utilització dels materials de suport per a la discussió.
4. Discussió dels participants.
5. Anàlisi i contrastos, per part dels participants, amb la guia del coordinador.
6. Conclusions.

Paper del coordinador

- Seleccionar el tema.
- Dirigir la discussió:
 - > Fa una breu introducció per enquadrar el tema, dóna instruccions generals i situa el grup mentalment en la discussió.
 - > Formula la primera pregunta basant-se en els materials de suport per a la discussió, si s'han preparat per a l'exercici, i convida a participar-hi.
 - > Proposa perspectives diferents per tractar el tema. Aquest punt dependrà del nombre de participants per grup.
 - > Dirigeix el torn de paraules i controla el temps.
 - > No ha d'entrar en la discussió amb opinions personals. La funció del coordinador és conduir, guiar, estimular.
- Tancar la discussió i extreure'n conclusions.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Una vegada en marxa el debat, s'ha de guiar d'una manera prudent, mirant de no exercir pressió, intimidació ni submissió. El que més importa no és obtenir la resposta correcta, sinó l'elaboració mental i les respostes pròpies del grup, que serviran al coordinador per conduir els raonaments cap als objectius buscats.
- Cal prestar atenció no tan sols al desenvolupament del contingut que es debat, sinó també a les actituds dels membres del grup.
- Ha de mantenir sempre una actitud cordial, serena i segura. Ningú no s'ha de sentir ni rebutjat ni ridiculitzat.

6. TREBALL EN GRUP (> 20-40 minuts)

a) Treball en gran grup

Permet que tots els components del grup puguin donar la seva opinió sobre un tema. Aquesta estratègia s'ha treballat molt poques vegades, ja que el fet que tots els membres del grup hi participin individualment pot significar de vegades un alentiment de l'activitat i no permet el comentari ni el treball cooperatiu entre els participants. No obstant això, s'ha utilitzat per fer l'anàlisi d'algun cas concret.

b) Treball en grups petits

Es divideix el gran grup en altres de més petits i cadascun discuteix o treballa un tema amb l'objectiu d'arribar a conclusions parcials. Més tard, dels informes de tots els grups petits s'extreu la conclusió general.

Objectius

- Promoure la participació activa de tots els membres del grup, en ajudar les persones a treballar amb la resta, cooperar en el desenvolupament d'una tasca i permetre una interacció més gran.
- Obtenir en poc temps les opinions de tots els integrants del grup.
- Facilitar l'exposició dels participants de punts de vista particulars i diferents, així com l'expressió de sentiments i vivències personals.
- Despertar l'interès dels participants pel tema que es treballa.
- Informar-se sobre els interessos del grup.

Avantatges

- Permet parlar a tothom, incloent-hi les persones amb dificultats per expressar-se davant molta gent, i conèixer millor els membres del grup.
- Permet analitzar un problema complicat, en poder-ne assignar diverses parts a diferents grups.
- Dóna al coordinador la possibilitat d'observar les persones en interacció.

Inconvenients

- No proporciona informació especialitzada.
- El nivell de coneixements i experiències depèn dels individus de cada grup.

Desenvolupament de la tècnica

1. El coordinador ha de proposar la divisió del gran grup en subgrups compostos pel mateix nombre de membres, aproximadament.
2. El coordinador ha d'explicar el procediment a tot el grup: per què s'utilitza?, quins temes es proposen tractar?, com funciona?, què se n'espera?, de quin temps es disposa?, etc.

3. A cada subgrup s'assigna i se li especifica el treball que ha de fer.
4. Quan acaba el temps destinat al treball o a la discussió, es recullen els informes dels diferents grups i el coordinador va donant la paraula al secretari de cada grup perquè exposi les conclusions.
5. El coordinador ha d'ordenar les conclusions de cada subgrup per poder fer una síntesi que integri tots els punts d'interès general.

Paper del coordinador

- Deixar clar l'objectiu de l'activitat de cada grup i el temps que s'hi dedicarà.
- Explicar quin és el seu rol mentre ells treballen. Així, passarà per tots els grups resolent dubtes, assegurant-se que saben exactament quina és la tasca, ajudant els grups que s'hagin desviat dels objectius i desbloquejant situacions que impedeixin al grup avançar, sobretot quan es tracta de persones que no estan acostumades a treballar en equip ni a aquest tipus d'activitats.
- Deixar treballar el grup sense interferències. No obstant això, pot escoltar la discussió del grup durant una estona i fer aclariments només si ells ho sol·liciten.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Es pot facilitar als subgrups una guia de qüestions orientatives amb vista al treball que cal fer, que ajudaria a mantenir el grup dintre de l'activitat proposada.
- És recomanable enumerar els diferents subgrups perquè a l'hora de la posada en comú es puguin identificar.
- Quan els grups siguin de quatre persones o més, és aconsellable que un dels membres de cada grup faci les funcions de secretari, per anotar les conclusions, i que un altre faci de moderador, perquè el grup vagi avançant en les diferents qüestions que s'hagin de treballar.
- S'ha d'evitar donar a un grup un protagonisme dominant, ja que els altres grups es poden sentir devaluats.

7. PLUJA D'IDEES (> 5-10 minuts)

El grup ha de produir i exposar el nombre més elevat possible d'idees i ocurrencies, d'una manera informal i lliure, a l'entorn d'un tema o un problema plantejat. És una tècnica per provocar ràpidament i creativament idees o solucions a un problema, en un marc informal.

Objectius

- Fer ús de la creativitat i la imaginació.
- Explorar noves possibilitats i solucions davant un tema.

- Desbloquejar un moment d'encallament.
- Exercitar l'escolta sense prevencions.

Avantatges

- Gran quantitat d'informació.
- Dinàmica lúdica.
- Varia el ritme de la sessió.
- Ajuda a trencar maneres de pensar rígides.
- Permet més espontaneïtat i la lliure expressió de diferents punts de vista sense por de ser jutjat.

Inconvenients

- Molt material no aplicable.
- Probables bloquejos individuals.

Desenvolupament de la tècnica

• 1a fase: Presentació

1. El coordinador ha de determinar clarament el problema i els objectius a què es vol arribar: expressar amb frases o paraules curtes i concretes totes les idees que el problema suggereix, amb total llibertat i tal com vagin acudint a la ment.
2. Tot seguit es nomenarà un secretari que anotarà les idees i controlarà el temps, o bé aquesta funció serà assumida per un dels coordinadors.

• 2a fase: Desenvolupament

1. A continuació es donarà pas a l'exposició d'idees aclarint prèviament que cal eliminar, d'un mateix i pel que fa al grup, qualsevol actitud crítica que pugui conduir a seleccionar les idees pròpies o alienes. La crítica i l'autocrítica estan prohibides. És possible fer servir l'associació d'idees, és a dir, no tan sols serveixen les idees pròpies, sinó que és possible utilitzar les alienes per combinar-les, relacionar-les o transformar-les en noves idees. L'important és la quantitat d'idees que sorgeixen per possibilitar la selecció i l'aclariment del problema.
2. Una vegada acabada l'exposició d'idees i confeccionada la llista escrita pel secretari en un lloc visible (per exemple, la pissarra), s'han de seleccionar les idees d'acord amb els criteris que s'estableixin, com per exemple que la idea sigui realitzable a curt o mitjà termini, que sigui realitzable amb els mitjans i les circumstàncies actuals, que sigui compatible amb altres idees ja seleccionades, etc. Aquests criteris s'establiran en funció del problema que s'estigui tractant.
3. Finalment, s'agruparan les respostes en categories o, quan es tracti de solucionar un problema, es passaran a analitzar les possibles conseqüències de cadascuna

de les alternatives i, eventualment, a seleccionar la resposta o les respostes que es considerin més adequades.

Paper del coordinador

- Dirigir els passos de la tècnica.
- Vetllar per la lliure expressió d'idees.
- Eliminar la crítica i els judicis.
- Establir un clima de confiança i cordialitat.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- No hi ha respostes veritables o falses. Totes les opinions són vàlides, fins i tot si es repeteixen o s'aporten idees que poden semblar irrelevantes o inadequades.
- La pluja d'idees no ha de quedar desconnectada de la resta de les activitats de la sessió, sinó que els participants han de saber quin propòsit té.
- Durant la fase de generar idees, el coordinador ha de repetir en veu alta cada aportació i afegir-la a la llista; a continuació donarà pas a una altra idea, de manera que no en quedi cap per apuntar.
- L'activitat no s'ha d'estendre gaire. És convenient aturar-se quan la fase de generar idees no pot continuar per més temps, però sense oblidar que el silenci és bo quan les persones necessiten prendre's un temps de reflexió per generar més idees a partir de les que ja s'han exposat.
- Quan el grup estigui bloquejat i aportï poques idees, els coordinadors poden suggerir-ne alguna com un membre més del grup.

8. ESTUDI DE CASOS (> 30-50 minuts)

Es tracta de la descripció detallada d'una situació concreta (real o fictícia) sobre la qual es demana als participants que, en gran grup o en grups petits, analitzin tots els factors que cal tenir en compte davant d'aquesta situació o conducta. Es posen en comú i se'n treuen conclusions.

Objectius

- Permetre identificar i analitzar problemes específics.
- Desenvolupar coneixements i habilitats per extrapolar-los a situacions pròpies dels participants.
- Permetre la recerca i l'intercanvi de possibles alternatives.
- Fomentar les habilitats de presa de decisions, relacionar la teoria amb la pràctica, la comunicació i el treball en grup.

Avantatges

- Es dona una gran producció d'idees.
- Es contrasta una multiplicitat de punts de vista.
- Relació amb la realitat diària dels participants.

Inconvenients

- Elevat nivell de comunicació directa i de conflictes.

Desenvolupament de la tècnica

1. El coordinador ha d'explicar el mecanisme de la tècnica i després exposar el cas, si es treballa en gran grup, o bé repartir els diversos casos entre els grups, si es treballa en grups petits.
2. És recomanable fer una primera lectura, individual o en grup, per familiaritzar-se amb la problemàtica tractada en el cas. Després es torna a llegir una segona vegada, identificant els temes més rellevants, els problemes i les possibles alternatives.
3. Posteriorment, en grups petits o en gran grup, es discuteix el cas d'una manera constructiva, amb la finalitat de reflexionar sobre el que hi passa i el que s'hi hauria de fer. Per aconseguir-ho, com a instrument de suport, es facilitarà a cada subgrup o al gran grup un guió per analitzar el cas. Si es tracta de grups petits, es nomena un secretari perquè reculli les idees i les exposi.
4. Es posen en comú en gran grup les conclusions i els motius extrets de l'estudi de casos.
5. Finalment, es pot fer una discussió general, i s'ha d'arribar a elaborar unes conclusions comunes.

Paper del coordinador

- Aconseguir que els participants reflexionin i interactuïn al llarg de la discussió, per la qual cosa el seu paper és sobretot facilitador.
- Escoltar atentament tot el que diuen els participants a fi de poder analitzar acuradament tot allò que passa en el grup.
- Participar, durant el desenvolupament de la tècnica, aclarint o animant, però sense imposar la seva opinió i acceptant íntegrament les opinions dels altres.
- Aconseguir estimular prou els participants perquè preparin adequadament els casos. Si això no passés, la tècnica podria fracassar per falta de participació.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Cal tenir en compte que l'objectiu de la tècnica no és elaborar una conclusió única i decisiva, sinó reconèixer quines són les conclusions que el grup consi-

dera millors com a possible solució per al cas proposat, per poder-les aplicar en altres situacions semblants.

- És important extreure conclusions o principis concrets que es puguin fer servir en situacions anàlogues.

9. JOC DE ROLS (> 20-40 minuts)

Consisteix a representar una situació imaginària, que es pugui transferir a la vida real, en la qual les persones expressin les seves pròpies emocions i reaccions davant una situació determinada, amb l'objectiu de donar i obtenir informació per adquirir una millor comprensió i interès sobre un tema. Aquesta representació es pot fer amb guions elaborats que els actors només han de llegir i representar, o bé partint d'una història base sobre la qual els actors haurien d'elaborar els seus propis papers, en funció de com perceben la situació o de com pensen ells que actuarien en una circumstància semblant.

Objectius

- Indagar en un problema més profundament del que permeten les tècniques tradicionals.
- Assegurar el màxim de compenetració psicològica i d'identitat amb un problema per augmentar la participació.
- Assajar solucions per a problemes de la vida real o dramatitzar solucions alternatives a un problema.
- Proporcionar als participants oportunitats per desenvolupar la seva comprensió, en posar-se en el lloc de l'altre i reflexionar sobre les actituds implicades.
- Desinhibir en un grup la resistència a expressar les seves opinions, sentiments i actituds.

Avantatges

- Permet als participants observar com les seves actituds personals repercuteixen en la situació que han de viure.
- Es fa en una situació estructurada, dintre d'un context, les variables més importants del qual són controlades pel coordinador.
- Afavoreix la transferència de sentiments, actituds, creences i valors al paper representat.
- Desenvolupa en els subjectes la capacitat per percebre el punt de vista dels altres, posar-se al seu lloc, contrastar opinions, etc.

Inconvenients

- Hi pot haver una elevada implicació emocional.
- Resistències inicials a la participació.

Desenvolupament de la tècnica

- **1a fase: Preparació**

1. **Crear un bon clima**, que faciliti una acció espontània. Per aconseguir-ho, la motivació és molt important i s'ha de preparar adequadament. S'ha de plantejar de manera que els subjectes arribin a estar interessats a fer el paper que se'ls ha assignat, s'ha d'aconseguir que s'«introdueixin» en aquest paper i, d'aquesta manera, puguin adquirir un coneixement experiencial molt útil, difícil d'aconseguir de cap altra manera.
2. **Selecció del problema**. Es tracta de plantejar una situació en la qual es defineixin els personatges i que suggereixi algun conflicte per provocar la discussió. Consisteix a posar el participant en situacions conflictives de la vida diària. En la redacció de la situació problema hauran de sortir diversos personatges i cadascun d'ells tindrà punts de vista i posicions diferents.
3. **Elecció d'actors**. Sempre han de ser voluntaris. S'explica que cada actor ha de viure el seu paper, s'ha d'identificar al màxim amb el personatge que representa.
4. **Designació d'observadors**. Són la resta del grup, que no participen directament en la representació, però que han d'estar atents al contingut de la discussió (diàleg dels actors) i als comportaments, reaccions, sentiments, interessos i actituds percebuts.

- **2a fase: Desenvolupament**

1. **Representació**. Els actors improvisen un escenari. Cadascú té el seu paper, que ha llegit prèviament, en el qual es descriu la situació que es pretén evocar o viure, o bé la història a partir de la qual haurà de desenvolupar el seu paper.
Ha d'acabar la representació quan hagin passat prou coses per poder-les discutir o quan sembli que els actors no generen cap informació nova, o quan l'atmosfera es torni massa emocional.
2. **Debat**. S'inicia la discussió després de la representació. És preferible que siguin els intèrprets els primers a reaccionar, i que estenguin la reacció a tot el grup. S'han d'analitzar i valorar els diferents elements sorgits durant la representació del problema: contingut, sentiments, solucions aportades, etc.

Paper del coordinador

- Seleccionar o redactar la situació del conflicte que cal representar i un breu perfil de cadascun dels personatges.

- Posar els intèrprets en escena i procurar una atmosfera relaxada.
- Concedir als actors un temps per interioritzar els seus papers.
- Deixar que l'escena es desenvolupi lliurement.
- Tallar l'escena quan s'hagin posat de manifest els temes que es pretenen evocar.
- Moderar el debat (sense participar-hi).
- Tenir preparades algunes preguntes per als observadors i els actors, amb l'objectiu d'iniciar el debat en cas que no sorgeixi espontàniament.
- Acabar el debat abans que decaigui.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- És convenient que els papers que s'han de representar no siguin excessivament complicats.
- Les primeres representacions s'han d'introduir en el curs després d'algunes sessions que hagin permès que els participants es trobin còmodes, es coneguin i adquireixin confiança. Tot això disminuirà la dificultat dels participants per assumir papers i recrear els personatges.
- És summament útil proporcionar a cadascun dels participants actors una petita fitxa en la qual es descriguin els trets generals del seu personatge, en lloc de facilitar-los únicament informació oral.
- Si bé la missió principal dels membres del grup que no participen directament en la dramatització és la de constituir-se en observadors atents de tot allò que passa, de vegades pot ser convenient que el coordinador els prepari un breu full d'observació, amb l'objectiu de centrar la seva atenció en els aspectes que es considerin més rellevants de la situació dramatitzada.

10. VIDEO (> 15-40 minuts)

S'utilitza una pel·lícula de vídeo per presentar i analitzar un tema. Prèviament, es presenta la pel·lícula i es destaquen algunes idees. Després de veure-la, el coordinador formula una sèrie de preguntes referides al seu contingut i destinades a afavorir la reflexió i a generar un debat en el grup sobre el tema de què es tracti.

Objectius

- Aprofitar la temàtica i el contingut de la pel·lícula o enregistrament seleccionat per formar i informar els participants sobre qüestions específiques i per donar-los alhora l'oportunitat de contrastar les seves expectatives i vivències.

Avantatges

- És atractiu per al grup pels testimonis o vivències que conté la pel·lícula.
- Gran quantitat d'informació.

Inconvenients

- La participació del grup es pot veure reduïda si no es preparen bé les fases prèvies i posteriors al visionat.

Desenvolupament de la tècnica

- **1a fase: Previsionat**

1. **Elecció de la pel·lícula.** Disposar de pel·lícules degudament realitzades o seleccionades en funció dels objectius proposats.
2. **Preparació.** Analitzar i preparar els suports tècnics corresponents que ressaltin i potenciïn els aspectes destacables de la pel·lícula i que permetin un treball previ i posterior al visionat.

- **2a fase: Desenvolupament**

1. **Presentació de la pel·lícula.** El coordinador presentarà el contingut i l'estructura de la pel·lícula i assenyalarà els objectius que es persegueixen amb aquesta activitat. Haurà de motivar els participants i destacar-los les idees clau amb vista a identificar-les durant el desenvolupament de la pel·lícula i en l'anàlisi posterior.
2. **Visionat de la pel·lícula.**

- **3a fase: Postvisionat**

1. **Discussió.** El mateix dia de la projecció es comentarà la pel·lícula, establint una discussió amb el grup, per a la qual cosa es pot utilitzar una altra tècnica que permeti el col·loqui. Aquesta altra tècnica integrada en el videofòrum es pot fer amb el gran grup (discussió dirigida), formant subgrups (treball en grups petits) o en parelles (diàlegs simultanis). La discussió pot girar a l'entorn dels temes i les finalitats següents:
 - > Establiment del nivell de comprensió de la pel·lícula a partir de preguntes que permetin als participants resumir la trama i iniciar la xerrada i la posada en comú.
 - > Anàlisi de seqüències o situacions concretes de la pel·lícula o anàlisi dels personatges, intentant definir-los a partir de l'observació dels seus comportaments.
2. **Síntesi final.** Durant la discussió, el coordinador pot anar anotant a la pissarra les aportacions, i sintetitzar al final els diversos temes sorgits.

Paper del coordinador

- Informar el grup sobre el contingut de la pel·lícula que veuran.
- Sensibilitzar-los pel que fa als continguts més importants que sorgiran i als quals cal prestar una atenció especial.
- Animar a la participació en la fase de postvisionat.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- En la fase de postvisionat s'ha de crear una atmosfera que fomenti la participació en el grup.
- El clima ha de propiciar, també, la tolerància i el respecte.

11. FANTASIA GUIADA (> 15-40 minuts)

Consisteix a demanar als participants que tanquin els ulls i s'imaginin una situació determinada, que serà descrita pel coordinador de la manera més realista possible. Al mateix temps, es donen indicacions sobre en quins aspectes o preguntes convé focalitzar l'atenció. Posteriorment, una vegada acabada la fantasia, es demana als participants que comentin la seva experiència.

Objectius

- Persegueix que els membres del grup puguin experimentar situacions que mai no havien viscut abans i, d'aquesta manera, apropar-se a les vivències d'altres persones en situacions en les quals és improbable que ells s'hagin trobat.
- Pretén que els participants arribin a comprendre no tan sols cognitivament, sinó també vivencialment, les percepcions i les emocions que tenen les persones que es veuen implicades en unes experiències determinades.
- Permet contrastar com una mateixa situació pot provocar reaccions, emocions i comportaments diferents en diferents persones.

Avantatges

- Possibilita la vivència d'idees i emocions.
- Es fa en una situació estructurada i flexible, dintre d'un context les variables més importants del qual són controlades pel coordinador.
- Es contrasten múltiples punts de vista.

Inconvenients

- Pot haver-hi una elevada implicació emocional.

Desenvolupament de la tècnica

1. S'han de crear les condicions adequades per facilitar als participants la concentració en l'activitat. Per aconseguir-ho, cal procurar que la llum i els sorolls no hi interfereixin. Es pot escoltar una música relaxant. El coordinador haurà de guiar la fantasia amb veu suau i cadenciosa, deixant els silencis adequats per permetre que les persones facin la introspecció necessària i puguin captar i conceptualitzar els seus sentiments. Aquesta fase no ha de durar més de 15 minuts.

2. Posteriorment, s'ha de demanar als participants que expressin els seus sentiments sense fer la impressió que hi ha una resposta concreta. És important que faci veure que cada sentiment està produït per una percepció concreta de la realitat, i aquesta interpretació pot variar d'una persona a una altra, en funció de les dades de què disposi o de les seves experiències anteriors.

Paper del coordinador

- Procurar les condicions que facilitin la concentració dels participants.
- Guiar la fantasia.
- Intervenir i donar suport en casos d'elevat grau d'emotivitat.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Cal tenir en compte que aquesta tècnica pot provocar reaccions emocionals molt intenses, i que es tracta d'utilitzar-la en un grup de formació, no de teràpia, per la qual cosa cal ser molt respectuós amb el desig de les persones de compartir o no l'experiència, i evitar aprofundir i investigar més enllà de l'objectiu de l'activitat.

12. ESCULTURA (> 20-40 minuts)

Consisteix a construir tridimensionalment un fet, una situació de la vida quotidiana, en la qual les persones que participen adopten una postura determinada i una posició en l'espai amb relació a la resta de personatges que representen la situació. Serveix, sobretot, per concentrar-se en les sensacions de les persones implicades en aquesta situació. La representació es fa a partir d'una història prèviament elaborada i llegida per un dels coordinadors.

Objectius

- Aprofundir en un problema amb més intensitat del que permeten altres tècniques tradicionals.
- Afavorir el màxim de compenetració psicològica i identitat amb un problema o una situació per augmentar la participació.
- Proporcionar als participants la possibilitat de comprendre les diferents maneres de percebre i sentir dels altres davant una mateixa situació i prendre consciència de la postura que cadascú adopta davant els fets.

Avantatges

- Facilita als participants tenir consciència de la manera com les seves actituds personals influeixen en la situació que han de viure.

- Afavoreix la transferència de sentiments, emocions, actituds, creences, valors, etc. al paper representat o amb el qual s'han implicat.
- Permet una bona retroalimentació per part de les aportacions de la resta de participants, a partir de posar-se al lloc de l'altre, contrastar opinions, etc.
- Ajuda els participants a comprendre les seves pròpies opinions, actituds i valors.

Inconvenients

- Resistències inicials a la participació.
- De vegades hi pot haver una elevada implicació emocional.

Desenvolupament de la tècnica

- **1a fase: Preparació**

1. **Crear un clima adequat**, que faciliti la representació dels papers. La motivació és fonamental i ha d'estar degudament preparada. S'ha de plantejar de manera que les persones que participen en la representació estiguin interessades a fer el paper que han d'ocupar, s'ha d'aconseguir que s'«introdueixin» en el paper.
2. **Selecció de la situació**. Consisteix a plantejar un fet o una situació en la qual es defineixin els personatges i que suggereixi algun conflicte o dificultat de resolució d'aquesta situació, per provocar la discussió posterior. Es tracta que els participants s'impliquin en les situacions conflictives de la vida diària que s'analitzin. És convenient que en la redacció de la situació o del problema apareguin diversos personatges amb diferents punts de vista i posicions davant un mateix fet.
3. **Elecció dels actors**. Les persones que representin els personatges han de ser sempre voluntàries. Cadascuna d'elles ha de tenir molt clar que s'ha d'identificar amb el personatge del paper que representa.
4. **Designació d'observadors participants**. En un primer moment els observadors seran la resta del grup, que inicialment no participen en la representació, però que han d'estar atents al contingut i al desenvolupament de la situació, i que també s'han d'identificar des de la distància amb un dels personatges representats.

- **2a fase: Desenvolupament**

1. **Representació**. Una vegada coneguda la història, un dels coordinadors sol·licitarà la participació de persones voluntàries per representar els personatges de la història. Cadascú triarà el personatge que vol encarnar. Els indicarà que mentre representen el paper s'han d'estar quiets, sense gesticular ni parlar. Seguidament es farà sortir el personatge principal i se li demanarà que triï un lloc on situar-se durant la representació, i que reflexioni sobre el seu paper i

com es podria sentir. Posteriorment se sol·licitarà la participació de les altres persones voluntàries i se'ls demanarà que se situïn tan pròxims o distants del personatge principal i de la resta com se sentin emocionalment en relació amb ells. És convenient permetre que s'utilitzi tot l'espai disponible. Una vegada tots els actors són a l'escenari, se'ls uneix amb una corda per mostrar les relacions entre ells. Se sol·licita als personatges que expressin com se sentien en relació amb els altres personatges i també que expliquin les seves reaccions davant la situació. A partir d'aquí el coordinador pot iniciar la discussió comentant la diversitat de percepcions d'una mateixa situació, segons les necessitats, experiències i interessos de les diferents parts implicades. Es pot convidar la resta del grup a participar-hi. Cada persona s'haurà d'acostar al personatge amb el qual s'ha sentit més identificat. En acabar, tothom pot participar en els comentaris.

Paper del coordinador

- Seleccionar i redactar la situació conflictiva que cal representar i un breu perfil de cadascun dels personatges.
- Posar els actors en escena i procurar una atmosfera relaxada.
- Concedir un temps als actors per interioritzar els seus papers.
- Deixar que l'escena es desenvolupi lliurement.
- Tenir preparades algunes preguntes per als actors i observadors.
- Iniciar el debat i acabar-lo abans que decaigui.

Recomanacions a l'hora d'aplicar-la

- Se suggereix que els papers no siguin excessivament difícils de representar.
- Les primeres representacions s'han d'introduir després de les primeres sessions, quan els participants ja tenen confiança en el grup.
- És recomanable lliurar a cadascun dels actors una fitxa amb el perfil del personatge que ha de representar.

COM CAL DESENVOLUPAR LES SESSIONS DEL PROGRAMA

■ Preparació de la sessió

El coordinador d'aquest programa ha de saber que disposa de nou temes independents entre ells que ha de treballar amb les famílies acollidores extenses. Cada tema presenta un manual orientatiu de la manera com s'ha de desenvolupar la sessió, de dues hores i mitja de durada, aproximadament.

- Triar el tema que treballarà.
- Llegir el tema atentament per saber quines són les activitats que s'han de desenvolupar i per tenir present l'objectiu que es pretén amb cadascuna.
- Seleccionar el material que necessita per desenvolupar la sessió, que és al CD-ROM (diapositives i fitxes de treball) o al DVD (vídeos i històries animades).
- Imprimir les fitxes de treball que siguin necessàries per desenvolupar durant la sessió.
- Preparar els recursos audiovisuals que es necessitin per a la sessió.
- Una vegada enllestides aquestes tasques, el coordinador està preparat per desenvolupar amb èxit la sessió.

■ Preparació del grup de participants

Per organitzar un grup, aconseguir l'assistència dels participants i, sobretot, que s'hi impliquin és important tenir en compte algunes premisses:

- Adequació de l'horari. Tenir en compte la disponibilitat dels participants a l'hora d'establir els horaris i els dies de les sessions.
- Composició del grup. És aconsellable que el nombre de membres del grup sigui de dotze a divuit persones. En el cas que l'acolliment el porti a terme una parella, és recomanable que hi assisteixin tots dos.
- Enviar una carta a les famílies participants amb els dies planificats i les hores, i trucar per telèfon a les famílies que el coordinador consideri convenient, per les seves característiques.

■ Planificació d'una sessió

Quan es planifica una sessió s'han de tenir en compte algunes consideracions importants:

- Disposar dels materials necessaris per fer les activitats elaborades per a cada sessió.
- Organitzar les activitats perquè cada membre del grup pugui expressar-se i participar.
- A la meitat de cada sessió es farà una pausa o un descans. Aquest moment és molt important perquè afavoreix la relació entre els membres del grup d'una manera més informal i pot ajudar a possibles relacions d'amistat i ajuda mútua posteriors. També permet als coordinadors mantenir converses individuals amb els acollidors sobre aspectes de la sessió, al mateix temps que els dona l'oportunitat de reorganitzar la sessió, si és necessari.
- Tenir present que el lloc on s'hagin de portar a terme les sessions ha de ser confortable i acollidor, sense interferències acústiques externes i amb una bona il·luminació.

■ Com es desenvolupa una sessió

- Al començament de cada sessió es donarà la benvinguda als participants, els coordinadors es presentaran al grup i recordaran la importància d'iniciar i acabar cada sessió puntualment, per així aprofitar al màxim el temps disponible. En el cas que hi hagi nous participants en les sessions, es presentaran al grup, donant una breu explicació sobre qui són i qui tenen acollit. També és important que s'informi els assistents que tot allò que es tracti dintre del grup pertany al grup i està subjecte a les normes d'ètica professional de la confidencialitat.
- La relació que s'ha d'establir entre els coordinadors i els participants ha de ser de col·laboració i cooperació, i no pas la de professor i alumne, ja que d'aquesta manera els participants rebran millor l'ajuda que se'ls pretén oferir, alhora que sentiran que les seves experiències personals també són rellevants per al bon funcionament de la sessió. D'aquesta manera s'obtindrà més fàcilment un ambient de treball de confiança i ajuda mútua.
- Després de la presentació, es passarà a exposar els objectius de la sessió i l'índex corresponent de les activitats amb una diapositiva. Així mateix, s'animarà els participants a participar fent preguntes i expressant els seus dubtes respecte d'allò que es tracta al llarg de la sessió.

- Al final de cada sessió s'avaluarà entre tots els participants i els coordinadors si s'han assolit els objectius plantejats.

■ Què cal fer durant la sessió

Compartir el treball de grup amb un altre coordinador permet que es porti a terme d'una manera molt més relaxada i tranquil·la, ja que es poden percebre millor els senyals dels participants, però també els senyals i les indicacions del company. Així mateix, és més senzill assolir els objectius perseguits sense passar per alt cap tema d'importància.

És convenient que la sessió sigui dirigida i estructurada, però que l'estructura ofereixi una certa flexibilitat. Així mateix, els coordinadors han d'estar atents als senyals que el grup pugui donar per anar adaptant les activitats en funció d'aquests senyals.

Un dels elements més importants és que el coordinador tingui clar com ha de donar les instruccions al grup. Les normes han de ser molt senzilles, clares i concretes. I s'ha d'informar els participants del temps de què poden disposar per fer cada activitat.

Una de les maneres d'aprofitar millor les oportunitats del curs és donar la idea de connexió entre les activitats, per la qual cosa és important anar enllaçant-les a mesura que es van tractant.

■ Què cal fer després de la sessió

Intentar que tots els participants surtin satisfets de la sessió. En el cas que algú s'hagi sentit incomprès, convé solucionar el tema, parlar amb ell o bé concertar una entrevista individual. L'objectiu és que els participants deixin la sessió amb una sensació positiva.

Tots dos tècnics han de reflexionar conjuntament, després de cada sessió, sobre com s'ha desenvolupat, i anotar totes les dades que puguin ser útils per a pròximes sessions.

A mesura que els coordinadors es vagin sentint més segurs en la posada en marxa del programa, es poden dissenyar noves activitats i materials que s'adaptin als nous reptes o a les necessitats del grup.

És convenient que cada sessió sigui avaluada pels mateixos coordinadors, així com pels assistents al curs, ja que d'aquesta manera es podran anar introduint les adaptacions i les modificacions necessàries i es podrà donar resposta a les necessitats i els interessos concrets dels participants.

PUNTS PER REFLEXIONAR SOBRE LA SESSIÓ NÚM (Coordinador)

ESTRUCTURA DE LA SESSIÓ

- Heu presentat adequadament la sessió?
- Heu introduït les activitats d'una manera atractiva?
- Heu acabat una activitat i començat la següent sense forçar la situació?
- Heu provocat una reflexió en els participants en acabar la sessió?

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

- Heu transmès clarament els continguts de la sessió?
- Heu relacionat els continguts teòrics amb les activitats?
- Heu aconseguit tots els objectius de la sessió?
- Heu acabat la sessió en el temps establert?

DINAMITZACIÓ DEL GRUP

- Heu mantingut la motivació del grup durant tota la sessió?
- Heu aprofitat les experiències i les opinions dels participants per treballar les activitats?
- Heu motivat tots els participants de la mateixa manera?
- Heu creat un ambient comunicatiu entre els participants?
- Heu provocat en els participants l'interès per tornar a la sessió següent?

TREBALL EN EQUIP

- Us heu sentit còmodes treballant plegats?
- Com descriuríeu i valoraríeu el rol de cadascú en aquesta sessió?

ASPECTES QUE CAL TENIR EN COMPTE PER A LA PRÒXIMA SESSIÓ

- Pel que fa a la planificació de la sessió
- Pel que fa a les característiques i les necessitats del grup
- Pel que fa al meu company o companya

AVALUACIÓ DE LA SESSIÓ:

(Participants)

Data:

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ	Molt	Força	Poc	Gens
Li ha agradat com s'ha desenvolupat la sessió?				
Considera interessant el tema tractat en la sessió?				
Considera que li pot ser útil per millorar la seva relació amb els seus adolescents acollits?				
Considera que el tema s'ha tractat adequadament?				
Li ha servit conèixer experiències d'altres persones?				
Considera interessant que s'hagi aprofundit en el tema de la sessió?				
Considera adequada la durada de la sessió?				

ACTIVITATS I PARTICIPACIÓ	Molt	Força	Poc	Gens
Considera adequats els recursos utilitzats per fer les activitats?				
Li han semblat útils les activitats proposades?				
S'ha sentit còmode participant en aquestes activitats?				
Considera adequada l'actuació dels coordinadors?				
Considera que els coordinadors han sabut motivar la participació?				

ASPECTES QUE LI AGRADARIA COMENTAR

.....

.....

.....

.....

SESSIÓ PRELIMINAR
Les famílies d'acollida:
ens presentem

SESSIÓ PRELIMINAR

Les famílies d'acollida: ens presentem

El treball amb grups de família comporta, molt sovint, que hi hagi un ventall molt ampli de sentiments, situacions, opinions i vivències que s'han de manejar d'una manera hàbil i propera perquè es compleixin els objectius plantejats prèviament. En el cas del treball amb famílies extenses acollidores, el ventall de sentiments i vivències abans esmentat sol estar carregat de dubtes, pors, dolor, però, també, d'il·lusions, satisfacció i alegries, i, moltes vegades, són difícils de compartir i de fer comprendre a persones que no comparteixen experiències semblants. Per això és molt important crear en el grup amb el qual es treballarà un ambient propici a afavorir que es comparteixin aquestes experiències i vivències personals.

Per tant, si bé l'objectiu principal d'aquesta sessió és la presentació del Programa de Formació per a l'Acolliment en Família Extensa, també es vol donar la benvinguda als participants i oferir-los la possibilitat de crear entre tots un espai en el qual puguin compartir els dubtes, les opinions i les necessitats que derivin de tenir en règim d'acolliment familiar un nét o una néta, o un nebot o una neboda adolescent. Per això és necessari crear un ambient de confiança i calidesa que faciliti als participants l'expressió dels seus sentiments i els serveixi alhora d'estimulant per continuar acudint a les diferents sessions plantejades. Cal que els coordinadors es presentin de manera que els participants entenguin que, a més de ser persones expertes en els temes d'acolliment i de protecció a la infància, també són persones properes i disposades a escoltar i a ajudar, sense jutjar ni avaluar els acollidors per les seves actuacions o actituds respecte dels seus acollits.

D'altra banda, en aquesta sessió també es perfilarà l'estil de treball que se seguirà a la resta de sessions del programa. Amb aquesta finalitat es faran unes activitats que, a més de facilitar que s'assoleixin els objectius abans esmentats, proporcionaran als participants una primera idea de com es treballarà a partir d'aquest moment, durant la resta del programa.

A. Objectius de la sessió

1. Facilitar que els participants es coneguin entre ells i coneguin els coordinadors del curs.
2. Potenciar un espai i un temps propis, en els quals comparteixin experiències i inquietuds.
3. Presentar el contingut de les sessions i la dinàmica de funcionament del Programa de Formació per a l'Acolliment en Família Extensa.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
ENS PRESTEM
(diàlegs simultanis, 20 minuts)
- **Activitat 2**
COMPARTIM EXPERIÈNCIES
(vídeo i pluja d'idees, 40 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
LA RODA DE LES SESSIONS
(exposició del coordinador, 15 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (30 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 0.0. INTRODUCCIÓ

Diapositiva 0.3. LA RODA DE LES SESSIONS

Fitxes de treball:

Fitxa 0.1. ENS PRESENTEM

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 0.2. EL PERQUÈ DE L'ACOLLIMENT

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es dona la benvinguda als participants.

A partir d'una diapositiva es presentaran els objectius i l'índex de la sessió al grup (diapositiva 0.0. Introducció).

Diapositiva 0.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Facilitar que els participants es coneguin entre ells i coneguin els coordinadors del curs.
2. Potenciar un espai i un temps propis, en els quals comparteixin experiències i inquietuds.
3. Presentar el contingut de les sessions i la dinàmica de funcionament del Programa de Formació per a l'Acolliment en Família Extensa.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. ENS PRESTEM**
(diàlegs simultanis)
- **Activitat 2. COMPARTIM EXPERIÈNCIES**
(vídeo i pluja d'idees)
- **Activitat 3. LA RODA DE LES SESSIONS**
(exposició del coordinador)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

ENS PRESTEM

> diàlegs simultanis
> 20 minuts

OBJECTIU 1

- Facilitar que els participants es coneguin entre ells i coneguin els coordinadors del curs.

CONTINGUTS

- Les presentacions mútues.

a. Introducció a l'activitat

Un coordinador comentarà que és molt important, perquè funcioni correctament el grup i per als mateixos participants, que tots es coneguin, que perdin una mica la vergonya de parlar en públic i de participar en diferents activitats i que aprofitin al màxim aquest temps per poder resoldre tots els dubtes i els temors, ja que aquest és el seu espai i aquest és el seu temps. Per aconseguir-ho faran l'activitat següent.

b. Diàlegs simultanis

Un coordinador explicarà que a continuació es farà l'activitat del Joc dels Periodistes. L'activitat consistirà a agrupar els participants per parelles, de manera que no es coneguin entre ells, ja que la intenció és la mateixa presentació.

Una vegada agrupats per parelles els participants, un coordinador els explicarà que cada membre de la parella ha de recollir informació suficient per poder contestar les preguntes que es facilitaran en una fitxa ([fitxa 0.1. Ens presentem](#)).

Fitxa 0.1. ENS PRESTEM

Hola! El meu company o companya es diu (1)
..... Té acollit / ida (2) ,
que és el seu / la seva (3) i té (4) anys.
Fa (5) anys que viu amb ell/ella, però abans era a (6)
.....

Va decidir ser acollidor/a perquè: (7)

- 1) nom de la parella
- (2) nom de la persona acollida
- (3) vincle familiar
- (4) edat de la persona acollida
- (5) temps de l'acolliment
- (6) mesura de protecció anterior
- (7) raons per les quals són persones acollidores

A tall d'exemple, els coordinadors es presentaran mútuament per mitjà de les respostes a les preguntes del quadre següent:

Hola! El meu company o companya es diu (1)
....., és (2)
i fa (3) anys que treballa en el tema de l'acolliment.
Fa (4) anys que treballem junts.

Va decidir participar en aquest programa perquè: (5)
.....

- (1) nom del coordinador
- (2) professió
- (3) anys de treball en acolliment
- (4) anys que fa que treballen junts
- (5) motius pels quals han decidit coordinar el curs

És important que en l'últim aspecte els coordinadors posin èmfasi en la resposta, ja que d'aquesta manera contribuïran a crear un ambient familiar, que és el que es pretén que hi hagi al llarg del curs. A més, facilitaran que els participants també atribueixin una importància especial al perquè són famílies acollidores, i d'aquesta manera s'obtinguin respostes reflexives.

A continuació, es deixaran uns deu minuts als participants perquè puguin recollir informació entre ells. Una vegada transcorregut el temps acordat, un coordinador explicarà que, ara, cada persona presentarà la seva parella de l'activitat, i contestarà i exposarà les dades que ha obtingut.

c. Conclusions

Posteriorment, un coordinador farà una reflexió en veu alta per comentar que, tal com s'ha pogut veure en la presentació, hi ha el factor comú de l'acolliment en família extensa entre els participants del curs, però cadascun té unes característiques pròpies que el fan especial i únic. I aquesta diversitat de situacions és la que al llarg del curs anirà sorgint d'una manera més profunda i concreta.

Activitat 2

COMPARTIM EXPERIÈNCIES

> vídeo
> pluja d'idees
> 40 minuts

OBJECTIU 2

- Potenciar un espai i un temps propis, en els quals comparteixin experiències i inquietuds.

CONTINGUTS

- Experiències personals i testimonis de famílies acollidores extenses sobre els motius que els han conduït a l'acolliment.

a. Introducció a l'activitat

Enllaçant amb la conclusió de la primera activitat, aquesta pretén constatar que hi ha més persones que viuen situacions semblants. Els familiars acollidors no sempre són conscients d'aquesta semblança, ja que de vegades les persones acollidores viuen el propi acolliment com una situació que cal amagar o de la qual no es pot parlar obertament.

Per aquesta raó l'activitat pretén normalitzar la situació de l'acolliment entre els participants i d'aquesta manera permetre que es reconguin en els seus companys, facilitar la cohesió del grup i expressar les necessitats i les situacions diferents i semblants entre ells.

b. Vídeo

Un dels coordinadors demanarà als participants que s'organitzin en grups de quatre o cinc persones, ja que a continuació es projectarà un vídeo de testimonis ([vídeo 0.2. El perquè de l'acolliment](#)), en el qual diversos acollidors i adolescents acollits expliquen els motius pels quals han arribat a la situació d'acolliment, tal com han fet anteriorment els mateixos assistents.

Després de veure el vídeo, un coordinador comentarà que, a partir de la pròpia experiència i dels arguments dels testimonis del vídeo, els participants contestaran en grup les preguntes següents:

- Quins aspectes dels que surten en el vídeo són semblants a la seva experiència personal?
- Quins aspectes dels que surten en el vídeo són diferents de la seva experiència personal?
- Quins aspectes de l'acolliment els preocupen?

c. Pluja d'idees

Després de 15 minuts de reflexió en grup, un coordinador proposarà que es contestin les diferents preguntes, mentre l'altre coordinador anirà apuntant en una pissarra els temes que es vagin comentant.

A l'última pregunta és aconsellable dedicar un interès especial, ja que a partir d'aquesta pregunta els coordinadors podran començar a detectar les necessitats i les preocupacions del grup de participants que tenen al davant. I, en definitiva, podrà ser un punt de reflexió que guiï la seqüència de sessions que es treballaran en les trobades posteriors.

A més, aquesta activitat s'ha pensat perquè els participants puguin explicar en veu alta tots els aspectes, tant positius com negatius, que han viscut o viuen derivats de l'acolliment, i, el més important, perquè els escoltin persones en la mateixa situació i, per tant, els compreguin. Per fer-ho, els coordinadors ajudaran a fomentar un diàleg entre participants sense donar, però, cap resposta, sinó que la reflexió l'han de fer els mateixos assistents.

d. Conclusions

Un coordinador exposarà com a conclusió que és precisament la dinàmica de la reflexió i la participació entre els companys i les companyes la que orientarà tot el curs, i situarà el diàleg al voltant de la temàtica que es proposi aquell dia. I, en la mesura que sigui possible, s'intentarà arribar a solucions grupals, perquè es considera que les

persones que més entenen de l'acolliment són precisament elles, i la qualitat del diàleg que es pot desprendre d'aquestes trobades és i serà molt enriquidora per a tots.

També un coordinador puntualitzarà que aquest programa no té com a objectiu solucionar els problemes de convivència familiar entre les persones acollidores i l'adolescent d'avui per demà, sinó que, tal com s'ha anat comentant fins ara, la finalitat és arribar entre tots a unes orientacions a partir d'experiències i de la informació que hi puguin afegir els coordinadors respecte de la temàtica.

Per tant, és interessant que, en arribar a aquest punt, s'assenyali la importància de la confidencialitat i de l'anonimat de les experiències que es comentin en aquest espai. Per part dels coordinadors aquests aspectes queden assegurats; la informació que es pugui obtenir de les diferents sessions no es publicarà ni s'exposarà per a divulgació social, sinó que el que es pretén és ajudar a fer més còmoda la convivència a la llar d'acollida. En aquest sentit, els coordinadors esperen i confien que els participants es comprometin al mateix.

Activitat 3

LA RODA DE LES SESSIONS

> exposició del coordinador
> 15 minuts

OBJECTIU 3

- Presentar el contingut de les sessions i la dinàmica de funcionament del Programa de Formació per a l'Acolliment en Família Extensa.

CONTINGUTS

- Els continguts de les diferents sessions.
- La dinàmica que se segueix a les sessions.

a. Introducció a l'activitat

La finalitat d'aquesta tercera i última activitat és donar a conèixer als participants els continguts del programa, les diferents sessions i la seva dinàmica de funcionament.

El programa té com a finalitat facilitar la convivència a la llar d'acollida entre la família acollidora i l'adolescent acollit. Per fer-ho, s'han elaborat una sèrie de sessions en les quals es treballen unes temàtiques determinades a partir d'un procés de detecció de necessitats que s'ha fet prèviament.

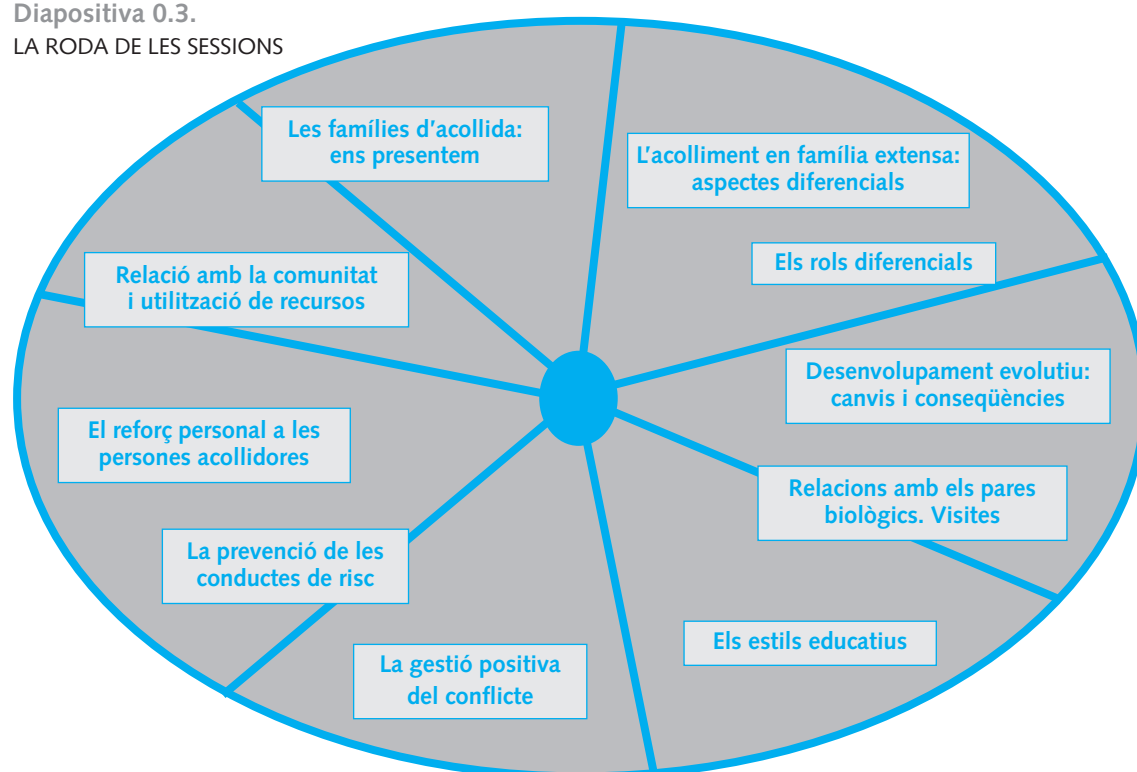
El resultat d'aquest procés ha estat l'elaboració de nou temàtiques. Cadascuna té una importància per ella mateixa, que permet que cada sessió es pugui tractar independentment de la resta, la qual cosa provoca una flexibilitat en la seqüenciació de les sessions.

Seguint aquesta característica del programa, a continuació un coordinador exposarà les sessions amb els seus continguts corresponents i el seu funcionament global.

b. Exposició del coordinador

En primer lloc, un coordinador explicarà els continguts de les sessions a partir de la informació que es facilita en la introducció de cada sessió. Per complementar aquesta presentació el coordinador pot fer servir la diapositiva de la roda de les sessions ([diapositiva 0.3. La roda de les sessions](#)). S'ha triat el terme roda per indicar la característica de flexibilitat en la seqüenciació de les sessions.

Diapositiva 0.3.
LA RODA DE LES SESSIONS

Pel que fa a la dinàmica de funcionament de les sessions, és interessant que un coordinador indiqui que la durada de les sessions és aproximadament de dues hores i mitja. També seria important, en arribar a aquest punt, que es comentés quan i on tindran lloc les trobades.

Cada sessió s'ha estructurat de la manera següent: en primer lloc, s'ofereix la possibilitat de comentar qualsevol aspecte de la sessió anterior i s'introdueix la nova a partir dels objectius i l'índex; en segon lloc, es fan les activitats, que poden ser una o dues segons la durada de l'activitat o el total d'activitats del tema; a continuació es fa un descans de 15 minuts aproximadament; en quart lloc, es fan les activitats restants i, finalment, es tanca la sessió amb la valoració per part dels participants i la comunicació de la temàtica de la sessió següent.

c. Conclusions

Per acabar la presentació, després de la introducció de les sessions del programa i la seva dinàmica, un coordinador explicarà que entre ells han pensat una seqüència de sessions i l'exposaran. Preguntaran als participants si els sembla bé, i deixaran clar que en qual-sevol moment, i de comú acord, es pot alterar aquesta seqüència. És important comentar aquest aspecte perquè és coherent amb la filosofia del programa, caracteritzat per la flexibilitat i la presa de decisions comunes.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Un coordinador oferirà als participants la possibilitat de comentar qualsevol aspecte d'aquesta primera sessió, com també la seva opinió respecte de futures sessions, i conscienciarà els assistents de la importància que assisteixin al curs per a ells i per a les persones que conviuen amb ells.

Abans d'acabar, un coordinador indicarà la temàtica de la sessió següent, i també el dia i l'hora de la trobada.

I, finalment, se'ls donarà les gràcies per la seva participació i, per inaugurar el curs, es farà un aperitiu entre tots els participants i els coordinadors, ja que és una manera informal de conèixer-se entre ells i d'acostar-se als coordinadors.

SESSIÓ 1
L'acolliment en família extensa:
aspectes diferencials

SESSIÓ 1

L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials

L'acolliment familiar en família extensa pot proporcionar uns serveis preventius i rehabilitadors que permeten mantenir els vincles familiars. És una alternativa que serveix per complementar i no per substituir els pares durant el temps que calgui. Permet que els nens visquin amb persones que ja coneixen i en les quals confien, fomenta les relacions entre els germans i que s'estableixin i se solidifiquin els vincles afectius amb els membres de la família extensa; així mateix, serveix per contribuir a la transmissió de la identitat ètnica i cultural de la família del nen. En definitiva, podríem dir que aquest tipus d'acolliment estableix noves relacions entre els nois o noies, els pares i els parents acollidors.

A causa de la facilitat amb la qual les famílies poden acordar aquests acolliments, i també de la complexitat que comporten, considerem fonamental que els parents acollidors es puguin formar i informar sobre què implica acollir un noi o noia, tenint molt en compte que, en alguns casos, cal regularitzar la situació. A més, és bàsic que les famílies extenses sàpiguen quins són els seus deures, responsabilitats i drets, i els sàpiguen diferenciar dels dels pares del noi o noia i dels de l'administració, per a la qual cosa han d'interioritzar que l'administració és una part implicada en tot el procés.

Per tot això s'ha dissenyat la sessió següent, per poder donar resposta a moltes de les preguntes que les famílies extenses es formulen davant un acolliment familiar o en el moment de regular-lo.

A. Objectius de la sessió

1. Reflexionar sobre els avantatges i els inconvenients de l'acolliment en família extensa.
2. Identificar les parts implicades en un acolliment en família extensa, i també els seus drets i deures.
3. Determinar les responsabilitats pròpies de cada part i aclarir el concepte d'acolliment familiar i les seves modalitats.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
AVANTATGES I INCONVENIENTS DE L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA
(pluja d'idees i vídeo, 30 minuts)
- **Activitat 2**
QUINS DRETS I DEURES ENS CORRESPONEN COM A ACOLLIDORS?
(estudi participatiu del contracte, 45 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
QUINES DECISIONS PRENEM?
(treball en grup, 30 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 1.0. INTRODUCCIÓ

Diapositiva 1.2. QUINS DRETS I DEURES ENS CORRESPONEN COM A ACOLLIDORS?

Diapositiva 1.3. QUINES DECISIONS PRENEM?

Fitxes de treball:

Fitxa 1.1. AVANTATGES I INCONVENIENTS DE L'ACOLLIMENT FAMILIAR

Fitxa 1.3. QUINES DECISIONS PRENEM?

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 1.1. L'ACOLLIMENT FAMILIAR: ASPECTES DIFERENCIALS

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Benvinguda als participants i presentació amb la diapositiva dels objectius i l'índex de la sessió.

Diapositiva 1.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Reflexionar sobre els avantatges i els inconvenients de l'acolliment en família extensa.
2. Identificar les parts implicades en un acolliment en família extensa, i també els seus drets i deures.
3. Determinar les responsabilitats pròpies de cada part i clarificar el concepte d'acolliment familiar i les seves modalitats.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. AVANTATGES I INCONVENIENTS DE L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA**
(pluja d'idees i vídeo)
- **Activitat 2. QUINS DRETS I DEURES ENS CORRESPONEN COM A ACOLLIDORS?**
(estudi participatiu del contracte)
- **Descans**
- **Activitat 3. QUINES DECISIONS PRENEM?**
(treball en grup)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

AVANTATGES I INCONVENIENTS DE L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA

> pluja d'idees
> vídeo
> 30 minuts

OBJECTIU 1

- Reflexionar sobre els avantatges i els inconvenients de l'acolliment en família extensa.

CONTINGUTS

- Avantatges i inconvenients de l'acolliment en família extensa.
- Suport que pot rebre la família extensa.

a. Introducció a l'activitat

Considerem necessari fer una reflexió general que permeti als participants entreveure els **avantatges i els inconvenients de l'acolliment en família extensa**.

b. Pluja d'idees

Un coordinador iniciarà la sessió plantejant a tot el grup la pregunta següent: «Quins avantatges i inconvenients creuen que presenta l'acolliment en família extensa?». Es farà una pluja d'idees amb els participants i les seves aportacions s'anotaran a la pissarra d'una manera esquemàtica. Perquè no hi hagi discrepància entre els avantatges i els inconvenients és important que el coordinador que apunta a la pissarra la divideixi en dues parts horitzontalment; és a dir, que a la part superior s'escriguin els avantatges i a la inferior els inconvenients.

L'altre coordinador hi afegirà els punts que no hagin sorgit en la pluja d'idees i que consideri important remarcar.

Els aspectes que s'haurien de destacar pel que fa **als avantatges** són:

- El fet que aquest tipus d'acolliment permet als nens viure amb persones conegudes.
- Solidifica els vincles afectius amb els membres de la família acollidora extensa.
- Reforça la identitat cultural i ètnica dels nois o noies.
- Ofereix suport i ajuda institucional a les famílies i als acollits.

Pel que fa **als inconvenients** cal remarcar:

- Les interferències que els pares puguin ocasionar, sobretot pel que fa als conflictes de relació o durant les visites.
- La dificultat per assumir el rol d'acollidor a causa de la proximitat amb els pares.
- La diferència generacional entre acollidors i acollits.

AVANTATGES

Viure amb persones conegudes.
Solidificació dels vincles afectius familiars.
Suport a la identitat cultural i ètnica.
Suport i ajuda institucional.

INCONVENIENTS

Interferències dels pares en l'acolliment.
Dificultat a l'hora d'assumir rols.
Distància generacional.

c. Vídeo

Un coordinador explicarà que veuran un vídeo ([vídeo 1.1. L'acolliment familiar: aspectes diferencials](#)) en el qual s'exposen testimonis de diverses famílies que expliquen els avantatges i els inconvenients que els han sorgit en l'acolliment.

Els participants formaran grups de tres o quatre persones. Abans de passar el vídeo, un coordinador repartirà un full amb una sèrie de preguntes ([fitxa de treball 1.1. Avantatges i inconvenients de l'acolliment familiar](#)) que serviran d'ajuda a la reflexió posterior sobre els casos observats.

AVANTATGES I INCONVENIENTS

- Quins avantatges o inconvenients destacarien del vídeo?
- Dels inconvenients, quins serien més fàcils d'assumir i quins més difícils?

Quan acabi la projecció del vídeo es deixaran entre 5 i 10 minuts perquè els assistents reflexionin sobre les preguntes del qüestionari. Una vegada transcorregut el temps acordat es farà una posada en comú amb totes les aportacions.

d. Conclusions

Com a acabament de l'activitat, es reflexionarà sobre un aspecte molt significatiu, la **col·laboració**, el **suport** i l'**ajuda institucional** que reben o poden rebre els familiars acollidors, ja que es considera molt positiu i, al mateix temps, molt important perquè un acolliment familiar es desenvolupi amb èxit, tant si és amb previsió de retorn com si és permanent.

El fet del treball conjunt contribueix a fer que les famílies acollidores no se sentin soles davant l'acolliment, els aporta una força interna per superar els diferents obstacles que poden trobar en el procés i fa que se sentin ajudades i escoltades. A més, si es fa un seguiment és més fàcil que, prèviament, es detecti algun tipus de conflicte o problema que pugui sorgir i es pugui solucionar abans que es converteixi en un problema greu o més profund, i, sobretot, permet comentar els aspectes positius de l'evolució del menor.

Activitat 2

QUINS DRETS I DEURES ENS CORRESPONEN COM A ACOLLIDORS?

> estudi participatiu del contracte
> 45 minuts

OBJECTIU 2

- Identificar les parts implicades en un acolliment en família extensa, i també els seus drets i deures.

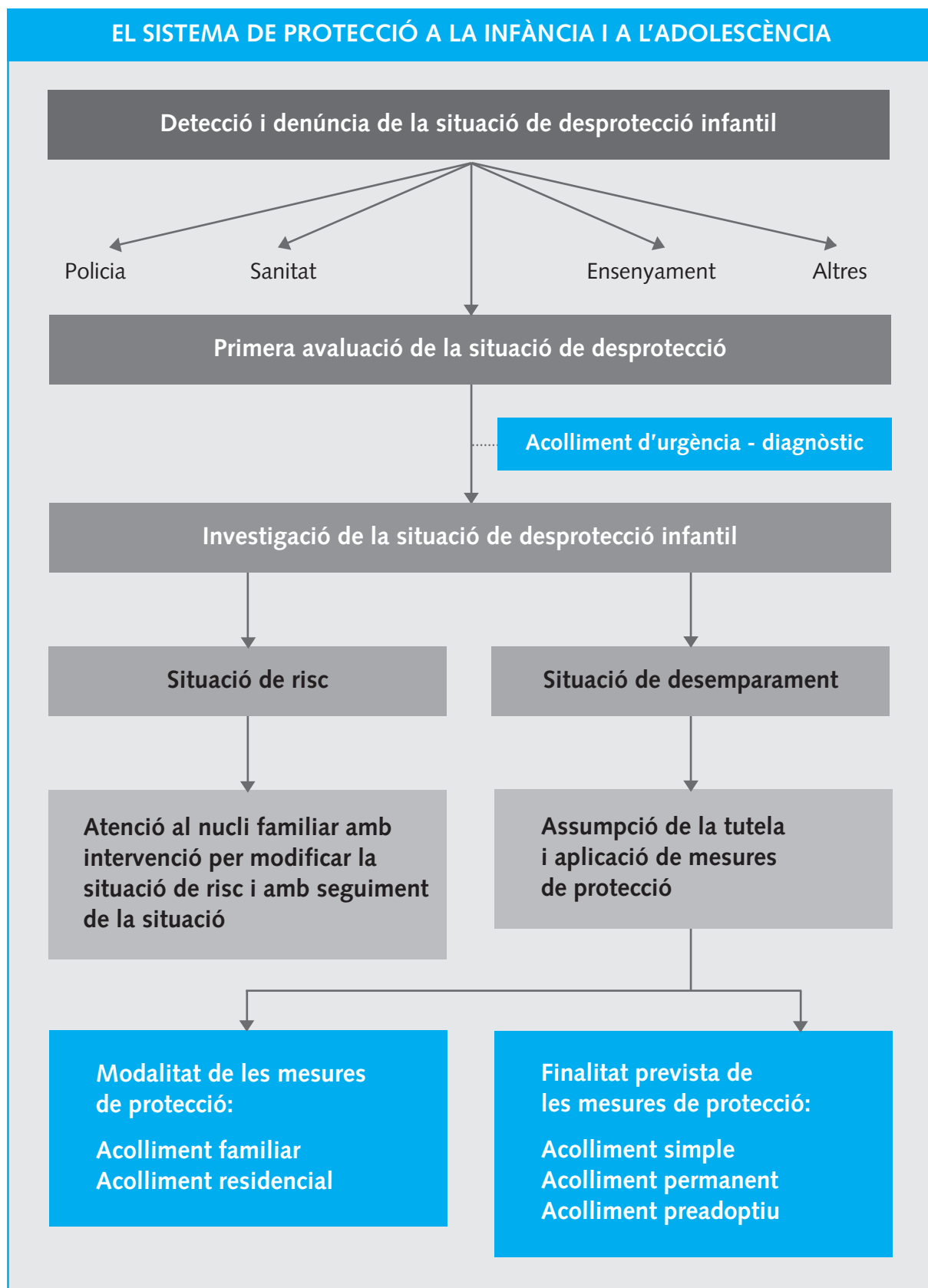
CONTINGUTS

- Sistema de protecció a la infància i a l'adolescència. Parts implicades en l'acolliment familiar.
- Acta-contracte d'acolliment familiar (responsabilitats).
- Drets i deures de cadascuna de les parts implicades.

a. Introducció a l'activitat

L'objectiu que es pretén aconseguir amb aquesta activitat és saber quines són les parts més importants del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència, i els deures i els drets de l'administració i les famílies acollidores.

Per fer-ho, s'utilitzarà un esquema del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència i un model d'**acta-contracte d'acolliment familiar propi de cada comunitat**.

Acolliment simple amb previsió de retorn: és una modalitat de l'acolliment familiar que facilita la integració del menor en un ambient familiar que no és el seu propi, durant el temps necessari perquè la seva família pugui superar les causes que van provocar la separació. Els pares rebran una atenció adequada a les seves necessitats mentre el menor és atès en un altre nucli familiar, i continuaran mantenint els seus deures i drets compartits temporalment amb la família d'acollida. El manteniment dels vincles afectius per mitjà dels contactes i les visites serà un objectiu prioritari en aquesta modalitat d'acolliment. En aquest sentit, els programes d'acolliment familiar comporten uns plans d'intervenció amb la família del menor. Les famílies acollidores accepten l'acolliment com un procés d'ajuda a tot el sistema familiar.

Acolliment permanent: és l'acolliment que ofereix una vida familiar a un nen o jove durant el temps que calgui fins que s'independitzi o es trobi una alternativa més adequada. Aquests acolliments es fan quan les possibilitats de retorn no són possibles o desitjables i, al mateix temps, la separació definitiva per mitjà de l'adopció tampoc no és el recurs adequat. Els acolliments permanents han de promoure en el menor un desenvolupament emocional, físic i intel·lectual, juntament amb una identitat personal i social. El clima reduït del grup familiar permet al menor desenvolupar sentiments de seguretat, permanència i pertinença. En els acolliments permanents el nen pot mantenir contactes i visites amb els seus pares sempre que aquests li facilitin un clima afectiu adequat.

Acolliment en família extensa: és l'acolliment en el qual les persones acollidores presenten algun tipus de relació de parentiu amb els pares del menor. Poden ser familiars com ara avis, oncles, germans. En termes generals, permet que els menors visquin amb persones que ja coneixen i en les quals confien.

b. Estudi participatiu del contracte

Una vegada s'ha facilitat la informació sobre el sistema de protecció, es lliura a cada participant el contracte d'acolliment que s'utilitzi a cada comunitat.

En el contracte es presenten les diferents parts implicades en l'acolliment (pares, família extensa i administració) i es defineixen els drets i els deures de cadascuna de les parts.

El contracte es presentarà íntegrament i, posteriorment, s'explicarà i es farà una reflexió específica de l'apartat *Condicions*. Cal tenir en compte que cada comunitat pot presentar un model diferent, per la qual cosa el model mostra que s'ofereix és tan sols orientatiu. Seria interessant que en el transcurs d'aquesta explicació els participants anessin comentant les seves pròpies dificultats, dubtes, èxits, etc.

A l'apartat *Condicions* d'aquest contracte es defineixen, punt per punt, els deures i els drets de cadascuna de les parts. Es farà una explicació particular de cadascun dels punts, per poder aclarir tots els dubtes que puguin sorgir entre els assistents.

ACTA-CONTRACTE D'ACOLLIMENT FAMILIAR

A _____, _____ de _____ de _____.

COMPAREIXEN

D'una banda, el Sr./Sra. _____,
delegat/ada provincial de la Conselleria (1) _____
amb competència per exercir en aquesta província les funcions de protecció de menors atribuïdes a l'entitat pública en virtut del que estableix el Decret (2) _____.

De l'altra, la família acollidora Sr. _____,
amb DNI _____, i la Sra. _____,
amb DNI _____, amb domicili a _____.

EXPOSEN

PRIMER. Que, reunit l'equip tècnic de _____
i analitzades les necessitats i les característiques del menor i dels seus pares, i comprovada la idoneïtat de la família acollidora, ha proposat la formalització d'un acolliment familiar _____, autoritzat per mitjà de resolució _____, de data _____, del menor _____, nascut a _____, amb data _____, fill de _____, per part dels acollidors proposats, tot això d'acord amb les facultats que atribueix a l'entitat pública la Llei de protecció de menors.

(1) Nom de la Conselleria (2) Número de decret i data

>>

>>

SEGON. Que el menor esmentat, com que té més de 12 anys, ha prestat el seu consentiment, segons consta en aquest document (s'inclourà únicament en el cas que el menor sigui més gran de 12 anys).

TERCER. Que els pares o els tutors del menor hi han prestat el seu consentiment, segons consta en l'annex. Únicament en cas d'acolliment familiar administratiu, no en els de caràcter judicial.

QUART. Les parts signants d'aquest contracte es comprometen a complir les obligacions que els corresponen i que es detallen a continuació.

CONDICIONS

PRIMER. Aquest acolliment familiar es constitueix amb el caràcter de _____, d'acord amb el que disposa l'art. 173 bis del Codi Civil.

SEGON. Els **acollidors** es fan càrrec de la cura del menor, de manera que l'acolliment comença el dia _____, i acabarà, previsiblement, el dia _____, i es comprometen a **vetllar per ell, fer-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i facilitar-li una formació integral** (CONCEPTE DE GUARDA), durant el temps que duri aquesta situació d'acolliment familiar.

Segons l'evolució de l'acolliment es podrà ampliar o suspendre aquest període, a proposta de l'**equip tècnic de menors**, a petició d'**alguna de les parts** o per **decisió judicial**, i en aquest cas es donaran per acabats els efectes derivats d'aquest contracte, per la qual cosa caldrà posar el menor, amb caràcter immediat, a la disposició de l'entitat pública.

TERCER. Els acollidors prestaran tota la seva col·laboració perquè es respecti el dret de visites dels pares del menor.

Els acollidors es comprometen a **facilitar les relacions del menor amb la seva família biològica**, i accepten els termes i les condicions establertes a l'annex «Règim de visites».

QUART. Les despeses derivades de l'alimentació, l'educació i la cura que necessiti el menor durant el temps de duració d'aquest acolliment familiar les assumiran (els acollidors / l'entitat pública).

CINQUÈ. El menor confiat en acolliment legal a un titular o beneficiari del dret d'assistència sanitària en qualsevol règim del sistema de Seguretat Social tindrà dret a rebre aquesta prestació durant el temps que duri l'acolliment, i aquest document serveix com a prova de l'existència d'aquest acolliment.

SISÈ. La família acollidora queda lliure de qualsevol responsabilitat per accident o danys físics que el menor pugui patir o causar, sempre que no sigui conseqüència d'una acció constitutiva de delictes per part de la mateixa família. La cobertura d'aquests danys es durà a terme per mitjà dels sistemes vigents.

SETÈ. La família acollidora queda autoritzada a fer amb el menor qualsevol desplaçament que necessiti fer, i està obligada a comunicar els canvis de residència.

Igualment, comunicarà qualsevol eventualitat relacionada amb el menor.

VUITÈ. Els acollidors i els pares es comprometen a mantenir i facilitar reunions i entrevistes periòdiques amb l'equip tècnic de menors per analitzar el desenvolupament de l'acollida i per revisar el compliment dels compromisos i fer-hi modificacions si calgués.

Les reunions es faran (indiqueu-ne la periodicitat: quinzenal, mensual, etc.).

>>

>>

Els acollidors hauran d'informar periòdicament i aportar tota la documentació requerida per l'equip tècnic de menors sobre el desenvolupament del menor esmentat, tant pel que fa a la seva salut física i psíquica com al procés de formació educativa.

NOVÈ. L'equip tècnic es compromet a proporcionar als acollidors el **suport tècnic** i l'**orientació** que necessitin amb relació a un millor desenvolupament i adaptació del menor. El **seguiment** de l'acolliment es farà per mitjà dels tècnics i sobre tots els aspectes referits a la situació del menor que tinguin incidència en l'adaptació al nou entorn i al seu estat emocional i integració familiar i social.

DESE. Els acollidors observaran una absoluta discreció sobre les circumstàncies del menor i la seva família.

I, en prova de conformitat, subscriuen aquest contracte, en el contingut del qual es ratifiquen.

PER LA FAMÍLIA ACOLLIDORA:

PER L'ENTITAT PÚBLICA:

Signat:

Signat:

Signat:

L'activitat consistirà en l'anàlisi i la reflexió de la secció *Condicions* del contracte. Per fer-ho, l'exposició del coordinador es farà simultàniament a les intervencions dels participants, de manera que s'estableixi un diàleg obert a comentaris per part de tots els presents. La col·laboració dels participants és de vital importància, ja que amb aquesta activitat es pretén que expressin els seus dubtes, dificultats o èxits relacionats amb cadascun dels punts per poder aclarir les idees a partir d'aquí.

Dels punts de l'apartat *Condicions* seria interessant destacar les idees següents:

— *Segon punt.* Aclarir el concepte de **guarda**, ja que es pren com a base de les responsabilitats dels acollidors. Igualment, es podrien esmentar els conceptes de **tutela** i **pàtria potestat**.

Guarda: implica per als acollidors la cura quotidiana del menor, és a dir, vetllar per ell, fer-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i proporcionar-li una formació integral.

Tutela: és assumida per l'entitat pública competent en el context autonòmic i implica un seguiment de l'acolliment, ja que també és responsabilitat seva vetllar pel benestar del menor.

Pàtria potestat: són els deures, els drets i les responsabilitats envers el menor, perquè pugui portar una vida quotidiana normalitzada; aquest concepte inclou tant la tutela com la guarda.

Tant els drets com els deures que deriven d'aquest punt presenten un caràcter provisional, és a dir, cessen quan desapareixen els aspectes que han portat a la separació.

— *Tercer punt.* Pel que fa al tema de les visites hi ha una responsabilitat compartida per totes les parts implicades en l'acolliment:

Família acollidora: és deure seu fomentar els contactes del menor amb els seus pares i respectar el règim de visites i contactes.

Pares: és dret seu poder mantenir contactes i visites amb els seus fills, i és deure seu complir el règim estipulat.

Administració: és deure seu dissenyar el tipus de règim de visites i contactes que s'establirà en cada cas particular, que faci participar, en la mesura que sigui possible, les altres parts implicades. També haurà de portar un seguiment de la manera com es desenvolupa aquest règim.

— *Quart punt*: sobre aquest punt, cal remarcar la importància que les famílies sàpi-
guen quin és el suport econòmic que poden rebre de l'administració pública.

En els punts següents el coordinador seguirà la mateixa línia expositiva i interroga-
tiva que en els punts anteriors.

Un dels coordinadors haurà d'anar anotant en un full les situacions plantejades per
les persones acollidores, ja que a l'activitat següent es tractaran casos concrets i podria
ser interessant treballar sobre la base d'alguna de les situacions sorgides.

Activitat 3

QUINES DECISIONS PRENEM?

> treball en grup
> 30 minuts

OBJECTIU 3

- Determinar les responsabilitats pròpies de cada part i clarificar el concepte d'acolliment familiar i les seves modalitats.

CONTINGUTS

- Parts implicades en la presa de decisions.
- Decisions que poden prendre cadascuna de les parts.
- L'acolliment familiar i les seves modalitats.

a. Introducció a l'activitat

L'objectiu que es pretén amb aquesta activitat és reflexionar sobre les responsabilitats pròpies de cadascuna de les parts que participen en l'acolliment: persones acollidores de família extensa, pares i administració.

b. Treball en gran grup

Un coordinador repartirà a cada participant tres rectangles de targeta de color blau, groc i verd; cadascun representa un protagonista implicat en la mesura d'acolliment familiar: l'administració, els acollidors i els pares. Prèviament els tècnics hauran d'imprimir els rectangles sobre cartolines de colors, en funció de les fitxes de treball ([fitxa 1.3. Quines decisions prenem?](#)). A continuació, un dels coordinadors informarà sobre el desenvolupament de l'activitat.

ACOLLIDORS
(blau)

PARES
(groc)

ADMINISTRACIÓ
(verd)

Un coordinador llegirà diferents casos i els participants aixecaran la targeta que correspongui al personatge que creguin que ha d'assumir la responsabilitat del cas concret.

Quan el consens sobre el responsable sigui unànime, un coordinador preguntarà a un dels participants el perquè de la decisió, i també si hi ha altres respostes. Si el coordinador ho considera necessari es farà un petit debat. A continuació, es llegirà el cas següent.

Si, al contrari, no hi ha consens en la resposta, es preguntarà als participants el perquè de la decisió presa i se'ls demanarà que reflexionin sobre els arguments que s'exposen per aclarir els possibles dubtes.

CASOS

Diapositiva 1.3. QUINES DECISIONS PRENEM?

SITUACIÓ	ADMINISTRACIÓ	PERSONES ACOLLIDORES	PARES
El nen que tinc acollit se'n vol anar de campaments durant les vacances de Setmana Santa. Qui decideix si hi va o si no hi va?			
La visita del meu nét amb la seva mare és aquest diumenge i no hi puc anar. Qui la pot canviar?			
Al meu nét li han detectat apendicitis i cal dur-lo a l'hospital d'urgència. Puc autoritzar la intervenció quirúrgica?			
El meu nebot ha fet 14 anys i es vol canviar a un altre centre d'ensenyament. Qui ho pot autoritzar?			
L'acollit, que té 16 anys, vol posar-se a treballar. Qui ho pot autoritzar?			
De qui és la responsabilitat de respectar el règim de visites establert i facilitar-lo?			
CASELLA DESTINADA A AFEGIR-HI CASOS SORGITS EN AQUESTA ACTIVITAT O A L'ANTERIOR*			
CASELLA DESTINADA A AFEGIR-HI CASOS SORGITS EN AQUESTA ACTIVITAT O A L'ANTERIOR*			

(*) Seria interessant que els participants també exposessin situacions en les quals tinguin dificultats per determinar qui té la responsabilitat en la presa de decisions.

c. Conclusions

Com a conclusió, un coordinador farà una síntesi que integri les idees aportades pels participants.

Convé destacar algunes idees com ara:

- No hi ha respostes ideals; moltes vegades la responsabilitat és compartida per més d'una de les parts implicades.
- La informació i la comunicació entre les parts faciliten aquesta tasca.
- Les responsabilitats pròpies de cada part són tant un deure com un dret.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Valorar el clima i la participació de la sessió en general. Devolució del grau de consecució dels objectius plantejats. Aquest tema pot oferir una certa complexitat als aollidors, per la qual cosa cal remarcar que en successives sessions s'aprofundirà sobre conceptes que han sorgit en aquesta sessió i s'analitzaran des d'una perspectiva més pràctica. D'acord amb les seves necessitats o amb els recursos de què disposin a cada comunitat autònoma, se'ls poden facilitar documents explicatius dels temes tractats.

SESSIÓ 2

Els rols diferencials

SESSIÓ 2

Els rols diferencials

La sessió pretén aclarir el rol educatiu que dóna la guarda a les persones acollidores. Tot i que els acollidors en un acolliment en família extensa poden ser diversos, en la majoria de les situacions (més del 60 %) acostumen a ser els avis i, especialment, les àvies les que duen a terme aquests rols. Si tenim en compte això, es pot prioritzar el rol de les àvies, alhora que es reconeix la participació activa dels avis en l'educació dels nois i les noies acollits.

Segons el que manifesten les mateixes àvies en els grups de discussió, «se senten mares i no pas àvies dels nens acollits; tanmateix, els nens “saben o intueixen” que elles no són les seves mares». En alguns casos, no els han dit res als acollits sobre la seva condició d'acollit, amb la qual cosa afavoreixen la confusió de rols. Aquesta situació de conflicte de rols per part de les àvies acollidores provoca una manca de respecte dels néts i les nètes cap a elles («No em pots manar perquè no ets la meua mare»), amb la qual cosa es provoquen tensions a la llar d'acollida que no arriben al conflicte però sí a una inestabilitat en la convivència.

Per tant, es produeix una confusió de rols que cal aclarir als acollidors a fi que puguin exercir adequadament el rol que els correspon. També cal que els acollits estiguin informats de la seva situació familiar i sàpiguin quin és el seu referent educatiu.

	PROBLEMES DETECTATS	QUÈ CAL FER	PER A QUÈ
PERSONA ACOLLIDORA	Confusió de rols	Aclarir-li els rols	Exercir el rol educatiu adequat
NOI O NOIA ACOLLIT	Confusió sobre el referent educatiu	Informar-lo de la seva condició d'acollit	Tenir clar el referent educatiu

Taula 1: PROBLEMES DETECTATS I SOLUCIONS A LA CONFUSIÓ DE ROLS EN L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA EXTENSA.

A. Objectius de la sessió

1. Aclarir els diferents rols d'«educar sense ser els pares» que comporta l'acolliment en família extensa.
2. Conscienciar les persones acollidores de la importància d'explicar als nois i les noies acollits la seva situació familiar i la seva condició de persona acollida.
3. Reflexionar sobre les preguntes que es fan els nois i les noies acollits, i sobre qui els ha d'informar de la seva situació d'acolliment i quan.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
PERÒ, QUI SÓC JO?
(exposició del coordinador i joc de rols, 35 minuts)
- **Activitat 2**
LA IMPORTÀNCIA D'ESTAR INFORMAT
(fantasia guiada i discussió dirigida, 40 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS
(treball en grups i estudi de casos, 40 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 2.0. INTRODUCCIÓ

Fitxes de treball:

Fitxa 2.1. PERÒ, QUI SÓC JO?

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS.
ELS CASOS

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS.
GUIÓ DE PREGUNTES PER A L'ESTUDI DELS CASOS

- **DVD**

Històries animades:

Història animada 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Benvinguda als participants. Es presentaran als participants els objectius i l'índex de la sessió (diapositiva 2.0. Introducció).

Diapositiva 2.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Aclarir els diferents rols d'«educar sense ser els pares» que comporta l'acolliment en família extensa.
2. Conscienciar les persones acollidores de la importància d'explicar als nois i les noies acollits la seva situació familiar i la seva condició de persona acollida.
3. Reflexionar sobre les preguntes que fan els nois i les noies acollits, i sobre qui els ha d'informar de la seva situació d'acolliment, com i quan.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. PERÒ, QUI SÓC JO?**
(exposició del coordinador i joc de rols)
- **Activitat 2. LA IMPORTÀNCIA D'ESTAR INFORMAT**
(fantasia guiada i discussió dirigida)
- **Descans**
- **Activitat 3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS**
(treball en grups i estudi de casos)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

PERÒ, QUI SÓC JO?

- > exposició del coordinador
- > joc de rols
- > 35 minuts

OBJECTIU 1

- Clarificar els diferents rols d'«educar sense ser els pares» que comporta l'acolliment en família extensa.

CONTINGUTS

- Rols diferencials: educar sense ser els pares.
- Errors que es poden produir: sobreprotecció, permissivitat, etc.

a. Introducció a l'activitat

Les famílies acollidores han d'assumir els rols propis de protegir, alimentar i tenir cura de l'adolescent durant un període determinat, juntament amb uns rols diferencials de l'acolliment en família extensa. Entre aquests rols podem destacar els següents:

- Educar sense ser els pares.
- Informar el noi o la noia de la seva situació d'acolliment.
- Ajudar el retorn de l'adolescent amb els seus pares quan sigui factible i adequat.

En aquesta activitat, és important que els acollidors prenguin consciència del primer d'aquests rols diferencials, educar sense ser els pares, per tal com han d'assumir les responsabilitats i saber marcar les normes i els límits per no afavorir una sobreprotecció o una permissivitat excessiva envers els acollits.

b. Exposició del coordinador

Les persones acollidores que fan l'acolliment en família extensa no acostumen a assumir els rols esmentats d'una manera previsible. De vegades, els acolliments són situacions de fet provocades per l'obligació moral o pel desig que el noi o la noia no se'n

vagi a viure a una institució o amb una família aliena a la pròpia. En aquests casos, l'atenció educativa de l'acollit pot provocar una necessitat d'ajust familiar, amb tot l'estrès emocional i la despesa econòmica que suposa per a la família acollidora.

Al seu torn, les relacions entre les persones acollidores i els pares de l'acollit poden ser complexes. En alguns casos, els pares poden conviure a la mateixa llar amb la família acollidora; en d'altres, poden viure en una altra llar. Tots dos casos poden crear confusió en els acollidors respecte del rol que han de dur a terme. Segons la Child Welfare League of America (1994), la diferència principal entre acolliment en família extensa i acolliment en família aliena és que el primer reforça les relacions ja existents entre els pares i les persones acollidores. En canvi, en l'acolliment en família aliena cal construir aquests vincles des del moment en què es formalitza l'acolliment.

Precisament perquè aquests vincles ja existeixen, en el cas dels avis acollidors aquests tenen més confús el seu paper (el d'assumir responsabilitats pròpies de la paternitat o maternitat i ser avis, tot alhora) per actuar adequadament amb els seus nés i desenvolupar la seva responsabilitat, sobretot en els moments en què han d'exercir l'autoritat. Tot sovint són els oncles o altres membres de la família els qui assumeixen aquest paper. Tot plegat provoca de vegades la pèrdua parcial o total del rol de les persones acollidores.

Les responsabilitats dels acollidors respecte del noi o la noia acollit estan especificades en les funcions que els atorga la guarda (tema desenvolupat a la sessió 1: L'acolliment en família extensa: aspectes diferencials). El que és pretén aquí és treballar amb les famílies extenses aquesta ambivalència o dicotomia entre el seu rol d'avis i el rol de pares.

L'important és que la família acollidora extensa vegi la diferència entre l'abans i el després del contracte d'acollida. Ha d'assumir que entre ells i l'acollit s'estableix una nova situació relacional. Tot i que aparentment en alguns casos no es percep el canvi (continuen vivint a la mateixa casa, etc.), han de ser conscients del nou paper d'«educadors», tot oferint unes pautes clares de relació, afecte i comunicació, sense renunciar, per aquesta raó, a sentir-se avis, i han d'aprendre a viure amb la lògica interferència dels seus sentiments.

Per tant, els acollidors han de complementar aquells aspectes que els pares no poden arribar a complir. Han de transmetre afecte, però també exercir la seva autoritat tot establint límits i normes adients per educar, i no pas suplir les mancances dels nois i noies amb un excés de **sobreprotecció i permissivitat**.

En alguns casos, la lògica por al fracàs i el fet que la història dels seus fills es repeteixi en els seus nés porta els acollidors a tenir actituds protectores que impedeixen que els nois i noies creixin adequadament com a persones responsables (no deixant que s'equivoquin, no posant límits, amagant informació, aviciant en excés, etc.).

Hi ha vegades en què els avis i les àvies eviten enfrontar-se als seus néts, consenten i cedeixen davant les intransigències d'aquests per pors i raons diverses, entre les quals hi hauria una actitud compensatòria davant el sentiment de culpa: «compensar la manca de pare i mare». Fins i tot s'arriben a ometre realitats per no tenir problemes amb l'administració o per sentir-se impotents davant el conflicte.

En la situació d'avis no acollidors, aquests poden tenir actituds més toves davant el seu nét o la seva néta, perquè al darrere hi ha els pares, que són els qui en tenen la responsabilitat. Es tracta, doncs, de veure aquesta diferència; veure que la responsabilitat d'educar és dels acollidors i que han de ser ells el referent clar per a l'acollit.

c. Joc de rols

L'activitat s'introdueix preguntant als participants quin és el títol que l'encapçala, «Però, qui sóc jo?», ja que a través d'això es pretén reflexionar sobre els sentiments i comportaments que han de tenir els familiars acollidors respecte de l'acollit per evitar una confusió de rols. L'activitat consisteix en un joc de rols. Un coordinador explica el seu desenvolupament tot presentant el joc de rols (cal donar unes pautes molt senzilles i se'ls ha de dotar d'exemples de frases que poden dir per facilitar-los l'assumpció de rols). Es demana la col·laboració de cinc voluntaris (dos homes i tres dones), als quals es comunica que la història tracta d'un avi o una àvia que explica la seva situació als seus amics i amigues, que, com ell o ella, també tenen acollits els seus néts. Als participants se'ls llegeix el cas relacionat amb el tema a fi que se centrin en l'activitat, mentre que als actors, fora de la sala, se'ls dóna el rol que els correspon i el cas en qüestió.

LECTURA DEL CAS

El coordinador ha de llegir el cas en veu alta a fi que la resta es pugui situar. Un cop acabada l'explicació, es pot suggerir la participació de voluntaris que hi vulguin donar el seu parer.

«Un grup d'avis i àvies pren cafè al casal d'avis. Són amics i ja fa temps que es troben habitualment. Tots tenen néts acollits, menys una. Les edats dels nens oscil·len entre els 9 i els 15 anys. L'àvia que no té nens acollits els diu que li han trucat de Serveis Socials i li han dit que ha de decidir si acull o no la seva néta d'11 anys. La mare de la nena acaba d'entrar a la presó i, si la família no acull la nena, passarà a un centre residencial per a nens i potser després a una altra família. L'àvia estima molt la seva néta, en diferents situacions s'ha fet càrrec

momentàniament de la nena i sovint la porta a jugar al parc. Fins ara ha assumit el rol d'àvia i no sap si serà capaç de posar límits, educar... com una mare.»

Tot seguit, es demana als cinc col·laboradors que surtin de la sala per rebre instruccions sobre com representar els diferents personatges. Fora de la sala, un coordinador els comenta que els diferents personatges i els participants han de triar el paper d'avi o àvia que volen interpretar. Se'ls lliura la fitxa corresponent a les característiques pròpies del personatge que han de representar (fitxa 2.1. Però, qui sóc jo?).

Fitxa 2.1. PERÒ, QUI SÓC JO? / 1

Marc

Ha de representar un avi que té acollits dos dels seus néts, d'11 i 13 anys. És gran i té molts mals. No discuteix amb ells i els permet fer moltes coses; no s'amoïna gaire pels estudis, ni pels horaris, ni pels seus amics. En una paraula: és molt permissiu. Acostuma a anul·lar la seva dona en les decisions per por de les seves reaccions i, de fet, li amaga informació per eludir el conflicte; evadeix o justifica els problemes.

En la conversa, la seva amiga li demana consell sobre si creu que ella pot acollir la seva néta. Ha de fer alguns d'aquests comentaris en la línia permissiva:

- *Bah!, cuidar els nens és fàcil. Jo amb qui haig d'anar amb compte és amb l'àvia, perquè l'any passat la nena ho va suspendre tot i al final no li ho vaig dir; li vaig firmar les notes perquè, si no, s'haurien barallat.*
- *Si no estudien no passa res. Deixa-la una mica en pau, que ja ha passat prou coses. Hi ha moltes feines en què no cal que tingui estudis; sempre pot treballar en la neteja o en l'obra, que la gent s'hi guanya bé la vida.*
- *Jo els deixo que surtin fins tard, i que es quedin a dormir a casa dels seus amics. Si l'àvia es posa tossuda, no li ho diem, o li ho dic quan ja han sortit, i ja està. Els nens s'han de divertir i deixar la seva àvia una mica en pau. Jo no els dic res.*

Joana

Ha de representar una àvia que té un nét de 12 anys i ha de repetir sisè curs de primària. Està molt disgustada i angoixada, perquè pensa que ha de protegir el seu nét dels altres nens. És una persona sobreprotectora que no vol perdre el control sobre el nét, ja que pensa que així podrà evitar que la història dels pares es repeteixi en ell.

En la representació, la seva amiga li demana consell sobre si creu que ella pot acollir la seva néta. Pot fer alguns comentaris com aquests:

- *Ui!, al principi estava molt malament perquè pensava que els nens dels veïns es riurien del meu nét per tot el que li ha passat amb el meu fill. Per això no el deixo que vagi amb aquests nens, que són males companyies, no fos que caigués en les drogues o coses d'aquesta mena; tampoc no el deixo anar sol a l'escola.*
- *El que també m'amoïna molt és quan vagi a l'institut, perquè allí hi ha molta llibertat i els professors ja no es preocupen dels nens.*

Maria

És una àvia que té acollida una néta de 15 anys. El seu marit i vostè estan malalts i cansats. Pensen que l'administració els ha fet una mala passada, ja que se n'haurien d'encarregar ells, ja que vostès són grans i haurien de descansar, però se senten obligats a cuidar-la pel dir de la gent. L'eduquen, tot i que no se'n preocupen gaire i són freds i distants amb ella.

En la representació l'amiga li demana consell sobre si creu que ella pot acollir la seva néta. Aquí li donem unes frases amb les quals pot començar:

- *Un altre cop ho han tornat a fer els de la comunitat. Fixa't en els diners que s'estalvien perquè la cuidem nosaltres. Ara hauríem d'estar ballant a Benidorm amb els viatges de l'Imsero.*
- *És una edat molt difícil perquè ja comencen a posar-se descarats. Si no vas amb compte, començarà a fer el que li doni la gana.*
- *Recorda-li de tant en tant el que estàs fent per ella... Que ho sàpiga, i es comporti com cal! I si no, que la cuidin els de Protecció de Menors, que per això hi són...*
- *El pitjor és que tothom vol donar la seva opinió. I la pitjor, la treballadora social, que se't fica a casa. Jo sempre dic que les coses de casa s'arreglen a dins.*

Fitxa 2.1. PERÒ, QUI SÓC JO? / 4

Pep

És un avi que està molt amoïnat pel creixement i l'evolució dels seus néts, un nen de 15 i una nena de 13 anys, i se sent responsable del seu futur. És conscient que no ho van fer bé amb els seus fills i no es vol equivocar amb els néts, i se sent optimista davant la cura dels nens. Tanmateix, creu que els seus fills podrien haver fet alguna cosa per evitar aquesta situació.

En la representació l'amiga li demana consell sobre si creu que ella pot acollir la seva néta. Aquí li donem unes frases amb les quals pot començar:

- *Jo no vull repetir els mateixos errors que vaig cometre amb els meus fills, estava molt poc temps amb ells per culpa de la feina i no els vaig donar el que necessitaven. I, la veritat, no és pas tan difícil criar els nens, i després, quan els veus créixer feliços, et sents tranquil i satisfet.*
- *És una edat complexa, ja que a l'escola els posen deures que jo ja no entenc. Aquest any els posaré un professor particular perquè els ajudi amb els deures. L'escola és molt important i els hem d'ajudar perquè aprovin. Els problemes de la meva filla van començar quan va deixar els estudis.*
- *Vaig demanar cita a Serveis Socials i m'han ajudat molt, ja que si tinc cap problema em diuen què puc fer.*

Fitxa 2.1. PERÒ, QUI SÓC JO? / 5

Lola

És una àvia que arriba a la cafeteria on acostuma a prendre cafè amb els seus amics. S'hi acosta i els explica que està molt preocupada, perquè li han trucat de Protecció de Menors i li han preguntat si vol o pot tenir cura de la seva néta. Sap que els seus amics estan en una situació similar a la seva perquè ells tenen néts acollits. La seva néta té 11 anys i té molt de tracte amb ella, ja que, a causa dels problemes de la seva filla, sovint ha passat uns quants dies a casa seva. Està molt amoïnada perquè la vol cuidar i no sap quins problemes es trobarà.

Pot començar d'aquesta manera:

- *Tinc la meva néta a casa i els de Protecció de Menors m'han preguntat si vull fer-me'n càrrec un temps fins que la meva filla surti de la presó. Estic molt preocupada perquè no sé si recordaré com criar una nena d'11 anys.*

Mentrestant, l'altre coordinador explica a la resta dels participants la introducció de la representació que els companys i les companyes han de fer a continuació, i aconsella que mentre s'escenifiqui no es facin comentaris i que el que hagin de dir de cada personatge ho apuntin en un full per després debatre en grup les diferents perspectives, sentiments, etc.

Els cinc voluntaris escenifiquen els casos a la mateixa sala. Comença la discussió entre els actors i la resta del grup escolta per al debat posterior.

Un cop acabada la representació, un coordinador inicia el debat i pregunta, primer, als actors com s'han sentit interpretant el personatge triat i, tot seguit, fa la mateixa pregunta a la resta del grup.

Tot seguit, com a suport per als coordinadors per facilitar la participació de les idees, s'exposen algunes reflexions importants sobre cada personatge que caldria tenir presents:

GUIÓ PER AL COORDINADOR DELS ASPECTES MÉS SIGNIFICATIUS DE CADA UN DELS PERSONATGES

Marc

Aquesta persona és **permissiva** amb els comportaments dels nens.

- Acostuma a anul·lar la seva dona en les decisions i, de fet, li amaga informació per eludir el conflicte i evadeix o justifica els problemes.
- Culpabilitza els altres dels problemes dels seus néts.
- No posa límits als seus néts ni en qüestions d'horaris ni en la manera de comportar-se; no els responsabilitza de la seva conducta, ni de les seves obligacions.

Joana

Aquesta persona és innocent i **sobreprotectora** amb les conductes del nen.

- Per la seva innocència i la seva por considera que tot el que envolta el seu nét és una possible font de perills i amenaces.
- No vol perdre el control sobre el seu nét per evitar que la història dels seus pares es repeteixi en ell.
- Es preocupa molt per tot; intenta aïllar i protegir el nét dels seus companys i de l'institut.
- No confia en la capacitat del nét per resoldre els seus problemes i defensar-se.

Maria

És una àvia **freda i distant** amb la seva néta. No la vol tenir a casa, però se sent obligada a encarregar-se'n pel dir de la gent.

- Delega la responsabilitat en l'Administració. Es queixa molt que està malalta i que ja no hauria d'estar fent aquestes coses.
- Percep la treballadora social com una xafardera i com una amenaça; no accepta la seva ajuda. Se sent desqualificada en les seves funcions de mare i àvia, i jutjada per ella.
- Utilitza amenaces i xantatges emocionals perquè la néta l'obeeixi.

Pep

- Tant ell com la seva dona són persones preocupades pel desenvolupament dels seus néts.
- Són conscients que no ho van fer bé amb els seus fills i no es volen equivocar amb els néts.
- Cerquen recursos perquè els ajudin i accepten els suggeriments dels professionals amb humilitat.
- S'amoïnen pel futur dels seus néts, a més del seu present immediat.

Lola

És una persona **responsable i conscient** del que ha de fer.

- És una persona que estima la seva néta, però se sent molt inquieta perquè sap que ara ha d'assumir una responsabilitat molt gran.
- Se sent jove i amb forces per tenir cura de la seva néta. No es planteja cap altra possibilitat.
- Fa preguntes sobre on pot demanar ajuda; cerca i accepta l'ajuda que necessita i que li ofereixen tant els seus amics i amigues com els professionals del sector.
- Sap que la situació ha canviat, però que continua sent l'àvia de la seva néta, i no vol confondre els rols.

La revisió es pot fer sobre les peticions i orientacions que han fet cada un dels personatges. Per exemple:

- Què els ha semblat cada personatge? Cal assenyalar cadascun dels personatges i ressaltar frases crítiques per a la seva anàlisi.
- Amb quin personatge s'han sentit més identificats? Es tracta de saber quin és el seu posicionament i veure si realment han captat les diferents situacions de responsabilitat, sobreprotecció, rigidesa, etc.
- Qui és el responsable de la presa de decisions? Es treballa la idea del rol diferencial i de les diferents actituds.

d. Conclusions

Per acabar, un dels participants fa una síntesi en la qual integra les aportacions dels participants i algunes idees clau relacionades amb les pautes educatives i les estratègies d'actuació davant d'aquestes situacions, descrites a la primera part de l'activitat, com ara: la necessitat de complementar aquells aspectes que els pares no han pogut complir, la importància d'establir normes i límits adequats per educar sense **sobreprotegir** o **ser massa permissiu** per suplir les mancances dels acollits. També se'ls recorda que la por al fracàs i al fet que la història dels seus fills es repeteixi en els seus néts els pot portar a tenir una actitud **excessivament protectora**, que pot impedir el creixement adient dels nois i les noies com a persones responsables. Finalment, es comenta la importància de saber combinar de manera equilibrada el control, la comunicació i l'afecte per assolir un procés educatiu adequat. Com a avis han de fer el mateix que si fossin pares, és a dir, educar; ho poden fer de maneres diferents i amb diverses actituds, sempre que mantinguin al màxim que puguin l'equilibri abans esmentat; però sempre han de tenir molt en compte que **han d'educar sense ser els pares**.

Activitat 2

LA IMPORTÀNCIA D'ESTAR INFORMAT

> fantasia guiada i discussió dirigida
> 40 minuts

OBJECTIU 2

- Conscienciar les persones acollidores de la importància d'explicar als nois i les noies acollits la seva situació familiar i la seva condició de persona acollida.

CONTINGUTS

- La informació de la condició d'acollit.
- Per què és necessària la informació? Avantatges i inconvenients.
- Aspectes que cal conèixer de les diferents parts: família acollidora, pares i nens.

a. Introducció a l'activitat

En la situació d'acolliment és molt important que l'acollit tingui la informació adient sobre els motius que han originat la situació en la qual es troba, tot i que les pèrdues causades per la separació d'un nen o una nena dels seus pares afectaran tant els nens com els familiars que els acullen. La manera d'explicar-los els motius de la separació també pot incidir de manera positiva o negativa en el seu desenvolupament i creixement psicològic i emocional. Això és així independentment de les vinculacions entre els membres de la família abans que es produeixi l'acolliment.

Als acollidors, com a familiars, se'ls generen diferents sentiments a causa de la doble vinculació: envers els pares, per parentiu familiar, i envers el menor del qual tenen cura. En el cas dels nois i les noies, en rebre només parts fragmentades de la informació, i sovint distorsionades, sobre la situació d'acolliment, els sentiments generats són ambivalents i no adequats a la seva realitat.

Quan les respostes que es donen als acollits no són aclaridores, tant aquests com els adults ho viuen amb angoixa o amb sentiment de culpa. Sovint els acollits se senten culpables per la situació o fantasiegen sobre les raons per les quals els seus pares no se n'encarreguen.

Per entendre la importància d'estar informat, sigui quina sigui la situació o la vivència, i encara més si és complexa —com per una separació—, i en particular per entendre com es pot sentir el noi o la noia davant la manca d'informació o davant d'informació contradictòria o incompleta, farem una fantasia guiada. És important entendre els sentiments que es generen quan davant d'una separació ens trobem sense explicacions per ajudar els aïllats a acceptar la seva història.

Els explicarem una història i cal que s'hi situïn com si en fossin els protagonistes.

b. Fantasia guiada

Per dur a terme l'activitat, cal crear a la sala l'ambient adequat per al desenvolupament de la fantasia. Per això, el conductor de la fantasia guiada ha d'explicar el següent:

«Amb aquesta fantasia volem que visquin emocions que molts dels que som aquí experimentem en la nostra feina de cada dia. Aquestes emocions poden incloure tristesa, pena, ràbia i també por. Com que som aquí per entendre els nostres nens i les nostres pròpies famílies, que comparteixen aquests sentiments, intentarem connectar el que nosaltres sentim amb el que senten els nostres familiars. Poden tancar els ulls, si així se senten més còmodes; d'aquesta manera els serà més fàcil fer l'activitat, però també la poden fer amb els ulls oberts. Viuran una experiència que ara els aniré explicant. Relaxin-se, inspirin profundament, escoltin la seva respiració. Ara comencem la nostra experiència.»

El conductor abaixa la llum ambiental.

Ets la Joana, ets gran, ets al casal d'avis amb les teves amigues jugant a cartes. (Pausa de 3".)

Ve la teva filla i et diu que has d'anar de seguida amb ella a casa teva, que el teu marit ha estat ingressat a l'hospital i que els teus altres fills, que viuen a la ciutat, són amb ell. Estàs molt amoïnada, perquè ningú no et diu què ha passat realment. No saps si és una cosa molt dolenta o si està molt greu, i no t'ho volen dir. Imagina't com et sents. (Pausa de 5".)

Penses que has estat una egoista, que no t'has preocupat prou per ell. Potser treballava molt per donar-te tot el que necessitaves, i ell també necessitava atencions. (Pausa de 5".)

Com et sents? Ho podies haver evitat?

Al cap de cinquanta anys sempre al costat del teu marit, avui t'has llevat i la teva vida ha canviat. Ell no hi és i no saps què passa. Els teus fills no t'expliquen el que passa perquè no volen que et preocupis, però tu creus que tens dret a saber-ho. Com et sents? (Pausa de 3".)

Arriben els teus fills. Et sents estranya perquè han vingut tots i semblen tristos. No saps amb qui s'ha quedat en Josep, el teu marit. Algun d'ells no hauria de ser amb ell? Deu ser que en Josep ja no hi és i t'ho han vingut a dir? (Pausa de 3".)

Imagina't que la teva filla gran et diu que ell està bé, però que sembla que ha d'estar un temps a l'hospital. Tu no t'has d'amoïnar per res. Ells tindran cura de tu, només cal que facis la maleta i te'n vagis amb ella. Tu preguntes, una vegada rere l'altra, què passa, però ells només et diuen que no t'alteris, que no és bo per al teu cor, que no passa res, que és un desmai, però que tot s'arreglarà, que ells s'encarreguen de tot. Al final desisteixes i calles. (Pausa de 5".)

Pensa com et sents: no te'n vols anar, però els teus fills insisteixen que tu sola no et pots quedar, ja que estàs malalta. La teva filla et diu que t'afanyis, que heu de sortir al cap de mitja hora perquè ha de tornar a casa aviat, de manera que has de pensar què t'has d'endur. No saps si serà per uns dies, uns mesos o per sempre.

Tens 30 minuts per fer la maleta. Què hi posaràs a dins?

Ells diuen que serà per poc temps, però penses: «M'enganyen un altre cop?». Ets com un paquet sobre el qual tothom decideix. Sents converses amb la veïna. Saps que parlen de tu, del teu marit, però ningú no et diu res. (Pausa de 5".)

Com et sents sense saber res? Amb quina paraula descriuries el que sents?

No tens temps d'acomiar-te de les teves amigues, tot és molt ràpid, saps que els teus fills ho fan per ajudar-te i que t'estimen, però això no impedeix que et sentis trista. De tota manera, ni tan sols sabries què dir-los, ja que no saps si tornaràs o no. (Pausa de 3".)

No has pogut veure el teu marit, ja que els metges han dit als teus fills que de moment és millor no veure'l.

No has pogut decidir, els metges han decidit per tu. Què sents? Pensa en la paraula que descriu millor el que sents.

Ara ets a casa de la teva filla. És molt gran. T'han preparat una habitació, que abans era el despatx del teu gendre. Molestes? (Pausa de 3".)

Has d'anar amb compte. Tot està tan endreçat, tan net, tan nou que et fa por tocar-ho. La teva filla t'ha informat de les normes de la casa. No són gaires, però les has de respectar: dinen cada dia a les 13.30 h, pels nens; ja no pots veure els programes de la tele que tant t'entretenen, ja que a ells no els agraden, i tampoc no et deixen prendre cafè o menjar amb gaire sal, com t'agrada, perquè diuen que és dolent per als nervis i per a la tensió, que la tens molt alta. (Pausa de 5".)

Imagina't com et sents. Saps que la teva filla i la seva família fan tot el que poden perquè et sentis còmoda: el teu gendre l'altre dia et va acompanyar a un casal d'avis perquè hi fessis noves amigues i juguessis a cartes. Però a tu t'agrada més estar amb les teves amigues de tota la vida. La teva filla et diu que vagis a recollir els nens a l'escola i així passeges una mica, però t'agradava més passejar per les places del teu poble. La veritat és que no estàs tan malament, però per a tu tot això és molt diferent. (Pausa de 3".)

Et sents útil? Ho fas bé?

Intentes convèncer-te que ha estat el millor, però en el fons donaries el que fos per tornar al poble amb en Josep, sortir a passejar amb ell al matí, menjar amb ell

els plats que tant li agraden, jugar a cartes amb les teves amigues i tornar a la terra, l'hort i els animals. Et sents molt trista. (Pausa de 5".)

Estàs amoïnada perquè no saps què li passa a en Josep. Els teus fills et diuen que està bé, que no et preocupis per res, que ells s'encarreguen de tot, però que encara no el pots veure. No dorms a la nit pensant que potser està molt malalt i no t'ho volen dir; o que potser ja no es curarà i es quedarà inconscient tota la vida. No tens ganes de sortir al carrer, ni tan sols de fer una passejada o recollir els nêts. Et passes el dia pensadora i trista. Què serà de nosaltres? (Pausa de 5".)

Pensa en el que t'agradaria saber. Com preguntaries als teus fills el que vols saber? Et contestarien?

Saps que avui han quedat tots els teus fills, però no t'han dit res. Penses que vindran a casa a dir-te que han pres una altra decisió. Potser t'envien a una residència. Creus que dones massa feina; creus que en Josep ja no està amb vosaltres i que t'enviaran a viure a una residència. I tu esperaràs que arribin els diumenges perquè et visitin. (Pausa de 5".)

Quina paraula descriu millor el que sents ara?

Estàs molt amoïnada i quan arriben els teus fills els observes i et preguntes: «De què deuen haver parlat? Qui em dirà que en Josep ja no hi és? Em continuaran enganyant? Em donaran temps per recollir les meves coses abans d'enviar-me a la residència? Em deixaran tornar al poble per acomiadar-me de tothom i vendre les gallines?». (Pausa de 7".)

Per fi t'ho han dit. Et sents tranquil·la, alleujada, com si t'haguessis tret un gran pes del damunt. Els teus fills s'han adonat que t'han d'explicar què passa. Demà et portaran a veure en Josep.

Com creus que s'han sentit els teus fills durant tot aquest temps? Han sabut ajudar-te?

Han fet el que tu necessitaves?

Ha estat tres mesos a la UVI, ja n'ha sortit, va ser un atac. Es posarà bé, tot i que estarà delicat. (Pausa de 7".)

Imagina't com et sents i com t'has anat sentint al llarg del relat.

Un cop acabat el relat, es deixen uns quants segons per reflexionar i després es diu als participants que a poc a poc poden anar obrint els ulls.

Tot seguit, un coordinador demanarà a tots els participants que descriguin, en una o dues paraules, els sentiments que els ha generat la lectura. Se suggereix que un dels coordinadors estigui atent al grup i repeteixi cada una de les paraules o frases que digui cada participant i que l'altre coordinador apunti a la pissarra les aportacions que sorgeixin. Per exemple: por, ràbia, frustració, dolor, pena, tristesa, incomprensió, entre d'altres.

Un coordinador explica al grup que quan es perd una persona que s'estima és normal que ens sentim cansats, tristos o deprimits, però, en aquest cas, han passat por,

perquè no sabien què li havia passat a la persona que estimen i que els cuida. Així se senten els nens quan desapareixen els seus pares i no saben si tornaran o on són.

De les paraules escrites, un coordinador en tria les sis o set més recurrents i pregunta al grup:

- Qui ha dit aquesta paraula?
- Què vol expressar amb aquesta paraula?

c. Discussió dirigida

Amb l'objectiu d'aportar més elements de reflexió, es fa una discussió dirigida a partir de les qüestions que es proposen tot seguit. Com que són preguntes d'orientació no cal fer-les totes; l'important és la participació i aportar idees per a la reflexió i l'anàlisi.

PREGUNTES PER A LA DISCUSSIÓ DIRIGIDA SOBRE EL RELAT

Com s'ha sentit quan preguntava als seus fills i aquests no li donaven respostes clares o no li deien res?

Per què s'ha sentit així?

- La falta d'INFORMACIÓ i la IMPOSSIBILITAT d'AJUDAR provoquen sentiments d'impotència, inseguretat i desconfiança.

Com s'ha sentit quan la seva filla li ha dit que se n'anés a viure amb ella?

Com se sentia quan feia la maleta? S'ha plantejat quant de temps seria fora? Molt, poc?

Què ha sentit envers els seus fills quan prenen decisions per vostè?

Què haurien d'haver fet els seus fills perquè se sentís millor?

- Per EVITAR SENTIMENTS DE FRUSTRACIÓ I D'INUTILITAT, és important que tothom participi de les decisions que li incumbeixen més. També és molt important donar tota la informació de manera clara i sincera.

Com s'ha sentit a casa de la seva filla? Se sentia útil, lliure?

Ha pogut expressar els seus sentiments? S'ha sentit amb suport, ajudada?

Com s'hauria sentit millor?

- En situacions com la descrita és molt important que en començar a viure en un nou habitatge i en una nova situació, la persona acollida pugui expressar les seves necessitats, entendre la raó de les noves normes i participar en la seva elaboració PER NO SENTIR-SE INÚTIL NI PENSAR QUE MOLESTA I QUE NO HAURIA DE SER ALLÀ.

I els seus fills, com creu que se sentien sense dir-li res?

S'hauria sentit millor veient o parlant amb el seu marit?

Quin creu que era el millor moment per saber la veritat?

- En aquestes circumstàncies, tant per als acollidors com per als acollits sempre és important tenir en compte l'estat emocional de la persona acollida. Això no obstant, quan apareguin les primeres preguntes LES RESPOSTES HAN DE SER SINCERES, CLARES, ENTENEDORES I VERÍDIQUES, i ajustades a l'edat i a les circumstàncies de la persona acollida.

d. Conclusions

Les conclusions s'extrauen de les reflexions sobre els sentiments dels personatges del relat i els sentiments dels acollits. Per facilitar la reflexió, els coordinadors poden fer servir la informació següent, en la qual s'expliquen els sentiments que entren en joc en cada personatge del relat mentre viuen la seva situació.

«Probablement, al llarg del relat, deuen haver sentit angoixa, por davant del desconegut, sentiment que no són estimats, sentiment de rebuig per part dels altres, sentiment de “maleta”, sentiment de culpa, etc. Aquests sentiments es deuen a la manca d'informació, a la informació inadequada, a saber que els altres coneixen una informació que li està prohibida, etc. Els nois i les noies acollits són com la Joana, a la qual ningú no explica res amb la bona intenció de protegir-la. Però se senten igual que ella o com vostès s'han sentit al llarg del relat, desesperançats perquè no poden conduir el vaixell de les seves vides, ja que altres ho fan per ells.

»Cal entendre que, tot i que els nens siguin petits i la informació pugui ser dolorosa, encara ho és més la desinformació. Com en el cas de la Joana, els nens s'adonen que alguna cosa anormal està passant al seu voltant, ja que els seus pares no hi són, els companys de l'escola i els veïns en parlen, etc.

»Analitzem els sentiments de la filla. És probable que els acollidors s'hi sentin identificats, ja que és el personatge que fa la seva funció. És a dir, cuidar, protegir i no explicar. Ella creu que és més adequat no explicar a la seva mare el que passa, com de vegades pensem que hem de fer amb els nostres néts. Això és així perquè creiem que si no els expliquem res els evitem el disgust de conèixer la crua realitat. A més, sovint creiem que no ho entendrien i, per això, millor no explicar-los res. Com en el cas de la Joana, la manca d'informació provoca una angoixa més gran, ja que el desconeixement ha fet que pensi que la situació és pitjor.

»No podem oblidar la dita “D'allò que els ulls no veuen el cor no se'n dol”. Pensem que les desgràcies que no veiem o ignorem no ens afecten. El problema és que els nens SEMPRE saben alguna cosa; és a dir, ells saben que són néts, no fills, que els seus pares no se n'encarreguen, etc. Sense informar-los contribuïm de manera negativa que aquests nens construeixin la seva identitat, ja que, a manca d'informació, omplen aquests forats amb la imaginació.

»Analitzem els sentiments de l'avi. Probablement se sent molt deprimat perquè la persona amb la qual ha compartit els últims cinquanta anys de la seva vida no és al seu costat quan la necessita més. Així és com se sentirien els pares dels nens, ja que no poden tenir una relació normal amb els seus fills. Els sentiments de

ràbia, ansietat i estrès són normals en aquests pares que no assumeixen els motius pels quals no veuen els seus fills, o que no en saben res per por de fer-los patir.

»Ara reflexionem sobre els sentiments de responsabilitat i culpabilitat sobre el que li ha passat a l'altra persona. El sentiment que envaeix la Joana sobre la possible culpa que ha tingut davant la malaltia del seu marit és un sentiment habitual que es produeix a causa del desconeixement del que ha passat. En el cas dels nois i les noies també passa això, ja que en molts casos han hagut de tenir cura dels seus pares en algun moment (sobretot en el cas de pares toxicòmans) i poden sentir que ells no ho han fet com calia. També ho poden viure com un càstig, perquè creuen que no s'han portat bé, que no han estat bons, etc. Els nens recorren als "pensaments màgics". Comencen a creure que les seves paraules i accions tenen un gran poder. Recorden el moment en què van tenir una rebequeria i la justifiquen com la causa del problema.

»És habitual que en els nens aparegui la por de patir una altra pèrdua, ja que han perdut els éssers que estimen més i no saben a què es deu.

»Reflexionem sobre els sentiments que es generen davant el fet que els altres decideixin sobre el desenvolupament de la nostra vida. El fet de sentir-se com un paquet, com una maleta, en què no es té decisió pròpia i els altres decideixen per tu.

»Reflexionem sobre com se sent la Joana davant la incertesa sobre el seu futur. Creu que l'enviaran a una residència, no sap si podrà tornar a veure les seves amigues o què serà de la seva vida. Els nens acollits senten el mateix. No saben si tornaran a veure els seus amics de l'escola, si podran veure els seus altres avis o si els enviaran a una residència on estaran sols.»

La lectura que hem fet ens ha ajudat a experimentar els sentiments que es desenvolupen quan no tenim informació sobre els nostres éssers més estimats o quan la que tenim està distorsionada. Als nens acollits els passa el mateix: un bon dia, per causes que ells no entenen, els seus pares desapareixen de la seva vida i comencen una nova vida en un altre lloc. Els podem dir que els seus pares estan treballant, però els nois i noies, amb la poca informació de què disposen, fan la seva composició sobre la realitat que els envolta i creen la seva identitat en funció d'una mentida.

Activitat 3

ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS

> treball en grups i estudi de casos
> 40 minuts

OBJECTIU 3

- Reflexionar sobre les preguntes que es fan els nois i les noies acollits, i sobre qui els ha d'informar de la seva situació d'acolliment i com i quan.

CONTINGUTS

- Preguntes que es fan els acollits i estratègies que faciliten l'explicació.
- Fase del procés de comprensió per part de la persona acollida.

a. Introducció a l'activitat

Al llarg de la sessió hem parlat de la importància d'aclarir els rols dels acollidors envers els nens i les nenes acollits. Moltes vegades, tot i que siguem conscients de la realitat, ens trobem amb la dificultat de no saber quin és el moment més oportú, com dir-los-ho, etc. Per superar aquesta dificultat, reflexionem sobre quines preguntes es fan els nois i noies acollits i sobre la diversitat de situacions en què ens podem trobar a l'hora de respondre aquestes preguntes i d'informar-los sobre la realitat de la seva situació.

b. Treball en grups

En primer lloc, s'organitzen grups de quatre persones. Es demana a cada grup de participants que pensin en les preguntes que es poden fer els nois i les noies, que comentin en el grup les preguntes que els fan i que a ells els incomoden més. Quan hagi passat l'estona necessària, se'ls demana que posin en comú amb els altres grups les preguntes que han sorgit i s'obre un petit debat. Els participants arriben ràpidament a la conclusió que els nois i les noies es fan moltes preguntes.

Un coordinador es guia pel quadre de preguntes que es fan els acollits i comenta que aquestes preguntes són molt comunes; fa observar la necessitat de saber contestar-los amb informació veraç, que s'adapti en cada cas a la situació i a l'edat de la persona acollida.

PREGUNTES QUE ES FAN ELS NOIS I NOIES ACOLLITS SOBRE LA SEVA SITUACIÓ

- Per què visc amb els meus avis i no amb els meus pares?
- On són els meus pares?
- Qui són els meus pares?
- Com són els meus pares?
- Què fan ara els meus pares? Treballen? S'han tornat a casar? Tinc germans?
- Els meus avis continuen sent els meus avis o els haig de dir pares?
- Qui em diu el que haig de fer, els meus pares o els meus avis?
- Per què haig d'anar als Serveis Socials? Què són? Em separaran també dels meus avis? Em duran a una residència?
- Si dic alguna cosa em separaran dels meus avis?
- Podré continuar veient els meus pares, els meus germans, els meus oncles, etc.?
- Quan podré tornar amb els meus pares?
- Els meus pares m'estimen?
- He fet res de dolent perquè em treguin els meus pares?
- Tornarem a ser una família normal com les de la resta dels meus amics?
- Ho puc explicar als meus amics? Què els dic?
- Què saben els altres? El meu professor o la meva professora ho sap?
- Si tots menteixen, jo també? No sé què explicar.

c. Estudi de casos

A continuació, es comenta que es veuran històries de diferents casos per analitzar (història animada 2.3. Estratègies per informar els adolescents). Cada grup ha de reflexionar sobre una història diferent. Per fer-ho, se'ls lliura una làmina que conté una representació gràfica del cas amb un text que dóna suport a la il·lustració (fitxa 2.3. Estratègies per informar els adolescents. Els casos). També es lliura una fitxa amb el guió de preguntes per a l'estudi de casos, en què cada grup ha d'anotar les conclusions a les quals arribi:

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 1

La **Mònica** té 12 anys i viu amb els seus avis des que va néixer. La mare va tenir una adolescència molt complicada en la qual constantment s'enfrontava als seus pares i faltava a classe, i un dia se'n va anar de casa. Quan tenia 17 anys va tornar a aparèixer a casa amb la Mònica, que llavors tenia un mes. Uns mesos més tard se'n va anar, perquè no se sentia capaç de fer-se càrrec de la seva filla. A la Mònica li han dit que els seus pares van morir quan ella era petita.

La Mònica és a la porta de casa seva, al carrer, xerrant amb uns amics una mica més grans que ella, quan apareix el seu oncle. Li diu que s'acomiadi dels seus amics i que entri a casa, perquè és molt tard. L'oncle s'avança i parla amb l'àvia. La Mònica triga una estona i es queda al carrer xerrant amb els seus amics, aprofitant fins a l'últim moment abans de pujar a casa.

L'oncle està molt preocupat i comenta a l'àvia que la Mònica té molt bones qualitats, però que és molt influenciable i que a ell no li agraden els amics que té. La conversa puja de to fins al punt que la Mònica i els seus amics, que encara són al carrer, la senten tota: «Em preocupa molt la nena; hauríem de preocupar-nos més per ella, si no volem que acabi com la seva mare, que va fugir de casa quan tenia 17 anys».

La Mònica ho ha sentit tot: acaba de descobrir que la seva mare no ha mort. Surt corrent immediatament, no vol parlar ni amb els seus amics ni amb ningú. No sap què pensar.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 2

La **Laura** té 14 anys i viu amb els seus avis des de fa 6 anys. Creu que els seus pares van morir en un accident de trànsit. Sempre ha viscut al mateix barri on va néixer la seva mare i molts veïns encara se'n recorden. Alguna vegada ha sentit que la seva mare «no era tan bona com la pinten», però no n'ha fet gaire cas.

Un dia va a comprar el pa al forn del barri. Hi ha un grup de veïnes que en entrar ella abaixen el to de veu i la miren. La Laura sap que parlen d'ella i intenta sentir el que expliquen. Diuen que la seva mare és viva i ara està molt malalta, sembla que de sida. Diuen que la seva àvia està molt amoïnada i trista per tot el que està passant.

Quan les clientes se'n van, la fornera li diu que no es preocupi, que no els faci cas perquè són unes xafarderes. Li diu que ella ha d'escoltar la seva àvia i ningú més.

La Laura se sent malament perquè tot el barri sap més coses sobre la seva mare que ella. Creia que havia mort, se sent enfadada amb l'àvia i vol tenir més informació sobre la seva mare. És possible que se'n vagi a buscar-la.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 3

En **Lluís** té 12 anys i viu amb els seus avis des de fa dos anys. Els seus avis li han explicat que el seu pare té un problema, que beu molt i que necessita ajuda. Les persones del centre de Serveis Socials li estan buscant un centre perquè es pugui guarir.

Un bon dia apareix a la casa dels avis en estat d'embriaguesa. En Lluís, que és a casa, s'espanta perquè el seu pare està visiblement alterat. Crida que han segrestat el seu fill, que no l'hi deixen veure. Diu a en Lluís que l'estan manipulant.

Davant l'actitud del pare els avis han de trucar a la policia perquè se'n vagi.

En Lluís veu que el seu pare està malament, però comença a tenir dubtes sobre els seus avis. No entén per què no ajuden el seu pare i per què no poden viure tots junts a casa de la seva àvia. No sap si preguntar o no als seus avis.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 4

En **Carles** i la **Rosa** tenen 12 i 3 anys respectivament. Des de fa dos anys els seus pares són a la presó, però els seus avis, que són les persones amb qui viuen, els han dit que estan treballant.

En Carles està molt enfadat perquè sap que li diuen mentides, ja que encara recorda quan va entrar la policia a casa dient que els seus pares havien robat. Sap que són a la presó. Constantment provoca els seus avis i els desafia.

La Rosa no entén per què ha d'anar a visitar uns senyors que li pregunten si és feliç, o si està contenta vivint amb els seus avis, que miren sempre molt la casa, i per què aquell dia falta a l'escola. També s'adona que cada cert temps veu la seva àvia o el seu avi tristos i plorant.

Per si entre els participants hi ha famílies amb nens menors acollits, s'adjunten els casos següents:

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 5

En **Joan** i en **Sergi** són germans, tenen 5 i 7 anys respectivament. Viuen acollits des de fa un any amb els seus avis, que els han dit que el seu pare està malalt a l'hospital, tot i que la realitat és que és a la presó per un afer de drogues. La seva mare va morir fa quatre anys.

Un dia, amb el seu avi, van a la presó a visitar el seu pare. A la porta del centre en Sergi llegeix: «Centre penitenciari».

Quan surten de la visita estan contents perquè han vist el seu pare, però tenen molts dubtes que intenten que el seu avi els resolgui: per què no és al llit?, per què és darrere un vidre?, per què hi ha policia?

L'avi argumenta que és una malaltia molt rara i contagiosa, per la qual cosa no cal que faci llit, i que per això no els deixen tocar-lo. La malaltia dura cinc anys i després es cura. Els diu que els comprarà llimadures i, al final, davant la insistència, els diu que callin.

Davant les respostes tan poc aclaridores de l'avi, els nens callen i es pregunten: «Doncs quin hospital més estrany, sembla una presó, com a les pel·lícules, on hi ha policies que t'escorcollen, et vigilen, etc.».

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 6

La **Fàtima** té 6 anys i trets mulats. Els seus pares van desaparèixer al cap de poc temps que ella nasqués. Sempre ha pensat que els seus avis són els seus pares. Els diu papa i mama.

Un dia, una nena gran de l'escola es fica amb ella, li diu negra i que els seus pares no són els seus pares, que això no és possible perquè ells són blancs. Li ho ha dit la seva mare.

La Fàtima s'adona que no és possible que ella sigui negra i els seus «pares» blancs, però no la poden haver enganyat. Quan arribi a casa preguntarà a la seva mare per què és d'un altre color.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 7

La **Cristina** té 3 anys i en fa dos que viu amb la seva àvia. La seva mare pateix trastorns psíquics i no se'n pot encarregar. Cada cert temps i de manera irregular visita la nena, però mai no saben quan apareixerà. L'àvia li ha dit que la seva mare és una policia molt important i que ajuda els altres, i per això no la pot cuidar, però que sempre que la seva feina li ho permet, ve a veure-la.

La Cristina encara viu un moment en el qual no es qüestiona la informació que li donen les persones que estima.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. ELS CASOS / 8

En **Francesc** té 4 anys i viu amb els seus oncles paterns i els seus cosins. Ell sempre els ha dit papa i mama. La seva mare està desapareguda i el seu pare apareix de tant en tant sense avís previ. També té dos germans que viuen amb els seus oncles materns. Una vegada al mes van a visitar els seus germans.

Els seus oncles saben que en Francesc ha de saber la veritat; li ho intenten aclarir però no saben com. Quan apareix el seu pare, li diuen que aquell és el seu pare i no pas l'altre, però el nen plora desconsoladament i s'amaga en els braços de la seva tia.

Quan visiten els seus germans, en Francesc no se separa de la seva tia i no es vol acostar als seus germans.

Fitxa 2.3. ESTRATÈGIES PER INFORMAR ELS ADOLESCENTS. GUIÓ DE PREGUNTES PER A L'ESTUDI DELS CASOS

GUIÓ DE PREGUNTES PER A L'ESTUDI DELS CASOS

- Quines conclusions ha tret el noi o la noia?
- En què creuen que s'han equivocat en transmetre-li la informació?
- Com creuen que es podria haver fet?

Els coordinadors van passant pels grups resolent dubtes, ajudant els participants que s'hagin desviat dels objectius i desbloquejant situacions que impedeixin que el grup avanci. Tanmateix, els coordinadors han d'evitar interferir en la tasca assignada, llevat que la seva ajuda sigui sol·licitada o s'observi un bloqueig dels membres del grup.

POSADA EN COMÚ

Una vegada fetes les anàlisis grupals, es duu a terme la posada en comú. Els diferents grups van llegint els casos que els han assignat i contesten les tres preguntes. En la posada en comú tots els grups poden donar la seva opinió. Els coordinadors han de respectar al màxim les aportacions de cada grup i, com a complement, poden afegir-hi algun comentari dels que hi ha al full de conclusions.

Un dels coordinadors anota a la pissarra els diferents aspectes que es tracten per comentar-los després, mentre que l'altre coordinador dóna la paraula als diferents grups. Tot seguit es presenta un guió de suport per al coordinador de cada grup.

GUIÓ DE SUPORT PER AL COORDINADOR

Mònica

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- A la Mònica l'estan comparant amb la seva mare, com si pogués heretar comportaments. La família només es preocupa dels signes externs per evitar problemes.
- La informació no la controla ella, ja que l'oncle l'ha ofès davant dels seus amics. La desitjabilitat social en la preadolescència i l'adolescència és molt important, i els nens són capaços de fer moltes coses per ser acceptats en el seu grup.
- En aquesta edat els nois i noies volen ser com els seus amics. La vaga estructura de la colla d'aquesta edat fa que es corrin riscos. Si no li agraden els amics de la noia, es pot treballar perquè canviï de grup, però mai des de la infravaloració

de la noia. Si l'aspecte de la nena no els sembla adequat, també es pot treballar per canviar-lo, però no hi tenen res a veure els antecedents.

- La informació que rep és que la seva mare és dolenta i ella també.
- Se li pot començar a explicar coses com: «La teva mare es va voler independitzar massa jove i va tenir molts problemes, va començar a enfrontar-se amb els teus avis, faltava a classe i un dia va marxar de casa. Però ja saps que avui en dia és molt difícil tirar endavant sense una feina bona i estable. Quan la teva mare va marxar no va pensar com era de cara la vida. A més a més, no podia tenir cura i criar una nena, no podia anar a treballar i deixar la seva nena de mesos sola a casa. La teva mare es va adonar que no es podia encarregar de tu, i en veure que podries patir molt si et quedaves amb ella, es va estimar més deixar-te amb nosaltres i anar-se'n. Per això vius amb nosaltres».

Laura

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- En aquest cas no es fa servir la premissa d'utilitzar un clima emocional positiu, ja que la Laura ha sabut que la seva mare és viva al forn mentre en paraven unes senyores.
- Quan es fan judicis de valor sobre el que va fer la mare de la Laura, aquesta és la història que traslладem a la nena. Ella és qui té dret a fer aquest judici, no se li pot dir el que ha de pensar.
- La Laura està vivint l'adolescència, un moment cabdal en el qual es pregunta qui és i com és. La Laura ja no sap res, perquè tot el que creia que era real no ho és. Probablement la Laura tindrà reaccions negatives cap a ella i cap a l'entorn.
- Amb 14 anys cal argumentar la informació, ja que els nois es qüestionen la realitat. Per generar un bon clima positiu, cal començar reconeixent els propis errors: «Em sap greu haver-te mentit, però estava molt espantada, ja que vaig pensar que et faria molt de mal i que no ho entendries».
- Una possible explicació podria ser: «La teva mare va decidir anar-se'n de casa fa molts anys, perquè va pensar que arreglaria tots els problemes que teníem anant-se'n amb aquell noi que ja prenia drogues. Però la situació va empitjorar i ella també va caure en les drogues. En aquella època vas néixer tu i, després d'haver pres una gran quantitat de drogues, va preferir anar-se'n deixant-te amb nosaltres, ja que ella sabia que no es podia encarregar de tu. Jo sabia que era viva, però que no et venia a veure perquè creia que cap de nosaltres li perdonaríem que hagués marxat. Fa tres dies em van trucar de l'hospital i em van dir que estava ingressada. Crec que està molt malalta. Creus que podríem anar juntes a veure-la?».

Lluís

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- En molts casos veiem que els avis tenen la intenció de donar la informació als seus néts, però topen amb interferències d'altres familiars.
- En aquest cas, el més important és facilitar al nen que faci les preguntes que necessiti, fins i tot es poden posar paraules als seus sentiments: «Sé que t'has espantat després del que ha passat amb el teu pare. Segur que estàs enfadat amb algú de nosaltres perquè no entens què passa. Et deus preguntar per què he trucat a la policia».
- Les respostes han de donar informació que resulti satisfactòria per al menor. Com ara: «El teu pare està malalt i per això no sap el que fa. Vam haver de trucar a la policia perquè de vegades no es controla. Nosaltres no el podem cuidar, ja que necessita un lloc especialitzat on l'atenguin de manera adient. A més, com que no sap el que fa, si visqués aquí ens podria fer mal».

Carles i Rosa

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- Cal tenir en compte les edats dels nens. Per exemple, el gran necessita més informació, dialogar més; mentre que la petita necessita conceptes clars i entenedors.
- Quan un nen no se sent segur a casa seva perquè no hi troba la confiança en la seva família, és probable que la cerqui fora de casa. Es refugia en els amics, i la seguretat que no li dóna la seva família la cercarà en ells. Començarà a separar els seus dos mons: el vostre, en què no creu, i el dels seus amics, en què sí que hi creu. No podreu entrar en el dels seus amics, per tant tampoc no tindreu poder en cas que no siguin els adequats.
- Als nens se'ls han d'explicar els fets quotidians de la seva vida, com ara la presència de Serveis Socials, i que ho entenguin com un recurs de suport i ajuda a la família.
- Com que els nens tenen records sobre el que va passar, és més fàcil informar-los a partir dels coneixements que ja tenen. Per exemple, se'ls podria dir: «Ja sabeu que un dia va aparèixer la policia a casa i es va endur el papa i la mama. De vegades els adults fem coses que no hem de fer perquè no sabem com fer-ho millor. El vostre pare no sabia com aconseguir diners i els va agafar sense permís. Ara està corregint els seus errors».

Joan i Sergi

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- Es comencen a donar situacions complicades, ja que els nens comencen a percebre diferències entre el que els han explicat els avis i el que veuen. Encara no són capaços de qüestionar el que els diuen els avis.
- Si se'ls hagués explicat la veritat, estarien centrats en la visita amb el pare i no pas en els signes per entendre la història.
- Cal aprofitar els moments de clima emocional positiu i entendre que és un procés que s'allarga en el temps fruit de moltes converses. Una bona opció seria que, uns dies abans de la visita, se'ls expliqués que la seva situació es temporal. El seu pare ha comès errors, com tots els cometem cada dia. Però els que ha fet el seu pare són errors greus i això li ha suposat anar a la presó.

Fàtima

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador

- Els nens petits no són conscients de les diferències de les races fins que algú els ho fa palès.
- Es pot crear un clima favorable que afavoreixi la informació. En aquests moments, ella està angoixada perquè acaba de saber que tot lo que li havien explicat no és cert. Se li pot dir: «Tu tens una mama que no et va poder cuidar i, després d'intentar-ho, va decidir anar-se'n. Ella és la meva filla. Així que tu ets la filla de la meva filla, i jo t'estimo tant com si fossis la meva filla».
- «La teva mare va tenir un xicot de color negre i ell és el teu pare. Per això tu tens aquest color de pell tan bonic. Tots tenim coses en què ens assemblem als nostres pares, com el color del cabell, dels ulls o de la pell. És una cosa preciosa, ja que sols els fills poden tenir coses tan boniques dels seus pares.»

Francesc

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- Cal situar tots els personatges de la història del nen, perquè la realitat és molt complexa i té massa elements perquè el nen els asimili. Se li pot dir: «Quan vas néixer tenies un papa que es deia Albert, una mama que es deia Antònia i dos germans, en Pau i en Julià. Els teus pares tenien molts problemes i van decidir separar-se, però cap dels dos no us podia cuidar. La teva mare se'n va anar molt lluny i no va tornar, i el teu pare és aquell senyor que et ve a veure de vegades, però que no pot cuidar de tu. La Joana i en Pau, els oncles, i nosaltres vam dir que us podíem cuidar, de manera que la Joana i en Pau s'ocupen d'en Pau i en Julià, mentre que nosaltres et tenim a tu. Nosaltres

també som com els teus pares, perquè et cuidem des de poc temps després que nasquessis».

- S'ha de donar permís al nen perquè anomeni els acol·lidors com cregui convenient. És a dir: «Ens pots dir papa i mama o no, com tu vulguis, nosaltres t'estimarem igual. És com si tinguessis dos papes, i a nosaltres ens pots dir *papi* i *mami*». Això es fa per facilitar el fet de posar noms a rols iguals i per donar permís al nen perquè ho faci.

Cristina

Punts que es poden tenir en compte per als comentaris del coordinador:

- Els nens tan petits necessiten que el seu món sigui segur i estable, per tant se li pot dir: «Jo t'estimo molt i et cuidaré, perquè la teva mare no ho pot fer. La teva mama està malaltona i no es pot encarregar de tu, però també t'estima molt i per això vas a visitar-la».

d. Conclusions

Per acabar, els coordinadors poden comentar els aspectes més importants que han anat sortint al llarg de la sessió. Pot ajudar el coordinador el coneixement de les fases de comprensió de la situació d'acollida, com també les claus per facilitar aquesta informació.

FASES DE COMPRENSIÓ DE LA SITUACIÓ D'ACOLLIDA

- En una primera etapa, de 2 a 4 anys, cal introduir el tema, parlar de les idees generals, fent servir un llenguatge positiu i eliminant els aspectes que puguin crear etiquetatge dels pares. El nen ha de començar a sentir que té uns pares, però que viu amb una altra família que són els seus avis. A partir dels anys escolars ja comença a poder entendre aquesta dualitat.
- Entre els 5 i els 6 anys el nen comença a entendre alguns aspectes de l'acolliment, però encara no comprèn tota la complexitat del tema. És important que els familiars li indiquin que hi ha uns pares i que la família d'acollida és la que en té cura durant el temps que calgui. Tot i que no sigui capaç d'entendre-ho, cal que, de manera natural, el nen vagi assumint la situació.
- Entre els 7 i els 12 anys, la capacitat intel·lectual del nen augmenta considerablement, adquireix noves habilitats que li permeten analitzar i reflexionar sobre la seva situació. Ja pot entendre que ell té uns pares que el van portar al món (a qui pot continuar estimant) i que viu amb uns familiars que el cuiden, l'eduquen i l'atenen.
- Els anys de l'adolescència són especialment importants en la construcció de la identitat. La majoria dels adolescents passen molt de temps intentant trobar respostes a les preguntes de «qui sóc jo?, com sóc?, com em veuen els altres?». Si coneixen dades sobre la seva vida prèvia a l'acollida, sobre els seus orígens, sobre els seus pares, senten més seguretat.
- Seran capaços de veure l'acollida com una relació permanent que implica transferència legal dels drets i les responsabilitats dels pares als familiars acollidors respecte del nen o la nena.

Per acabar, es poden comentar les claus per facilitar la informació dolorosa.

CLAUS PER FACILITAR LA INFORMACIÓ DOLOROSA

- A l'hora de donar la informació, és important tenir en compte l'edat dels nens. Cal fer-ho de manera progressiva, de la generalitat a la particularitat.
- Aclarir els sentiments dels nens i les nenes i les causes d'aquests, tant els que tenen la base en la informació dolorosa comunicada com els que no.
- En els casos en què no se sap quina és la millor manera de donar informació delicada es pot recórrer als Serveis Socials, on hi ha professionals que els poden ajudar.
- Els adults han de provocar les converses, ja que als nens els fa por fer-ho. Cal aprofitar els bons moments, i mai fer-ho en moments en què estiguin enfadats.
- Fer servir un llenguatge positiu, triar les paraules adequades i evitar termes negatius que puguin danyar la imatge dels pares.
- No s'han d'emetre judicis de valor.
- La història ha de ser com més veraç i correcta millor.
- Cal ajudar el nen a construir la història de la seva vida, fent, per exemple, un àlbum de fotos i de records, tant dels moments viscuts amb els seus pares (si hi ha aquests records o fotos) com des dels primers moments viscuts amb els familiars que l'acullen.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Valorar el clima i la participació de la sessió en general. Devolució del grau d'assoliment dels objectius plantejats.

SESSIÓ 3a
Desenvolupament evolutiu:
canvis i conseqüències

SESSIÓ 3a

Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències

Com que l'objectiu principal dels programes formatius adreçats a pares, acol·lidors i educadors és millorar la seva **capacitat per relacionar-se i estimular** adequadament els aollits, com també prevenir situacions de risc per als menors al seu càrrec, resulta ineludible incloure entre els seus continguts principals aquells que caracteritzen l'etapa o el moment evolutiu pel qual passen els aollits de les famílies destinatàries del programa, en el nostre cas l'adolescència. Però, a més, cal tenir en compte dues raons específiques que concorren en aquest cas i que ens impulsen a considerar aquests continguts: en primer lloc, el significat singular de l'etapa evolutiva en qüestió i, en segon lloc, la demanda explícita dels aollidors formulada a la fase prèvia de selecció de continguts.

S'hi afegeix el fet que l'adolescència, com a etapa evolutiva, està envoltada d'un cert aire de ruptura mítica, de grans crisis i canvis turbulents que no fan altra cosa que amoïnar encara més els pares, els aollidors i els educadors, sobretot si tenim en compte la **distància generacional** que separa els aollidors dels joves. Aquesta distància, juntament amb la complexitat de la societat actual i la rapidesa amb què es produeixen els canvis, ens anima a incloure en aquest programa continguts destinats a promoure la reflexió sobre què vol dir ser adolescent avui i a explorar els límits de la distància intergeneracional per establir ponts d'entesa entre aollidors i aollits.

Atesa la complexitat d'aquest tema, es desenvolupa en dues sessions. La sessió 3a, en la qual es reflexiona sobre l'adolescència en general, tenint en compte la distància intergeneracional entre aollidors i aollits, i la sessió 3b, centrada en els canvis físics, psicològics i sexuals de l'adolescència i en com viuen aquests canvis els adolescents i els aollidors.

A. Objectius de la sessió

1. Reflexionar sobre l'adolescència en tres generacions: la dels avis, la dels pares i la dels fills.
2. Afavorir la reflexió sobre la percepció de la representació que els participants tenen de l'adolescència en contrast amb la realitat dels adolescents als nostres dies.
3. Facilitar que els acol·lidors expressin les seves expectatives sobre algunes de les conductes més freqüents en els adolescents.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS
(treball amb històries i discussió dirigida, 30 minuts)
- **Activitat 2**
PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA
(treball individual, 25 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?
(treball en grups, 45 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 3a.0. INTRODUCCIÓ

Diapositiva 3a.2. PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA

Fitxes de treball:

Fitxa 3a.1. L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS

Fitxa 3a.2. PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA

Fitxa 3a.3. QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?

- **DVD**

Històries animades:

Història animada 3a.1. L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donen la benvinguda als participants i els agraeixen la seva assistència.

Un dels coordinadors explica que aquest tema es tracta en dues sessions (3a i 3b). Tot seguit, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 3a.0. Introducció](#)), explica els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió.

Diapositiva 3a.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Reflexionar sobre l'adolescència en tres generacions: la dels avis, la dels pares i la dels fills.
2. Afavorir la reflexió sobre la percepció que els participants tenen de l'adolescència en contrast amb la realitat dels adolescents en els nostres dies.
3. Facilitar que els acollidors expressin les seves expectatives sobre algunes de les conductes més freqüents en els adolescents.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS**
(treball amb històries i discussió dirigida)
- **Activitat 2. PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA**
(treball individual)
- **Descans**
- **Activitat 3. QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?**
(treball en grups)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

L'ADOLESCÈNCIA EN TRES GENERACIONS

> treball amb històries i discussió dirigida
> 30 minuts

OBJECTIU 1

- Reflexionar sobre l'adolescència en tres generacions: la dels avis, la dels pares i la dels fills.

CONTINGUTS

- Diferències i semblances entre les diferents èpoques.
- Expressió de pensaments i detecció de prejudicis.

a. Exposició del coordinador i pluja d'idees

Un dels coordinadors explica a les persones assistents que amb aquesta activitat es pretén mostrar una **imatge retrospectiva** de l'adolescència que ajudarà a reflexionar sobre aquest període de la vida en diferents èpoques.

b. Treball amb les històries

Es presentarà una història ([història animada 3a.1. L'adolescència en tres generacions](#)) en la qual es veu una mateixa narració des de tres èpoques diferents: la generació dels avis, la que van viure els seus fills i la del moment actual, comparant les tres generacions.

c. Discussió dirigida

Després d'haver vist la història, es duu a terme una discussió dirigida. Abans d'aquesta, es fa èmfasi que l'objectiu que es persegueix amb aquesta discussió és accentuar les semblances i els aspectes positius de cada una de les generacions.

Per facilitar la discussió dirigida, els coordinadors disposen de la història en format paper, per a qualsevol consulta durant l'exercici ([fitxa 3a.1. L'adolescència en tres generacions](#)).

Un coordinador dirigeix la discussió durant 5 o 10 minuts i comenta als assistents que, tenint en compte la història d'adolescents en diferents èpoques que acaben de veure, reflexionaran sobre les preguntes següents:

PREGUNTES PER A L'ACTIVITAT

- Quines semblances hi ha entre les diferents èpoques?
- Quines diferències creuen que hi ha?
- Els hauria agradat viure l'adolescència avui dia? Per què?

L'altre coordinador va recollint a la pissarra les aportacions principals dels participants en relació amb les semblances i diferències, i en remarca les similituds, amb l'objectiu de facilitar-ne la síntesi posterior.

d. Conclusions

Els coordinadors duen a terme una síntesi de l'activitat, incidint en el fet que s'hi pretenia iniciar una reflexió sobre l'adolescència en un eix històric, tot comparant l'adolescència actual amb la d'èpoques anteriors. Es posa un èmfasi especial en les semblances entre les diferents èpoques, com també en les diferències.

A continuació s'ofereix un text que podria ajudar els coordinadors en la síntesi de l'activitat. (Aquesta informació és orientativa per als coordinadors; en cap cas no es lliura als participants sense una elaboració prèvia.)

LA RAPIDESA DELS CANVIS SOCIALS

«Si una cosa caracteritza la societat actual és la rapidesa vertiginosa amb la qual es produeixen els canvis. En un període de trenta o quaranta anys (suficient per separar una generació de l'altra), s'han produït **innovacions** tan importants que han canviat el món, com ara l'ús de l'ordinador o els telèfons mòbils. Cal afegir-hi una major **globalització cultural**, amb la consegüent alteració de gustos i estils de vida tradicionals. Si tenim en compte que una de les tasques que han d'afrontar els adolescents és l'adquisició de la **identitat personal**, que té a veure amb

el compromís amb una sèrie de valors ideològics, religiosos i vocacionals, podem deduir que molts adolescents quedaran abocats a la incertesa, l'alienació o la renúncia al compromís personal. En la societat occidental actual, contràriament al que es podria pensar, és molt més complicat que en altres èpoques i cultures fer-se adult, ja que en qualsevol cultura tradicional es mantenen els mateixos valors i estils de vida al llarg de generacions, cosa que ajuda a mantenir una continuïtat entre l'adolescència i l'etapa adulta, i al transcurs d'una transició molt més tranquil·la i, potser, menys estressant.»

Adaptat d'A. Oliva (2003): «Adolescencia en España a principios del siglo XXI». *Cultura y Educación*, 154 (4), 1-11.

Activitat 2

PRENEM LA TEMPERATURA A L'ADOLESCÈNCIA

> treball individual
> 25 minuts

OBJECTIU 2

- Afavorir la reflexió sobre la percepció de la representació que els participants tenen de l'adolescència en contrast amb la realitat dels adolescents en els nostres dies.

CONTINGUTS

- Representació social que de l'adolescència i dels adolescents tenen els participants.
- Comparació de les representacions amb la realitat dels adolescents i l'adolescència a l'actualitat.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica breument als assistents que amb aquesta activitat es pre-tén fer una **anàlisi de la situació** dels adolescents respecte d'alguns temes especialment importants en aquest tram d'edat, com ara els estudis, la imatge, les drogues (legals i il·legals), l'associacionisme, l'ocupació, les relacions afectives, la sexualitat i el lleure.

b. Treball individual

Es lliura a cada participant una fitxa amb els «termòmetres» ([fitxa 3a.2. Prenem la temperatura a l'adolescència](#)) (quan el grup sobrepassi les deu persones, es formen parelles). L'activitat consisteix que els assistents indiquin la quantitat d'adolescents que creuen que fan o no determinades activitats (segons les preguntes), o que assoleixen determinats nivells educatius o sociològics, acolorint el termòmetre fins a arribar al nivell en qüestió.

ESTUDIS

De cada deu adolescents, quants creuen que acaben els estudis mitjans (batxillerat, cicles formatius —el que era l'antiga formació professional o FP—, etc.)?

IMATGE I ALIMENTACIÓ

De cada deu adolescents d'entre 12 i 16 anys, quants creuen que es preocupen per la seva imatge (pentinat, roba, aparença, etc.) de manera excessiva?

DROGUES LEGALS (tabac i alcohol)

De cada deu adolescents entre 12 i 16 anys, quants creuen que fumen i beuen alcohol?

DROGUES IL·LEGALS

De cada deu adolescents d'entre 14 i 16 anys, quants creuen que consumeixen drogues no legals (porros, cocaïna, èxtasi, etc.)?

ASSOCIACIONISME

De cada deu adolescents d'entre 12 i 16 anys, quants pensen que pertanyen a associacions (ciutadanes, religioses o de voluntariat), grups o clubs de diferents tipus?

OCUPACIÓ

De cada deu adolescents d'entre 16 i 18 anys, quants creuen que volen trobar feina?

RELACIONS AFECTIVES

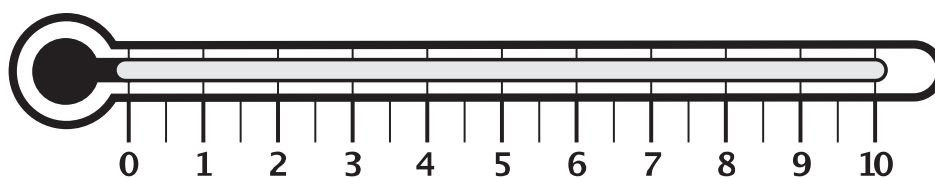
De cada deu adolescents d'entre 12 i 16 anys, quants creuen que tenen xicot o xicota?

SEXUALITAT

De cada deu adolescents d'entre 12 i 16 anys, quants creuen que mantenen relacions sexuals?

LLEURE

De cada deu adolescents d'entre 12 i 16 anys, quants creuen que s'ho passen bé de manera sana i saludable? (sense necessitat, per exemple, de recórrer a drogues o fer bretolades)

Un coordinador s'adreça als participants: «Prendrem la temperatura als adolescents de la nostra societat. Volem saber què en pensem o quina percepció en tenim en general (sense entrar en judicis de valor individuals). Els repartim una fitxa amb uns termòmetres i, individualment, puntuen en cada termòmetre com creuen que els adolescents d'entre 12 i 16 anys se situen respecte de cadascun dels temes que s'estan avaluant. Per exemple, en el tema dels estudis: de cada deu adolescents, quants creuen que acaben els estudis? Agafin el termòmetre que es refereix als estudis i encerclin el nombre d'adolescents que creuen que els acaben. Per exemple, si pensen que els acaben cinc de cada deu, encerclin el número cinc. Això és el que s'ha de fer amb cada una de les preguntes i amb cada un dels termòmetres. Una vegada s'hagin acabat d'omplir tots els termòmetres, els presentarem les dades reals sobre cadascun dels temes».

Es destinen uns 10 minuts perquè els participants puguin treballar. A continuació es fa una posada en comú segons l'esquema següent, que se segueix en tractar cadascun dels temes:

- 1) Els participants posen en comú les puntuacions que han donat al tema en qüestió.
- 2) Un dels coordinadors calcula la mitjana aproximada dels valors amb una calculadora que tindrà a mà i anota els valors mitjans a la pissarra (de cara a la síntesi, és important tenir en compte si els valors són semblants o molt dispars).
- 3) L'altre coordinador presenta les dades reals i actualitzades sobre el tema en qüestió. En el material de l'activitat s'ofereixen dades que han de ser actualitzades amb certa freqüència pels coordinadors.

c. Conclusions

El coordinador presenta les preguntes que s'han formulat als participants a la fitxa Prenem la temperatura a l'adolescència, seguides de les dades reals sobre cada un dels temes plantejats. (Les dades aportades en referència a aquesta activitat han de ser actualitzades periòdicament acudint a les mateixes fonts que s'indiquen o a d'altres de similars.) Els coordinadors expliquen les dades estadístiques tot exposant quants de cada deu adolescents hi ha o es comporten d'una manera determinada en funció de cada pregunta. Per facilitar la comprensió d'aquesta informació i el seu abast veritable en la població adolescent, els coordinadors poden exposar aquestes dades en tants per cent. En presentar les dades els coordinadors pregunten als participants fins a quin punt aquestes dades s'assemblen a la seva realitat quotidiana o si els crida l'atenció alguna en concret i per què. Per a la síntesi d'aquesta activitat es pot utilitzar una diapositiva de suport ([diapositiva 3a.2. Prenem la temperatura a l'adolescència](#)), que serveix per il·lustrar l'exposició de cada un dels temes.

ESTUDIS

Dades reals:

Segons l'INE (Institut Nacional d'Estadística), en el curs 1999-2000 es van matricular en els estudis de batxillerat LOGSE (primer i segon) un total de 396.217 alumnes, dels quals van acabar 134.709 (el 34 % del total de matriculats). En aquest mateix curs es van matricular en els estudis de formació professional 149.191 alumnes, dels quals van acabar 83.186 (cosa que representa el 55,76 % del total de matriculats). Segons un estudi del Defensor del Menor d'Andalusia (2004), fet amb dades del curs 2001-2002 arreu d'Espanya, el 77,75 % dels i de les alumnes matriculats a 4t d'ESO superen el nivell, tot i que hi ha diferències molt notables entre comunitats autònomes (per exemple, a Navarra superen el nivell el 87,83 %, davant de Ceuta, en què només el superen el 64,14 % dels alumnes matriculats).

IMATGE I ALIMENTACIÓ

Dades reals:

La majoria dels adolescents es preocupa molt per la seva imatge. És una època de **canvis constants**, ells i elles noten com van creixent, que es van fent grans i es passen moltes hores davant del mirall. Els canvis físics no sempre són ben rebuts: perquè el creixement és poc harmònic, perquè comporta alguns problemes com l'acumulació de greix (en les noies) o l'acne, o perquè aquests canvis, sobretot en el cas de les noies, no fan que els seus cossos s'assemblin a l'ideal de bellesa que acostumen a presentar les revistes i la televisió.

Pel que fa als comportaments de risc per a la salut, hi continua havent una sèrie de factors directament relacionats amb els hàbits i estils de vida, com també certes conductes que incideixen directament en la salut dels adolescents i que es mostren de manera més pronunciada en ells que en la resta de la població. Els més significatius són els trastorns alimentaris i els hàbits de consum de tabac i de drogues.

Els **hàbits d'alimentació** varien al llarg de la vida. Mentre els nens són petits, el control de l'alimentació el fan directament els pares i, sobretot, en les edats més primerenques, en col·laboració amb els professionals de l'atenció primària de salut, per la qual cosa els riscos en aquesta etapa són molt menors. A mesura que els nens van tenint autonomia i capacitat de decisió sobre el que mengen, els hàbits canvien, perquè hi comencen a entrar en joc altres factors, com ara la influència de la publicitat, el desenvolupament d'hàbits personals i del grup d'iguals respecte de determinats àpats o aliments, el rebuig del control dels pares sobre el que mengen, etc. Com a resultat de tot plegat, l'etapa adolescent es caracteritza per la **irregularitat** en els components de la dieta alimentària bàsica, la ingesta dels quals apareix descompensada, per excés o per defecte, en el consum de certs productes.

Un indicador significatiu de la transformació dels hàbits és que el 19 % dels adolescents de 15 i 16 anys des de l'any 2000 van fer algun tipus de dieta d'aprimament. Els models publicitaris esdevenen referents per a molts joves que volen assolir aquest «tipus físic ideal», encara que sigui en detriment de la seva salut. Amb aquesta aspiració al cap, una part dels adolescents entren en una dinàmica de trastorns en l'alimentació que poden derivar en malalties de gran risc per a la seva salut (anorèxia, bulímia, ortorèxia, etc.).

DROGUES LEGALS (TABAC I ALCOHOL)

Dades reals:

El 20 % dels homes i el 29 % de les dones joves fumen tabac diàriament, i cada cop són més les dones que ho fan.

Pel que fa a les drogues, s'ha produït una transformació important en els darrers anys, ja que s'han modificat de manera substancial els tipus i les pautes de consum, cosa que afecta de manera particular els més joves. Potser el fenomen que ha provocat l'alarma social és el **consum abusiu d'alcohol** per part de la població juvenil, que ha donat lloc a la prohibició de la pràctica del «botellón». Les xifres sobre consum d'alcohol entre els joves confirmen que una part d'ells (el 14,5 % dels nois entre 15 i 16 anys) són bevedors de risc i que, en la seva majoria (el 61 % dels nois entre 15 i 16 anys), són bevedors moderats. L'edat mitjana d'inici en el consum se situa en l'adolescència: 13 anys tant per al tabac com per a l'alcohol. Una dada molt important que ofereix l'*Enquesta sobre drogues a població escolar* de l'any 2002 és que hi ha una **tendència a la disminució** en el consum d'alcohol i tabac.

DROGUES IL·LEGALS

Dades reals:

Tot i que hagi disminuït el consum de drogues legals, el consum de drogues il·legals com el cànnabis (porros) està **augmentant**: el 22 % dels joves estudiants entre 14 i 18 anys consumeixen cànnabis habitualment segons l'*Enquesta sobre drogues a població escolar* de l'any 2002. El consum de psicoestimulants i al·lucinògens presenta variacions segons el tipus de substància, i el consum de cocaïna ha augmentat el 0,9 % en dos anys, ja que ha passat del 2,2 % al 3,1 %.

ASSOCIACIONISME

Dades reals:

En analitzar el grau d'associacionisme d'aquest col·lectiu d'edat, s'observa, segons l'Injuve per a l'any 2000, que el 46 % de la població compresa entre els 15 i els 17 anys pertany a alguna associació (escoltes, guies, clubs juvenils, associacions esportives o religioses), amb la qual cosa aquest grup és el que presenta una taxa d'adhesió més alta respecte dels joves més grans. El significat de la participació dels nens i adolescents va més enllà de la pura pertinença formal a associacions, ja que implica una sèrie de nivells en les relacions interpersonals adults-nen i adolescents:

- **Estar informat:** tots necessitem informació per poder participar.
- **Ser escoltat:** han de sentir que val la pena expressar les seves opinions i desitjos. Necessiten capacitat per al diàleg i la negociació, i els adults una actitud d'escolta.
- **Ser consultat:** la seva opinió ha de ser sol·licitada de manera activa, regular i oberta.

- **Decisions dialogades:** a més de tenir en compte les opinions, el segon pas consisteix a discutir per què determinades posicions són acceptades o no.
- **Negociar consensos:** la presa de decisions no s'ha de mostrar com una cosa que depèn només dels adults.
- **Compartir decisions:** responsabilitats col·lectives i assumpcions explícites i acordades.
- **Acceptar i respectar:** les decisions preses pels adolescents.

OCUPACIÓ

Dades reals:

Els joves treballadors entre 16 i 19 anys òbviament estan en una situació de **vulnerabilitat** (treballar abans dels 16 anys és il·legal a Espanya). Un nivell formatiu insuficient, juntament amb la precarietat de les condicions de la feina, limita les perspectives laborals de futur. Les últimes dades disponibles de l'*Enquesta de població activa* de l'any 2003 (INE) ens indiquen que els joves de 16-19 anys suposen el 4,6 % de la població activa (un total de 1.847.500 joves). El 2003, l'índex de desocupació a Espanya entre joves de 16-19 anys va ser del 31,93 %.

RELACIONS AFECTIVES

Dades reals:

Els adolescents han tingut relacions afectives en totes les èpoques. L'amor que nois i noies senten ara per les seves respectives parelles és el mateix o semblant al que els seus pares o avis sentien per les seves. El que ha canviat respecte de l'època en què els seus pares o avis eren adolescents és la manera d'**expressar l'amor**; ara ho fan d'una manera més espontània i lliure.

SEXUALITAT

Dades reals:

L'adolescència és una etapa d'iniciació i d'experimentació en múltiples qüestions, i també pel que fa a la sexualitat. És en aquesta etapa quan s'acostumen a produir els primers contactes físics i s'inicien les relacions sexuals. Hem de tenir en compte que els adults es posicionen davant la sexualitat dels adolescents de manera contradictòria, ja que, al mateix temps que prefereixen ignorar-ne l'existència, també exigeixen que hi hagi per part seva una responsabilitat per prevenir les conseqüències no desitjades de la pràctica sexual. Així, hi ha una **preocupació social** sobre aquest tema que es tradueix, sobretot, en el fet que cada vegada s'ofereix una major educació sexual en diferents àmbits: a l'escola, a la família, als mitjans de comunicació, amb la finalitat de prevenir els riscos que pot suposar aquesta etapa. En primer lloc, l'embaràs adolescent, que no sols presenta riscos per a la salut, sinó que també compromet les oportunitats futures de desenvolupament personal i social per a les mares i els pares adolescents. En segon lloc, les malalties de transmissió sexual, en particular la sida. Aquestes

conseqüències indesitjades no estan directament relacionades amb la pràctica del sexe en ella mateixa, sinó amb les conductes de risc vinculades a la no-utilització de mètodes anticonceptius o que aquests siguin ineficaços, tant per prevenir els embarassos no desitjats com les malalties de transmissió sexual. En els darrers anys ha anat baixant l'edat mitjana a la qual els joves mantenen la seva primera relació sexual completa. Segons dades de l'Institut de la Joventut, l'any 1999, el 58 % dels joves entrevistats d'entre 15 i 19 anys havien tingut una relació completa a l'edat mitjana de 18,4 anys. De la mateixa manera, el 87 % dels joves entre 15 i 17 anys van fer servir algun mètode anticonceptiu o profilàctic l'últim cop que van mantenir relacions sexuals.

D'altra banda, en els últims anys s'ha produït un **descens important** dels casos de sida entre els menors de 15 anys, cosa que indica que estan tenint efecte les polítiques de prevenció d'aquesta malaltia entre els més joves, sobretot pel que fa al risc de transmissió via sexual. Així, s'observa que l'any 2000 no hi ha hagut cap cas de sida associat a contacte heterosexual i només dos deguts a contacte homosexual.

LLEURE

Dades reals:

El 2001, el 61 % dels alumnes de primària i el 69 % dels de secundària van dedicar d'una a tres hores diàries a les feines d'escola o deures, mentre que la resta va manifestar no estudiar gens o menys d'una hora al dia. A més, la majoria dels alumnes tenen determinades activitats considerades extraescolars o complementàries fora de l'horari escolar. Només un de cada deu alumnes de primària i dos de cada deu alumnes de secundària no fan cap activitat extraescolar. El que els joves prefereixen, per damunt de qualsevol altra activitat, és **estar amb els amics**, que és el que fan el 90 % dels adolescents els caps de setmana.

Perquè serveixi de guia als coordinadors i de manera orientativa, s'ofereix a continuació un quadre amb algunes de les idees que més sovint expressen els adults (pares i avis) sobre l'adolescència:

IDEES POSITIVES SOBRE L'ADOLESCÈNCIA	IDEES NEGATIVES SOBRE L'ADOLESCÈNCIA
• Sociables «Es relacionen i dialoguen amb facilitat, comparteixen.» • Dinàmics i sans «Tenen inquietuds, energia, es preocupen per l'esport, estan oberts a conèixer coses noves, són treballadors.» • Responsables, estudiosos, preparats i amb iniciativa «Són formals i intel·ligents, estan molt ben informats i formats.» • Optimistes i vitalistes «Són extravertits i agradables amb les altres persones.» • Sincers, espontanis i lliures «Diuen la veritat, no són hipòcrites, es manifesten lliurement, són més tolerants i valoren la llibertat.» • Bones relacions familiars «Ajuden i escolten els pares i avis, s'hi relacionen bé.» • Solidaris «Tenen una inclinació natural o predisposició per fer el bé i ajudar els altres.»	• Drogodependència «És el principal problema dels adolescents. Comencen pel tabac i acaben amb les drogues dures.» • Alcoholisme «Beuen molt els caps de setmana amb el "botellón".» • Males relacions familiars, irrespectuosos «No dialoguen ni escolten, i discuteixen amb els seus pares. No respecten els grans, fan el que els dóna la gana, tenen poca educació.» • Promiscus i arriscats «Se'n van al llit amb qualsevol, es grapegen i es fan petons davant de la gent. No pensen en les conseqüències del que fan, volen ser grans i són nens.» • Falta de motivació, desinterès i desorientació «Són consumistes, viuen a expenses dels pares, no volen estudiar, són dropes, mandrosos, "passotes" i irresponsables.» • Conductes antisocials «Són brètols, descarats, malparlats, gasten molt, fan mal ús de la llibertat i la democràcia. Fan soroll amb les motos i, si els dius alguna cosa, t'insulten.» • Nocturnitat «Surten molt tard i tornen a casa molt tard.» • Materialistes i egoistes «Exigeixen molt i van a la seva. Només volen comoditat i que no els falti de res.»

Quadre 1: Basat en Casco Ramos, F. J. (2003): *Ideas y representaciones sociales de la adolescencia* (tesi doctoral).

Activitat 3

QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?

> treball en grups
> 45 minuts

OBJECTIU 3

- Facilitar que els acompanyadors expressin les seves expectatives sobre algunes de les conductes més freqüents en els adolescents.

CONTINGUTS

- Expectatives en relació amb diferents temes d'interès en l'adolescència.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica que amb les dues activitats anteriors s'ha analitzat l'adolescència en diferents èpoques i s'ha arribat a saber, a partir de dades estadístiques concretes, com són els adolescents avui dia. Ara ens centrarem en una cosa més concreta: els adolescents que tenim més a prop nostre. Amb aquesta activitat es pretén conèixer les **expectatives** que cada un dels participants té sobre el que consideren adequat i inadequat al llarg de l'adolescència i al voltant de diferents temes com els estudis, la imatge, les drogues, la solidaritat, la feina, les relacions afectives i el lleure. A més, interessa reflexionar sobre el que s'espera o sobre el que es creu que pot passar (tant positiu com negatiu) si els adolescents prenen una decisió o una altra o actuen d'una manera o una altra.

b. Treball en grups

Es distribueix els participants en grups de tres o quatre persones i se'ls assigna a l'atzar diversos temes del qüestionari sobre expectatives ([fitxa 3a.3. Què esperem dels adolescents?](#)), a fi que contestin de manera consensuada les preguntes (aquest criteri no és estrictament necessari, ja que en un mateix grup hi pot haver opinions molt dispars) i en discuteixin. Els temes sobre els quals es treballarà són aquests:

QUÈ ESPEREM DELS ADOLESCENTS?

HORARIS (en nois i noies de 14 a 16 anys)

1. ¿A quina hora creuen que han d'arribar a casa durant la setmana? I els caps de setmana?
2. Per què pensen que han d'arribar d'hora a casa?
3. Per decidir l'hora a la qual han d'arribar a casa, què és el que consideren més important?

RELACIONS SEXUALS

1. Quina edat pensen que és l'adequada per a l'inici de les relacions sexuals?
2. Què els amoïna més respecte al fet que puguin tenir relacions sexuals?
3. Per començar a tenir relacions sexuals, què consideren més important?

ALCOHOL I TABAC

1. A quina edat pensen que solen començar a beure alcohol o a fumar els adolescents?
2. Per què creuen que comencen a beure alcohol o a fumar?
3. Què els amoïna més del fet que fumin o beguin?
4. Permetrien que l'adolescent que tenen acollit begués alcohol o fumés?

CONDUIR MOTOS I VEHICLES (en nois i noies de 14 a 16 anys)

1. Li comprarien una moto o un cotxe a l'adolescent acollit si els ho demanés?
2. Quins riscos creuen que pot córrer si va amb moto o amb un vehicle?
3. Quines són les seves pors principals pel que fa a aquest tema?

ESTUDIS

1. Què esperen dels adolescents al seu càrrec pel que fa als estudis? Fins on creuen que poden arribar?
2. Què passaria si els digués que vol deixar els estudis?

HABITACIÓ I TASQUES DOMÈSTIQUES

1. Demanen als adolescents que endrecin l'habitació o surt d'ell o ella?
2. Què passa en relació amb altres tasques domèstiques (desparar taula, ajudar a la cuina, llençar les escombraries, etc.)?

ESTÈTICA

1. A quina edat pensen que els adolescents poden decidir sobre la seva manera de vestir, de pentinar-se, de fer-se tatuatges, pírcings, etc.?
2. Què no els permetrien dur o posar-se? Per què?
3. Quins creuen que són els criteris més importants per determinar com han de vestir?

POSADA EN COMÚ

Els coordinadors demanen al portaveu de cada grup que comenti molt breument a la resta dels assistents la resposta a cada qüestió i les dificultats que han trobar per arribar al consens o per què no hi han pogut arribar. A més, és important que els coordinadors facin èmfasi en la qüestió de les diferències de gènere.

Un dels coordinadors anota a la pissarra una síntesi de les respostes a les qüestions formulades seguint les intervencions de cada parella.

És important que la posada en comú no s'allargui gaire, per la qual cosa es pot demanar als participants que les respostes siguin breus i concises o que facin un resum de les conclusions a què hagin arribat.

c. Conclusions

Sobre la base de les diferents aportacions, un dels coordinadors fa reflexionar els participants sobre els aspectes que apareixen a continuació (normes; identitat i models a seguir; confiança i respecte; control; comunicació), i posa un èmfasi especial en el fet que la qüestió del gènere no ha d'establir diferències o discriminació. És important que els coordinadors intentin transmetre als acollidors la idea que són capaços d'imposar normes, de dur un control i de mantenir una comunicació fluida i bidireccional amb els adolescents.

(Nota: els textos que segueixen són perquè el coordinador pugui preparar la síntesi de l'activitat, en cap cas per exposar-los als assistents tal com s'ofereixen aquí.)

NORMES

- La necessitat que els acollidors i les acollidores estiguin d'acord sobre les normes a seguir en aspectes molt concrets i quotidians i la importància de ser constants i coherents amb els criteris.
- Ressaltar la importància de ser fermes però flexibles en casos concrets. Reprendre aquesta flexibilitat com a via per permetre la necessitat de progressiva autonomia de l'adolescent.
- La necessitat de posar límits i criteris clars i acordats amb els adolescents.
- Reconèixer els avenços i els progressos dels adolescents encara que siguin petits.

IDENTITAT I MODELS A SEGUIR

- Importància dels conceptes d'identitat i diferenciació, en relació amb la rebel·lia, l'autoconcepte i l'autoimatge en els adolescents.
- La necessitat dels adolescents de trobar referents d'autoritat, models en els quals fixar-se (tot i que lluiti contra ells).
- La importància de promoure l'autonomia i confiança en ells mateixos.

CONFIANÇA I RESPECTE

- Els beneficis de confiar en ells i en elles, donar-los progressivament més responsabilitats.
- El respecte mutu com a norma bàsica; mai riure's dels adolescents.
- La importància del respecte a la intimitat. Mirar de ficar-se el mínim possible en una intimitat creixent.
- Reconèixer errors davant els acollits quan aquests ens els fan veure.

CONTROL

- Mirar d'evitar certes actituds i incórrer en estratègies com el «perquè ho dic jo», en què preocupa més el control i la imposició d'autoritat que la confiança.
- Intentar repartir i no internalitzar el control: que una part del control l'exerceixin els acollidors i les acollidores (control extern) i una altra part, els adolescents (control intern), a fi que es responsabilitzin de les seves pròpies conductes.

COMUNICACIÓ

- La comunicació com a pedra angular que obre el camí cap al respecte i la confiança.
- Quan es trenquen els llaços de la comunicació s'obre el camí cap al control mal entès o desproporcionat, augmenta la desconfiança i la falta de respecte.
- Mantenir oberts els llaços de la comunicació i acceptar els adolescents és la clau perquè tota la resta funcioni bé.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es procedeix a l'anàlisi de la sessió recordant la significació de l'adolescència com a etapa evolutiva normal en el desenvolupament i la importància que té en els nostres dies. També es recorda que de vegades es tenen prejudicis respecte dels adolescents que no són certs, tal com s'ha pogut comprovar en el decurs d'aquesta sessió.

S'informa els participants que en la pròxima sessió es tractaran alguns canvis que es produeixen en l'adolescència, tant físics com psicològics, i es parlarà sobre la sexualitat.

SESSIÓ 3b
Desenvolupament evolutiu:
canvis i conseqüències

SESSIÓ 3b

Desenvolupament evolutiu: canvis i conseqüències

Com a continuació de la sessió anterior, en què s'ha treballat sobre l'adolescència en general i sobre la distància intergeneracional entre els acollidors i els aco-llits, aquesta sessió aborda els **canvis físics i psicològics** de l'adolescència i com viuen aquests canvis els adolescents i els acollidors.

És evident que, en la necessitat de conèixer i entendre millor els menors al seu càrrec, les famílies extenses acollidores, especialment en el cas dels avis i les àvies, no es distingeixen gaire de la resta dels pares, acollidors i educadors quan es tracta d'adolescents. Ben al contrari, aquesta necessitat d'informació i suport apareix com una cosa cada cop més intensa a mesura que els nens i les nenes es van convertint en adolescents. És evident que aquesta necessitat en part està relacionada amb els importants canvis que experimenten els adolescents en diferents aspectes del desenvolupament:

- **Creixement i desenvolupament físic i sexual.**
- **Desenvolupament cognitiu.**
- **Canvis en la personalitat.**
- **Canvis en les relacions socials.**

En aquesta sessió s'abordaran els aspectes més importants d'aquests canvis i, de manera molt especial, com aquests canvis afecten la visió que tenen d'ells mateixos els adolescents i les relacions que mantenen amb els acollidors.

A. Objectius de la sessió

1. Proporcionar a les famílies acollidores la informació necessària per interpretar i entendre els canvis evolutius que experimenten els adolescents acollits tot contrastant-los amb la seva pròpia experiència.
2. Analitzar idees i creences sobre el comportament sexual dels adolescents.
3. Prendre consciència de la importància del diàleg sobre el tema de la sexualitat en la convivència familiar.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA
(vídeo i pluja d'idees, 50 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 2**
LA SEXUALITAT ADOLESCENT
(qüestionari, 35 minuts)
- **Activitat 3**
DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT
(diàlegs i discussió dirigida, 40 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 3b.0. INTRODUCCIÓ

Fitxes de treball:

Fitxa 3b.2. LA SEXUALITAT ADOLESCENT

Fitxa 3b.3. DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 3b.1. ELS DIFERENTS CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donen la benvinguda als participants i els agraeixen l'assistència.

Tot seguit, un dels coordinadors recorda que, tal com s'ha comentat en la sessió anterior, en aquesta es tractarà la segona part del tema: canvis físics i psicològics de l'adolescència i com viuen aquests canvis els adolescents i els acollidors.

Tot seguit, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 3b.0. Introducció](#)), un coordinador explica els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió.

Diapositiva 3b.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Proporcionar a les famílies acollidores la informació necessària per interpretar i entendre els canvis evolutius que experimenten els adolescents acollits tot contrastant-los amb la seva pròpia experiència.
2. Analitzar idees i creences sobre el comportament sexual dels adolescents.
3. Prendre consciència de la importància del diàleg sobre el tema de la sexualitat en la convivència familiar.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA**
(vídeo i pluja d'idees)
- **Descans**
- **Activitat 2. LA SEXUALITAT ADOLESCENT**
(qüestionari)
- **Activitat 3. DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT**
(diàlegs simultanis i discussió dirigida)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA

> vídeo i pluja d'idees
> 50 minuts

OBJECTIU 1

- Proporcionar a les famílies acollidores la informació necessària per interpretar i entendre els canvis evolutius que experimenten els adolescents acollits tot contrastant-los amb la seva pròpia experiència.

CONTINGUTS

- Els canvis principals que experimenten els adolescents en el seu desenvolupament físic, cognitiu, de personalitat i social.
- Contrast entre les expectatives dels acollidors i la realitat dels canvis que experimenten els joves.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica que, amb aquesta activitat, es pretén proporcionar a les famílies acollidores la informació necessària per interpretar i entendre els canvis evolutius dels acollits, de manera que els puguin contrastar amb la seva percepció i les seves expectatives sobre els canvis i les conductes que viuen els adolescents.

b. Vídeo

Un dels coordinadors presenta un vídeo ([vídeo 3b.1. Els diferents canvis en l'adolescència](#)), en el qual es reflecteix la manera en què les persones més pròximes als joves, i també ells mateixos, perceben els canvis propis de l'adolescència. A més, informa que més endavant es durà a terme un treball sobre el vídeo. Es demana als assistents que parin atenció i que es fixin especialment en els canvis a què es refereixen els protagonistes del vídeo i, sobretot, en aquells que semblen més importants per als uns (acollidors) i per als altres (joves).

c. Pluja d'idees

Una vegada s'ha vist el vídeo, es duu a terme una pluja d'idees d'acord amb les qüestions que es presenten tot seguit.

Un dels coordinadors planteja les preguntes següents:

PREGUNTES PER A L'ACTIVITAT

- Quins creuen que són els canvis que preocupen o interessen més a les persones que apareixen en el vídeo?
- Observen cap d'aquests canvis en els adolescents que tenen acollits?
- A més d'aquests canvis, quins altres han observat en els seus acollits?:
 - a) Quins canvis han observat en el seu físic?
 - b) Quins canvis han observat en la seva manera de pensar?
 - c) Han observat canvis en el temps que passa a casa, en les seves activitats, en el temps que passa amb els amics?
 - d) Han observat canvis en la seva manera de ser?
- De tots els canvis de què hem parlat, quins els resulten més positius i quins més negatius? Per què?

Mentre un dels coordinadors s'adreça al grup, l'altre va apuntant a la pissarra les respostes a les preguntes 3 i 4 en un quadre com el que apareix d'exemple a continuació:

Tipus de canvi	En què han notat el canvi?		Els resulta positiu o negatiu? Per què?
FÍSICS	Noi	Li ha sortit barba, etc.	Positiu, perquè així es fa gran, etc.
	Noia	Li ha vingut la regla, etc.	
COGNITIUS (pensaments)	Ara sempre pregunta el perquè de tot.		Negatiu, contesta més.
SOCIALS	Passa tot el dia amb els amics o les amigues.		Negatiu, passa poc temps a casa.
PERSONALITAT	S'ha tornat més tímid o tímida, no vol que ningú li toqui les seves coses.		Positiu, perquè endreça millor la seva habitació.

d. Conclusions

És important que els assistents, guiats per un coordinador, contrastin els canvis que han observat en els joves a través del vídeo i de la discussió amb els de la seva pròpia percepció i les seves pròpies expectatives conductuals i de calendari en relació amb els adolescents (grau d'ajust entre el que demanem i esperem dels joves i els canvis que hi observem). En alguns aspectes tractats, el coordinador ha de tenir en compte la qüestió del gènere, ja que hi ha canvis (en particular, els físics) que segueixen un patró diferent en nois i en noies.

Sobre la base de les aportacions dels assistents, un coordinador duu a terme una breu exposició teòrica sobre els canvis principals que es produeixen en l'adolescència. Posa èmfasi en el fet que aquests canvis són necessaris, ja que condueixen els joves a la maduresa, i que el nostre paper com a responsables d'adolescents ha de ser mantenir una actitud sempre positiva i de suport als joves. També s'insisteix, més que no pas en els canvis en ells mateixos, en la manera com els viuen els joves i les conseqüències que tenen en les relacions amb els acol·lidors. Tot seguit, per facilitar i orientar l'exposició, oferim un text amb els canvis més importants d'aquesta etapa. (Aquest guió ha de servir de base per a la preparació d'una exposició teòrica breu; de cap manera no s'oferirà als assistents aquesta informació sense elaborar.)

GUIÓ PER AL COORDINADOR: CANVIS EN L'ADOLESCÈNCIA

És un fet que els adolescents han de fer front a canvis evolutius molt importants que tenen com a objectiu últim convertir-los en persones adultes. Es tracta d'una **reorganització global** i, per tant, aquests canvis afecten els principals dominis del desenvolupament psicològic, entre els quals es produeixen interaccions contínues: desenvolupament físic i sexual, desenvolupament cognitiu, personalitat i desenvolupament social. Referir-se en tota la seva extensió i amplitud a aquests canvis i a les seves implicacions excedeix de bon tros els objectius d'aquesta exposició, per la qual cosa cal limitar-se a remarcar en cada un d'aquests aspectes aquelles qüestions que considerem més rellevants per als objectius del procés formatiu de les famílies acol·lidores.

Desenvolupament físic

És, sens dubte, en el desenvolupament físic on apareixen de manera més evident els canvis que s'experimenten en l'adolescència. Canvis que afecten el ritme de creixement en pes i en talla i la diferenciació dels caràcters sexuals primaris i secundaris. Aquest procés de transformació física es posa en marxa a causa de la influència de certs **mecanismes hormonals** que tenen l'origen en l'hipotàlem i que, al seu torn, influeixen en la producció d'hormones sexuals. Durant aquest **ràpid procés de creixement**, les diferents parts del cos creixen a diferent velocitat, amb la qual cosa unes parts del cos semblen massa grans, com ara les cames, les mans, etc., quan les comparem

amb d'altres, com ara el tronc. No és estrany que els adolescents sotmesos a aquests canvis estiguin pendents del seu cos i se sentin confosos. Al cap i a la fi, el que està en joc és la seva pròpia imatge corporal, un element fonamental de la identitat. Però, a més, la temporització (*timing*) del desenvolupament físic també té les seves repercussions: no és el mateix ser la primera noia a madurar a la classe que l'última. En el desenvolupament físic hi ha **diferències individuals** molt considerables que exerceixen un paper evolutiu important i diferencial per a nois i noies. Així, mentre que per als nois la maduresa precoç es tendeix a veure de manera positiva i reafirma l'autoestima, per a les noies aquesta maduresa i l'arribada de la primera menstruació s'associa sovint a una imatge negativa d'elles mateixes que pot afectar la seva estabilitat emocional. Finalment, cal tenir en compte que aquest flux hormonal és, en certa mesura, responsable dels alts i baixos emocionals dels adolescents, de l'aparició de l'atracció i el desig sexual i d'una certa irritabilitat i agressivitat.

Desenvolupament cognitiu

En l'aspecte cognitiu també es produeixen canvis importants. De tots ells, potser cal destacar-ne el que es refereix al fet que els adolescents comencen a ser capaços de pensar en **termes hipotètics**. Això els permet contrastar el que és possible amb el que és real i els porta a qüestionar la realitat com una cosa que és simplement una alternativa entre totes les possibles. Així, per exemple, hi ha moltes formes d'escola, moltes maneres de ser pares, moltes normes i modes d'imposar-les i maneres d'exigir-ne el compliment. En certa manera, els **adolescents ho qüestionen tot**, perquè consideren: «Aquest món és imperfecte; no ens agrada i no ens hem de conformar simplement amb el que hi ha». Això els pot portar a qüestionar els acollidors i la seva manera d'actuar. Com els nadons que gaudeixen anant d'una banda a l'altra sense rumb fix quan aprenen a caminar, els adolescents tampoc no es poden resistir a fer servir aquestes noves capacitats en tots els àmbits i en totes les relacions, amb la qual cosa es mostren rebels, idealistes, introspectius, etc. Finalment, no hem d'oblidar una referència a algunes de les limitacions cognitives de l'adolescent, com la **faula personal** i l'**audiència imaginària**, que pot explicar la tendència dels nois i les noies a assumir riscos o a mostrar-se massa susceptibles o tímids.

Desenvolupament social

Pel que fa al desenvolupament social, no podem deixar de considerar dues qüestions fonamentals i relacionades entre elles: d'una banda, el **distanciamment dels pares** i, de l'altra, l'**acostament al grup d'iguals**. És evident que, a mesura que els adolescents fan noves amistats i intimitats, es van desvinculant progressivament dels seus pares. Per completar aquest procés d'**individuació**, els joves necessiten sentir que es diferencien dels seus pares, acollidors o educadors. Per això, tot sovint els adolescents critiquen i desvaloritzen els seus pares o la seva manera de fer les coses, cosa que moltes vegades acaba en enfrontaments i **conflictes** familiars. Al seu torn, aquests conflictes contribueixen a dificultar la comunicació amb els nois i les noies i tendeixen a multiplicar les intervencions disciplinàries dels pares o acollidors. Com a conseqüència d'aquest

clima de relació, molts adolescents se senten menys estimats i acceptats pels seus pares o acollidors i perceben que els ponts de la comunicació amb ells estan trencats, amb la qual cosa se senten sols i sense suport. En la mesura en què això sigui així, més vulnerables seran els joves a la pressió del grup d'iguals, on cerquen la intimitat i l'acceptació que no troben en la seva família. Com és ben sabut, en determinades circumstàncies, la pressió del grup sobre aquests adolescents els pot fer més proclius al desenvolupament de certes conductes de risc.

Desenvolupament de la personalitat

Pel que fa al desenvolupament de la personalitat, els canvis més importants tenen a veure amb l'assoliment de la **identitat** i amb l'**autoestima**. Els adolescents han de contestar la pregunta «Qui sóc?». En el cas dels adolescents acollits, per poder construir adequadament la seva identitat, cal que coneguin els seus **orígens** i el paper que els correspon als acollidors i als seus pares. Com passa amb tots els joves, l'assoliment de la identitat és un procés que requereix experimentar i explorar diverses opcions i papers per, de manera progressiva, anar adoptant compromisos vitals que els permetin cristal·litzar la seva identitat, cosa que, eventualment, podria suposar un cert desig d'acostament als seus pares. Entre els factors que influeixen en l'assoliment de la identitat (ideologies, valors i representacions socials, la imatge corporal, l'autoconcepte i l'orientació vocacional, etc.), ens interessa destacar el paper del context familiar i, molt especialment, el paper dels estils educatius dels pares, acollidors i educadors. Sembla contrastat que la influència més positiva és l'exercida per l'**estil democràtic**, mentre que els pares autoritaris i els permissius tendeixen a afavorir identitats hipotecades. Pel que fa a l'**autoestima**, sembla evident que, en termes generals, es produeix un descens normatiu amb l'arribada de l'adolescència, tot i que, a mesura que passen els anys, aquest descens tendeix a compensar-se. Òbviament, en un primer moment, aquest descens està vinculat als canvis físics i cognitius, i també a d'altres, com ara el pas a l'institut, on s'estudia en un entorn més exigent i competitiu. Finalment, no podem deixar de banda la influència en l'autoestima de les relacions de parella, en les quals es formen **nous vincles** i noves intimitats carregades d'intensitat, exclusivitat i reciprocitat.

Una vegada exposats els continguts referents al desenvolupament adolescent, s'ofereix als participants un breu torn de paraula (2-3 minuts) a fi que comentin el que vulguin respecte d'aquells aspectes de l'activitat i del que s'ha exposat a les conclusions que els hagi cridat més l'atenció.

Tot seguit, un dels coordinadors resumirà breument el que s'ha fet i exposat i donarà per acabada l'activitat.

Activitat 2

LA SEXUALITAT ADOLESCENT

> qüestionari
> 35 minuts

OBJECTIU 2

- Analitzar idees i creences sobre el comportament sexual dels adolescents.

CONTINGUTS

- Mites i creences sobre la sexualitat en l'adolescència.
- Aspectes relacionats amb el comportament sexual en l'adolescència.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica als participants que amb aquesta activitat s'intenta sondejar alguns **mites** i algunes **creences** que tenim sobre la **sexualitat** en l'adolescència.

b. Qüestionari

Un coordinador presenta l'activitat com una manera de conèixer què és el que tots sabem o creiem sobre la sexualitat dels adolescents. Per això, reparteix un exemplar de la fitxa «Mites i creences» a cada participant, en la qual marquen individualment amb una ics (X) la casella corresponent, segons si creuen que l'afirmació és veritable o falsa ([fitxa 3b.2. La sexualitat adolescent](#)).

Si els coordinadors consideren que l'activitat pot quedar obstaculitzada per la quantitat de mites a treballar o per la capacitat lectora dels participants, llegiran el text corresponent al primer mite en veu alta i, després, deixaran temps als participants perquè contestin. Tot seguit, els coordinadors comenten si el mite és veritable o fals sobre la base de les dades que apareixen a la síntesi de l'activitat. Aquesta operació es repeteix amb cadascun dels mites si els coordinadors ho creuen oportú (o amb una tria dels que ells considerin més adequats).

MITES I CREENCES SOBRE LA SEXUALITAT ADOLESCENT

Reflexionin sobre si les afirmacions següents són veritables o falses i marqueu la casella corresponent:

1. La majoria dels joves coneixen els mètodes anticonceptius.
Veritable ☐ ☐ Fals
2. Una noia que té molts xicots és una «noia fàcil» i un noi que té moltes xicotes és un «conquistador».
Veritable ☐ ☐ Fals
3. És obligatori que les noies es casin quan es queden embarassades.
Veritable ☐ ☐ Fals
4. El mètode anticonceptiu que fan servir més els nois i les noies és el preservatiu.
Veritable ☐ ☐ Fals
5. Si es parla molt de sexe amb els adolescents se'ls incita a tenir relacions sexuals.
Veritable ☐ ☐ Fals
6. Les malalties de transmissió sexual, com la sida, sols es transmeten a través de les drogues i de relacions homosexuals.
Veritable ☐ ☐ Fals
7. Més de les tres quartes parts dels adolescents entre 14 i 17 anys encara no han mantingut relacions sexuals.
Veritable ☐ ☐ Fals
8. La noia és la que ha d'anar amb compte de no quedar-se embarassada.
Veritable ☐ ☐ Fals
9. Les principals fonts d'informació sexual dels joves són l'escola i els amics.
Veritable ☐ ☐ Fals
10. Els nois comencen a tenir relacions sexuals abans que les noies i n'acostumen a tenir moltes més que elles.
Veritable ☐ ☐ Fals
11. La masturbació és una pràctica corrent que es dona entre nois i noies.
Veritable ☐ ☐ Fals

c. Conclusions

Així que els participants hagin treballat amb la llista de mites i creences, un dels coordinadors llegeix el primer mite, pregunta als participants quants creuen que l'afirmació és veritable i quants creuen que és falsa i els demana que argumentin la seva opinió. L'altre coordinador apunta a la pissarra el nombre de respostes veritables i falses per a cada un dels mites. Després que tots els assistents hagin respost, els coordinadors exposen per què una afirmació és veritable o falsa segons dades objectives i es contrasta amb la resposta dels assistents. Per fer-ho, es basen en el guió de mites que apareix tot seguit. (El guió que apareix a continuació és perquè el coordinador pugui preparar la síntesi de l'activitat, en cap cas no és per exposar-lo als participants tal com s'ofereix aquí.)

GUIÓ PER AL COORDINADOR: MITES I CREENCES

(Font: Instituto Andaluz de la Juventud, 2003)

1. La majoria dels joves coneixen els mètodes anticonceptius (veritable)

La majoria dels joves coneixen els mètodes anticonceptius o profilàctics més eficaços, com ara el **preservatiu** i la **píndola anticonceptiva**. Una mica menys conegut és el DIU (dispositiu intrauterí) i la píndola de l'endemà, amb el 64 % i el 57,7 % de respostes afirmatives, respectivament. Els mètodes que no necessiten elements externs, com el coit interromput o altres mètodes més naturals i poc eficaços, gairebé no es coneixen. Tanmateix, tot i que la informació és necessària, l'ús de mesures anticonceptives —i el mètode més concret utilitzat en cada cas— està influït de manera general per característiques de **personalitat** típicament adolescents, com la **faula personal** («Jo puc assumir riscos perquè a mi no em passarà; els problemes sempre els tenen els altres») i, de manera particular, per la **manca de previsió** i l'**actitud** dels joves davant l'ús de determinats mitjans.

2. Una noia que té molts xicots és una «noia fàcil» i un noi que té moltes xicotes és un «conquistador» (fals)

Els valors socials sobre la sexualitat han canviat. És possible que alguns nois tinguin moltes xicotes i que d'altres ni tan sols pensin en les noies, i passa el mateix en el cas de les noies. Qualsevol de les dues possibilitats és totalment normal; no és ni bo ni dolent, sinó fruit del context en què es produeixi. Ni una noia que ha sortit amb diversos nois és «fàcil», ni un noi que ha sortit amb diverses noies és un «conquistador».

3. És obligatori que les noies es casin quan es queden embarassades (fals)

Avui dia es poden tenir en compte altres opcions sense que la noia que quedi embarassada perdi la dignitat. Hi ha **ajuts** per a mares solteres i socialment no està tan mal vist com fa uns quants anys.

4. El mètode anticonceptiu que fan servir més els nois i les noies és el preservatiu (veritable)

El preservatiu és el mètode més conegut i més utilitzat tant per nois com per noies a l'actualitat. El fan servir aproximadament el 80 % dels joves que tenen relacions sexuals, tot i que en el primer coit només el 33 % dels adolescents fan servir algun mètode anticonceptiu.

5. Si es parla molt de sexe amb els adolescents se'ls incita a tenir relacions sexuals (fals)

Parlar de sexualitat amb els adolescents els aporta **informació** i **no els incita** a tenir relacions sexuals. Com més informació rebin, més precaucions prendran i incorreran en menys conductes de risc.

6. Les malalties de transmissió sexual, com la sida, sols es transmeten a través de les drogues i de relacions homosexuals (fals)

És major el percentatge de persones heterosexuals infectades de sida que qualsevol altre tipus de població. La majoria són **heterosexuals** i **joves**. No hi ha col·lectius de risc, sinó **conductes de risc**. La probabilitat de relacions sexuals augmenta en els joves quan no tenen **control** i **supervisió** o, al contrari, quan aquesta supervisió és molt estricta. La millor actitud és mantenir oberts els canals de comunicació i, alhora, exercir un nivell moderat de supervisió proporcional a la **responsabilitat** que mostri el jove.

7. Més de les tres quartes parts dels adolescents entre 14 i 17 anys encara no han mantingut relacions sexuals (veritable)

Concretament, el 75,6 % dels adolescents entre 14 i 17 anys encara no les han mantingut, en comparació amb el 22 % dels joves entre 18 i 21 anys.

8. La noia és la que ha d'anar amb compte de no quedar-se embarassada (fals)

Sempre és cosa de dos. És indiferent el qui prengui la iniciativa d'adoptar mesures preventives, però cal que un o tots dos ho facin. Les noies no se n'haurien de desentendre mai i, en canvi, tenir previstos els mitjans o exigir-los a la seva parella.

9. Les principals fonts d'informació sexual dels joves són l'escola i els amics (veritable)

Per a nois i noies, el centre escolar i les amistats són la principal font d'informació sobre sexualitat. La família i la televisió se situen només en uns llunyans tercer i quart llocs pel que fa a la seva importància en el conjunt d'informació que els joves reben sobre aquests temes.

10. Els nois comencen a tenir relacions sexuals abans que les noies i acostumen a tenir-ne més que elles (veritable)

Els estudis indiquen que els nois acostumen a mantenir relacions amb més precocitat que les noies i que, com a grup, solen ser més promiscus sexualment. Podem dir que hi ha dos patrons de conducta sexual:

- Patró masculí: està definit per una major precocitat, promiscuitat i una major valoració del coit.
- Patró femení: mostra una activitat sexual més reduïda vinculada a aspectes més afectius i emocionals.

11. La masturbació és una pràctica corrent que es dona entre nois i noies (veritable)

Nois i noies es masturben normalment, tot i que els nois acostumen a començar a fer-ho abans i amb més freqüència. L'autosatisfacció sexual o masturbació ajuda els joves a conèixer les sensacions del seu cos i no té cap mena de conseqüències negatives sobre la salut.

Activitat 3

DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT

> diàlegs simultanis i discussió dirigida
> 40 minuts

OBJECTIU 3

- Prendre consciència de la importància del diàleg sobre el tema de la sexualitat en la convivència familiar.

CONTINGUTS

- La importància de la informació i el diàleg sobre la sexualitat.
- Els canvis que s'han produït en la conducta sexual dels adolescents avui dia.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica als participants que amb aquesta activitat es treballa la importància de la **comunicació familiar** respecte del tema de la sexualitat en l'adolescència.

b. Diàlegs simultanis

Un dels coordinadors sol·licita quatre voluntaris que llegeixen dos diàlegs (cada diàleg té dos personatges) que es desenvolupen davant una mateixa situació entre una néta i el seu avi o àvia. Abans de fer l'activitat, els voluntaris disposen d'un parell de minuts per llegir les històries i familiaritzar-se amb el seu contingut. Una vegada repartits els papers, els voluntaris llegeixen en veu alta les dues històries (dos voluntaris el diàleg A i dos voluntaris més el diàleg B), començant pel diàleg A ([fitxa 3b.3. Dialoguem sobre la sexualitat](#)). La resta dels participants escolten tots dos diàlegs amb atenció i en silenci. En el cas que els assistents tinguin dificultats lectores o no s'ofereixin voluntaris, els coordinadors poden adoptar la fórmula de participació que convingui més al grup (per exemple, només amb un o dos voluntaris intervenint ells mateixos en els altres papers; llegint-los només ells, etc.).

Un cop acabada la lectura dels dos diàlegs, es duu a terme una breu posada en comú sobre quines creuen que són les diferències principals entre la manera que s'aborda la qüestió al diàleg A i al diàleg B.

Ficha 3b.3. DIALOGUEM SOBRE LA SEXUALITAT

DIÀLEG A

Noia: Àvia, me'n vaig de viatge de fi de curs! M'ho vas prometre... Que bé, saps? Anem a la platja!

Avi/àvia: Sí, vinga, així sense més ni més. Com que te'n vas? Amb qui vas, quants dies? Però... qui va amb vosaltres? Quins amics teus hi van?

Noia: Hi van tots els de la classe. Hi van en Pep, la Lluïsa i la Carme... I ja tenim organitzat com repartir-nos les habitacions de l'hotel.

Avi/àvia: Però... quin Pep? Aquell que t'agrada tant, oi? Aquell amb qui ahir vas estar parlant una hora per telèfon...

Noia: És clar! Qui vols que sigui? És un encant i ens ho passarem GENIAL!

Avi/àvia: Com? Un encant? TU NO HI VAS! Jo a la teva edat no havia anat enlloc i no m'ha passat res. I això d'anar tots junts, nois i noies, no m'agrada. Déu meu! Tots junts i descontrolats, vés a saber què faríeu!

Noia: Però... no em pots fer això, àvia! Seré l'única que es perdi el viatge! I... tot perquè hi va en Pep! Si ho sé, no te'n dic res.

Avi/àvia: Doncs és clar que sí. Què et pensaves? Que tot són flors i violes? Però si aquest noi en sap molt. Si ja sap molt bé el que vol... Que està molt espavilat! I amb el poc cap que tens tu. On creus que vas? He dit que NO i és que NO. Et quedes a casa i acompanyes el teu oncle, que va amb els cosins al cine.

Noia *(cridant i plorant):* Ja n'estic farta! M'esteu arruïnant la vida! Tu no ets la meva mare. Ets una vella carca i no saps res de res! No em deixes anar amb els meus amics i així no puc tenir amics. La gent es riurà de mi. Si ho sé, no t'explico res!

La noia s'aixeca enfadada i se'n va. Es tanca a la seva habitació amb un cop de porta.

DIÀLEG B

Noia: Àvia, me'n vaig de viatge de fi de curs! M'ho vas prometre... Que bé, saps? Anem a la platja!

Avi/àvia: Però, a veure, com és això que te'n vas? Amb qui vas, quants dies? Però..., qui s'encarrega de vosaltres? Quins amics teus hi van?

Noia: Hi van tots els de la classe. Hi van en Pep, la Lluïsa i la Carme... I ja tenim organitzat com repartir-nos les habitacions de l'hotel.

Avi/àvia: A veure, seu... Quants dies són? Quant costa? Suposo que tu hi posaràs una part de la teva paga, no?

Noia: És clar! A més, vendrem loteria per col·laborar en el pagament del viatge. És per Setmana Santa i ens hi acompanyen tres professors del curs. Faran una reunió a l'institut per explicar-vos-ho tot.

Avi/àvia: Però, digues... I dels teus companys, que jo conegui, qui hi va?

Noia: Hi van tots, àvia. Els seus pares ja els han firmat el permís.

Avi/àvia: Molt bé, d'acord. Hi podràs anar només si continues estudiant com fins ara. A més, em sembla que és un bon moment per tornar a parlar del tema dels nois. Segur que hi ha algun noi de la classe que t'agrada, oi que sí? No deu ser aquell amb qui vas estar parlant per telèfon ahir una hora?

Noia: Però, àvia... Quina vergonya! Si ja sé què em diràs. Què m'has d'explicar?

Avi/àvia: Ja sé que estàs al dia de tot, però vull que no t'oblidis d'un parell de coses importants. És molt important viure, experimentar i passar-ho bé, però amb els nois és important que vagis amb compte i que prenguis les precaucions necessàries...

c. Discussió dirigida

Després de la lectura dels diàlegs, s'obre el torn per a una discussió dirigida en la qual els coordinadors poden plantejar una sèrie de preguntes que pretenen contrastar les diferents maneres d'actuar que tenen les dues àvies a l'hora de tractar aquesta situació

amb la néta. Per orientar la discussió entre els participants, els coordinadors poden formular les preguntes que apareixen tot seguit:

PREGUNTES PER A L'ACTIVITAT

- Quina de les dues àvies té una actitud més oberta?
- Quina de les dues àvies sembla més desconfiada?
- Quina de les dues àvies havia parlat amb la seva néta dels nois amb anterioritat?
- Quina condició ha de complir la noia del diàleg B per poder anar de viatge de fi de curs?
- Quins efectes creuen que tindrà sobre la relació i la comunicació amb les seves àvies el que li passa a cada una d'aquestes dues noies?

A partir d'aquestes preguntes i de les que els coordinadors creguin pertinents, es duu a terme una breu exposició per fixar les idees principals. Durant aquesta exposició, els assistents poden opinar, preguntar i participar activament.

d. Conclusions

Sobre la base de les diferents aportacions, un dels coordinadors fa reflexionar el grup sobre les diferències principals entre les dues situacions que apareixen, de manera orientativa, en el quadre següent:

DIÀLEG A	DIÀLEG B
No escolta (actitud autoritària).	Escolta.
Por que la noia tingui relacions amb el noi i a les conseqüències que se'n puguin derivar.	Sol·licita més informació sobre la situació.
No hi ha lloc per al diàleg ni l'intercanvi d'informació.	Disposició al diàleg i a l'intercanvi d'informació.
No hi confia.	Actitud de confiança a canvi de responsabilitat.

El coordinador incideix en la importància que les famílies estiguin informades sobre aquests temes, i els indica que, davant de qualsevol dubte o problema amb la sexualitat juvenil, és important que sàpiguen on adreçar-se, tant ells mateixos com els joves acollits. S'aprofita l'oportunitat per lliurar a cada un dels participants fullets i informació sobre els recursos que hi ha a l'entorn més pròxim a la família, és a dir, a l'ajuntament, la província o la comunitat autònoma corresponent. (Cada equip formatiu ha de tenir preparats els fullets corresponents a cada localitat i procurar que estiguin actualitzats.)

En el tractament d'aquesta activitat es fa èmfasi en el tema del **gènere** i s'indaga si hi ha diferències entre nois i noies. Per exemple, si creuen que l'àvia del diàleg A hauria deixat anar de viatge la noia si hagués estat un noi, o si pensen que cal tractar de manera diferent els nois i les noies a l'hora de parlar d'aquests temes, etc.

El coordinador ha de ressaltar que la clau és la **comunicació**: és important mirar de mantenir oberts els canals de comunicació entre adults i adolescents a fi que aquests sentin que **se'ls dóna suport** en els moments de dubte i per **prevenir** possibles conductes de risc, tant en aquest tema com en d'altres.

A continuació, com a orientació per als coordinadors sobre el tema del desenvolupament sexual i afectiu en l'adolescència, presentem un text en el qual s'expliquen les característiques de cadascun, a fi que el coordinador pugui preparar la síntesi en un llenguatge senzill i entenedor per als participants. Aquest material no s'ha de fer servir sense una elaboració prèvia en la síntesi de l'activitat.

GUIÓ PER AL COORDINADOR: EL DESENVOLUPAMENT SEXUAL I AFECTIU EN L'ADOLESCÈNCIA

El desenvolupament sexual i afectiu en l'adolescència

El desenvolupament sexual i afectiu és un dels aspectes més importants en els adolescents i repercuteix tant en la seva esfera física com en l'emocional i social. En l'àmbit físic, es desenvolupen els caràcters sexuals primaris i secundaris, amb la consegüent maduració sexual i reproductiva. Tot i que en l'aspecte biològic els canvis són més evidents, se'n produeixen d'altres, no menys importants per al seu desenvolupament, com l'atracció o el desig sexual, la necessitat d'aprovació i acceptació pels altres, la identitat sexual i de gènere, l'afectivitat, etc. Així mateix, implica **canvis en la percepció** de la imatge corporal, que, si és negativa, poden repercutir disminuint l'**autoestima** i l'**autoconcepte**, amb la consegüent incidència en les relacions interpersonals, tan importants en aquesta etapa vital. Les famílies acollidores poden contribuir a fer que aquests canvis es produeixin de manera satisfactòria, si els valoren positivament com un pas cap a l'edat adulta, i si contraresten els comentaris negatius dels adolescents cap a ells mateixos i cap als

altres, com també les comparacions amb iguals o amb personatges famosos que prenen com a model i als quals es voldrien assemblar.

El coneixement de tots els elements de canvi en el desenvolupament sexual dels adolescents (biològics, afectius i relacionals) per part de les famílies acollidores facilita la **comprensió dels seus comportaments i les seves necessitats**, cosa que incideix de manera positiva en les relacions intrafamiliars.

Les característiques de la conducta sexual en l'adolescència

Es tracta de reflexionar sobre els canvis que s'han produït en la conducta sexual dels adolescents en els últims anys, a fi que les famílies acollidores prenguin consciència i adquireixin una **actitud empàtica** necessària per a la salut sexual dels joves acollits.

Els adolescents comencen a experimentar abans amb la sexualitat, amb la qual cosa és més primerenca l'edat mitjana d'inici de les seves relacions sexuals amb coit. Al mateix temps, la mitjana d'edat en què formen una família s'ha endarrerit. En aquest període de sexualitat activa, és freqüent relacionar-se amb diferents companys i companyes, tot i que es dona el fenomen de «monogàmia en sèrie», és a dir, relacions monogàmiques que duren un temps, seguides d'altres, abans de la consolidació de la parella.

Aquests canvis es deuen a la **maduració biològica més primerenca** dels adolescents que s'observa en els països desenvolupats, com també al fet que els **valors socials respecte de la sexualitat** han evolucionat en les últimes dècades cap a una major **tolerància i acceptació**.

Altres característiques que es donen en la conducta sexual dels adolescents són la **baixa percepció de risc** i, per tant, la seva vulnerabilitat respecte de les malalties de transmissió sexual, entre elles la sida, i de la possibilitat d'un embaràs no desitjat, ja que tot sovint mantenen relacions sexuals sense adoptar mesures de prevenció.

També cal insistir en el fet que les famílies **acceptin amb més naturalitat** la sexualitat dels adolescents, ja que això no influeix en l'augment del nivell d'activitat sexual dels joves. Ben al contrari, aquesta acceptació incideix favorablement en la seva salut sexual, ja que facilita que s'expressin obertament sense por, cerquin informació en centres per a joves, s'adrecin als seus iguals o a la parella defensant les seves decisions i adoptin conductes preventives.

Al mateix temps que parlem sobre l'acceptació amb naturalitat de la sexualitat dels adolescents per part de les famílies, podríem aprofitar per introduir el tema de l'**orientació del desig**. És molt important que els pares i els acollidors mostrin una actitud d'**acceptació de l'homosexualitat**, que considerin que es tracta d'una manera de viure la pròpia sexualitat tan acceptable com l'heterosexual i que evitin les bromes i expressions despectives envers aquesta condició. La mesura més saludable per a l'adolescent consisteix a compartir els seus sentiments i les seves inquietuds amb algunes de les persones de confiança, com amics o amigues, familiars o orientadors escolars, que li poden facilitar un suport emocional molt necessari.

La informació i el diàleg sobre sexualitat

L'educació de l'adolescent sobre sexualitat contribueix al desenvolupament de **comportaments responsables**. La **família** té un paper important en aquest àmbit si adopta una **actitud oberta a la informació i al diàleg**. Sovint hi ha dificultats per establir la comunicació, per tal com el significat de la sexualitat ha evolucionat en la nostra societat. Davant una concepció biologicista que associa la sexualitat a la reproducció, avui dia s'hi contraposa un sentit més ampli en el qual també es concep aquesta com a element d'afectivitat i plaer.

L'adolescent, per reafirmar la seva identitat, necessita respostes que moltes vegades l'adult no li pot donar per ignorància o per contraposició d'interessos. És fonamental transmetre a les famílies acollidores la importància del **diàleg sobre la sexualitat** a fi que els adolescents adoptin conductes responsables. La comunicació entre joves i acollidors contribueix a la regulació dels impulsos sexuals propis dels adolescents.

Alguns adolescents acollits poden tenir una percepció errònia de la sexualitat si hi ha antecedents familiars d'abús sexual o de relacions sexuals promíscues dels pares. Aquestes situacions fan augmentar la necessitat d'educació sexual per facilitar el desenvolupament sexual adient, per la qual cosa els acollidors han d'estar convenientment informats, orientats i amb suport en relació amb aquesta qüestió. En el cas dels joves, convé que hagin pogut rebre el suport especialitzat necessari o que l'hagin sol·licitat a través de la família, si es dona el cas.

Les **diferències intergeneracionals** que es donen en moltes d'aquestes famílies poden **incrementar les dificultats** de comunicació sobre aquest tema. En primer lloc, cal intentar desmitificar els tabús sexuals de la mateixa família, a fi que aquesta adquireixi una actitud positiva que permeti el diàleg de manera natural, tot evitant associar la sexualitat a perill, risc o immoralitat.

El fet de dialogar sobre la sexualitat amb els adolescents implica acceptar-ne l'existència i estar disposat a escoltar el que els joves ens hagin de dir, cosa que no pas sempre pot resultar agradable per als acollidors. A més, convé deixar clar que de cap manera no vol dir fomentar les relacions sexuals, sinó que la informació mitjançant el diàleg contribueix a la **presa de decisions autònoma i responsable**, mentre que amb actituds repressives s'aconsegueixen efectes contraris. D'aquesta manera, en alguns casos, s'aconsegueix que s'endarrerixi l'inici de les relacions sexuals o bé que es practiqui el que s'anomena «sexe segur» (relacions sense coït, utilització de preservatiu o altres mètodes preventius).

Els adolescents **necessiten informació** que reben de diverses fonts, i la que procedeix dels iguals (**amics**) és la que perceben com a més fidedigna, i al mateix temps s'exerceix una pressió, de manera que la norma del grup esdevé el model de comportament adoptat. Per tant, cal que **contrastin la informació amb altres fonts més rigoroses**, com el centre educatiu o els centres d'informació i planificació familiar per a joves. Paral·lelament, la **família ha de contribuir-hi introduint el tema en converses quotidianes**. És important considerar que el fet de no tenir la informació requerida en un moment donat no ha d'angoixar les famílies, i que

en aquesta situació és preferible ser honestos i manifestar-ho obertament, oferir-se a cercar la informació precisa o derivar l'adolescent a altres persones que el puguin ajudar.

Finalment, cal insistir que la comunicació amb l'adolescent acollit sobre aquesta temàtica s'ha de caracteritzar per la **naturalitat**, la **sinceritat**, el **respecte mutu envers les opinions i en cap cas** no s'ha de convertir en un **monòleg**, com si es tractés d'una conferència, sinó que també cal practicar l'escolta per transmetre confiança. Els missatges han de ser positius, sense dramatitzar ni centrar-se en els perills.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es procedeix a l'anàlisi de la sessió recordant que en la sessió anterior es va tractar la significació de l'adolescència com a etapa evolutiva normal en el desenvolupament i la importància que té en els nostres dies. Es recorda que en aquesta sessió s'han tractat alguns canvis que es produeixen en l'adolescència, tant físics com psicològics, i que s'ha parlat de la importància de la comunicació familiar al voltant de la sexualitat.

SESSIÓ 4
Relacions amb els pares biològics.
Visites

SESSIÓ 4

Relacions amb els pares biològics. Visites

Dins del complex entramat que signifiquen les relacions familiars en situació d'acolliment, un dels aspectes que cal destacar és, sens dubte, el triangle de relacions que s'estableix entre **pares, acollidors i acollits**. En el cas específic de l'acolliment en família extensa, els **antecedents familiars**, els **vincles** i les **relacions** prèviament establerts entre acollidors i pares dels acollits tenen un paper molt important en el clima de relacions familiars en la fase d'acolliment; i poden influir molt notablement en la manera com l'adolescent experimenta l'acolliment.

Tenint en compte que l'acolliment familiar no implica la ruptura dels vincles i les relacions entre la persona acollida i els seus pares, encara que pot passar, és transcendental des del començament tenir en compte quin és el **repartiment de rols** que correspon a pares, acollidors i altres familiars. I tot això en el marc de la realitat de cada família i d'acord amb l'objectiu que persegueixi el programa d'acolliment previst (separació temporal i reunificació o acolliment permanent). Òbviament, els **antecedents familiars** i el **clima de relació** actual entre pares, acollidors i acollits hi tenen un paper determinant. D'una banda, és relativament freqüent trobar familiars, especialment àvies, que tenen grans dificultats per assumir el seu rol d'acollidores (i no de mares) respecte dels seus fills i néts. D'altra banda, també és freqüent que en aquest context la figura del pare o de la mare adopti un paper negatiu, o que distorsioni els vincles que les famílies extenses acollidores estableixen amb els menors acollits, la qual cosa tendeix a provocar conflictes i tibantor en les relacions familiars que de cap manera no afavoreixen una adaptació positiva de l'adolescent a la nova situació. En aquest context, el procés formatiu ha de tenir en compte no tan sols les dificultats que pot comportar en alguns casos arribar a una posició conciliadora i positiva amb els pares, especialment en els casos en què es viu sota el mateix sostre o en domicilis molt pròxims, sinó també en tots aquells altres en què ens hi puguem trobar.

A. Objectius de la sessió

1. Analitzar les formes més comunes en què els acollidors organitzen els seus contactes i visites.
2. Identificar i abordar les pors, les problemes i les dificultats que experimenten les famílies extenses acollidores en la seva situació familiar i amb relació als pares. Proporcionar models i estratègies per superar-les.
3. Analitzar els avantatges i els beneficis que aporta per a tota la família el manteniment de bones relacions i contactes.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
FORMATS DE VISITES I CONTACTES
(diàlegs simultanis i exposició del coordinador, 30 minuts)
- **Activitat 2**
DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR
(escultura, 30 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
BONES RELACIONS I VISITES
(vídeo i treball en grups, 50 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 4.0. INTRODUCCIÓ

Fitxes de treball:

Fitxa 4.1. FORMATS DE VISITES I CONTACTES

Fitxa 4.2. DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR.
LA HISTÒRIA DE L'ANNA

Fitxa 4.3. BONES RELACIONS I VISITES.
BONES RELACIONS EN LES VISITES

Fitxa 4.3. BONES RELACIONS I VISITES.
QÜESTIONARI SOBRE PREPARACIÓ DE VISITES

- **DVD**

Històries animades:

Història animada 4.2. DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR.
LA HISTÒRIA DE L'ANNA

Vídeos:

Vídeo 4.3. LES VISITES SÓN COSA DE TOTS

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donaran la benvinguda als participants i els agrairan la seva assistència.

Seguidament, un dels coordinadors explicarà que aquest tema tractarà sobre els vincles i les relacions que els acollits i els acollidors tenen amb els pares, i sobre les visites que aquests últims fan als acollits. A continuació, amb l'ajuda d'una diapositiva ([diapositiva 4.0. Introducció](#)), explicarà els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió perquè els participants puguin tenir una visió general del que es pretén, dels continguts i de les activitats.

Diapositiva 4.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Analitzar les formes més comunes en què els acollidors organitzen els seus contactes i visites.
2. Identificar i abordar les pors, els problemes i les dificultats que experimenten les famílies extenses acollidores en la seva situació familiar i amb relació als pares. Proporcionar models i estratègies per superar-les.
3. Analitzar els avantatges i els beneficis que aporta per a tota la família el manteniment de bones relacions i contactes.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. FORMATS DE VISITES I CONTACTES**
(diàlegs simultanis i exposició del coordinador)
- **Descans**
- **Activitat 2. DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR**
(escultura)
- **Activitat 3. BONES RELACIONS I VISITES**
(vídeo i treball en grups)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

FORMATS DE VISITES I CONTACTES

> diàlegs simultanis i exposició del coordinador
> 30 minuts

OBJECTIU 1

- Analitzar les formes més comunes en què els acol·lidors organitzen els seus contactes i visites.

CONTINGUTS

- Les visites i els contactes de les famílies acol·lidores (lloc, persones que hi participen, voluntat i desenvolupament).
- Avantatges i inconvenients de diferents tipus de visites segons diferents variables.

a. Introducció a l'activitat

Els coordinadors explicaran als participants que l'objectiu fonamental d'aquesta activitat és que els acol·lidors coneguin les diferents **fórmules de visites** existents i es puguin ubicar en alguna d'aquestes fórmules.

b. Diàlegs simultanis

Les parelles d'acollidors assistents a la sessió contestaran un seguit de preguntes per distingir quin tipus de visites duen a terme els pares dels nens que tenen acollits, si els semblen apropiades i per què. Si els coordinadors ho consideren oportú, aquesta activitat es pot fer en gran grup i llavors els participants responen a les preguntes formulades pels coordinadors a la pissarra. Amb aquesta finalitat, se'ls repartirà una fitxa de treball ([fitxa 4.1. Formats de visites i contactes](#)) que hauran d'omplir segons cada cas. Hauran de contestar les preguntes següents:

Fitxa 4.1. FORMATS DE VISITES I CONTACTES

LES MEVES VISITES

1. On se solen veure els pares i els adolescents que tenen acollits?
2. Amb quina freqüència?
3. Quines persones solen ser presents en aquestes trobades?
4. Han arribat a alguna mena d'acord amb ells? Quin?
5. Els semblen adequades aquestes visites? Per què?

POSADA EN COMÚ

Es farà una posada en comú en què cada una de les famílies acollidores comentarà individualment el seu cas i contestarà cada una de les preguntes del qüestionari de visites. Els coordinadors anotaran a la pissarra els tipus de visites que es fan en aquestes famílies i ho mantindran durant tota la sessió per orientar-se mentre es desenvolupa, seguint l'esquema que figura a continuació:

PARELLA	LLOC	FREQÜÈNCIA	PERSONES QUE HI PARTICIPEN	HI HA ACORD?	ADEQUADES?	PER QUÈ?
1						
2						
3						
4						

c. Exposició del coordinador

Una vegada els participants hagin comentat com fan les visites, un coordinador farà una exposició breu, utilitzant un llenguatge senzill, sobre els diferents tipus de contactes i visites estipulats més freqüentment a cada comunitat per a famílies extenses acollidores. D'acord amb el que s'acaba d'exposar, es presentaran les diferents modalitats i tipus de contactes i visites. Per fer-ho, els coordinadors hauran d'actualitzar, amb anterioritat a la sessió i periòdicament, aquesta informació. Com a ajuda per al coordinador es proposa el següent quadre orientatiu de tipus de visites i contactes, que caldrà adaptar a cada lloc i a cada comunitat:

LLOC	Domicili familiar	Fora del domicili familiar
PERSONES	- Família acollidora - Pares - Acol·lits - Altres familiars	- Pares - Acol·lits - Família acollidora - Altres familiars
VOLUNTAT	Hi ha un acord preexistent entre les parts i bona voluntat.	Són regulades pels tècnics de l'administració.
EN QUÈ CONSISTEIXEN?	Els pares i la família d'acollida tenen bones relacions i les visites es fan sense supervisió dels tècnics, en el domicili dels pares.	Són visites que es poden fer a diferents llocs d'acord amb els tècnics (punts de trobada, domicili, seu administrativa, etc.), que poden tenir un grau més gran o més petit de supervisió, en uns casos per evitar conflictes i en altres per tractar-los.
AVANTATGES	Són les més positives i normalitzadores, ja que es fan en l'entorn familiar i són fruit de bones relacions.	Garanteixen el respecte dels drets de les parts i el benestar dels menors.
INCONVENIENTS	Podrien ser negatives si la relació entre les parts no fos bona o si no hi hagués cap preacord entre elles. No respectar acords. Canviar en els límits i normes.	Són situacions menys normalitzadores i més fredes. Els protagonistes solen sentir-se «controlats» i tenir la sensació de pèrdua d'intimitat. Entorns poc facilitadors.

d. Conclusions

Com a síntesi, un dels coordinadors comentarà que, com han pogut observar, hi ha diferents tipus de contactes i visites i que cadascun té uns avantatges i uns inconvenients que cal tenir presents per facilitar un desenvolupament satisfactori d'aquestes trobades entre les parts implicades en l'acolliment.

Activitat 2

DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR

> escultura
> 30 minuts

OBJECTIU 2

- Identificar i abordar les pors, els problemes i les dificultats que experimenten les famílies extenses acollidores en la seva situació familiar i amb relació als pares. Proporcionar models i estratègies per superar-les.

CONTINGUTS

- Les pors i els problemes més freqüents en la relació de les famílies extenses amb els pares dels joves.
- La preparació de la visita com a mecanisme per reduir aquestes dificultats.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà breument que les activitats que desenvoluparan tenen com a finalitat que els participants **expressin les pors** que tenen amb relació a les visites dels pares als acollits; i que puguin **eliminar** algunes d'aquestes pors per mitjà de la preparació de les visites. A més, sol·licitarà expressament la **participació** dels assistents, ja que sense aquesta participació no serà possible fer l'activitat que es proposa a continuació.

b. Escultura

S'animarà activament els membres del grup a participar en una breu representació amb la tècnica de «l'escultura». Aquesta tècnica consisteix a expressar d'una manera estàtica, com s'observa en una escultura, com creiem que se senten els personatges que es presenten en una història. Les persones que participen en l'activitat han d'adequar els seus gestos, la postura i les distàncies entre els uns i els altres a allò que es descriu en la situació que es representa. Una vegada acabada la lectura de la història i situats en la seva posició, immòbils, els participants han de compondre el més semblant a un grup de persones en una foto.

Si els coordinadors consideren que aquest tipus d'activitat no es pot fer amb aquest grup, podran convertir-la en l'estudi de la història de l'Anna, projectar la història animada (història animada 4.2. Dificultats en les visites i com es poden evitar. La història de l'Anna) i lliurar als participants la història en paper per poder treballar-la (fitxa 4.2. Dificultats en les visites i com es poden evitar. La història de l'Anna).

Abans de començar s'explicarà als participants que es llegirà la història d'una noia que es diu Anna. A continuació se sol·licitaran voluntaris per interpretar els diferents personatges. Una vegada assignat un personatge a cada participant, un coordinador llegirà en veu alta la història de l'Anna al grup. Es deixarà als participants un minut de reflexió i seguidament es llegirà lentament i en veu alta el text relatiu a cada un d'ells. A mesura que es llegeix la descripció de cadascun dels personatges, els participants que els representen es dirigiran cap al lloc on es compondrà l'escultura i romandran immòbils en l'actitud que considerin que representa millor cada personatge.

LA HISTÒRIA DE L'ANNA

Fitxa 4.2. DIFICULTATS EN LES VISITES I COM ES PODEN EVITAR. LA HISTÒRIA DE L'ANNA

DESCRIPCIÓ DE LA SITUACIÓ

La família està composta pels avis (la Pilar i en Jesús), que tenen acollits dos dels seus néts (l'Anna i l'Antoni), fills al seu torn de la filla petita, Carme, de 35 anys. Els tècnics que porten a terme el seguiment d'aquest acolliment han decretat que la Carme pot veure els seus fills una vegada a la setmana, encara que últimament creuen que cal resoldre alguns problemes que hi ha durant les visites, perquè cada vegada que la mare visita els seus fills al domicili dels avis sorgeixen tensions familiars. L'avi es manté molt distant i fred amb ella, i li diu que dubta que pugui tenir cura dels seus fills. L'àvia intenta intercedir entre tots dos, que comencen a discutir davant dels nens, però no pot fer-hi res i es posa a plorar. L'Antoni, el germà de l'Anna, se'n va al carrer fins que acaben de discutir. Per la seva banda, l'Anna no sap què fer i intenta solucionar la situació, sense èxit.

A continuació es demanarà voluntaris entre els participants perquè facin, en l'escultura, el paper de la mare, dels dos menors acollits i dels avis, i se'ls indicarà que hauran d'anar sortint a mesura que s'acabi de descriure cada personatge. Seguidament es descriu els diferents personatges:

Personatge 1: l'Anna

L'Anna té 15 anys, és una noia sensible i afectuosa que sempre s'ha estimat molt la seva mare, malgrat les circumstàncies familiars adverses. Viu amb els seus avis materns des de fa cinc anys i amb el seu germà Antoni. Encara que es troba molt a gust a casa dels seus avis, li agradaria que la seva mare es pogués recuperar i que tornés a casa amb ells. De vegades se sent sola, sobretot quan discuteixen els seus avis amb la seva mare i ella intenta acabar la discussió, sense poder fer-hi res.

Personatge 2: l'Antoni

L'Antoni té 12 anys i és el germà petit de l'Anna. És un nen molt introvertit i no gaire comunicatiu que se sol refugiar en la seva germana gran. No vol que ningú discuteixi davant seu, i com que sap que no pot fer-hi res perquè la seva mare i el seu avi deixin de fer-ho, se'n va al carrer i s'asseu tot sol al parc fins que es fa tard, i llavors torna a casa.

Personatge 3: la Carme

La Carme és la mare dels nens. Té una malaltia mental des de fa cinc anys. Va estar casada amb el pare dels seus fills, que va morir en un accident just després que naixés el seu fill petit, l'Antoni. S'està en un centre de salut mental des de fa dos anys i s'està adaptant al tractament, encara que amb dificultats. És una dona inquieta i susceptible. Al centre ha estat reflexionant sobre la seva maternitat i mostra interès perquè tot vagi bé i per poder tenir cura dels seus fills.

Personatge 4: la Pilar

La Pilar és la mare de la Carme i l'àvia de l'Anna i l'Antoni. És una dona sensible i se sol desanimar fàcilment. Quan la seva filla visita els seus néts intenta que tot vagi bé, però sempre salta l'espurna i el seu marit i la seva filla acaben discutint. Ella intenta posar fi a la discussió, però cap dels dos no vol cedir, cosa que fa que es posi a plorar i que pensi que no hi pot fer res.

Personatge 5: en Jesús

En Jesús és el pare de la Carme i l'avi de l'Anna i l'Antoni. És una persona tranquil·la, però molt sensible amb el tema dels seus néts. No accepta la malaltia ni la situació de la seva filla, i no sap si algun dia podrà realment fer-se'n càrrec. Per això es manté distant amb la seva filla i acaba discutint amb ella. En el fons, se sent culpable de no entendre-la i de tenir aquesta actitud tan distant, però no aconsegueix parlar amb la seva filla sense discutir-hi; a més, no sap si realment la seva filla es posarà bé del tot algun dia.

Quan estigui acabada l'escultura es demanarà a cadascuna de les persones que voluntàriament la componen que contestin les preguntes següents:

PREGUNTES PER A LES PERSONES QUE COMPONEN L'ESCULTURA

- Què ha passat durant la visita?
- Com se sent?
- Què hi podria fer des del paper que representa perquè no tornés a passar?

Una vegada s'han fet les preguntes a les persones que componen l'escultura, es fan aquestes altres preguntes a la resta del grup:

PREGUNTES PER A LA RESTA DEL GRUP

- Què els sembla la relació que tenen els personatges entre ells?
- Què els sembla que es podria fer per solucionar aquesta situació de visites?
- Què els ha cridat més l'atenció de tot allò que han vist o sentit?

Durant la realització de l'activitat i les qüestions posteriors, els coordinadors recordaran als participants que es tracta d'una història fictícia, tot i que pugui assemblar-se a la d'alguns assistents, i en tot moment intentaran evitar un grau d'implicació excessiu i que els participants condueixin el debat cap al terreny personal.

c. Conclusions

Després d'aquesta posada en comú, els coordinadors de la sessió faran una síntesi de tot el que s'ha observat a l'escultura i de les possibles solucions a situacions conflictives semblants a la que han viscut en aquesta tècnica.

Activitat 3

BONES RELACIONS I VISITES

> vídeo i treball en grups
> 50 minuts

OBJECTIU 3

- Analitzar els avantatges i els beneficis que aporta per a tota la família el manteniment de bones relacions i contactes.

CONTINGUTS

- Els avantatges i els beneficis del manteniment de bones relacions familiars des de la perspectiva de:
 - Nois i noies acollits.
 - Pares i mares.
 - Família acollidora.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà breument les activitats que es faran amb relació a aquest objectiu. Amb aquestes activitats es pretenen analitzar els avantatges i els beneficis que comporta el manteniment de bones relacions familiars per a tots els membres de la família.

b. Vídeo

Un coordinador explicarà als participants que es projectarà un vídeo testimonial (vídeo 4.3. *Les visites són cosa de tots*) en el qual famílies extenses acollidores i nois que estan en acolliment, o que ho han estat, parlen de les seves experiències en les visites. Així mateix, s'indicarà que aquest vídeo servirà com a orientació a l'hora de fer el treball posterior.

Una vegada s'ha vist el vídeo i se n'ha comentat el contingut, es distribueix els participants en quatre grups i es reparteix el qüestionari sobre bones relacions en visites

(fitxa 4.3. Bona relacions i visites. Bona relacions en les visites) perquè contestin les preguntes següents i el comentin:

Fitxa 4.3. BONA RELACIONS I VISITES. BONA RELACIONS EN LES VISITES

BONA RELACIONS EN LES VISITES

1. Quins avantatges creuen que té per als acollits que tots els implicats en l'acolliment tinguin bona relacions?
2. I per als pares?
3. I per a vostès, els acollidors?
4. Quins aspectes caldria millorar perquè les visites funcionessin adequadament?

Es triarà un portaveu del grup que anotarà les respostes a les diferents preguntes o que (en el cas que les persones acollidores no estiguin alfabetitzades) farà una breu síntesi al gran grup del que s'ha comentat al seu grup.

POSADA EN COMÚ

Es demanarà al portaveu de cada grup que informi la resta dels grups de les respostes a les diferents preguntes.

A continuació, un coordinador hi afegirà una posada en comú sobre el clima familiar, i formularà als participants la pregunta següent: «En termes generals, en què es beneficiaria tota la família del manteniment de bona relacions?».

Un dels coordinadors anotarà a la pissarra el més important de cadascuna de les respostes en un quadre com el següent:

NOIES I NOIS ACOLLITS	PARES	FAMÍLIA ACOLLIDORA	ASPECTES QUE CAL MILLORAR	CLIMA FAMILIAR

Seguidament, un coordinador farà una síntesi de les necessitats expressades pels participants en els grups de treball respecte dels avantatges de mantenir una bona rela-

cions. Tot això es farà amb un llenguatge senzill i animant els participants a reflexionar sobre com és d'important per a tots els membres implicats en l'acolliment mantenir unes bones relacions. Amb la finalitat de facilitar la tasca del coordinador, en el quadre que figura a continuació es mostren alguns dels principals avantatges que poden tenir cadascuna de les parts si es mantenen unes bones relacions.

MEMBRES FAMÍLIA	AVANTATGES
NOIES I NOIS ACOLLITS	• Augmenta l'estabilitat emocional. • Augmenta l'autoestima. • Seguretat en ells mateixos. • Afavoreix el seu desenvolupament. • Se senten estimats. • No perden la relació amb els seus pares. • Sensació que els seus pares es preocupen per ells. • Jutgen amb més realisme els aspectes problemàtics de la seva pròpia família.
PARES	• Seguretat en les seves capacitats. • És un estímul per a la reunificació. • Redueix inseguretats. • Augmenta la capacitat de prendre decisions respecte dels seus fills i de comprendre millor les seves necessitats i problemes. • Genera sentiment de pertànyer a una família. • Senten suport i afecte.
FAMÍLIA ACOLLIDORA	• Tranquil·litat pel benestar dels menors. • Actituds favorables per a la reunificació. • Descàrrega de responsabilitats. • Retorn al rol natural. • Prendre consciència de la importància de les visites per al menor. • Confiar que els pares es preocupen pels seus fills.
CLIMA FAMILIAR	• Augment de la confiança familiar (solució de problemes i dificultats familiars). • Afavoreix els sentiments d'afecció i vinculació. • Afavoreix la reunificació. • Ambient més relaxat, disminució de tensions. • Positiu en tots els sentits.

c. Treball en grups

Es distribueix els participants en grups de quatre o cinc persones i es reparteix el qüestionari sobre preparació de visites ([fitxa 4.3. Bones relacions i visites. Qüestionari sobre preparació de visites](#)) perquè contestin les preguntes següents i en comentin el contingut.

Fitxa 4.3. BONES RELACIONS I VISITES. QÜESTIONARI SOBRE PREPARACIÓ DE VISITES

QÜESTIONARI SOBRE PREPARACIÓ DE VISITES

1. Què es pot fer en la **preparació** de les visites perquè transcorrin de la millor manera possible?
2. Què es pot fer **durant** les visites perquè transcorrin de la millor manera possible?
3. Què es pot fer **després** de les visites perquè totes les parts en tinguin una bona impressió?

Els integrants dels diferents grups triaran un portaveu que anotarà les respostes a les diferents preguntes o que, en el cas que els acol·lidors no estiguin alfabetitzats, farà una breu síntesi al gran grup del que s'ha comentat al seu grup.

Es demanarà al portaveu de cada grup que informi la resta dels grups de les respostes a les diferents preguntes.

Un dels coordinadors anotarà a la pissarra el més important de cadascuna de les respostes en un quadre com el següent:

PREPARACIÓ	DURANT	DESPRÉS

A continuació un coordinador farà una síntesi de les opinions expressades pels participants en els grups de treball sobre el que es pot fer per facilitar les visites (abans que es facin i mentre es fan) i per crear un clima familiar adequat (abans, durant i després).

Tot això es farà amb un llenguatge senzill i animant els participants a reflexionar sobre com és d'important per a tots els membres implicats en l'acolliment mantenir unes bones relacions. En el quadre que figura a continuació es mostren alguns dels avantatges que té seguir aquest procediment en les visites:

AVANTATGES PREPARACIÓ	AVANTATGES DURANT	AVANTATGES DESPRÉS
• Previsió. • Tenir en compte l'opinió de les persones acollides. • Tranquil·litat. • Millora el desenvolupament de les visites. • Més seguretat.	• Desenvolupament més positiu. • Control per totes les parts. • Clima més positiu i afectuós.	• Augmenta les possibilitats de reunificació. • Sensació de benestar i de tranquil·litat per a totes les parts.

d. Conclusions

Per acabar, un dels coordinadors remarcarà les coses positives que tenen les bones relacions en les visites per a totes les parts implicades en l'acolliment. Es tornarà a incidir en el fet que, perquè les visites discorrin d'una manera positiva, és molt important preparar-les amb antelació, i procurar tenir present i respectar totes les parts implicades.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es valorarà el clima i la participació de la sessió en general i es farà una devolució del grau de consecució dels objectius plantejats.

SESSIÓ 5

Els estils educatius

SESSIÓ 5

Els estils educatius

A més de vetllar pel benestar físic i emocional dels nens i els adolescents, la tasca de ser pares, o, com en el cas que ens ocupa, acollidors, comporta la **intervenció educativa** per modelar, des d'edats molt primerenques, el tipus de conductes i actituds que es consideren més adequades perquè el desenvolupament personal i social dels nens i els adolescents s'ajusti a les normes i els valors del seu entorn social i cultural. En condicions normals o en acolliments de nens molt petits o acabats de néixer, aquesta missió comença amb l'establiment dels **primers vincles afectius** i té en aquestes relacions un dels seus pilars fonamentals, però també implica l'establiment pels pares o els acollidors de normes i restriccions a la conducta infantil i adolescent que poden originar certes tensions en les seves relacions.

Al llarg del desenvolupament dels nens, hi ha molts agents i institucions que tenen un paper en el **procés de socialització**: la família, els iguals, l'escola i els mitjans de comunicació de masses, etc. A mesura que passa el temps, els pares i els cuidadors ajusten la seva actuació educativa a les característiques del nen, a la seva edat, al tipus de situacions concretes i al tipus de conducta o falta comesa pel nen, etc. Encara que, aparentment, això podria donar lloc a una infinitat de possibilitats en l'actuació dels pares i els acollidors, la veritat és que la investigació ha posat de manifest que l'acció socialitzadora s'ajusta a **uns patrons o estils determinats** (Baumrind, 1967; 1971; Maccoby i Martin, 1983). L'alt grau de **consistència transsituacional** que mostra la conducta socialitzadora dels pares es relaciona amb les idees que aquests tenen sobre el desenvolupament i l'educació dels menors, i també amb els objectius i els valors cap als quals dirigeixen el procés educatiu.

No hi ha dubte que la labor educativa dels pares i, per descomptat, dels acollidors és extraordinàriament àrdua. La fórmula magistral en la qual es combinen **exigències de maduresa** adreçades als nens amb **afecte** i **comunicació**, tot això juntament amb l'establiment clar i el compliment ferm, però alhora ajustat i flexible, **de normes**, està encara per descobrir, entre altres coses perquè els mateixos nens

i adolescents també condicionen l'acció dels educadors. De la mateixa manera que ho fan la resta de les relacions familiars, la disponibilitat de recursos i suports o el context social i cultural. Però, a més, si l'acolliment va tenir lloc quan els nens no eren bebès, en la seva història pot haver-hi experiències negatives que siguin difícils de reorientar educativament.

Davant aquesta dificultat, els acollidors es poden deixar dur per impulsos o actituds que responen a circumstàncies concretes i que no tenen un rerefons educatiu, la qual cosa pot conduir a estils educatius massa rígids i autoritaris o massa permissius, que en cap cas no contribueixen al desenvolupament dels nens. En aquests casos, els nens i els adolescents poden sentir-se **desorientats** i arribar a patir desajustaments emocionals, veure's afectats en el procés d'aprenentatge de la socialització i de l'autonomia, i interpretar tot això com a falta d'atenció, d'afecte i d'acceptació.

Per tant, és molt important que els acollidors comprenguin i identifiquin els diferents **estils educatius**, i que intentin estabilitzar i emmarcar la seva acció socialitzadora en un d'aquests estils, que anomenem **estil democràtic**. A més, és important reconèixer la **necessitat de buscar ajuda** davant les dificultats que puguin sorgir en el procés educatiu i socialitzador, i sol·licitar ajuda a les institucions, la pràctica de les quals s'ajusta, en la major part dels casos, a aquest mateix estil educatiu democràtic.

A. Objectius de la sessió

1. Identificar diferents maneres d'abordar situacions educatives i les seves conseqüències principals.
2. Identificar les pautes característiques d'actuació corresponents als diferents estils educatius.
3. Conèixer i aplicar límits i normes en la vida quotidiana.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
DIFERENTS MANERES D'EDUCAR
(vídeo i discussió dirigida, 60 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 2**
ELS ESTILS EDUCATIUS
(discussió dirigida, 30 minuts)
- **Activitat 3**
APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA
(diàlegs simultanis, 35 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 5.0. INTRODUCCIÓ

Diapositiva 5.1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

Diapositiva 5.2. ELS ESTILS EDUCATIUS

Fitxes de treball:

Fitxa 5.1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

Fitxa 5.3. APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA
IL·LUSTRACIONS DE LA 1 A LA 15

Fitxa 5.3. APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA
PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 5.1. ELS ESTILS EDUCATIUS: DIFERENTS MANERES D'ACTUAR

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donaran la benvinguda als participants i els agrairan la seva assistència.

Un dels coordinadors explicarà que aquest tema tractarà sobre les diferents formes que tenim d'abordar situacions educatives i les conseqüències de la manera com eduquem. A continuació, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 5.0. Introducció](#)), explicarà els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió.

Diapositiva 5.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Identificar diferents maneres d'abordar situacions educatives i les seves conseqüències principals.
2. Identificar les pautes característiques d'actuació corresponents als diferents estils educatius.
3. Conèixer i aplicar límits i normes en la vida quotidiana.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR**
(vídeo i discussió dirigida)
- **Descans**
- **Activitat 2. ELS ESTILS EDUCATIUS**
(discussió dirigida)
- **Activitat 3. APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA**
(diàlegs simultanis)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

> Vídeo i discussió dirigida
> 60 minuts

OBJECTIU 1

- Identificar diferents maneres d'abordar situacions educatives i les seves conseqüències principals.

CONTINGUTS

- Característiques bàsiques de l'acció socialitzadora dels diferents estils educatius: democràtic, autoritari, permissiu i indiferent.
- L'acció socialitzadora de les persones acollidores i els diferents estils educatius.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà als participants que l'activitat consistirà a treballar sobre un vídeo en el qual es desenvolupa una situació potencialment conflictiva i en el qual es veuen quatre maneres diferents de resoldre-la.

b. Vídeo

Abans de veure el vídeo un coordinador descriurà la situació als assistents:

«La situació es desenvolupa entre una noia de 15 anys i la seva àvia. La noia li pregunta si pot arribar una mica més tard aquesta nit, ja que les seves amigues l'han convidat a una festa. La festa és a casa d'una de les amigues, de manera que no sortiran de la casa. Ella sol tornar a casa a les onze, però com que avui és un dia especial, demana a la seva àvia que la deixi arribar a les dues».

Un dels coordinadors demanarà als participants que reflexionin sobre com actuarien davant aquesta situació (si vostè fos aquesta àvia, com reaccionaria davant la petició?, què faria?, què pensaria?, què preguntaria?, etc.) i deixarà un moment per reflexionar-hi. A continuació es farà la projecció del vídeo ([vídeo 5.1. Els estils educatius](#):

diferents maneres d'actuar). Durant la projecció, els participants hauran d'intentar identificar-se amb una de les quatre maneres d'actuar que tenen les àvies representades en el vídeo; és a dir, amb la situació en la qual l'àvia, segons cadascun d'ells, actua de la manera més semblant a com actuarien ells si se'ls plantejés aquesta situació o una altra de semblant.

És important que no s'indiqui a les famílies a quin estil pertany cadascun dels fragments del vídeo, que s'identificaran com a vídeos A, B, C i D. El coordinador de la sessió sí que ho ha de saber, però no ho ha de comunicar. A continuació es mostren les equivalències entre els vídeos i els estils:

- Vídeo A: estil democràtic.
- Vídeo B: estil autoritari.
- Vídeo C: estil permissiu.
- Vídeo D: estil indiferent.

VÍDEO A

Noia: Àvia, m'han convidat a una festa d'aniversari aquesta nit i hi van totes les meves amigues.

Àvia: Molt bé! I quines amigues hi van?

Noia : Totes les meves amigues de classe. Els seus pares els deixen avui una mica més, de manera que tornaré tard.

Àvia: Tard quina hora és?

Noia : Doncs... a les dues.

Àvia: A les dues? No, això no pot ser. Ets massa petita per tornar tan tard, ja saps que cada cosa té el seu temps, i ser al carrer fins a altes hores de la matinada és perillós per a algú de la teva edat. Fa poc vam parlar sobre això i vam arribar a l'acord que tornaries a les onze. Recordes que jo volia que tornessis a les deu i tu a les dotze i al final ens vam posar d'acord perquè poguessis tornar a les onze?

Noia : Però, àvia... per favor, totes les meves amigues hi van... i jo hi vull anar...

Àvia: Ho comprenc, és normal que vulguis anar a una festa amb les teves amigues perquè tens l'edat de fer-ho. I jo sé que tu ets una noia responsable i que puc confiar en tu. Però no em fa gràcia la idea que torneu soles a aquestes hores.

>>

>>

Noia: Si no tornem soles! El pare de la Marta va dir que ens recollia... A més, la festa és a casa de la Rosa, no en sortirem. Els seus pares ens han convidat a sopar unes pizzes i després ballarem una mica. Per favor, àvia, ja sé que he de tornar a les onze, que ho vam decidir així, però aquesta és una ocasió especial, t'ho demano per favor.

Àvia: Ja tens edat per començar a prendre decisions per tu mateixa; confio en tu, ho saps. Tot i així, em sembla que les dues és massa tard per arribar a casa. Si em dius que el pare de la Marta us recollirà i et portarà a casa, em quedo molt més tranquil·la. Ara mateix li truco.

Noia: Això significa que m'hi deixaràs anar?

Àvia: Sí. Però m'has de prometre que no beuràs gens d'alcohol i que ajudaràs els pares de la Rosa a recollir la casa abans de tornar. Tingues en compte que hi vas sola i que faràs les coses per tu mateixa. Jo sé que pots sortir-te'n sense que ningú estigui pendent de tu. Escolta, la setmana que ve hi ha avaluacions, no? Doncs hauràs de dedicar més temps a estudiar. Els estudis són molt importants per al teu futur. Si treus bones notes, podríem anar a comprar juntes i et podria regalar aquells texans que tant t'agraden, què et sembla?

Noia: De debò? Gràcies, àvia! Sí, sí, ajudaré els pares de la Rosa... És clar! I no et preocupis, que estudiaré totes les tardes. Gràcies per confiar en mi, àvia.

Àvia: Apa! Vés a dutxar-te, que se't farà tard. És clar que confio en tu, mai no m'has donat motius per desconfiar i es pot parlar amb tu tranquil·lament. A més, si em convences amb bones raons, com ho has fet avui, no tinc cap raó per dir-te que no. Només una cosa més: avui és un dia excepcional. No et pots prendre com a norma tornar a les dues de la matinada. Ja vam parlar que la teva hora d'arribada és a les onze com a molt tard; per tant, vull que et quedi clar que això és especial perquè és l'aniversari de la Rosa, d'acord?

Noia: Clar! Clar! Gràcies, àvia!

Àvia: Vinga, vine aquí a fer-me un petó.

Noia: *(s'apropa a l'àvia i li fa un petó i una abraçada):* Gràcies, àvia! Ets la millor! ■

VÍDEO B

Noia: Àvia, m'han convidat a una festa aquesta nit i hi van totes les meves amigues.

Àvia: I què vols dir-me amb això? Quantes vegades t'he dit que no m'agrada que vagis a festes d'aquestes? Quantes vegades, eh?

Noia: Doncs, és que... m'agradaria anar-hi, àvia, és l'aniversari de la Rosa! I totes tornaran una mica més tard... I jo voldria tornar amb elles... Només aquesta vegada, per favor, ja saps que la Rosa és la meva millor amiga i que mai no et demano que em deixis fins més tard. A més, sempre arribo a la meva hora. Et prometo portar-me bé, de debò, només una mica més tard...

Àvia: Tard? Com de tard?

Noia: Mmm... a les dues.

Àvia: (*empipada*): A les dues?! Però, nena, tu estàs boja o què et passa? Tu no estàs gaire bé del cap, eh! A veure si creus que aquí faràs el que a tu et doni la gana, vinga! Entrar i sortir com si fossis la reina de Sabà, només demanar i bona vida... Tant me fa el que facin les teves amigues, he dit que no hi vas i punt. S'ha acabat!

Noia: Però, àvia... si hi van totes les meves amigues!

Àvia: Com si hi van tots els teus amics, t'he dit que tant me fa, que no hi aniràs. Ets massa petita per anar-hi, vés a saber què feu en aquestes festes. No em refio ni de tu ni de les teves amigues. Més et valdria aprendre a respectar i obeir el que et diuen els adults.

Noia: Vinga... per favor, si només ballaré i m'estaré una estona amb les meves amigues, i em portaré bé... Mai no em deixes fer res! Mai no confies en mi! Sóc més gran del que creus! Ja tinc 15 anys!

Àvia: D'acord, però a dos quarts de deu et vull a casa. I com continuïs posant-te pesada tampoc no surts el cap de setmana que ve.

Noia: Però, àvia... Dos quarts de deu és... molt aviat.

Àvia: Ni àvia ni porres! Si vols anar-hi, a dos quarts de deu has de ser aquí. I et diré una altra cosa: ja et vull veure estudiant, que com treguis males notes sabràs el que és bo! Aquí es fa el que jo dic. A veure quan ho entens, això. Tu no hi tens res a opinar, de manera que calla si no vols que et castigui. ■

VÍDEO C

Noia: Àvia, la Rosa m'ha convidat a una festa aquesta nit i hi van totes les meves amigues.

Àvia: Ah, sí! Que bé! I qui és la Rosa?

Noia: És una amiga de l'institut i hi van totes les meves amigues de classe. Els seus pares els deixen avui una mica més, de manera que tornaré tard.

Àvia: Ai, la meva nena! Com es fa gran! A una festa! Sembla que va ser ahir quan eres un bebè, tan bufona, tan preciosa, i has vist com t'has fet de maca? Has crescut tant! Amb aquests ulls... Guapa! A quina hora m'has dit que tornaràs?

Noia: No ho sé, més o menys a l'hora que tornin les meves amigues o quan s'acabi la festa...

Àvia: No saps l'hora? És que després em quedo esperant-te tota la nit i sense dormir, en aquest sofà tan incòmode... Com el dia aquell que vas arribar a les set del matí... Em vas tenir tota la nit molt preocupada, bonica... A veure si passarà com l'altra vegada, que et va haver de renyar el teu oncle, encara que em sembla que no li vas fer gaire cas...

Noia: Àvia, tranquil·la, que no passa res. Ja veuré a quina hora torno, no em donis més la llauna.

Àvia: D'acord, necessites res? Diners? Per a la pròxima festa et compro una mica de roba, perquè vagis més arreglada i siguis la més maca de totes les teves amigues, que ja ho ets! Guapa!

Noia: Sí, deixa'm 20 euros damunt de la taula de l'entrada, que ara els agafo.

Àvia: Bé, i saps com tornes?

Noia: Crec que ens recolliran, però encara no és segur.

Àvia: Abans d'anar-te'n podries trucar per confirmar-m'ho...

Noia: Ja ho veuré, àvia, a veure si em dóna temps, que m'he d'arreglar perquè me'n vaig ja.

Àvia: Vés amb compte, tingues molta cura, que es veuen unes coses a la televisió que fan por... Ah! I a veure si aquesta vegada no tornes tan «alegre» com l'última vegada, que has de deixar una mica per quan siguis gran, val, bonica?

Noia: Vaaal... ■

VÍDEO D

Noia: Àvia, aquesta nit la Rosa fa una festa a casa seva per celebrar el seu aniversari, que hi puc anar?

Àvia: *(no respon, està ocupada mirant la televisió).*

Noia: Àviaaaa, que aquesta nit la Rosa fa una festa a casa seva per celebrar el seu aniversari, que si hi puc anar.

Àvia: Que pesada que ets! Sempre igual, que si això, que si allò... Deixa'm en pau, no veus que estic mirant la tele? Ja n'hi ha prou d'històries. Apa, vés on vulguis, però deixa'm tranquil·la.

Noia: Segurament tornaré molt tard.

Àvia: Tu veuràs el que fas, ja ets prou gran. L'única cosa que et demano és que no facis soroll quan arribis, que els altres ja dormirem, entesos?

Noia: D'acord, però és que et volia demanar...

Àvia: Què, diners? Ni parlar-ne! Com sempre, oi? Sempre demanant... Com es nota que no treballes i no saps com és de difícil aconseguir-ne. Que no sóc el Banc d'Espanya!

Noia: Però és que totes posarem una mica de diners per comprar un regal a la Rosa; no gaires, àvia. És que no me'n queden de l'última vegada que me'n va donar la tieta; només aquesta vegada, per favor, que no vull ser l'única que no posi diners per al regal.

Àvia: Sí, home! Estem com per anar fent regals ara... Mira, no em maregis amb ximpleries de les teves que ja sóc molt gran per a aquestes coses.

Noia: A més a més dels diners, és que no tinc res per posar-me. Encara porto la roba que li va quedar petita a la meva cosina, i està molt vella, sisplau...

Àvia: Doncs la culpa és teva. Ets un desastre i no tens cura de les coses, per això no et duren gens. Deixa'm d'una vegada, corcó!

Noia: Però, àvia...

Àvia: *(l'àvia continua mirant la televisió sense escoltar la noia).*

Noia: *(s'empipa):* És que no tinc res per posar-me!

>>

>>

Àvia: Fes el que vulguis, però deixa'm mirar la tele! Ja en tinc prou amb el que tinc! Vés, busca't la vida i demana roba a una d'aquestes amigues teves.

Noia: Però...

Àvia: Ni però ni res! O calles o te'n vas calenta a la festa. Ah! I com facis soroll quan tornis a casa, sabràs el que és bo! ■

c. Discussió dirigida

Una vegada vist el vídeo, un dels coordinadors repartirà una fitxa ([fitxa 5.1. Diferents maneres d'educar](#)) en la qual hi ha tres preguntes. Demanarà als participants que contestin a les dues primeres individualment, ja que la tercera serà la que originarà la discussió dirigida. Les preguntes són les següents:

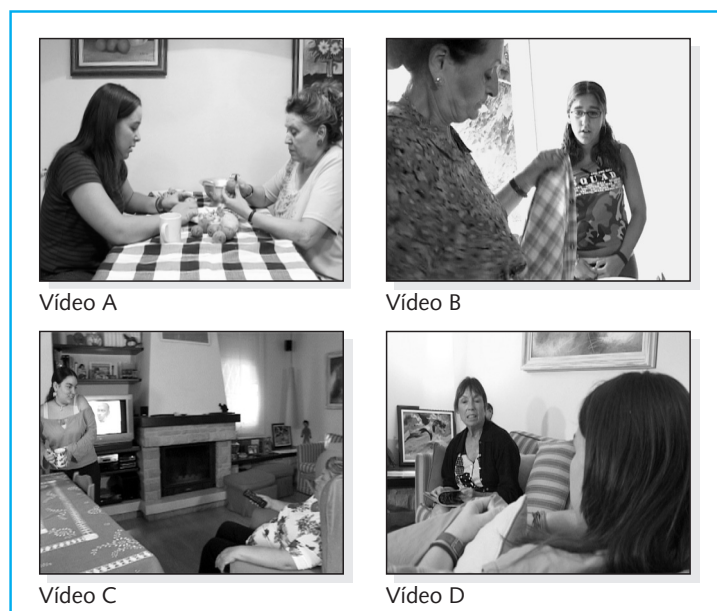
Fitxa 5.1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

ANÀLISI DEL VÍDEO «ELS ESTILS EDUCATIUS»

- Amb quina manera d'actuar de les quatre seqüències anteriors se senten més identificats? (cal respondre-hi individualment)
- Aquesta manera d'actuar és la mateixa o ha canviat respecte de la que tenien amb els seus fills? Per què? (cal respondre-hi individualment)
- Què creuen que passarà l'endemà al matí en cadascuna de les escenes? (cal respondre-hi grupalment)

Durant la realització de l'activitat i a tall de recordatori, un coordinador projectarà les imatges de les quatre situacions visualitzades en el vídeo ([diapositiva 5.1. Diferents maneres d'educar](#)) perquè en un moment determinat les puguin fer servir i d'aquesta manera, veure i identificar els personatges que han participat a cadascuna de les escenes del vídeo. Aquesta presentació consistirà en quatre imatges, una de cadascun dels vídeos, que es presentaran de la forma següent:

Diapositiva 5.1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

Després d'uns minuts, un dels coordinadors preguntarà als participants sobre les seves respostes a les dues preguntes plantejades i l'altre coordinador les anotarà a la pissarra en un quadre com el següent:

PARTICIPANTS	VÍDEO AMB EL QUAL S'IDENTIFIQUEN	CANVI?	PER QUÈ?
Antònia	A	Sí	Perquè als néts els deixa fer més coses que als seus fills.
Joan	C	No	Perquè sempre ha actuat de la mateixa manera.
...	...	...	...

A continuació, un dels coordinadors plantejarà la pregunta número 3: «Què creuen que passarà l'endemà al matí en cadascuna de les escenes?». I s'obrirà el torn de paraula per fer la discussió dirigida. Els coordinadors repetiran la pregunta número 3 per a cadascun dels vídeos, començant amb l'A i acabant amb el D, i anotaran a la pissarra les conclusions en un quadre com el següent per facilitar la síntesi posterior:

VÍDEO	Què passarà l'endemà al matí?
A	– La noia torna a l'hora acordada. – La noia es retarda. – ...
...	...

d. Conclusions

Basant-se en les diferents aportacions, un dels coordinadors farà reflexionar el grup sobre les possibles conseqüències de la nostra actuació educativa:

Hi ha diferents maneres d'educar i de socialitzar els nens i els adolescents, i cadascuna té unes conseqüències diferents. Aquestes maneres d'educar constituïrien els diferents **estils educatius**. Aquests models no són rígids, ja que l'actuació educativa d'una persona pot variar a causa de moltes circumstàncies (l'edat del noi o la noia, la personalitat, el tipus de situació o la falta comesa, etc.). En part a causa d'aquesta flexibilitat, dintre d'una mateixa família podem trobar models diferents. Per exemple, dintre de la mateixa parella l'avi pot ser més autoritari i l'àvia més permissiva. Quan passa això, les conseqüències solen ser molt negatives per a l'educació, ja que els adolescents no tenen un marc clar i estable de normes que regulin la seva vida familiar dins la família acollidora. Per tant, els acollidors s'han d'esforçar per **unificar** tant com puguin **els criteris de la seva acció educativa** (per explicar aquesta part, els coordinadors es poden basar en les experiències dels participants). Les àvies que surten en cadascun dels quatre vídeos tenen maneres d'actuar diferents, i per això les conseqüències sobre les noies també són diverses. A continuació es presenten algunes de les possibles conseqüències de l'actuació de les àvies en cadascun dels vídeos:

Vídeo A:

Quines conseqüències hi haurà? Què passarà l'endemà al matí?

La noia torna a casa a l'hora que va negociar amb l'àvia i de la manera que li va dir, ja que l'han portat els pares de la seva amiga. L'àvia s'interessa per com ha anat la festa i per com s'ho ha passat la noia, i torna a dir-li que ha d'estudiar. La noia passa tot el matí estudiant a la seva habitació. L'àvia premia la conducta de la noia dient-li que és una noia molt responsable i que n'està molt orgullosa, que si continua estudiant així li comprarà els texans.

Vídeo B:

Quines conseqüències hi haurà? Què passarà l'endemà al matí?

En aquest cas hi ha dues solucions possibles:

- 1) La noia surt de casa i torna a dos quarts de deu. L'àvia, simplement, la ignora.
- 2) La noia surt de casa i arriba tard. L'endemà l'àvia la castiga durament, fins i tot pot arribar al càstig físic.

Vídeo C:

Quines conseqüències hi haurà? Què passarà l'endemà al matí?

La noia torna a casa a altes hores de la matinada i amb una embriaguesa visible. L'àvia l'ha esperat tota la nit desperta, però no la renya. Li pregunta com s'ho ha passat, li prepara el llit i el pijama, li dona un got de llet i es fica al llit.

Vídeo D:

Quines conseqüències hi haurà? Què passarà l'endemà al matí?

La noia arriba força tard i fa una mica de soroll en entrar. A l'àvia no l'importa l'hora d'arribada, però sí el soroll que l'ha despertat. La castiga durament, l'escri-dassa i la renya —pot arribar fins i tot a insultar-la—, i li dona dues bufetades ben fortes.

Activitat 2

ELS ESTILS EDUCATIUS

> discussió dirigida
> 30 minuts

OBJECTIU 2

- Identificar les pautes característiques d'actuació corresponents als diferents estils educatius.

CONTINGUTS

- Característiques d'actuació de cadascun dels quatre estils educatius.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà als participants que en aquesta activitat continuaran treballant sobre el vídeo que han vist a l'activitat anterior. A tall de recordatori, s'exposarà una diapositiva ([diapositiva 5.1. Diferents maneres d'educar](#)) perquè els assistents puguin veure i identificar els personatges que han participat en cadascuna de les escenes. Aquesta presentació consistirà en quatre imatges, una de cadascun dels vídeos, que es presentaran de la forma següent:

Diapositiva 5.1. DIFERENTS MANERES D'EDUCAR

Vídeo A

Vídeo B

Vídeo C

Vídeo D

b. Discussió dirigida

Els coordinadors aniran recordant els vídeos d'un en un i plantejaran als assistents diferents preguntes perquè reflexionin sobre cadascun. Les preguntes que donen lloc a la discussió dirigida busquen contrastar les diferències en les estratègies educatives que podem veure a cadascun dels vídeos (per exemple, a la primera pregunta, si es respon que l'àvia A és la més comunicativa i la D la menys comunicativa, hauríem de fer reflexionar els assistents sobre què és el que passa a totes dues situacions perquè en una la comunicació sigui fluida i a l'altra es trenqui). Arran de cada qüestió els coordinadors han de reforçar la importància dels diferents aspectes (per exemple, és important que quedi clar que la comunicació és un aspecte fonamental en la relació amb els nois i les noies, el diàleg és bàsic, etc.). Les preguntes són les següents :

Diapositiva 5.2. ELS ESTILS EDUCATIUS

- Quina d'aquestes quatre àvies pensen que és més comunicativa? I quina menys?
- Quina de les quatre noies participa en l'elaboració de les normes? Quina de les àvies li permet dialogar amb ella sobre a quina hora ha d'arribar a casa?
- Quina de les quatre àvies pensen que és la més rígida? Per què?
- Quina creuen que és la més afectuosa? I la menys afectuosa?
- Quina confia més en la noia? Quina menys?

c. Conclusions

Arran d'aquestes preguntes i de les que els coordinadors considerin oportunes, es farà una breu exposició teòrica en la qual els assistents podran opinar, preguntar i participar activament. En l'exposició es tractaran els temes següents:

- Ens sentim més identificats amb unes maneres d'educar que amb unes altres.
Hi ha **diferents estils educatius**.

- De vegades eduquem els nostres fills d'una manera i els nostres néts d'una altra.
Canviem la nostra manera d'actuar amb el temps.
- Educar d'una manera o d'una altra sempre té **conseqüències**. Algunes maneres d'educar comporten conseqüències negatives per als nois i les noies.

A continuació s'ofereixen algunes pautes d'actuació de les àvies en cadascun dels vídeos.

Vídeo A:

Com actua l'àvia?

- Les normes que hi ha són clares i conegudes.
- La noia ha participat en l'elaboració de les normes.
- Es justifica i es raona la conveniència de les normes.
- L'àvia es mostra comprensiva, afectuosa i respectuosa en tot moment.
- L'àvia escolta les demandes de la noia i decideixen negociar, eventualment, la modificació de les normes acordades.
- L'àvia demana, a canvi, responsabilitat i autodisciplina a la noia.
- La noia es compromet a complir el que han acordat.
- L'àvia està disposada a premiar la noia si compleix el que han acordat.

Vídeo B:

Com actua l'àvia?

- No hi ha un marc clar de normes (poden canviar si ho decideix l'àvia...).
- Les normes no es negocien ni s'acorden amb la noia.
- Les normes s'han de respectar «perquè sí i punt», sense explicacions ni justificacions (afirmació de poder).
- El control i el compliment de la norma és estricte, no s'admeten excuses ni explicacions.
- El compliment de la norma es basa en l'amenaça de càstigs o en l'aplicació directa de càstigs (incloent-hi el càstig físic).
- L'àvia castigarà durament la noia per arribar tard, però simplement la ignorarà si compleix la norma.

Vídeo C:

Com actua l'àvia?

- Gairebé no hi ha normes (normalment, es fa el que vol la noia...).
- L'àvia tracta respectuosament i afectuosament la noia.
- L'àvia creu que la noia ja és prou madura i que no necessita més normes ni més exigències que les que s'imposi ella mateixa.
- Hi ha molt poca supervisió de la conducta i de l'activitat de la noia.

- L'àvia intenta satisfer i gratificar la noia independentment de com actui en aquesta situació o en altres.
- Quan sorgeixen conflictes amb els nois o les noies, es recorre a una figura externa (un oncle, per exemple) perquè imposi una mica d'ordre.

Vídeo D:

Com actua l'àvia?

- Normalment no hi ha normes (però això pot variar sobtadament segons l'estat d'ànim de l'àvia...).
- L'àvia no mostra cap interès pel que diu la noia.
- No es mostra respectuosa ni afectuosa.
- Tant li fa l'hora d'arribada de la noia i el que faci a la festa, només la preocupa que no li demani diners.
- La noia és ignorada tant si arriba a una hora raonable com si arriba l'endemà.
- La noia és castigada molt severament (incloent-hi el càstig físic) si fa més soroll del compte en arribar a casa.

A continuació, com a orientació per als coordinadors sobre el tema dels estils educatius, presentarem un material teòric sobre les característiques de cadascun d'aquests estils perquè el coordinador pugui preparar la síntesi en un llenguatge senzill i comprensible per als participants. Les descripcions següents dels estils no s'han d'utilitzar a la síntesi de l'activitat.

ELS ESTILS EDUCATIUS

D'acord amb el **grau d'afecte i comunicació**, d'una banda, i de **control en el compliment de les normes i exigències de maduresa** adreçades als nens, de l'altra, els estils educatius més representatius, seguint la categorització ja clàssica de Maccoby i Martin (1983), són: l'estil democràtic, l'autoritari, el permissiu i l'indiferent (o negligent).

	Afecte i comunicació	
	Alt	Baix
Control i exigències		
Alt	Democràtic	Autoritari
Baix	Permissiu	Indiferent

A continuació s'exposen els trets característics de cadascun d'aquests estils.

Vídeo A: estil democràtic

En l'estil democràtic, mostrar afecte al nen i ser sensible a les seves necessitats es combina amb la fermesa en el compliment de les normes i els principis. Els nens tenen un bon marge de llibertat i les normes que hi ha, clares, adaptades a les seves possibilitats i consistents, s'expliquen i es justifiquen davant seu. Aquests pares fomenten la independència dels seus fills, però, al mateix temps, esperen i exigeixen cooperació i respecte per les normes. A l'hora d'exercir el control, els pares democràtics prefereixen tècniques inductives basades en el raonament i en l'explicació de les conseqüències que poden tenir, per al nen o per als altres, uns comportaments determinats que solen acompanyar, freqüentment, les diferents alternatives de resposta adequades. Aquests pares exerceixen un control ferm sobre els seus fills, els demanen maduresa, independència, responsabilitat i autodisciplina, però sempre d'acord amb el seu nivell evolutiu. Així mateix, són pares comprensius, oberts a la comunicació i afectuosos. Finalment, es tracta de pares que animen els seus fills a superar-se contínuament i que es fixen més en la promoció de les conductes desitjables que en el control de les conductes inadequades o indesitjables. Els nois educats en aquest estil tenen més estabilitat emocional, poden dialogar amb les persones adultes per resoldre els seus possibles conflictes i es mostren segurs i amb recursos davant les frustracions.

Vídeo B: estil autoritari

En l'estil autoritari predomina l'existència de normes i l'exigència d'un compliment estricte. Els pares no solen justificar les normes davant els seus fills ni prendre en consideració els seus punts de vista o les seves necessitats, la qual cosa diu molt de l'escàs interès que tenen per les necessitats dels fills i les filles i per establir canals comunicatius amb ells. En aquest estil educatiu impera clarament la perspectiva de l'adult: aquests pares estableixen normes clares la raó de ser de les quals deriva del fet que són ells els qui saben què és el que convé al nen, apel·lant a la seva autoritat i al seu coneixement, més ampli. D'aquesta manera, els pares autoritaris fomenten molt més la dependència que no pas la independència en els seus fills. D'altra banda, es tracta de pares que no solen expressar obertament l'afecte als fills i que recorren freqüentment a l'afirmació de poder, mitjançant imposicions i amenaces amb conductes de coerció física i verbal, i privacions per controlar els fills. Podem dir que aquests pares, al contrari que els democràtics, se centren més en el control de les conductes indesitjables dels fills que en la promoció de les desitjables. Com que l'estil autoritari és molt rígid aconsegueix, en un primer moment, un ambient d'ordre, distància i duresa en les relacions. Hi ha falta de comunicació i de confiança, cosa que genera inseguretat, tensió i agressivitat. Els nois criats en aquest estil educatiu tendeixen a ser insegurs, a tenir l'autoestima baixa i poca capacitat de col·laboració. Les normes no s'assumeixen, sinó que s'obeeixen i es pateixen.

Vídeo C: estil permissiu

Els pares d'estil permissiu es caracteritzen per l'afecte i per l'absència de control i exigències. Es tracta de pares comunicatius i afectuosos que creen una dinàmica familiar en la qual el nen se sent estimat i gaudeix d'una llibertat d'acció i expressió molt àmplia. No obstant això, les escasses normes i demandes maduratives plantejades, de la mateixa manera que la poca supervisió del compliment de les normes basades en la creença que els nens no s'han de reprimir en els seus impulsos, fan que trobin molt poques exigències familiars, escolars o socials a les quals enfrontar-se. En aquest estil, els pares tendeixen en tot moment a adaptar-se al nen, i centren els seus esforços a identificar les seves necessitats i preferències i a ajudar-lo a satisfer-les, la qual cosa fomenta l'aparició d'actituds sobreprotectores. Tot sovint, els menors educats en aquest estil es mostren immadurs, dependents i mancats de recursos davant la frustració. Solen ser impulsius i inquiets, tenen poca capacitat de comunicar i nul·la capacitat d'assumir les normes i les pautes, busquen ser el centre d'atenció i troben recursos per escapar del compliment de les normes.

Vídeo D: estil indiferent

Finalment, els pares emmarcats en l'estil indiferent o negligent són els que mostren una implicació més petita en les tasques educatives i de criança dels fills, ja que presenten els nivells més baixos d'afecte i de control. Sovint es tracta de pares distants, en els quals l'expressió d'afecte és mínima. I també és mínima la sensibilitat que tenen davant les necessitats i els interessos del nen, incloent-hi aspectes tan bàsics com l'alimentació o la higiene, per la qual cosa aquest patró educatiu pot derivar fàcilment en l'abandonament infantil o la negligència. Encara que el més freqüent en aquests pares és l'absència de controls i normes, de vegades també poden mostrar normes o controls excessius, no justificats i incoherents que s'acompanyen d'una supervisió colèrica. Aquests nens presenten un desenvolupament pobre de la identitat, la motivació i l'autoestima, i també dificultats en l'autocontrol (igual que en el control exercit des de l'exterior) i en les relacions amb els iguals; i manifesten una vulnerabilitat i una propensió més grans a experimentar conflictes personals i socials que els nens que han rebut la resta dels estils educatius.

Activitat 3

APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA

> diàlegs simultànis
> 35 minuts

OBJECTIU 3

- Conèixer i aplicar límits i normes en la vida quotidiana.

CONTINGUTS

- Els aollidors tenen una tasca educativa fonamental.
- L'estil educatiu democràtic és el més adequat per instaurar els límits i les normes que l'adolescent necessita per desenvolupar-se.
- Conseqüències educatives personals i socials derivades de l'aplicació de l'estil democràtic.

a. Introducció a l'activitat

Un coordinador explicarà als participants que amb aquesta activitat es pretén que **coneguin i aprenguin a aplicar** diferents **normes** en algunes situacions de la vida quotidiana.

b. Diàlegs simultanis

Es repartiran una o dues il·lustracions per parelles ([fitxa 5.3. Apliquem normes en la vida quotidiana. Il·lustracions de la 1 a la 15](#)) en les quals es representen situacions de la vida quotidiana que, potencialment, podrien ser motiu de conflicte entre els aollidors i els aollits. Els coordinadors, segons el grup (nombre de participants, problemàtica, característica de la família, etc.), seleccionaran les quatre o cinc il·lustracions idònies per fer servir en la sessió i es preocuparan que hi hagi diverses còpies de cada il·lustració. És interessant que treballin la mateixa situació diverses parelles, perquè sorgeixin respostes diferents davant un mateix problema i això desemboqui en la reflexió que diferents maneres de tractar els problemes comporten conseqüències també diferents. Els participants hauran d'analitzar a cada il·lustració la situació

que hi té lloc o que hi podria tenir lloc, posant-se en el lloc dels personatges, i hauran de respondre a les preguntes següents ([fitxa 5.3. Apliquem normes en la vida quotidiana. Preguntes per a l'anàlisi](#)).

Fitxa 5.3. APLIQUEM NORMES EN LA VIDA QUOTIDIANA. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

1. Què passa en aquesta vinyeta?
2. Si aquesta situació passés a casa, quina seria la seva actuació?
3. Què creuen que haurien de fer des del punt de vista educatiu perquè no es tornés a repetir aquesta situació?

Les situacions representades a les il·lustracions són:

1. Ús del telèfon.
2. Portar amics a casa.
3. Gelosia entre germans, germans i cosins, baralles, etc.
4. Autocontrol davant normes desagradables o el seu incompliment.
5. Hores al lavabo.
6. Roba, cabells, pírcings, tatuatges (aspecte extern).
7. Vocabulari i respostes fora de to.
8. Horaris d'arribada i de sortida.
9. Rendiment escolar i deures escolars.
10. Amistats desaconsellables, drogues, etc.
11. Desordre de l'habitació.
12. Falta de col·laboració a casa.
13. Absentisme escolar.
14. Assignació econòmica setmanal.
15. Hores dels àpats i hàbits alimentaris.

Cada parella triarà la il·lustració que prefereixi per començar i un membre de la parella anirà llegint la resposta a les tres preguntes plantejades a la fitxa. Un dels coordinadors anotarà a la pissarra una síntesi de les respostes, en un quadre com el de l'exemple següent:

PARELLA NÚMERO	IL·LUSTRACIÓ NÚMERO	TEMA	QUÈ PASSA?	QUÈ FEM?	QUI?	COM?
1	1	Telèfon	Parla molt	Castigar	Avi	Sense sortir
2	1	Telèfon	Gasta molt	Castigar	Avis	Li resten un % de la seva paga setmanal
...	...	...	...	...	...	...

c. Conclusions

Els coordinadors faran una síntesi analitzant les respostes educatives que les diferents parelles donen a cadascuna de les il·lustracions.

Seria interessant contrastar les alternatives possibles i fer una petita reflexió sobre les conseqüències que podria tenir una manera d'actuar o una altra. És important observar la variabilitat de resolució de situacions i ressaltar els contrastos, a on podria conduir una resolució de la situació o una altra, si hi ha variabilitat, etc. Tot això amb la finalitat d'ajudar els participants a reflexionar sobre l'existència de diverses solucions davant un mateix problema i sobre les conseqüències que té una manera d'actuar o una altra. Sobre la base de les respostes, un dels coordinadors plantejarà les qüestions següents per reflexionar-hi:

- Els acol·lidors tenen una **tasca educativa fonamental** per facilitar el desenvolupament personal i social del menor acollit.
- L'actuació educativa que es porta a terme en les diferents situacions quotidianes dependrà de **molts factors** que hem de tenir en compte abans d'actuar.
- Els acol·lidors han de proporcionar als nois i les noies tant **afecte** com **normes**. L'expressió d'afecte i l'acceptació sincera del noi duu a la seva **autoacceptació i seguretat**, entre altres valors. A més, la fixació de normes condueix a la comprensió de la realitat i a l'establiment d'un marc de relació i de socialització, és a dir, **estar bé amb un mateix i amb l'entorn**.
- Com a norma general, l'**estil millor i més adequat** per arribar a la maduresa personal i social és el **democràtic**. No obstant això, el patró democràtic no és l'única manera positiva d'educar, per la qual cosa l'acció socialitzadora dels acol·lidors pot ser molt diversa i dependre tant de les circumstàncies personals dels acol·lidors i dels nois i les noies com de situacions contextuais.

- Quant a les **normes**, han de ser **clares i fermes**, però **flexibles i modificables**, **acordades** en la mesura que sigui possible per totes dues parts i amb la parella.
- Hem d'**objectivar les normes** tenint en compte els objectius educatius que es persegueixen, l'edat i la maduresa del menor en qüestió, el context familiar concret, el tema específic de què es tracti, etc.
- Les **normes** han de ser sempre **motivades i seguides de reforç o càstig** segons si es compleixen o no. És important aclarir qui controla el compliment de les normes i el tipus de conseqüències contingents al compliment (reforç) o no compliment (càstig), i també les conseqüències de tota mena que podrien derivar-se'n en relació amb el seu compliment o el seu incompliment.
- Quan es posa una norma o un límit es pensa més a controlar la conducta dels adolescents que no pas a arribar a una fita educativa. De vegades, aquesta obsessió pel control desemboca en normes absurdes que no tenen sentit educatiu.
- Sempre cal **evitar el supercontrol i la sobreprotecció**.
- Tot el que s'ha exposat anteriorment és **aplicable tant a nois com a noies**, no s'han de fer diferències d'acord amb el gènere.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es farà l'anàlisi de la sessió recordant la importància de la labor educativa que duen a terme els acollidors i les acollidores. A més, es recordarà als participants que les pràctiques educatives es desenvolupen d'acord amb un patró o estil educatiu determinat, i es remarcarà que està demostrat que l'estil democràtic és el més favorable per al desenvolupament dels menors acollits.

SESSIÓ 6a
La gestió positiva del conflicte

SESSIÓ 6a

La gestió positiva del conflicte

A la família, amb l'adolescència, tenen lloc canvis que poden comportar confusió, noves necessitats, revisió de normes i límits, acceptació del que és diferent, etc. L'adolescència és una etapa en la qual és freqüent trobar que els nois i les noies donen més valor al grup d'iguals, discuteixen, posen en dubte les opinions dels altres, critiquen i fins i tot rebutgen els valors que han rebut dels adults. Per a algunes famílies, aquests comportaments són reaccions normals de l'edat, però per a unes altres representen un conflicte de difícil solució. Aquest conflicte s'accentua quan la resolució depèn de persones que no són els pares biològics, especialment si les persones acollidores són els avis. La distància generacional que separa els avis dels seus néts és molt gran, cosa que pot provocar diferents conflictes.

Les famílies extenses acollidores afirmen que l'abordatge del conflicte és un dels temes en què tenen més dificultats. Les persones que acullen diuen que no saben com actuar davant conductes com ara robatoris, enfrontaments amb l'autoritat de l'acollidor, desmotivació, transgressió de les normes, etc. No obstant això, no totes les situacions que s'assenyalen són d'aquest tipus; altres situacions fan referència a qüestions quotidianes relacionades amb les tasques de la llar i les opcions d'oci que trien els adolescents.

Segons Juan Carlos Torrego (2000, p. 37), «els conflictes són **situacions** en les quals **dues o més persones estan en oposició o desacord** perquè les seves **posicions, interessos, necessitats, desitjos o valors són incompatibles o són percebuts com a incompatibles**, hi tenen un paper molt important **les emocions i els sentiments** i **la relació** entre les parts pot sortir enfortida o deteriorada segons com sigui el procés de resolució del conflicte».

És important considerar que tota convivència implica vivències satisfactòries i també altres de conflictives que es poden solucionar, produir canvis i ajudar al creixement personal.

La resolució d'un conflicte es pot considerar com un procés en el qual es distingeixen diferents fases. A la primera fase cal prendre consciència de la situació conflictiva (identificar la situació conflictiva, les causes, i reflexionar sobre les percepcions, les emocions i els sentiments que comporta). A la segona fase cal buscar solucions per resoldre la situació. Interessa que es prengui consciència que els esforços que es fan per resoldre la situació conflictiva poden aportar beneficis (més satisfacció, tranquil·litat, etc.). Així mateix, convé saber com actua cadascú davant els conflictes per poder treballar sobre els aspectes que en dificulten la resolució (no escolta, impulsivitat, etc.) i modificar-los per aspectes facilitadors (autocontrol, empatia, etc.). A més, seria convenient conèixer algunes de les estratègies que ajudaran a resoldre aquestes situacions (negociació, mediació, etc.).

Aquesta sessió tractarà sobre els conflictes en les relacions interpersonals i intergeneracionals en l'acolliment en família extensa. Donada la seva importància, el dividirem en dues parts. La primera part abordarà la presa de consciència de la situació conflictiva des de les causes fins a les conseqüències. La segona part aprofundirà la recerca de solucions aplicades a aquestes situacions conflictives. De vegades, les famílies acollidores podran resoldre els conflictes amb els seus propis recursos, però altres vegades necessitaran suport i ajuda externa o l'orientació i la intervenció d'especialistes.

Des d'aquest programa no es pretén oferir una fórmula o «recepta» única per abordar el conflicte, ja que s'han de tenir en compte les particularitats de cada cas, i també transmetre la idea que s'ha d'intentar prevenir el conflicte.

A. Objectius de la sessió

1. Identificar situacions conflictives que tenen lloc en el procés de l'acolliment.
2. Reconèixer les causes que generen una situació conflictiva.
3. Analitzar diferents maneres de percebre una situació conflictiva.
4. Reflexionar sobre els beneficis de la resolució satisfactòria d'un conflicte.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
QUINS CONFLICTES TROBEM?
(pluja d'idees, 15 minuts)
- **Activitat 2**
EL PERQUÈ DEL CONFLICTE
(estudi de casos, 30 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS
(vídeo, 35 minuts)
- **Activitat 4**
BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA D'UN CONFLICTE
(treball en grups, 30 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD i disc DVD
- Projector, ordinador portàtil amb CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 6a.0. **INTRODUCCIÓ**

Diapositiva 6a.1. **QUIN CONFLICTE TROBEM?**

Diapositiva 6a.3. **DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS.
LES FOTOGRAFIES DELS PERSONATGES DEL VÍDEO**

Diapositiva 6a.4. **BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA
D'UN CONFLICTE**

Fitxes:

Fitxa 6a.2. **EL PERQUÈ DEL CONFLICTE**

Fitxa 6a.2. **EL PERQUÈ DEL CONFLICTE. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI**

Fitxa 6a.3. **DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS.
LES FOTOGRAFIES DELS PERSONATGES DEL VÍDEO**

Fitxa 6a.3. **DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS.
PREGUNTES PER A L'ANÀLISI**

- **DVD**

Històries animades:

Històries animades 6a.2. **EL PERQUÈ DEL CONFLICTE**

Vídeo:

Vídeo 6a.3. **UN CONFLICTE, DIFERENTS PERCEPCIONS**

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donaran la benvinguda als participants d'una manera càlida i els agrairan la seva assistència.

S'explicarà breument que el tema que es tractarà en aquesta sessió és el conflicte i com es gestiona. Un dels coordinadors situa què és el que entenem per conflicte (vegeu la introducció). Un exemple introductori per als assistents podria ser: «Trobem un adolescent que es nega a participar en les tasques de la casa, la qual cosa provoca una situació diària d'enfrontament entre l'acollidor i l'acollit: això crea un conflicte».

Seguidament, un dels coordinadors explicarà que aquest tema es tractarà en dues sessions. A continuació, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 6a.0. Introducció](#)), explicarà els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió perquè els participants puguin tenir una visió general del que es pretén, dels continguts i de les activitats.

Diapositiva 6a.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Identificar situacions conflictives que tenen lloc en el procés de l'acolliment.
2. Reconèixer les causes que generen una situació conflictiva.
3. Analitzar diferents maneres de percebre una situació conflictiva.
4. Reflexionar sobre els beneficis de la resolució satisfactòria d'un conflicte.

>>

ÍNDIX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. QUINS CONFLICTES TROBEM?**
(pluja d'idees)
- **Activitat 2. EL PERQUÈ DEL CONFLICTE**
(estudi de casos)
- **Descans**
- **Activitat 3. DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS**
(vídeo)
- **Activitat 4. BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA D'UN CONFLICTE**
(treball en grups)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

QUINS CONFLICTES TROBEM?

> pluja d'idees
> 15 minuts

OBJECTIU 1

- Identificar les situacions conflictives que tenen lloc en el procés de l'acolliment.

CONTINGUTS

- Els conflictes més comuns en la vida quotidiana.
- Procés d'abordatge d'un conflicte.

a. Introducció a l'activitat

L'objectiu d'aquesta activitat és que els participants tinguin consciència de les situacions conflictives que solen tenir lloc en els diferents àmbits de la vida quotidiana. Per exemple, quan en l'àmbit **familiar** la família acollidora s'enfronta a joves amb falta d'hàbits higiènics, amb falta d'hàbits alimentaris, amb dificultats per col·laborar en les tasques de la casa, amb discrepància a l'hora de triar el vestuari o en l'ús dels diners, amb problemes en la relació amb altres nens i nenes dins la família, etc., pot sorgir una divergència entre el que espera i vol l'acollidor i el comportament de l'acollit (l'acollidor vol que l'adolescent es comporti segons els hàbits que es consideren normatius socialment). En l'àmbit **escolar i laboral**, la desmotivació, l'absentisme, la no acceptació de normes, la dificultat a l'hora de fer les tasques escolars a casa, la impuntualitat, etc. de l'adolescent es poden enfrontar a les expectatives dels acollidors. Pel que fa al **temps lliure i d'oci**, quan l'adolescent no respecta els horaris en les sortides nocturnes, o dedica molt de temps a l'oci en detriment d'altres activitats, o abusa de les tecnologies de la informació i comunicació (consola, televisió, Internet, telèfon, mòbil, etc.), o freqüenta amistats que els acollidors consideren inadequades, o consumeix i abusa de drogues (tabac, alcohol, etc.), també poden sorgir situacions conflictives.

b. Pluja d'idees

Amb aquesta activitat es pretén que els participants comprovin la diversitat de situacions conflictives que tenen lloc en els diferents àmbits de la vida quotidiana. Per aconseguir-ho, un coordinador preguntarà als participants: «Quines creuen que són les situacions conflictives que tenen lloc en la vida diària amb els adolescents acollits, amb les mares i amb els pares biològics?».

L'altre coordinador anotarà les respostes a la pissarra, les organitzarà segons els diferents àmbits i les comentarà. Per exemple:

ÀMBIT FAMILIAR	ÀMBIT ESCOLAR O LABORAL	TEMPS LLIURE I D'OCI
•	•	•

A la part de la introducció a l'activitat s'esmenten alguns exemples de cada àmbit que poden ser d'ajuda per al coordinador quan expliqui l'activitat.

c. Conclusions

Una vegada identificades i comentades les diferents situacions conflictives que poden tenir lloc en els diferents àmbits, convé comunicar als participants que amb aquest exercici s'ha iniciat la primera part per resoldre un conflicte: identificar la situació conflictiva.

Un dels coordinadors explicarà que abordar un conflicte requereix seguir una sèrie de passos que ajudaran a analitzar la situació conflictiva i a buscar-hi una solució (diapositiva 6a.1. [Quin conflicte trobem?](#)).

PROCÉS D'ABORDATGE D'UNA SITUACIÓ CONFLICTIVA

Pas 1. PRENDRE CONSCIÈNCIA DEL CONFLICTE

- Identificar el conflicte.
- Conèixer les causes.
- Analitzar les percepcions, les emocions i els sentiments.

Pas 2. BUSCAR-HI SOLUCIONS

- Habilitats facilitadores.
- Estratègies per abordar el conflicte.

Activitat 2

EL PERQUÈ DEL CONFLICTE

> estudi de casos
> 30 minuts

OBJECTIU 2

- Reconèixer les causes que generen una situació conflictiva.

CONTINGUTS

- El conflicte i les seves causes.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà que l'objectiu d'aquesta activitat és reconèixer les causes que originen les situacions conflictives.

Prendre consciència que existeix un conflicte, reconèixer-lo i avaluar-lo mitjançant la descripció de la situació conflictiva ajudarà a buscar-hi una solució. La descripció clara del comportament que origina la situació conflictiva permetrà eliminar els judicis de valor que hi pugui haver. En la descripció del comportament és important tenir en compte elements com ara: qui està implicat en el conflicte, la freqüència amb què té lloc el comportament conflictiu, la durada i, principalment, què origina el conflicte, és a dir, quines són les causes de la situació conflictiva.

Per comprendre les causes que hi ha darrere el conflicte convé incidir en la importància de disposar de prou informació sobre les dades que desconeixem o els àmbits en els quals es relaciona l'adolescent o la persona implicada en el conflicte. Si no tenim tota la informació ens hem de preguntar quina informació hem de buscar, on, com hem actuat perquè hagi tingut lloc aquesta situació, què li passa a l'altra persona, per què actua així, etc.

Comprendre les causes del conflicte i deixar que els joves s'expliquin ajudarà a iniciar el procés de resolució, ja que els adolescents tenen una manera particular de veure i interpretar el món que els envolta. A més, les circumstàncies que molts d'aquests joves han hagut de viure poden tenir conseqüències sobre el seu comportament.

Algunes de les raons per les quals tenen lloc aquest tipus de conductes poden ser:

- Desconeixement de límits.
- Transgressió de les normes.
- Dificultats per expressar els sentiments.
- L'estil amb què ens comuniquem (assertiu o agressiu) i les conductes que se'n poden derivar en cada cas.

b. Estudi de casos

Un dels coordinadors explicarà que es desenvoluparà l'activitat per mitjà de l'estudi de casos. D'aquesta manera es pretén analitzar diverses situacions que plantegen conflicte en l'acolliment familiar, per poder arribar a comprendre'n les causes.

En primer lloc, es projectaran els tres casos ([històries animades 6a.2. El perquè del conflicte](#)) mentre un coordinador llegeix la història que es projecta. A continuació es facilitarà a cada grup una de les històries il·lustrades ([fitxa 6a.2. El perquè del conflicte](#)), referents als casos llegits, perquè reflexionin sobre situacions conflictives; i també la fitxa de treball ([fitxa 6a.2. El perquè del conflicte. Preguntes per a l'anàlisi](#)) amb les preguntes que han de respondre entre tots els membres que componen el grup:

Fitxa 6a.2. EL PERQUÈ DEL CONFLICTE. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

- Quina és la situació conflictiva?
- Qui hi està implicat?
- Per què es dona aquesta situació?

Els casos que s'han d'analitzar són els següents:

LA HISTÒRIA D'EN PERE

En Pere està en acolliment familiar permanent amb els seus oncles materns, l'Antoni, de 43 anys, i l'Anna, de 37. Ell treballa matí i tarda, i ella només al matí. Tenen dos fills de 5 i 9 anys. En Pere té 14 anys i des dels 3 està en acolliment familiar amb els seus oncles materns a causa de la toxicomania dels seus pares.

Fins als 12 anys la relació amb els seus oncles ha estat bona, però últimament els seus oncles es queixen que no col·labora a casa, en les tasques de la llar; que abans anava a comprar quan li ho demanaven; que ara tampoc no endreça la seva habitació, diu que és el seu espai i que a ningú no l'ha de molestar com el pugui tenir (el cas és que no es fa el llit, de vegades el terra és ple de pipes i té plats amb restes de menjar i begudes per terra). A la nit es fica tard al llit i passa moltes hores mirant la tele.

Als oncles d'en Pere els sembla estrany que estigui tan rebel, gairebé no parla amb ells i discuteixen molt. En Pere ha comentat que els seus oncles critiquen molt les seves amistats sense conèixer-les, només per l'aparença. Els seus oncles han sol·licitat ajuda.

LA HISTÒRIA DE L'ALÍCIA

L'Alícia té 15 anys. Quan en tenia 5 els seus pares es van separar i la nena es va quedar amb la seva mare. Fa set anys la seva mare, davant diverses dificultats personals, va sol·licitar al Servei d'Atenció a la Infància i la Família l'ingrés de l'Alícia en un centre de protecció. Posteriorment els avis materns van sol·licitar l'acolliment familiar amb el consentiment dels pares, i l'Alícia va passar a viure amb els seus avis quan tenia 10 anys. Es va escolaritzar a la zona i no va presentar problemes rellevants.

Des que l'Alícia ha començat l'ensenyament secundari han sorgit els problemes. L'àvia ha rebut diverses notes del centre en les quals li comuniquen el seu comportament negatiu al centre. Ara la situació ha empitjorat i el centre ha sol·licitat que l'Alícia sigui expulsada quinze dies per faltes d'assistència, retards a l'hora d'arribada, incompliment de les tasques escolars i, durant les últimes setmanes, insults i agressions a companys i a un professor.

LA HISTÒRIA DE LA LÍDIA

La Lídia té 16 anys i està en acolliment amb la seva àvia des que en tenia 4. Actualment estudia 4t d'ESO. És una noia molt sociable, però a casa es mostra rebel, poc col·laboradora i descurada.

Fa alguns mesos que els dissabtes arriba molt tard, i quan li pregunten d'on ve es molesta i respon amb evasives. La seva àvia diu que creu que beu i fuma (ha vist burilles a l'habitació).

L'àvia té por que fumi porros i està molt nerviosa perquè ha vist preservatius a la seva motxilla. S'ha adreçat a l'educador de la Lídia perquè l'orienti i parli amb ella.

c. Conclusions

Per fer la posada en comú, un dels coordinadors indicarà que en primer lloc han de triar un portaveu del grup. Una vegada analitzats els casos, cada grup llegirà en veu alta el cas i exposarà a la resta dels participants el resultat de la seva anàlisi.

Com a conclusió, un coordinador farà una síntesi de les aportacions dels diferents grups i insistirà en la importància de prendre consciència del conflicte i actuar en conseqüència. Es farà ressaltar que saber quines són les causes permet actuar o intervenir-hi, i d'aquesta manera s'evitarà centrar-se exclusivament en els símptomes, que a priori poden semblar més importants.

Activitat 3

DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS

> vídeo
> 35 minuts

OBJECTIU 3

- Analitzar diferents maneres de percebre una situació conflictiva.

CONTINGUTS

- Les percepcions en les situacions conflictives.

a. Introducció a l'activitat

Un coordinador explicarà que es veurà un vídeo en el qual es tractarà un cas per mitjà d'un relat i de l'exposició personal de les vivències dels personatges del cas.

Amb aquest exercici es pretén posar en evidència les diferències interpersonals entre els acollidors i l'adolescent acollit. Quan actuem, les nostres accions es veuen afectades per les percepcions que cadascú té de la situació. Aquestes percepcions són les que ens permeten seleccionar la informació i interpretar-la. En la major part dels casos el que passa és que la base de la informació sobre la qual interpretem no és completa i objectiva, ja que en les percepcions incideixen també les emocions i els sentiments de les persones implicades. Actuem davant un conflicte segons les nostres creences, valors i expectatives. Ens centrem en nosaltres mateixos sense adonar-nos que el conflicte és diferent per a l'altra persona. Si volem solucionar un conflicte que mantenim amb una altra persona cal que ens hi acostem i que entenguem què és el que sent i per què veu el problema d'una manera diferent.

Per completar l'explicació del coordinador es pot presentar l'exemple següent, si es considera pertinent:

Trobem una persona que duu una taca a la camisa. I exposem els pensaments i les interpretacions que poden tenir diferents persones que l'observen:

- N'hi ha una que pensa: «Avui duu menys taques que altres vegades».
- Una altra pensa: «Quina mala sort ha tingut, que li ha caigut una gota de cafè al damunt».

- I una altra: «Aquesta persona no mereix la pena perquè és una bruta».
- Etc.

b. Vídeo

En primer lloc, un coordinador indicarà que en aquesta història hi ha quatre personatges i que cadascun comentarà la percepció que té de la situació de l'acolliment: l'Anna (la noia acollida de 15 anys), en Joan (un cosí seu de 17 anys), que és el fill de l'acollidora, la Pilar (la tia de l'Anna i acollidora), i la Maria (la mare de l'Anna). Una vegada identificats els personatges, es demanarà als participants que formin quatre grups i s'assignarà un personatge a cadascun. S'indicarà a cada grup que s'identifiqui amb el personatge assignat i visqui la situació del vídeo com a pròpia. A continuació un coordinador llegirà la història de l'Anna.

LA HISTÒRIA DE L'ANNA

L'Anna és una noia de 15 anys, acollida per la seva tia Pilar des que en tenia 5 perquè la seva mare té un greu problema de drogodependència cronicat en el temps. No se sap la identitat del pare. Donada la gravetat de la situació, la mare té prohibit mantenir contacte amb la nena.

Amb l'Anna i la seva tia conviu el fill d'aquesta, en Joan, de 17 anys. L'Anna i en Joan van al mateix institut. Les relacions entre tots dos s'han deteriorat des de fa un temps. Es barallen constantment i la Pilar ja no sap com evitar aquests enfrontaments.

L'Anna ha començat a veure la seva mare d'amagat i fins i tot s'escapa de l'institut per visitar-la. L'Anna pensa que la seva tia sempre dona la raó al seu cosí Joan, i per això es refugia en la seva mare, per explicar-li els seus problemes. Encara que sap que la seva mare no està bé del tot i no li pot aportar solucions, considera que li proporciona l'escolta que no troba en la seva família d'acollida. Així va començar la falta d'assistència reiterada de l'Anna a l'institut. El centre es va posar en contacte amb la Pilar i la va informar de l'absentisme escolar de l'Anna. La Pilar es va enfadar molt i va preguntar a l'Anna on anava quan faltava a les classes. L'Anna va intentar resistir-se a confessar-li que visitava la seva mare, però davant la seva insistència va confessar la veritat.

Després de la lectura es projectarà el vídeo ([vídeo 6a.3. Un conflicte, diferents percepcions](#)) amb els monòlegs de cada personatge de la història, i s'explicarà com han percebut la mateixa situació. Els monòlegs són els següents:

Personatge de l'Anna

«Des dels 5 anys visc a casa de la meva tia, amb el meu cosí. La meva mare no pot tenir cura de mi, està ficada en les drogues i no podem viure juntes. Però, saps?, jo passo i quedo amb ella i ningú no ho sap, perquè, no sé per què, però m'han prohibit veure-la. A casa? A casa, fatal, no m'escolten. La meva tia és fora tot el dia i, quan és a casa, només fa cas del meu cosí i passa de mi. Mai no em pregunta res... No sé què ha passat... Amb el meu cosí? Abans parlàvem molt, fins i tot anàvem a escola junts i teníem els mateixos amics, però ara ja res de res... ja ni anem junts amb els nostres amics! I el que em sap més greu és que ja no puc parlar ni amb ells ni amb ell... És un mal «rotllo», ja no sé amb qui parlar. Amb la meva tia, ja veus, és impossible, i és clar, només em queda la meva mare. Només puc veure-la quan a ella li va bé... Bé, de vegades he faltat a escola, saps?, perquè només ens podem veure al matí. I com que ningú no en sap res, doncs ja veus, s'ha embolicat la cosa... Han trucat a casa, la meva tia ha sabut que hi havia faltat. I, en comptes de preguntar-me res, va i comença a cridar-me com una boja, que si ella fa el que pot per mantenir-me, que si sóc una desagraïda, que si vull acabar com la meva mare... I això és el que més m'ha dolgut, saps?»

Personatge de la tia Pilar

«Aquesta nena... Aquesta nena em porta pel camí de l'amargura. Jo treballo molt, estic tot el dia fora i, quan arribo a casa, la nena mai no hi és. Sembla que fugi de mi, últimament ja no m'explica res, i si en sé res és perquè li ho pregunto al meu fill. Amb ell sempre hem parlat molt, però ara sé que les coses entre ells no van gaire bé, i sempre que li pregunto per l'Anna em diu que em preocupa més per ella que no pas per ell. Però no és veritat... Jo em preocupo pels dos igual. Però, és clar, el meu fill no té els mateixos problemes. Ell em té a mi, la seva mare, i l'Anna té molts més problemes. La seva mare és drogoaddicta, i el seu pare, qui sap on és? Però el més greu és que la nena té prohibit veure la seva mare, i ho sap, que li ho hem dit i li ho hem explicat tot, i tot i així, la veu... I d'amagat... El que més em dol en l'ànima és que ho hagi hagut de saber perquè m'han trucat de l'escola perquè anés a parlar amb ells. Clar, jo hi he anat pensant que em dirien que anava malament a classe... i la sorpresa, doncs ni t'ho explico. Que la nena falta a escola... Ni més ni menys. Que falta a escola! I clar, quan he arribat a casa estava dels nervis, ho entens? I bé, li he preguntat per què hi faltava tant. Perquè jo ho he de saber, que la nena és la meva responsabilitat. Al principi no em volia explicar res, però al final m'ha confessat que anava a veure la seva mare d'amagat... Ni t'explico com m'he quedat. Jo, la veritat, és que no sé què he fet malament.»

Personatge del cosí Joan

«Jo a aquesta nena no l'entenc. Últimament va molt "a la seva bola".

Abans sempre anàvem junts a tot arreu, i ara s'ha acabat. De fet, ja ni tornem junts de l'institut. Els nostres amics tampoc no en saben res, perquè ja no ve amb nosaltres. Fins fa poc em preguntaven per ella. Bé, de fet preguntaven més per ella que no pas per mi. I jo què els explico? I a casa? Doncs més del mateix... Ni que fos la seva agenda...

La meva mare no deixa de preguntar-me per ella i d'escalfar-me l'orella: que si està molt preocupada per la nena, que si acabarà com la seva mare, que si estic amb ella... I que li ho expliqui tot. Però si no en sé res! Ja no parlem, i quan parlem és per escridassar-nos.

Jo tampoc no estic tan bé, saps? També tinc les meves coses, els meus problemes... Però tothom es pensa que, com que la meva mare és a casa, doncs que l'única que té dret a estar malament és l'Anna.

Home, sí, la veritat és que últimament no la veig gaire bé, la veritat és que em preocupa i trobo a faltar fer coses junts, riure, parlar, sortir... I sobretot des de la que es va muntar a casa. Quan la mare va tornar de l'institut n'hi va haver una de bona, ni t'ho explico... Jo, calladet, que tampoc no hi pintava res. Crec que és cosa d'elles, i jo ja hi he fet prou.»

Personatge de la mare de l'Anna, la Maria

«Jo, què vols que et digui? A mi em fa il·lusió que vingui, m'explica les seves coses, les coses que la preocupen realment... Per això quan puc la truco per veure'ns i, encara que hagi de faltar a classe, ve i passem el matí juntes. I això em sembla molt bonic. Clar, jo sé que no la puc ajudar gaire... No tinc diners, m'estic en un pis de reinserció. I el món de les drogues és dur, saps? Però estic intentant recuperar-me. Tinc ganes d'estar amb ella i crec que puc fer-ho bé com a mare, saps? Però, clar, jo també sé que tinc prohibit veure-la, però és la meva filla. Fa poc que ens tornem a veure i a mi m'ajuda saber que compta amb mi, i això és molt important per a mi, em dóna forces per sortir de les drogues, i jo la necessito.»

Per facilitar l'activitat següent, es disposa d'unes fotografies, les quals representen les diferents escenes que s'han visualitzat al vídeo ([fitxa 6a.3. Diferents persones, diferents percepcions. Les fotografies dels personatges del vídeo](#)). Aquestes fotografies també es recullen en un quadre perquè puguin ser projectades en el moment de la discussió de grup ([diapositiva 6a.3. Diferents persones, diferents percepcions. Les fotografies dels](#)

personatges del vídeo). També es facilita una fitxa amb les preguntes que s'han de contestar en aquesta activitat (fitxa 6a.3. Diferents persones, diferents percepcions. Preguntes per a l'anàlisi).

Fitxa 6a.3. DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS.
LES FOTOGRAFIES DELS PERSONATGES DEL VÍDEO

Fitxa 6a.3. DIFERENTS PERSONES, DIFERENTS PERCEPCIONS. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

PERCEPCIONS DELS PERSONATGES

- Què creuen que pensa cada personatge de la situació?
- Com creuen que se sent cadascun dels personatges?
- Per què?

Un coordinador facilitarà l'exposició de cadascun dels personatges del relat. Les aportacions dels grups es poden anar escrivint a la pissarra amb diferents colors.

c. Conclusions

En la síntesi un coordinador remarcarà que davant una mateixa situació podem tenir percepcions i sentiments diferents, i que l'important és saber entendre i comprendre no únicament el nostre punt de vista, sinó també els sentiments dels altres. Si som capaços de comprendre com se sent l'altra persona serà més fàcil trobar una solució al conflicte.

Activitat 4

BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA D'UN CONFLICTE

> treball en grups
> 30 minuts

OBJECTIU 4

- Reflexionar sobre els beneficis de la resolució satisfactòria d'un conflicte.

CONTINGUTS

- Elements positius de l'abordatge del conflicte.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explicarà que amb aquesta activitat es pretén que les famílies acollidores prenguin consciència, a partir de les seves pròpies vivències, dels beneficis que representa l'abordatge dels conflictes. Reflexionar sobre els beneficis de l'abordatge del conflicte ens ajudarà a preparar-nos per afrontar una situació conflictiva.

b. Treball en grups

Es proposarà als assistents que s'agrupin en grups de tres. Cadascun dels membres ha de recordar una situació conflictiva que hagi resolt satisfactòriament. A continuació, cada membre explicarà la situació conflictiva, com es va resoldre i què va sentir quan la va resoldre d'una manera satisfactòria. Un coordinador animarà els participants a explicar al grup la seva experiència amb el suport de les preguntes següents, mentre l'altre coordinador anotarà a la pissarra les respostes dels participants:

- Descrigui la situació conflictiva.
- Com va resoldre la situació?
- Què va sentir quan la va resoldre?
- Com va reaccionar l'altra persona?
- Què li ha aportat haver resolt el conflicte satisfactòriament?

c. Conclusions

Per concloure l'activitat un coordinador comentarà les respostes dels participants i ressaltarà tots els elements positius que té l'abordatge satisfactori d'un conflicte. Per facilitar el comentari es completarà amb una diapositiva ([diapositiva 6a.4. Beneficis de la resolució satisfactòria d'un conflicte](#)).

Diapositiva 6a.4. BENEFICIS DE LA RESOLUCIÓ SATISFACTÒRIA D'UN CONFLICTE

ELEMENTS POSITIUS DE L'ABORDATGE DEL CONFLICTE

- Busca solucions.
- Possibilita el canvi.
- Ajuda a alliberar emocions, estrès i ansietat.
- Conduïx a una comunicació més oberta i sincera.
- Ajuda a desenvolupar relacions de cooperació més que d'enfrontament.
- Preveu comportaments conflictius.
- Permet la clarificació de situacions i assumptes importants.
- Ajuda a entendre que pot haver-hi diferents punts de vista sobre una mateixa situació o circumstància.
- Ajuda a sentir-se satisfet amb un mateix.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es farà l'anàlisi de la sessió remarcant que les famílies que han tingut conflictes han sabut resoldre'ls utilitzant les seves pròpies habilitats i estratègies; i se'ls informarà que a la pròxima sessió s'analitzaran habilitats i estratègies per ajudar a resoldre les situacions conflictives difícils de resoldre. Finalment, s'agrairà als assistents la seva participació i se'ls convidarà a la pròxima sessió.

SESSIÓ 6b
La gestió positiva del conflicte

SESSIÓ 6b

La gestió positiva del conflicte

Com hem vist a la sessió sobre el conflicte, aquest sorgeix quan hi ha un desajust en la relació entre dues o més persones. És convenient reflexionar sobre el tipus de relacions que es donen entre les persones, ja que no totes són de la mateixa naturalesa i no en totes es manifesta el mateix vincle. Així, seran diferents els llaços afectius segons la significació que cada persona els doni. Per posar-ne un exemple, és diferent parlar amb una persona amb la qual es té un vincle afectiu i significatiu que no pas amb una persona que es coneix superficialment.

Quan ens trobem davant un conflicte, la seva repercussió dependrà de la relació que tinguem amb les persones implicades. Quan es donen conflictes entre pares i fills, avis i néts, etc., en els quals l'afectivitat hi és present i es desenvolupa en un marc quotidià, el conflicte pren una dimensió que, de vegades, és difícil de resoldre.

Segons la situació, el moment, la gravetat, etc., hi ha diferents respostes davant el conflicte: evitar-lo, cedir, imposar, pactar, negociar. De totes aquestes respostes, en destaquem la negociació, ja que considerem que és la que més ens pot ajudar a resoldre satisfactòriament un conflicte.

Negociar és una cosa que les persones coneixem força bé, ja que s'utilitza habitualment, encara que moltes vegades no en siguem conscients. Aprendre a negociar pot ajudar a millorar la relació i la comunicació entre els acollidors i els acollits.

És important incorporar l'actitud negociadora en el repertori personal per aplicar-la diàriament en les relacions. De vegades és molt difícil resoldre un conflicte determinat i és convenient buscar la mediació d'una tercera persona.

Reiterem la dificultat de treballar un tema tan complex com la gestió del conflicte en un temps tan reduït. Intentem obrir una porta de treball amb els professionals que requerirà, sens dubte, un esforç continu i profund.

A. Objectius de la sessió

1. Reflexionar sobre les actituds que es generen davant una situació conflictiva.
2. Identificar les habilitats que faciliten l'abordatge d'un conflicte.
3. Analitzar estratègies per abordar un conflicte.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
DAVANT UN CONFLICTE NO RESOLT, QUÈ SENTIM?, QUÈ PENSEM?, QUÈ FEM?
(vídeo i pluja d'idees, 30 minuts)
- **Activitat 2**
COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
(exposició del coordinador i joc de rols, 60 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD
(exposició del coordinador i estudi de casos, 30 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD i disc DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 6b.0 INTRODUCCIÓ

Diapositiva 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD

Fitxes:

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
LES GOTES CONFLICTIVES

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
LA PLUJA CONFLICTIVA I EL MAR

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
LES SITUACIONS DELS PERSONATGES 1 I 2

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
PREGUNTES PER A L'ANÀLISI.

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
EL TRENCACLOSQUES DE LES HABILITATS

Fitxa 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD. LA HISTÒRIA DE LA ISABEL

Fitxa 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD. PASSOS DEL PROCÉS
DE NEGOCIACIÓ

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 6b.1. LES ACTITUDS DAVANT ELS CONFLICTES

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es donarà la benvinguda als assistents a la sessió. A continuació es comentaran els dubtes que hagin pogut sorgir en la primera part de la sessió i es clarificaran les qüestions que siguin necessàries sobre el procés d'abordatge del conflicte: *La presa de consciència del conflicte*.

Seguidament es comentarà que es treballarà la segona part del tema, titulada *La gestió política del conflicte*. Per fer-ho es proposen tres activitats que permeten reflexionar sobre les actituds pel que fa als conflictes, preparar-nos per abordar el conflicte i, finalment, practicar la negociació com a tècnica de resolució ([diapositiva 6b.0. Introducció](#)).

Diapositiva 6b.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Reflexionar sobre les actituds que es generen davant una situació conflictiva.
2. Identificar les habilitats que faciliten l'abordatge d'un conflicte.
3. Analitzar estratègies per abordar un conflicte.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. DAVANT UN CONFLICTE NO RESOLT, QUÈ SENTIM?, QUÈ PENSEM?, QUÈ FEM?**
(vídeo i pluja d'idees)
- **Activitat 2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?**
(exposició del coordinador i joc de rols)
- **Descans**
- **Activitat 3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD**
(exposició del coordinador i estudi de casos)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

DAVANT UN CONFLICTE NO RESOLT, QUÈ SENTIM?, QUÈ PENSEM?, QUÈ FEM?

> vídeo i pluja d'idees
> 30 minuts

OBJECTIU 1

- Reflexionar sobre les actituds que es generen davant una situació conflictiva.

CONTINGUTS

- Les actituds.
- Elements actitudinals.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors recordarà que a la sessió anterior es van analitzar els beneficis d'abordar situacions conflictives i es va constatar que tots sabem i podem resoldre-les. No obstant això, hi ha situacions que ens són més difícils d'afrontar. Totes les situacions, tant si són conflictives com si no ho són, provoquen en nosaltres unes actituds. S'entén per actitud un pensament, una opinió, una idea, carregats d'emoció que predisposen a un tipus d'accions davant un determinat tipus de situacions. En aquesta definició s'inclouen tres elements actitudinals: el cognitiu (es refereix als pensaments, les idees, les creences, les opinions o les percepcions sobre un fet, una situació, etc.), l'afectiu (fa referència als nostres sentiments o reaccions emocionals davant aquest fet) i el conductual (té a veure amb la predisposició per actuar) (Verdugo, M. A.; Jenaro, C.; Arias, B., 1995). Aquests tres elements estan interrelacionats, de manera que la forma com percebem una situació influeix en els sentiments i les emocions que experimentem davant aquesta situació, i també en la predisposició a actuar.

Davant una situació conflictiva poden sorgir uns sentiments determinats, com ara frustració, impotència, por, etc., i, al seu torn, una sèrie de pensaments que poden derivar en una determinada actuació davant el conflicte. Dependrà de si el pensament és positiu o negatiu i del tipus d'emocions lligades a aquest pensament que l'actuació davant el conflicte sigui d'una manera o d'una altra.

En aquesta activitat analitzarem les nostres actituds davant un conflicte no resolt, és a dir, com ens sentim, quins pensaments generem i quina és la nostra predisposició a actuar.

La dinàmica que s'utilitzarà per arribar a aquest objectiu serà el visionament d'un vídeo amb testimoniatges de famílies acollidores i la seva anàlisi posterior.

b. Vídeo

Un dels coordinadors explicarà als participants que veuran un vídeo en el qual diferents famílies acollidores i adolescents acollits explicaran situacions conflictives que han viscut o que viuen: com van succeir, com es van sentir, què van pensar i què van fer davant els conflictes ([vídeo 6b.1. Les actituds davant els conflictes](#)).

Un coordinador demanarà als participants que parin esment als aspectes que els semblin més colpidors, ja que després se'n comentarà el contingut amb la resta del grup.

c. Pluja d'idees

Després del visionament del vídeo un dels coordinadors indicarà que per analitzar-lo s'utilitzarà la tècnica de la pluja d'idees i farà progressivament les preguntes següents als participants:

- Com se sentirien en situacions similars a les expressades pels personatges del vídeo? Quins altres sentiments els sorgeixen quan es dona aquest tipus de conflictes?
- Què pensen quan es troben en aquest tipus de situacions conflictives?
- Com actuen?

Després de l'anàlisi de cadascuna de les preguntes un coordinador apuntarà a la pissarra les aportacions dels participants. És possible que sorgeixin sentiments i emocions com ara tensió, agressivitat, impotència, frustració, por, ràbia, ira, descontrol, etc. i pensaments positius o negatius que determinaran una actuació o una altra.

d. Conclusions

Com a conclusió de l'activitat, es puntualitzarà que les emocions i els sentiments són inherents al conflicte, però que la manera de pensar la podem modificar o controlar, i, per tant, també podem modificar la manera d'actuar. En aquest sentit treballarem en les dues activitats següents.

Activitat 2

COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?

> exposició del coordinador i joc de rols
> 60 minuts

OBJECTIU 2

- Identificar les habilitats que faciliten l'abordatge d'un conflicte.

CONTINGUTS

- Les habilitats facilitadores per abordar una situació conflictiva.

a. Introducció a l'activitat

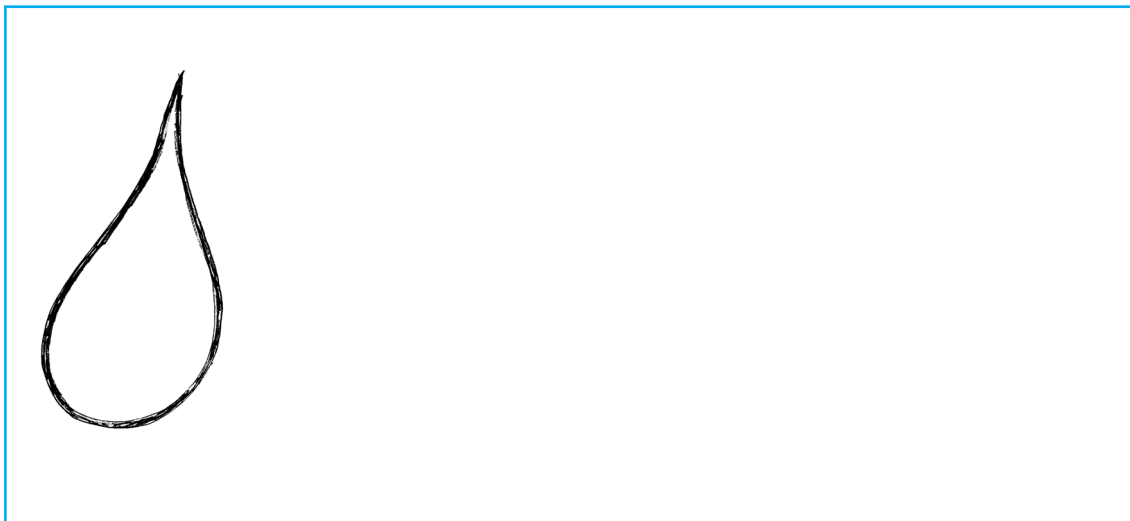
Amb aquesta activitat es pretén que els participants coneguin diferents habilitats que els poden ajudar a resoldre situacions conflictives. Algunes els seran noves, però és possible que n'hi hagi altres que utilitzen habitualment. Es tracta d'emfasitzar que la seva pràctica ajuda a facilitar l'abordatge d'una situació conflictiva.

b. Exposició del coordinador i joc de rols

Un coordinador explicarà com es desenvoluparà l'activitat. S'organitzarà a través de petites representacions que ajudaran a identificar les diferents habilitats que es posen en joc. Es tracta d'una activitat molt participativa i gràfica, per la qual cosa s'ha de procurar que totes les famílies hi puguin prendre part.

A partir d'una selecció de les habilitats que els coordinadors han considerat més significatives per abordar les situacions conflictives, s'han confeccionat dos relats curts perquè els representin les famílies. Els coordinadors col·locaran el material en un lloc visible (pissarra, paret, etc.). Cada gota representa un conflicte ([fitxa 6b.2. Com ens preparem per abordar un conflicte? Les gotes conflictives](#)).

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE? LES GOTES CONFLICTIVES

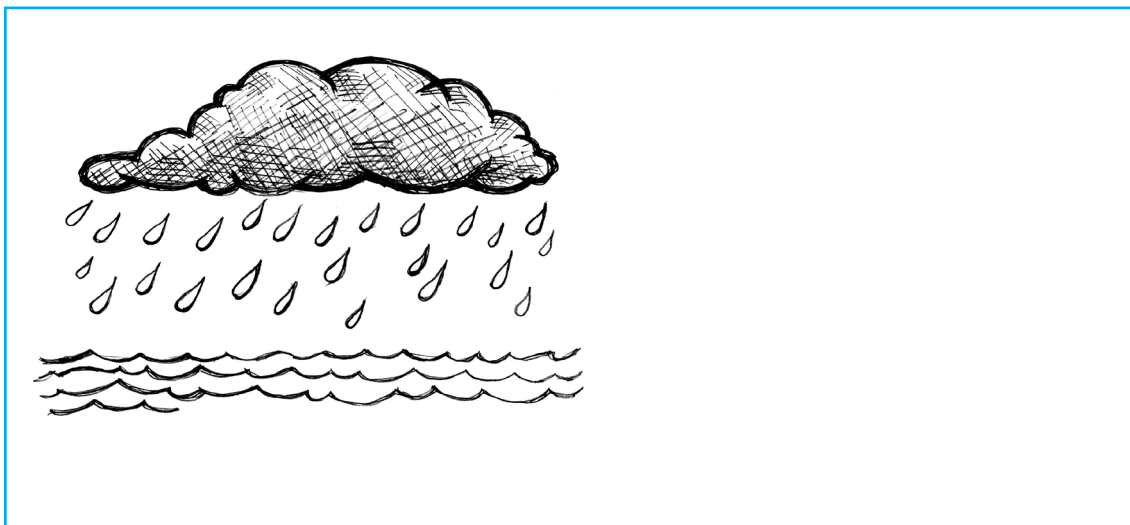

(Nota: A l'espai en blanc es poden escriure les situacions conflictives. Se n'han de preparar dues.)

Els coordinadors han de preparar el material de les gotes conflictives, anotant a l'espai en blanc de la gota els conflictes que es van identificar a la pluja d'idees de la sessió anterior. Amb les gotes s'anirà completant el dibuix de la pluja conflictiva i el mar. Cada vegada que es presenti una gota, es recordarà breument el conflicte al qual feia referència.

S'explica que cada gota és una situació conflictiva i que, si no es posa una base per recollir-les i afrontar-les, es converteixen en un mar molt difícil de manejar ([fitxa 6b.2. Com ens preparem per abordar un conflicte? La pluja conflictiva i el mar](#)).

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE? LA PLUJA CONFLICTIVA I EL MAR

Una vegada explicades les situacions, es trien les dues gotes relacionades amb les històries que es representaran i s'analitzaran per identificar les habilitats que es posen en joc.

Un coordinador sol·licitarà la col·laboració de quatre persones per representar les dues històries. A cada personatge se li repartirà el seu paper ([fitxa 6b.2. Com ens preparem per abordar un conflicte? Les situacions dels personatges 1 i 2](#)), en el qual s'explica una possible resolució de la situació conflictiva.

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
LES SITUACIONS DELS PERSONATGES 1 I 2

1. Situació conflictiva en la qual un avi acollidor se sent molt molest perquè el seu nét sempre crida i no li té respecte

La situació que es representarà és una escena quotidiana que es pot donar en una família acollidora extensa. Els personatges, l'avi i el jove acollit, són a diferents habitacions de la casa. El jove té la música a tot volum a l'habitació i a l'avi el molesta. L'avi vol que el seu nét abaixi la música.

Resolució a:

L'avi crida el seu nét des del menjador. Com que no el sent, crida més i més, fins que el nét li respon amb males paraules en un to alt i agressiu.

Resolució b:

L'avi s'acosta a l'habitació, entra i toca el noi, amb signes li diu que abaixi la música. Li pregunta quina música escolta. El nét li ho diu i li explica que es tracta d'un grup nou i boníssim. Després, l'avi li pregunta per què l'escolta amb el volum tan alt; el nét li diu que té a veure amb viure la música com si fos en un concert. Finalment, l'avi li diu que a ell el molesta aquest volum, i li pregunta com creu que ho podrien solucionar.

Entre les opcions que troben hi ha: abaixar el volum, posar-se els cascos o escoltar-la només quan no hi hagi ningú a casa ni veïns a qui poder molestar. Entre tots dos arriben a un acord.

2. Situació conflictiva en la qual una tia acollidora desconfia de la jove acollida i pensa que consumeix drogues quan surt amb els amics

Fa cinc mesos que la Lluïsa està acollida i la seva tia es preocupa quan es troba amb els seus amics. La tia li truca constantment al mòbil per assegurar-se que no està consumint drogues. A la Lluïsa la molesta molt aquesta actitud i se sent molt controlada, per la qual cosa desconnecta el mòbil i té lloc un conflicte quan torna a casa.

>>

>>

Resolució a:

La conducta de la Lluïsa fa que la tia sospiti del consum de drogues i, quan la Lluïsa arriba a casa, sense preguntar res, la seva tia l'acusa i la renya per mala conducta.

Resolució b:

Quan la Lluïsa arriba a casa la seva tia li pregunta per què ha apagat el mòbil. Inicien una conversa en la qual la Lluïsa li explica com se sent per culpa del control, i s'estableix un clima de confiança i empatia que afavoreix la comunicació entre totes dues. Després d'entendre els dos punts de vista, es plantegen diferents solucions i arriben a un acord.

Una vegada s'han assignat els papers que cal representar, els «actors» sortiran de la sala per dedicar uns minuts a interioritzar el seu paper i preparar-se. Un coordinador sortirà amb ells i tornarà a repassar els papers per assegurar-se que han comprès bé les dinàmiques i els rols. El coordinador aportarà les dades necessàries per dur a terme les dramatitzacions, i indicarà clarament quina és la situació conflictiva, quins personatges hi intervenen i com la resolen.

Mentrestant, l'altre coordinador explicarà a la resta dels participants que han de preparar les preguntes següents ([fitxa 6b.2. Com ens preparem per abordar un conflicte? Preguntes per a l'anàlisi](#)).

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE? PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

LES PREGUNTES SOBRE EL JOC DE ROLS

- Què hi passa?
- Per què creuen que passa?
- Com ho han solucionat?

Per facilitar l'observació, es recomana als participants que s'identifiquin amb un dels personatges.

Després d'un temps adequat per preparar la representació, entren tots els actors i es dona pas a l'«actuació». Una de les parelles comença a representar la seva història; la resta de la sala observa atentament. Durant la dramatització únicament parlen els actors, ningú no pot pertorbar ni interrompre la dramatització. Mentrestant, la resta dels

participants han d'observar l'escena i recordar allò que els cridi l'atenció per comentar-ho posteriorment. Un coordinador indicarà quan ha de concloure la dramatització.

1. SITUACIÓ CONFLICTIVA EN LA QUAL UN AVI ACOLLIDOR SE SENT MOLT MOLEST PERQUÈ EL SEU NÉT SEMPRE CRIDA I NO LI TÉ RESPECTE

Després de la representació, un coordinador preguntarà com creuen que han resolt la situació i què és el que han vist que feien l'avi i el nét. Tal com s'ha explicat anteriorment per mitjà dels comentaris, s'intentarà identificar les habilitats que s'han posat en joc en la situació i identificar també el modelatge, l'escolta activa i la comunicació.

- **Modelatge.** Els acollits han de veure que la gent gran actuen coherentment respecte d'allò que a ells se'ls exigeix. De la mateixa manera, aquesta coherència s'ha de mantenir en el temps i d'una manera estable per donar consistència a l'actuació dels adults i així transmetre credibilitat.

- **Escolta activa i comunicació.** Per entendre la percepció que els joves tenen del conflicte, els seus interessos, motivacions i, sobretot, la seva manera de veure el món, és necessari acostar-s'hi. L'escolta activa és una forma de mostrar-los atenció i deixar-los que s'expressin per mitjà de les paraules i de la comunicació no verbal, és a dir, es tracta de saber escoltar i observar. Per crear un clima de comunicació afectiu, els acollits han de poder expressar amb sinceritat els seus sentiments, parlant sobre ells mateixos en primera persona per així rebre el missatge que són estimats a la família acollidora, i que acollir-los no es redueix simplement a un compromís. Abans d'opinar és important escoltar; no prejudicar, no projectar, sinó fomentar el diàleg.

És possible que es detectin altres situacions conflictives que tinguin a veure amb l'autocontrol o l'establiment de límits, que també es poden comentar, encara que no apareguin a les fitxes del trencaclosques.

- **Autocontrol.** No tots els conflictes es poden resoldre ràpidament; alguns poden requerir un període de temps més llarg. Per això caldria que els adults tinguessin en compte que és important autocontrolar-se, no anticipar-se traient conclusions prèvies, afavorir la presa de decisions, utilitzar un to de veu tranquil, esperar que es redueixi la tensió, buscar un moment i un espai adequats, etc.

- **Convivència i límits.** Des del començament és important que els acollidors exposin amb claredat quines són les normes de convivència de la unitat familiar i les conseqüències si no es respecten. Encara que en aquests casos també és possible la flexibilitat, ja que sempre es pot negociar i arribar a acords.

2. SITUACIÓ CONFLICTIVA EN LA QUAL UNA TIA ACOLLIDORA DESCONFIA DE LA JOVE ACOLLIDA I PENSA QUE CONSUMEIX DROGUES QUAN SURT AMB ELS AMICS

Després de la representació un coordinador preguntarà com creuen que han resolt la situació i què és el que han vist que feien la tia i la seva neboda. A través dels comentaris s'identifiquen les habilitats que s'han posat en joc en la situació, l'empatia i la confiança, reforçant de nou la comunicació.

- **Empatia.** L'empatia és la capacitat de posar-se en el lloc de l'altre per saber el que sent. Per atendre les necessitats dels implicats en el conflicte cal mantenir una actitud receptiva i estar motivat per arribar a comprendre allò que li passa a l'altre. En definitiva, amb el desenvolupament de l'empatia afavorim l'entesa mútua i, a més, ens serveix com a element de negociació en la gestió d'un conflicte.

- **Confiança.** És important transmetre una actitud de confiança en un clima d'afecte i acceptar les capacitats i les potencialitats dels acollits. Per fer-ho és necessari valorar els aspectes positius, respectar la intimitat, no amenaçar, etc. Els acords són els elements clau que reflecteixen un avanç positiu a l'hora d'afrontar les situacions conflictives.

- **Acords.** Els acords són contractes entre els joves d'acollida i els seus acollidors que remarquen les normes i els comportaments familiars que s'esperen per totes dues parts i el que passarà si no es respecten. Arribar a acords facilita la convivència de la unitat familiar.

Per concloure es pot comentar que en totes dues situacions s'ha treballat des de l'enfocament positiu, i es poden ressaltar els missatges que es volien transmetre.

- **Enfocament positiu.** Una lectura positiva de la situació motivarà els acollidors en la recerca d'alternatives per resoldre-la. Prendre consciència de les situacions permetrà afrontar-les millor.

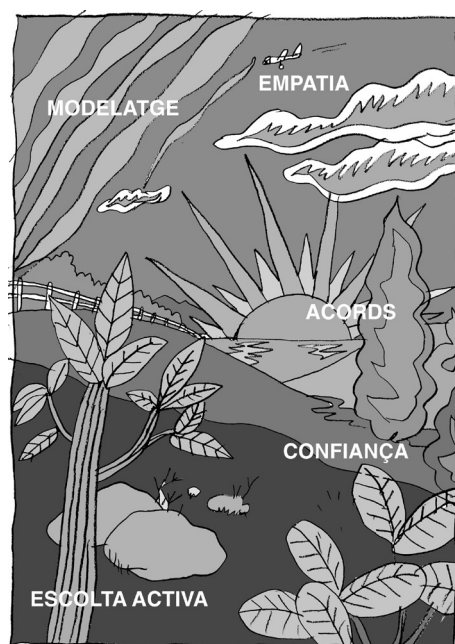
- **Donar un missatge clar.** En la resolució del conflicte les famílies han de saber que per resoldre la situació han de consensuar quin és el missatge que volen transmetre i assegurar-se que l'acollit l'ha entès.

En acabar, un dels coordinadors agrairà la participació dels assistents i abans de començar el debat preguntarà als «actors» com s'han sentit. A continuació, plantejarà al grup les preguntes sobre el joc de rols; es comentarà, especialment, la tercera (com ho han solucionat?), que permetrà identificar les habilitats que s'han posat en joc. És possible que quan s'escenifiquin les situacions els participants posin exemples de la seva vida quotidiana. Un coordinador ha de recollir aquestes aportacions per buscar la relació amb

l'objectiu de l'activitat. La finalitat del debat és identificar les diferents habilitats que permetran transformar les gotes conflictives i, per tant, afrontar la situació. Un coordinador, amb cadascuna de les habilitats que identifiquin, afegirà una peça a un paisatge que representa la transformació de la situació conflictiva.

Per obtenir les peces que formen el trencaclosques de les habilitats, un dels coordinadors haurà d'imprimir la fitxa corresponent ([fitxa 6b.2. Com ens preparem per abordar un conflicte? El trencaclosques de les habilitats](#)) sobre una transparència i retallar les peces seguint les línies marcades.

Fitxa 6b.2. COM ENS PREPAREM PER ABORDAR UN CONFLICTE?
EL TRENCACLOSQUES DE LES HABILITATS

c. Conclusions

Un dels coordinadors podria explicar la metàfora utilitzada com segueix: «L'aigua de la pluja cau en un terreny que, si s'ha treballat prèviament (posada en marxa de les habilitats), és capaç de transformar-se en un paisatge més harmoniós, càlid i amb fruits. Això no vol dir, però, que els conflictes desapareguin per sempre; el núvol del marge dret ens recorda que sempre poden tornar a aparèixer i que mai no s'han d'abandonar els exercicis de les habilitats per mantenir la terra fèrtil».

Per il·lustrar l'efectivitat de les habilitats necessàries per afrontar les situacions conflictives tractades (les gotes conflictives), servirà el trencaclosques complet.

Activitat 3

SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD

> exposició del coordinador i estudi de casos
> 30 minuts

OBJECTIU 3

- Analitzar estratègies per abordar el conflicte.

CONTINGUTS

- La negociació.
- La mediació.

a. Introducció a l'activitat

En aquesta activitat es pretén donar un èmfasi especial a la negociació com a tècnica per abordar el conflicte. En primer lloc, un dels coordinadors introduirà breument el concepte de **negociació**: **la negociació és un procés de discussió per resoldre un conflicte en què les diferents parts implicades van modificant les seves demandes inicials per arribar a un resultat acceptable per a tots.**

b. Exposició del coordinador

A partir d'un cas pràctic, entre tots els participants desenvoluparan el procés de negociació d'una situació conflictiva. Un coordinador comentarà que per arribar a una negociació satisfactòria cal seguir una sèrie de passos ([diapositiva 6b.3. Si negociem, ningú no hi perd](#)).

Diapositiva 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD

PASSOS DEL PROCÉS DE NEGOCIACIÓ

1. Preparació

Pensar com negociarem i actuarem.

2. Objectius

Què volem aconseguir?

3. Anàlisi de les necessitats i els interessos de les parts

Quines necessitats i interessos tenim?

Quines necessitats i interessos té l'altra part?

4. Anàlisi dels recursos propis i de l'altre

De què dispo i amb qui compto per solucionar la situació conflictiva?

De què disposa i amb qui compta l'altre per solucionar la situació conflictiva?

5. Buscar solucions per a benefici mutu

Quines solucions possibles ens poden beneficiar?

6. Arribar a acords

A què ens volem comprometre?

Fins a quin punt estic disposat a cedir?

Fins a quin punt l'altre està disposat a cedir?

1. La preparació

Abans d'abordar un conflicte a partir de la negociació cal una preparació. Per això és convenient:

- Prendre consciència del problema, acceptar-lo, descriure'l i analitzar-ne les causes.
- Buscar informació, en cas que no n'hi hagi prou amb la que tenim.
- Recórrer a les estratègies facilitadores de l'abordatge del conflicte.
- Buscar el moment i el lloc adequats.
- Recordar que en una negociació s'ha d'evitar:
 - El desig de complaure.
 - L'excessiva confiança i ingenuïtat.
 - La inflexibilitat.
 - L'excés d'emotivitat.
 - La tendència a barallar-se o a discutir.

2. Definir objectius

Es tracta de definir què és el que volem aconseguir amb la negociació. Convé analitzar i seleccionar els objectius prioritaris i amb possibilitats d'èxit.

3. Analitzar les necessitats i interessos

Convé analitzar quines són les meves necessitats i interessos i quines són les necessitats i els interessos de l'altra part. En primer lloc com a pluja d'idees i, posteriorment, prioritzant-los per entendre que el que es pretén aconseguir és tenir en compte les «necessitats» i no pas les posicions.

4. Analitzar els recursos

Tenint en compte les necessitats i els interessos, es tracta d'analitzar de quins recursos disposo per arribar a una solució i de quins recursos disposa l'altra part. Enumerar-los i prioritzar-los.

5. Buscar solucions

Una vegada analitzada la situació, es tracta de buscar possibles solucions que siguin beneficioses per a les parts implicades i seleccionar-ne una.

6. Arribar a acords

S'haurà de deixar ben clar a què es compromet cada part i, en el cas que no hi hagi acord, buscar l'ajuda de terceres persones.

c. Estudi de casos

Un coordinador lliurarà a cadascun dels participants una còpia de la història de la Isabel ([fitxa 6b.3. Si negociem, ningú no hi perd. La història de la Isabel](#)), que llegirà a continuació.

Fitxa 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD. LA HISTÒRIA DE LA ISABEL

La història de la Isabel

La Isabel té 12 anys i des de fa set està en acolliment familiar amb la seva àvia Maria.

Una vegada a la setmana, a partir de les 12 de la nit, la Laura, la mare de la Isabel, truca a casa de la Maria i demana parlar amb la seva filla.

La Maria li diu que la Isabel no s'hi pot posar perquè està dormint i ha d'anar a l'escola l'endemà, i li retreu que truqui tan tard, perquè ja sap que a aquelles hores la Isabel dorm. També li recorda que ha d'esperar fins al dia de la visita.

La Laura s'empipa i crida: «Ets una bruixa. La Isabel és la meva filla i l'única cosa que vols és allunyar-la de mi».

La Isabel no sap que la seva mare li truca, però a la Maria la preocupa molt la insistència de la Laura i tem que en qualsevol moment mare i filla es posaran en contacte i que la Laura pot dir alguna cosa a la seva filla que li faci mal. La Maria no sap si fa bé de no dir a la Isabel això de les trucades de la seva mare.

La Maria vol resoldre la situació amb la seva filla, ja que sap que les visites i els contactes entre la seva filla i la seva néta són molt importants per a la Isabel.

La Maria sent que aquesta situació està arribant al límit i necessita buscar una solució que sigui beneficiosa per a totes tres: la Isabel, la Maria i la Laura.

Què hi pot fer la Maria?

A continuació, un coordinador repartirà la fitxa que s'adjunta ([fitxa 6b.3. Si negociem, ningú no hi perd. Passos del procés de negociació](#)) perquè els participants puguin seguir el procés de resolució d'una situació conflictiva. Conjuntament, un coordinador i els participants intentaran buscar resposta als diferents apartats. L'altre coordinador les anotarà a la pissarra per valorar-les posteriorment davant el grup.

Fitxa 6b.3. SI NEGOCIEM, NINGÚ NO HI PERD. PASSOS DEL PROCÉS DE NEGOCIACIÓ

Presentació	Prendre consciència del problema: • Quina és la situació conflictiva? • Quines són les causes del conflicte? • Quines són les estratègies que poden facilitar la negociació? • Quines són les estratègies que pensem aplicar?
Objectius	Què volem aconseguir? (Ordeneu-los segons les prioritats i les possibilitats.) 1r. 2n. 3r.
Analitzar les necessitats i els interessos de totes dues parts	Quines necessitats i interessos tenim? • Necessitats i interessos de la Maria Quines necessitats i interessos creu que tenen les altres persones implicades? • Necessitats i interessos de la Laura • Necessitats i interessos de la Isabel
Analitzar els recursos de totes dues parts	De què disposa i amb qui creu que compta la Maria per solucionar el conflicte? Recursos de la Maria. De què disposa i amb qui creu que compta la Laura per solucionar el conflicte? Recursos de la Laura.
Buscar solucions per a benefici mutu	Quines solucions possibles ens poden beneficiar? Quines poden beneficiar les altres persones? 1a. 2a. 3a.
Arribar a acords	Fins a quin punt estic disposat a cedir? Fins a quin punt està l'altre disposat a cedir? De les solucions, a quina ens comprometem?

d. Conclusions

Una vegada acabada l'activitat es pot comentar si hi ha hagut cap dificultat per seguir el procés i clarificar els dubtes que hagin sorgit. Així mateix, es comentarà als participants que quan la negociació no és possible convé que, per resoldre un conflicte, es busqui la mediació d'un expert.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Valorar el clima i la participació de la sessió en general. Devolució del grau de consecució dels objectius plantejats.

SESSIÓ 7

La prevenció de les conductes de risc

SESSIÓ 7

La prevenció de les conductes de risc

Els adolescents aollits en família extensa acostumen a tenir antecedents familiars problemàtics. Aquestes circumstàncies, afegides a altres factors, poden fer augmentar la probabilitat de conductes de risc social i per a la salut, cosa que dificulta les relacions familiars i sovint provoca situacions de conflicte.

Les percepcions respecte de la rellevància i el significat de determinades conductes i del seu nivell de perillositat poden diferir entre generacions. Si tenim en compte que entre pares i fills les diferències ja són notables, a les famílies acollidores extenses, en les quals al voltant del 60 % es tracta de persones grans (avis i àvies), les diferències culturals i de valors són molt més significatives.

Cal que les famílies entenguin quina és la realitat social dels adolescents i sàpiguen discriminar quan una conducta representa un risc per al benestar i el desenvolupament dels adolescents aollits. Per això, es treballa la percepció del risc respecte d'algunes conductes agafant com a exemple els tòpics sobre la sexualitat, diferents segons les generacions, i els trastorns de la conducta alimentària, no tan coneguts en èpoques anteriors. El que sí que es manté és l'atracció pel risc i per arribar al límit de les situacions, que sovint es traspassa.

La dificultat de comprensió o la manca d'informació sobre la situació actual dels adolescents acostumen a crear molta angoixa en les famílies extenses. Es troben amb uns joves que, en general, no segueixen unes pautes concretes, cosa que els fa sentir-se desbordats per la magnitud de la situació. Per aquesta raó, és important donar a conèixer a la família extensa la visió actual de possibles problemes que poden tenir els adolescents (tant els qui estan en situació d'acolliment com els qui no) i oferir-los algunes orientacions a fi que puguin contribuir a la seva prevenció com a part del seu paper educatiu.

A. Objectius de la sessió

1. Valorar el risc de certes conductes en els adolescents.
2. Identificar els factors que afavoreixen les conductes de risc i els factors protectors.
3. Detectar els senyals d'alerta que permeten identificar conductes de risc.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC
(exposició del coordinador i treball en grups, 40 minuts)
- **Activitat 2**
POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS
(treball en grups, 30 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!
(vídeo, 40 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Reproductor de DVD i disc DVD
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 7.0. INTRODUCCIÓ

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC.
CONCEPTE DE RISC I DE CONDUCTA DE RISC

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC.
CONDUCTES DE RISC EN ADOLESCENTS I LES SEVES POSSIBLES
CONSEQÜÈNCIES

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC.
VALORACIÓ DEL RISC D'UNA CONDUCTA

Diapositiva 7.3. DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!

Fitxes:

Fitxa 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC.
IL·LUSTRACIONS DE LA 1 A LA 7

Fitxa 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC.
PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

Fitxa 7.2. POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS. FRASES

Fitxa 7.2. POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS.
PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

- **DVD**

Vídeos:

Vídeo 7.3. DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donen la benvinguda als participants i els agraeixen l'assistència.

S'explica el tema de la sessió i els seus objectius amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 7.0. Introducció](#)), a fi que els participants puguin tenir una visió general del que es pretén, dels continguts i de les activitats.

Diapositiva 7.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Valorar el risc de certes conductes en els adolescents.
2. Identificar els factors que afavoreixen les conductes de risc i els factors protectors.
3. Detectar els senyals d'alerta que permeten identificar conductes de risc.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC**
(exposició del coordinador i treball en grups)
- **Activitat 2. POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS**
(treball en grups)
- **Descans**
- **Activitat 3. DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!**
(vídeo)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC

> exposició del coordinador i treball en grups
> 40 minuts

OBJECTIU 1

- Valorar el risc de certes conductes en els adolescents.

CONTINGUTS

- Concepte i percepció del risc.
- Les conductes de risc més freqüents en l'adolescència i les seves possibles conseqüències.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors presenta l'activitat i explica que l'objectiu és distingir quan una conducta comporta riscos i conseqüències greus i quan respon a una situació que en l'adolescència podem considerar dins dels patrons o marges normals, sense que això signifiqui eludir una actitud d'observació.

b. Exposició del coordinador

Per introduir el tema, un coordinador exposa als participants el concepte de risc i dona a conèixer les principals conductes de risc i les seves possibles conseqüències, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 7.1. Percepció i valoració del risc. Concepte de risc i de conducta de risc](#)).

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC. CONCEPTE DE RISC I DE CONDUCTA DE RISC

CONCEPTE DE RISC I DE CONDUCTA DE RISC

Risc:

Probabilitat que s'esdevingui un succés perjudicial.

Conducta de risc:

Comportament que fa augmentar la probabilitat de produir conseqüències negatives per al desenvolupament social i per a la salut.

A continuació es descriuen amb detall tots dos conceptes a fi que serveixin de suport als coordinadors. En cap cas no s'han de transmetre als participants tal com es presenten tot seguit.

El concepte de risc s'ha d'entendre en termes de **probabilitat**, és a dir, que **a mesura que augmenten els factors que comporten un risc, augmenta la possibilitat que es produeixi un problema o la conseqüència que se'n derivi**; mentre que les probabilitats que es desenvolupi el problema són menors quan el risc és menor. En tots els casos, cal actuar **de manera preventiva**, perquè el problema és igualment possible. Per exemple: una sola relació sexual no protegida té un risc menor d'embaràs, però hi ha la possibilitat que es produeixi. Això té una gran importància en l'adolescència, precisament perquè en aquesta edat es dona una percepció baixa de la vulnerabilitat que pot fer pensar a l'adolescent que «per una vegada, no passarà res».

Es donen situacions en què la conducta que observem ens sembla perillosa i hi reaccionem de **manera exagerada**. Amb aquesta manera d'actuar, es poden agreujar les conseqüències, per tal com es pot **iniciar una cadena de conflictes** que, a partir d'una observació atenta, es podrien haver evitat. **Certes conductes en els adolescents són puntuals i, en general, responen a la necessitat d'experimentar o desenvolupar la seva identitat**. Per exemple, trobar indicis de consum de tabac o altres drogues no ha de fer pensar de seguida en un consum abusiu. En aquest cas, si es prenen mesures repressives amb l'adolescent, això pot alterar les relacions interpersonals i fer minvar la confiança envers els adults. Tanmateix, en certes situacions, està més que justificada la **preocupació**; per exemple, quan condueixen o van amb motocicletes o un altre tipus de vehicles i actuen de manera temerària i van sense casc. Tot sovint, aquest tipus de conductes ocasiona accidents greus.

Pel que fa al significat de **conducta de risc**, s'entén com **un tipus de comportament que fa augmentar les probabilitats de produir conseqüències negatives per al desenvolupament social, per a la salut i per al projecte de vida de l'adolescent**.

Un vegada aclarit el concepte, cal conèixer quines són les conductes de risc que es poden donar més sovint en els adolescents i les seves possibles conseqüències, tal com s'indica a la diapositiva corresponent ([diapositiva 7.1. Percepció i valoració del risc. Conductes de risc en adolescents i les seves possibles conseqüències](#)).

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC. CONDUCTES DE RISC EN ADOLESCENTS I LES SEVES POSSIBLES CONSEQÜÈNCIES

CONDUCTES DE RISC EN ADOLESCENTS I LES SEVES POSSIBLES CONSEQÜÈNCIES

Conductes de risc social:

- Absentisme, falta de compliment:
 - > fracàs escolar o professional, etc.
- Conductes violentes, transgressió de les normes, conductes predelictives, abús i tràfic de drogues:
 - > exclusió social
 - > problemes amb la justícia (privació de llibertat, multes, etc.)

Conductes de risc per a la salut:

- Hàbits alimentaris inadequats:
 - > obesitat, anorèxia, bulímia, etc.
- Ús problemàtic de drogues:
 - > dependència de drogues, patologies associades a la toxicitat específica, etc.
- Conductes sexuals de risc:
 - > embarassos no desitjats, infeccions de transmissió sexual, avortaments, etc.
- Conductes temeràries: conducció imprudent o sota els efectes de l'alcohol, esports d'aventura incontrolats, etc.
 - > accidents i les seves conseqüències (per a ells i per als altres), etc.

CONDUCTES DE RISC SOCIAL

Les conductes de risc social més freqüents són les que es relacionen amb l'àmbit escolar o professional per absentisme, falta de compliment o baix compromís social, que, com a conseqüència, poden dur a un baix rendiment acadèmic i derivar en el fracàs escolar i laboral. D'altra banda, les conductes violentes, la transgressió continuada de normes, les conductes predelictives i altres conductes temeràries (conduir sense carnet, a velocitat excessiva o sota els efectes de l'alcohol o altres drogues, etc.) poden tenir conseqüències molt greus, tant per a ells

com per als altres. Aquesta mena de conductes tenen el risc d'acabar en situacions d'exclusió social, com ara problemes amb la justícia.

CONDUCTES DE RISC PER A LA SALUT

Les conductes de risc per a la salut més destacables en aquesta etapa vital són les conductes alimentàries inadequades, que, associades a altres hàbits incorrectes i a altres factors psicològics i socials, tal com veurem a l'activitat següent, poden tenir com a conseqüència els anomenats trastorns de la conducta alimentària com l'obesitat, l'anorèxia i la bulímia. L'ús abusiu o incontrolat de drogues pot derivar en dependències o altres problemes de tipus psicosocial. Les conductes sexuals no protegides per mitjà de preservatiu representen un risc d'infeccions de transmissió sexual com la sida, la sífilis i la gonorrea, entre d'altres, i embarassos no desitjats que, moltes vegades, porten a la seva interrupció a través de l'avortament. Són freqüents, també, les conductes temeràries relacionades amb la conducció. De fet, les conductes de risc poden afectar en el seu conjunt les relacions socials i fins i tot truncar el projecte de vida.

c. Treball en grups

Un dels coordinadors explica que es farà una activitat en grup per analitzar la percepció del risc de diverses conductes que es donen en els adolescents. Es tracta de valorar quins riscos perceben les famílies i entendre els aspectes que cal considerar en valorar-ne les possibles conseqüències.

Els participants es distribueixen en grups de tres persones. A cada grup se li lliura una il·lustració diferent, en la qual està representada una situació freqüent en la quotidianitat dels adolescents ([fitxa 7.1. Percepció i valoració del risc. Il·lustracions de la 1 a la 7](#)). La dinàmica consisteix que cada grup, durant 10 minuts, comenti l'escena tot responent les preguntes d'una fitxa de treball ([fitxa 7.1. Percepció i valoració del risc. Preguntes per a l'anàlisi](#)).

Fitxa 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

- Què passa?
- Per què?
- Quines en són les possibles conseqüències?

Un coordinador para atenció als grups i procura que arribin a un acord i triïn un portaveu per explicar la decisió a la resta de participants.

Conductes a representar: noi o noia...

1. robant en un supermercat.
2. fumant un porro.
3. arribant begut o beguda a casa.
4. parlant amb una amiga sobre el règim que farà.
5. derrapant amb la moto sense casc.
6. assegut o asseguda en un banc d'un parc en hores de classe.
7. fent-se petons efusivament amb la seva parella en públic.

d. Conclusions

Al cap de 10 minuts, cada portaveu comenta les respostes del seu grup.

En aquesta discussió poden sorgir comentaris que responguin a idees prefixades o tòpics («van com bojos», «beuen massa», etc.), i en aquest cas el coordinador els anota a la pissarra per parlar-ne. Aquestes idees s'aprofiten per contrastar la diferent percepció del risc que hi pot haver respecte d'una mateixa conducta, tenint en compte que cada escena presentada admet diferents finals que depenen de múltiples factors i circumstàncies, i no pas sempre amb conseqüències negatives.

Cal fer èmfasi en la importància d'entendre quins són i per què es donen els comportaments de risc en els adolescents per contribuir a la prevenció de problemes. S'ha de destacar la necessitat de substituir l'alarmisme que pot produir l'observació d'una conducta de risc per l'oportunitat que pot oferir incorporar o mantenir la comunicació i el diàleg amb els adolescents acollits. D'aquesta manera, es contribueix a l'establiment d'una relació de confiança i es pot evitar un conflicte.

Com a conclusió, un coordinador comenta els aspectes que cal tenir en compte en la valoració del risc, amb l'ajut de l'esquema següent ([diapositiva 7.1. Percepció i valoració del risc. Valoració del risc d'una conducta](#)):

Diapositiva 7.1. PERCEPCIÓ I VALORACIÓ DEL RISC. VALORACIÓ DEL RISC D'UNA CONDUCTA

VALORACIÓ DEL RISC D'UNA CONDUCTA

- **Gravetat de la situació**

Ús, abús, circumstàncies, intensitat, probabilitat de repetició, perillositat, etc.

- **Grau de vulnerabilitat**

Edat, estat físic i emocional, actituds i destreses (capacitat de decisió, aptituds per gestionar o reduir el risc, percepció del risc, autoestima, grau de tolerància de la frustració, assertivitat, etc.).

- **Freqüència**

Puntual, reincident, habitual, etc.

- **Context**

Antecedents familiars, norma del grup d'iguals, etc.

Activitat 2

POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS

> treball en grups
> 30 minuts

OBJECTIU 2

- Identificar els factors que afavoreixen les conductes de risc i els factors protectors.

CONTINGUTS

- Factors que afavoreixen les conductes de risc en adolescents.
- Factors protectors o resilients.

a. Introducció a l'activitat

Es presenta l'activitat explicant que el seu objectiu és conèixer els diferents factors que poden incidir en les conductes de risc en l'adolescent i aclarir que no hi ha una relació causal amb cap d'aquests factors per ell mateix. D'altra banda, destacar la importància que tenen altres factors, anomenats protectors o resilients, que cal potenciar per a la prevenció de conductes de risc.

b. Treball en grups

Un coordinador explica que l'activitat consisteix en una discussió en grups de tres o quatre persones sobre una frase que fa referència a refranys o frases fetes ([fitxa 7.2. Potenciem els factors protectors. Frases](#)).

Fitxa 7.2. POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS. FRASES

FRASES

1. Estan en l'edat de la poca-solta, però amb el temps i sense fer-los gaire cas això se'ls passa.
2. Per una vegada no passa res.
3. Sempre ens retreuen que no poden conviure amb els seus pares i... quina culpa en tenim nosaltres?
4. Amb tot el que ha passat és impossible que tiri endavant.
5. Els plats s'assemblen a les olles.
6. Tot això és culpa de les males companyies.

Durant 10 minuts han de reflexionar sobre les frases, segons les seves pròpies experiències o vivències, i respondre les preguntes següents ([fitxa 7.2. Potenciem els factors protectors. Preguntes per a l'anàlisi](#)).

Fitxa 7.2. POTENCIEM ELS FACTORS PROTECTORS. PREGUNTES PER A L'ANÀLISI

- Què vol dir per a vostès aquesta frase?
- Veuen cap factor de risc a la frase?
- Què podríem fer per reduir-lo o evitar-lo?

Després, cada grup comenta les respostes a les frases sobre les quals han reflexionat. Un coordinador va apuntant a la pissarra els factors de risc i de protecció que vagin sortint en cada frase.

c. Conclusions

Així que hi hagin intervingut tots els grups, es fa una posada en comú en la qual un coordinador incideix en la multifactorialitat de cada frase i en la importància de fomentar els factors protectors o resilients. Per fer-ho, i com a conclusió, es basa en el quadre següent, en el qual s'especifiquen alguns factors que poden complementar els que han aportat els participants.

FACTORS PROTECTORS DE LES CONDUCTES DE RISC

1. Estan en l'edat de la poca-solta, però amb el temps i sense fer-los gaire cas això se'ls passa.

Factors de risc. Construcció de la identitat (adolescència). Estil educatiu permissiu (familiar). Situació personal i afectiva (personal).

Factors protectors. Parar atenció, escoltar i dialogar, fomentar l'autoconcepte (familiar). Potenciar models prosocials (factores socials).

2. Per una vegada no passa res.

Factors de risc. Baixa percepció del risc (adolescència, familiar o personal). Tot i que en l'adolescència es tendeix a tenir aquesta idea, pot ser una característica diferencial individual.

Factors protectors. Afavorir hàbits adients, informar sobre els riscos, no prejudicar, dialogar, no crear alarmisme ni sobreprotecció (familiar).

3. Sempre ens retreuen que no poden conviure amb els seus pares i... quina culpa en tenim nosaltres?

Factors de risc. Autoculpabilitzar-se, desconeixement de la situació familiar concreta (familiar). Confusió dels rols familiars (personal).

Factors protectors. Informar de la situació, aclarir els rols, no fer judicis negatius dels pares biològics (familiar).

4. Amb tot el que ha passat és impossible que tiri endavant.

Factors de risc. Catastrofisme, determinisme, idees preconcebudes (familiar).

Factors protectors. Fomentar els factors resilients com l'autoestima, l'autoconcepte i la recerca de recursos i suports (familiar).

5. Els plats s'assemblen a les olles.

Factors de risc. Estereotip, incidir que hi ha casos en què es pot donar el contrari, actitud de resignació a no fer res (familiar). Rebuig als seus orígens (situació familiar concreta).

Factors protectors. Actitud empàtica, d'escolta, no prejudicar les conductes, ni establir judicis de valor, no carregar l'adolescent amb el pes dels seus antecedents, fomentar hàbits adequats de lleure, de salut i d'organització del temps, valorar els esforços i els èxits (familiar).

6. Tot això és culpa de les males companyies.

Factors de risc. Influència del grup d'iguals (entorn social). Pertinença al grup (adolescència). Prejudicis (familiar).

Factors protectors. Fomentar activitats de lleure i temps lliure per obrir-se a noves relacions, fomentar l'associacionisme (entorn social). Establir normes i límits (familiar).

Tot seguit, i com a informació de suport per als coordinadors, s'exposa una explicació relacionada amb els factors que incideixen en les conductes de risc. En cap cas no s'ha d'entendre com una exposició teòrica adreçada a les famílies.

I. FACTORS AFAVORIDORS DE LES CONDUCTES DE RISC

- a. Associats a l'adolescència (immediatesa, atracció pel risc i l'experimentació, la imatge, etc.).
- b. Familiars (situació familiar concreta, estils educatius inadequats, distància intergeneracional, antecedents familiars).
- c. Factors personals (situació emocional, baixa autoestima, etc.).
- d. Factors de l'entorn social (elements mediàtics, entorns relacionals, influència del grup d'iguals, etc.).

a. Factors relacionats amb l'adolescència

Els canvis que es produeixen durant l'adolescència fan augmentar la vulnerabilitat envers conductes de risc per les raons següents:

- La immediatesa en l'assoliment dels desitjos.
- La necessitat d'experimentació de noves sensacions i situacions.
- La necessitat de ser reconeguts pel seu entorn.
- En la construcció de la identitat tenen una importància cabdal els patrons culturals transmesos pels seus adults.
- La necessitat d'independència respecte dels adults.
- El desenvolupament hormonal i psicològic ràpid és difícil d'assumir pels adolescents.
- La preocupació pel cos i la imatge.

b. Factors relacionats amb la situació familiar concreta

La situació d'acolliment en família extensa pot suposar un risc afegit per a l'adopció de conductes de risc.

Un alt percentatge de les famílies acollidores són gent gran. La diferència intergeneracional pot fer augmentar la confrontació entre acollidors i acollits per la diferència en les percepcions, els interessos, els valors, etc. Per exemple, l'estètica de l'adolescent, que segueix una de les tendències de moda actuals, pot ser percebuda pels avis acollidors com una conducta de deixadesa, de falta d'higiene, impúdica, etc.

En general, l'acolliment respon a una situació de desemparament per part dels pares a causa de negligència, abandonament, drogodependència, etc. Aquests antecedents poden suposar un risc per als fills; per exemple, la drogodependència dels pares suposa un risc de consum de drogues en els fills.

Un altre dels aspectes que cal tenir en compte és el relatiu als estils educatius familiars. Els estils excessivament autoritaris o, al contrari, permissius, sense normes ni límits, poden afavorir les conductes de risc.

c. Factors relacionats amb els aspectes personals

La situació emocional o afectiva de l'adolescent no sempre es relaciona directament amb una conducta de risc determinada, però pot tenir conseqüències negatives; per exemple, baixa autoestima, tristesa, irritabilitat, etc., i es manifesta en estats depressius, alteracions de la gana, canvis d'humor, etc. La importància de tenir en compte aquests aspectes emocionals i afectius es deu, sobretot, al fet que aquesta mena de problemes poden interferir en el desenvolupament psicològic i emocional del jove, en la capacitat de relacionar-se amb els altres i en el rendiment acadèmic i laboral.

Així mateix, cal tenir en compte les vivències negatives anteriors a l'acolliment, com ara les necessitats de la infantesa no cobertes, l'exposició a conflictes entre els seus referents, maltractaments, etc.

d. Factors relacionats amb l'entorn social

El context en què viu i es mou l'adolescent és un altre factor d'influència d'una importància cabdal. El conjunt de canvis, inseguretats i incerteses que es donen en l'adolescència el fan vulnerable a la manipulació dels agents externs. La publicitat, la pressió dels iguals i els patrons culturals del moment són eixos de gran influència respecte de la manera de pensar i d'actuar. És important que la família acollidora estableixi pautes clares per discriminar la informació que en reben. D'altra banda, la influència de les amistats inadequades és un altre aspecte que cal considerar per evitar conductes de risc.

II. FACTORS PROTECTORS O RESILIENTS DE LES CONDUCTES DE RISC

Segons M. Manciaux, S. Vanistendael, J. Leconte i B. Cyrulnick (2003, p. 22), s'entén per resiliència «la capacitat d'una persona o d'un grup per desenvolupar-se bé, per continuar projectant-se en el futur malgrat esdeveniments desestabilitzadors, condicions de vida difícils i traumes de vegades greus». Es poden trobar factors resilients o de protecció en l'individu, en la família, en l'ambient i en el context.

La majoria dels estudiosos del tema coincideixen a afirmar que els factors resilients depenen dels cicles de desenvolupament, com també de les normes i els valors de la societat o comunitat a la qual pertany l'individu.

- a. Factors personals: autoestima, autoconcepte, aptituds i habilitats, etc.
- b. Factors familiars: transmissió de valors, relacions familiars basades en la comunicació i el diàleg, criteris educatius congruents i gestió adequada del conflicte.
- c. Factors socials: oci i temps lliure, oportunitats socials formatives i laborals, models prosocials.

a. Factors personals

Els factors personals que actuen com a factors resilients per a la prevenció de conductes són l'autoestima o el grau de valoració d'un mateix i l'autoconcepte. Això es pot assolir per mitjà de les actituds següents:

- Valorar positivament els seus èxits.
- No desqualificar-lo, permetre l'expressió dels sentiments.
- Afavorir l'autonomia en les decisions i la capacitat de resolució de conflicte.

b. Factors familiars

Des del punt de vista de les relacions familiars, es tracta de:

- Transmetre valors positius.
- Fomentar hàbits adients (esport, alimentació, activitat i descans, son, organització del temps, etc.).
- Establir espais de diàleg i comunicació, i també evitar actituds excessivament autoritàries o permissives, tot reforçant l'establiment de normes i límits (estil educatiu democràtic).
- Adoptar una actitud positiva d'empatia, escolta i reforç respecte de les aportacions, els suggeriments, les opinions i les actuacions de l'adolescent, sempre que s'emmarquin dins de les normes i els límits establerts socialment.
- Afavorir la negociació i el pacte quan els interessos no coincideixen, tot evitant o gestionant adequadament els conflictes.

c. Factors socials

Les alternatives adequades de lleure s'han mostrat dissuasives de conductes de risc. Per aquest motiu, cal facilitar als adolescents l'ocupació del temps lliure per mitjà de l'esport, les activitats culturals i les recreatives a l'aire lliure, entre d'altres.

Al mateix temps, la pertinença a grups amb finalitats recreatives, de voluntariat o d'altres amb finalitats socials pot contribuir de manera positiva a la interiorització de valors com ara el respecte, la solidaritat i la cooperació.

Activitat 3

DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!

> vídeo
> 40 minuts

OBJECTIU 3

- Detectar els senyals d'alerta que permeten identificar conductes de risc.

CONTINGUTS

- Senyals d'alerta de les conductes de risc socials.
- Senyals d'alerta de les conductes de risc per a la salut.

a. Introducció a l'activitat

Els formadors comuniquen als participants que duran a terme una activitat per identificar situacions o comportaments que són senyals sobre els quals hem d'estar alerta, ja que poden significar el principi d'una problemàtica. La detecció precoç permet actuar a temps i sol·licitar suports útils per resoldre problemes de manera satisfactòria i prevenir conseqüències greus.

Cal transmetre a les famílies acollidores que la responsabilitat en la prevenció de les conductes de risc no ha de recaure únicament i exclusivament sobre elles. Per evitar la culpabilitat i el sentiment d'impotència que pot aparèixer en aquests casos, convé insistir en la funció d'acompanyament del tècnic en aquest procés i en l'existència de múltiples recursos als quals es pot acudir per demanar orientació i ajuda. Tanmateix, cal insistir que la família acollidora té un paper cabdal en la detecció precoç, ja que, d'aquesta manera, pot evitar conseqüències perjudicials per a l'acollit i els acollidors.

Es pretén donar un marc de referència als acollidors perquè siguin conscients que en la vida quotidiana es donen signes i conductes que poden alertar sobre possibles problemes incipients o ja instaurats.

PROBLEMÀTIQUES SOCIALS

Hi ha actituds i conductes que no han de representar necessàriament l'inici de situacions problemàtiques si es donen de manera puntual. Però, si són reincidents o s'han produït canvis importants de signe negatiu en la conducta de l'adolescent,

la família els ha d'interpretar com de risc i actuar en previsió de conseqüències greus. Alguns d'aquests senyals d'alerta són els següents:

- Violència o amenaça física o verbal.
- Furts repetits.
- Fugides.
- Mentides freqüents.
- Aïllament excessiu.
- Rebuig i absentisme escolar.
- Apatia i manca de motivació, ansietat, canvis d'hàbits, canvis d'estat d'ànim, baixa autoestima.

ABÚS D'ALCOHOL I D'ALTRES DROGUES

La necessitat d'experimentar en els adolescents afecta també les drogues. Tot sovint es donen situacions de pressió si en el context d'oci i diversió es consumeixen drogues. Moltes vegades la família no pot evitar-ne el consum, però pot detectar usos primerencs o abusius. Es poden observar canvis tant en la conducta com en l'aspecte o l'actitud:

- Pèrdua d'interès i motivació a l'escola o altres activitats.
- Fallades de memòria, oblit.
- Manca d'interès en l'aprenentatge personal.
- Canvis sobtats d'humor.
- Irritabilitat.
- Ulls vermells i vidriosos.
- Parpelles caigudes.
- Evidències reals de l'ús de les drogues i l'alcohol, com porros, pastilles, llaunes buides de cervesa, ampolles de vi, etc.
- Manca de diners, desaparició d'objectes valuosos, etc.

TRASTORNS DE LA CONDUCTA ALIMENTÀRIA

En l'anorèxia i la bulímia es generen una sèrie de conductes i actituds obsessives que giren al voltant de la imatge, el pes i el menjar que, en un principi, poden semblar pròpies de l'edat. Això no obstant, la presència d'un conjunt d'aquestes conductes ha d'alertar sobre l'inici del trastorn. Tot i que és més freqüent en les noies, cada vegada es dona més en els nois. S'hi han observat les conductes següents:

- Preocupació excessiva pel pes i la figura.
- Obsessió per l'alimentació i per perdre pes.
- Dieta restrictiva o afartades.
- Rebuig de certs aliments.
- Modificació d'hàbits alimentaris: seguiment de dietes, reducció intensa en la ingesta de menjar, rebuig de certs aliments.

- Conductes obsessives i rituals relacionats amb el menjar.
- Conductes de purga (vòmits, laxants o diürètics).
- Conductes impulsives (amagar menjar, mentir, autolesionar-se).
- Activitat física intensa.
- Aïllament social i familiar.
- Anar al lavabo després de menjar de manera excessiva.
- Absència de la menstruació en les noies.
- Veure's gras o grassa estant prim o prima.

CONDUCTES SEXUALS DE RISC

En l'adolescència els canvis sexuals es corresponen amb l'atracció pel sexe, cosa que duu, de vegades, a l'inici prematur de relacions sexuals. Així mateix, es donen enamoraments i desenamoraments tot sovint, cosa que provoca desequilibris emocionals. Una adequada educació sexual pot orientar aquestes situacions per evitar frustracions i altres conseqüències com l'embaràs no desitjat i les infeccions de transmissió sexual. No s'han caracteritzat conductes concretes per considerar-les en una llista com a senyals d'alerta, com en les problemàtiques anteriors. Tanmateix, sí que poden ser indicis de relacions massa precoces o no protegides les actituds o conductes obsessives pel sexe que es poden observar en el llenguatge, les aficions, etc. Així mateix, els indicis de promiscuïtat poden servir com a senyals que cal tenir en compte.

Una vegada reconeguts aquests senyals i analitzada la gravetat de la situació, la família, en col·laboració amb el tècnic de seguiment, es coordina amb altres professionals per poder tractar conjuntament el problema.

b. Vídeo

Un coordinador explica als participants que veuran un vídeo ([vídeo 7.3. Detectar a temps evita problemes!](#)) per analitzar casos sobre situacions en les quals es poden detectar senyals d'alerta. Es visualitza el primer cas i s'atura la imatge per contestar en grup les preguntes següents:

1. Quins creuen que són signes d'alerta en cada cas?
2. Com valoren la gravetat de la conducta?

Com a suport per als coordinadors, s'hi inclouen els casos i els possibles senyals d'alerta de conductes de risc en cadascun.

CAS 1

Possibles conductes sexuals de risc. Noia de 16 anys acollida des dels 8 pels seus avis paterns (60 anys l'avi i 56 anys l'àvia)

«Estic farta de la situació, sempre m'estan controlant. A ningú no li preocupa el que sento. Ja estic cansada que tota l'estona em preguntin amb qui surto i què faig. Ja sóc grandeta. Els meus avis sempre estan amoïnats perquè canvio de nòvio molt sovint, però és que m'enamoro contínuament. Estic en l'edat, no? Si no ho faig ara, quan ho faré? Ara estic ben penjada del meu nòvio. Fa dos mesos que sortim, però aquest sí que sembla el definitiu. Necessitem tant estar junts que mai no trobo el moment d'anar-me'n i, últimament, se'm fa una mica tard per tornar a casa. Els meus avis s'enfaden cada vegada i em controlen més. Fins i tot m'han arribat a preguntar si m'he ficat al llit amb els meus nòvios i si ara em fico al llit amb aquest. Doncs és clar!, els vaig dir, en quin món viviu? Tots els nois i les noies de la meva edat tenen relacions, a mi em sembla que és ben natural.

»Sé que els fa por que em passi com a la meva mare, però a mi això no em passarà mai. Jo sé amb qui vaig i sempre he tingut confiança amb els meus nòvios. Fins ara no m'ha passat res. Per què m'ha de passar res a partir d'ara? Es preocupen per...»

CAS 2

Possible consum de drogues. Avi i àvia materns (62 i 60 anys). Tenen acollits dos néts, en Raül i en Pere, de 14 i 10 anys, respectivament

«Hem estat molt tranquils amb els nostres néts, són dos nois modèlics, sempre han ajudat a casa, han anat bé en els estudis i els seus amics són uns xicots molt responsables. Fa dos dies, mentre netejava la tauleta de nit d'en Raül, vaig trobar papers de fer cigarretes i, pel que sabem, avui dia ja no es cargolen cigarretes. Això deu ser segurament per fer-se porros. A més, fa una temporada que no estudia gens a casa, diu que no té deures. Es tanca a la seva habitació amb la música alta i quan intentes parlar-hi et contesta malament. Sembla estar sempre de mal humor i no vol escoltar. Deu ser l'edat, potser. Fins i tot en Pere nota estrany el seu germà.

»Ho hem plantejat al noi, però ell ens diu que pensem bestieses. Evidentment, no pensem permetre que el nostre nét es converteixi en un drogoaddicte perquè, si no és per les bones, haurà de ser per les males, ja n'hem tingut prou en aquesta família amb el seu pare.»

CAS 3

Possibles robatoris. Noi de 13 anys acollit pels seus avis, de 65 i 58 anys

«El noi està molt bé amb nosaltres (la seva àvia i jo). Té bons amics al barri, tot i que no treu bones notes, no li agrada estudiar o no serveix, no ho sé. Gaire interès no hi posa. Home, ara la vida és molt diferent, hi ha coses noves que nosaltres no entenem: els ordinadors, els jocs, els mòbils, etc.

»El noi no té ordinador perquè són molt cars, però sí que té un mòbil i envia missatges i aquestes coses. Bé, la veritat és que ja n'ha tingut uns quants, el primer l'hi va regalar el seu oncle i al cap de poc temps va dir que era dolent i que el canviava per un altre. Jo no sé com funciona això, però amb aquest que té ara ja n'ha tingut tres.

»Nosaltres no li donem una paga gaire gran perquè no tenim gaires diners, però ell tampoc ens en demana més, s'hi conforma. Tot i que últimament pensem que això de canviar de mòbil és una mica estrany, i no volem pensar que pugui estar robant, però no n'estic gaire segur.»

CAS 4

Possible trastorn de la conducta alimentària. Nena de 16 anys acollida per la seva tia de 40 anys

«La meva neboda té ara 16 anys i en fa dos que està amb mi i amb la meva família, els meus dos fills i el meu marit. Per a mi és com la meva filla. Mai no hem tingut problemes amb ella perquè és una nena molt responsable i molt treballadora. Treu bones notes i sempre està pendent dels altres.

»Crec que ara li deu agradar algun noi, ja que últimament es preocupa molt per la seva imatge i no parla tant amb les amigues. Sempre és davant el mirall. Diu que està grassa, sobretot les cames. No es vol engreixar, de manera que menja molt poc, beu molta aigua, fa molt d'exercici i coses així. Cada vegada la veig més prima, i ella tossuda que li sobren quilos. Sempre fa alguna dieta que ha llegit en una revista o ha vist a la televisió. Jo crec que la imatge és important per trobar una feina i per ser més ben considerat pels altres, jo també em cuido.»

CAS 5

Absentisme escolar. Pere, de 15 anys i acollit pels seus oncles

«Mai no he anat gaire bé a l'escola, em costa molt d'esforç entendre les explicacions dels professors i al final no els escolto.

»Des de fa dos anys em sento encara més perdut i desconnectat, ja que no entenc res. M'avorreixo molt durant les classes i els professors acostumen a cridar-me l'atenció perquè no paro de parlar.

»Així que he optat per no anar a l'institut. Quin sentiment té?
»D'altra banda, a mi sempre m'ha agradat això de la mecànica, reparar cotxes, motos, etc. Això sí que m'agradaria estudiar-ho! No les assignatures tan "pal" ...
»A casa els retrets són continus perquè no vaig a l'institut. Els meus oncles em diuen que així no faré res en la vida i que tinc el cap ple de fantasies.»

Tot seguit es detallen alguns senyals d'alerta de conductes de risc que poden servir de suport als coordinadors:

Conductes sexuals de risc (cas 1)

- Llenguatge i aficions exageradament relacionades amb el sexe.
- Relacions amb diverses parelles.
- Sospita de relacions sexuals sense preservatiu.
- Expressar baixa percepció de risc.
- Expressar sentiment d'invulnerabilitat.

Ús abusiu de drogues (cas 2)

- Pèrdua d'interès i motivació a l'escola o altres activitats.
- Fallades de memòria, oblit.
- Manca d'interès en l'agencament personal.
- Canvis sobtats d'humor.
- Irritabilitat.
- Ulls vermells i vidriosos.
- Parpelles caigudes.
- Evidències reals de l'ús de les drogues i l'alcohol, com porros, pastilles, llaunes buides de cervesa, ampolles de vi, etc.
- Manca de diners, desaparició d'objectes valuosos, etc.

Problemes socials (casos 3 i 5)

- Violència o amenaça física o verbal.
- Furts repetits.
- Fugides.
- Mentides freqüents.
- Aïllament excessiu.
- Rebuig i absentisme escolar.
- Apatia i manca de motivació, ansietat, canvis d'hàbits, canvis d'estat d'ànim, baixa autoestima.

Trastorns alimentaris (cas 4)

- Preocupació excessiva pel pes i la figura.
- Obsessió per l'alimentació i per perdre pes.
- Dieta restrictiva o afartades.
- Rebuig de certs aliments.
- **Modificació d'hàbits alimentaris: seguiment de dietes, reducció intensa en les quantitats de menjar, rebuig de certs aliments.**
- Conductes obsessives i rituals relacionats amb el menjar.
- Conductes de purga (vòmits, laxants o diürètics).
- Conductes impulsives (amagar menjar, mentir, autolesionar-se).
- **Activitat física intensa.**
- Aïllament social i familiar.
- Anar al lavabo després de menjar de manera excessiva.
- Absència de la menstruació en les noies.
- **Veure's gras o grassa estant prim o prima.**

c. Conclusions

Un cop passat el temps de la reflexió en grup sobre els casos, es fa la posada en comú de les idees recollides. Perquè els participants recordin millor els personatges del vídeo, es projectarà una diapositiva en la qual apareixeran tots els personatges del vídeo ([diapositiva 7.3. Detectar a temps evita problemes!](#)).

Diapositiva 7.3. DETECTAR A TEMPS EVITA PROBLEMES!

Un coordinador anirà anotant a la pissarra el llistat amb els senyals d' alerta que vagin aportant els participants, intentant que responguin el perquè d'aquests senyals.

Com a conclusió, un coordinador explica quins són els senyals d' alerta que s'han de conèixer d'algunes problemàtiques específiques, i insisteix que el seu paper davant la detecció d'aquests senyals és contrastar i demanar orientació als professionals que s'encarreguen de l'educació i la salut dels seus fills acollits, com ara els professors del centre educatiu, els metges d'atenció primària, els tècnics d'acolliment, de serveis socials o d'altres d'especialitzats en la problemàtica concreta, segons el cas. En tots els casos és convenient establir el diàleg i la confiança tant com sigui possible. Posteriorment s'ofereix per escrit als participants la llista anterior amb els senyals d' alerta de cada cas.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Valorar el clima i la participació de la sessió en general. Devolució del grau d'assoliment dels objectius plantejats.

SESSIÓ 8
El reforç personal a les
persones acollidores

SESSIÓ 8

El reforç personal a les persones acollidores

Les situacions estressants en la vida familiar poden ser infinites i seria impensable estudiar-les una per una. Totes poden induir a sentiments d'inseguretat i tensió i, per tant, conduir a una inestabilitat general davant de qualsevol acció que faci referència a la maduració de les persones acollides. Per fer-hi front i evitar els sentiments d'inseguretat i els pensaments distorsionats que porten al patiment, cal valorar la pròpia tasca, prendre decisions de manera adequada i no deixar passar gaire temps entre l'apreciació d'algun factor que ocasiona tensions en la família i el moment d'iniciar la recerca de la solució.

Les relacions interpersonals (família, amics, veïns, etc.) també constitueixen un element indispensable per a l'equilibri personal i afectiu. La manera en què les persones acollidores s'hi situïn pot ajudar o distorsionar la percepció d'elles mateixes i, en conseqüència, de la pròpia autoestima, la seguretat personal, la presa de decisions, etc. El reforç social sota el guiatge de persones significatives és un factor important per al manteniment d'un autoconcepte positiu. En general, les persones acollidores i, en particular, les àvies no en tenen i han d'aprendre a reconstruir-lo internament a partir d'elles mateixes.

A. Objectius de la sessió

1. Reconèixer les pròpies potencialitats.
2. Analitzar les respostes cognitives generades per situacions difícils.
3. Introduir elements de reflexió per a la presa de decisions.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
L'AUTOCONeixEMENT
(diàlegs simultanis i treball en grup, 35 minuts)
- **Activitat 2**
PENSAR EN POSITIU
(exposició del coordinador i treball en grup, 40 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCió
(exposició del coordinador, estudi de casos i treball en grups, 45 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Projector, ordinador portàtil amb reproductor de CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 8.0. **INTRODUCCIÓ**

Diapositiva 8.2. **PENSAR EN POSITIU**

Fitxes:

Fitxa 8.1. **AUTOCONEIXEMENT**

Fitxa 8.3. **DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCIÓ**

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Benvinguda als participants. Mitjançant la diapositiva es presenten al grup els objectius i el desenvolupament de la sessió ([diapositiva 8.0. Introducció](#)).

Diapositiva 8.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Reconèixer les pròpies potencialitats.
2. Analitzar les respostes cognitives generades per situacions difícils.
3. Introduir elements de reflexió per a la presa de decisions.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. L'AUTOCONEIXEMENT**
(diàlegs simultanis i treball en grup)
- **Activitat 2. PENSAR EN POSITIU**
(exposició del coordinador i treball en grup)
- **Descans**
- **Activitat 3. DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCIÓ**
(exposició del coordinador, estudi de casos i treball en grups)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

L'AUTOCONEIXEMENT

> diàlegs simultanis i treball en grup
> 35 minuts

OBJECTIU 1

- Reconèixer les pròpies potencialitats.

CONTINGUTS

- L'autoconeixement.
- Autoestima i autoconcepte.
- Valoració personal.
- Autoeficàcia.
- Tolerància a la frustració.

a. Introducció a l'activitat

Un coordinador exposa als participants que, a causa de l'educació rebuda, molts de nosaltres hem crescut amb la idea que no és discret lloar-nos ni presumir en públic de les nostres qualitats bones. A força de practicar aquesta creença, és possible que haguem arribat a oblidar moltes virtuts que hem anat aconseguint gràcies al nostre esforç de superació personal. Per ajudar a entendre els continguts d'aquesta activitat, es desenvolupa el següent marc teòric orientatiu. Cada tècnic ha de fer servir o adaptar la informació que consideri pertinent.

L'èxit i la felicitat en les nostres vides són un reflex de la confiança que tenim en nosaltres mateixos. Quan ens sentim bé amb nosaltres mateixos, ens sentim feliços de ser qui som, estem preparats per acceptar reptes, ens sentim més segurs, gaudim més de la vida.

Aquest conjunt de sentiments i pensaments que tenim de nosaltres mateixos és l'autoconcepte o l'autoestima.

L'autoestima és fonamental per a la salut mental i física de les persones. En alguns casos en què la percepció és negativa, aquesta produeix ansietat i depressió. No depèn només de la nostra manera de ser, sinó també de les nostres experiències al llarg de la vida. Les experiències i relacions que hem tingut amb els

altres, tot influeix en el nostre caràcter i, per tant, en la imatge que les persones tenim de nosaltres mateixes.

L'autoconcepte o autoestima deriva de la comparació subjectiva que fem de la nostra persona amb els altres, del que aquests ens diuen i del seu comportament envers nosaltres. També dels nostres èxits i fracassos personals. Podem definir l'autoconcepte com la valoració o l'estima que cada persona té d'ella mateixa. És la dimensió afectiva del nostre comportament en la mesura que ens agradem o no. L'autoestima és el reconeixement de les coses positives que tenim les persones i el reconeixement d'aquelles altres coses o aspectes menys positius que també tenim.

Una valoració positiva produeix un sentiment de satisfacció. Una valoració negativa produeix desassossec i inseguretat. Per això, el fet de conèixer les coses negatives serveix per generar el desig de millorar el comportament i incrementar la satisfacció amb un mateix. Si coneixem bé quins aspectes del nostre comportament són els que hem de canviar, estarem en el camí d'incrementar, millorar i desenvolupar l'autoestima.

Per mirar d'incrementar el nostre autoconcepte, hem de començar per ser els nostres millors amics. Primer de tot, acceptar-nos tal com som, pensant que tots som diferents, ja que en això es basa la diversitat humana. Estimar-nos més i millor, desenvolupar el sentit de l'humor, prestar-nos més atenció tot dedicant més temps a fer els que ens agrada, no tenir por de les responsabilitats o la presa de decisions, aprendre dels errors i tornar-ho a intentar amb coratge. Ningú no queda lliure d'error i cal descobrir la cara positiva dels fracassos. Ens hem d'alegrar pels èxits assolits, tot i que siguin petits o poc importants, i simplificar la vida adreçant-nos cap a aquells objectius realment valuosos per a cadascú.

No és fàcil canviar la nostra autoestima. Si ho fos, ningú no patiria per tenir-la massa baixa, ni hi hauria persones tímides o dependents, però tampoc no és una tasca impossible si ens ho proposem. Les persones tenim prou capacitat per aprendre i canviar el que no ens agrada de nosaltres mateixos al llarg de la nostra vida.

Amb una bona autoestima i un bon autoconcepte s'aconsegueix:

- Més acceptació d'un mateix i dels altres.
- Menys tensions i més domini de l'estrès.
- Una visió més positiva i optimista de la vida.
- Una bona acceptació de les responsabilitats personals i la sensació de tenir el control de les coses.
- Més independència.
- Més i millor capacitat d'escoltar els altres.
- Més equilibri emocional.
- Gaudir de les situacions socials, però també de la soledat.
- Més autoconfiança, més humor i creativitat.

- Menys pors davant els riscos i fracassos, per tal com es reprenen com una experiència que permet transformar els punts febles en oportunitats.
- Augment de la capacitat d'expressar sentiments.
- Eliminació de sentiments negatius.
- Més il·lusió, motivació, entusiasme i capacitat per gaudir dels plaers de la vida.

b. Diàlegs simultanis

Un coordinador explica als participants que durant 15 minuts es dedicaran a una activitat oposada a la que estan acostumats a fer. Consisteix a fer que cada participant presumeixi del que val.

Es formen parelles, preferentment de persones que no es coneguin gaire, i durant 10 minuts cada participant comparteix amb la seva parella alguns dels seus atributs físics, les qualitats i les capacitats de què se senti més orgullós; és a dir, allò que li agrada del seu físic, de la seva manera de ser i aquelles coses que sap fer millor. Cada persona respon les qüestions següents que li planteja la seva parella ([fitxa 8.1. Autoconeixement](#)).

Fitxa 8.1. AUTOCONEXEMENT

1. Dos atributs físics que m'agraden de mi mateix.
2. Dues qualitats de la meva personalitat de les quals estic satisfet.
3. Una capacitat o habilitat pròpia que m'agrada especialment.

Cada comentari ha de ser positiu, no es permeten comentaris negatius.

c. Treball en grup

Passat el temps indicat, es torna al grup per fer una posada en comú sobre el que s'ha treballat i per reflexionar conjuntament sobre la importància de servir com a model per a les persones que ens envolten a partir de les nostres qualitats.

Amb aquesta finalitat, es formulen les preguntes següents:

- Consideren interessant que la persona acollida aprengui i copii les seves bones qualitats?
- Com mantenen les seves qualitats i habilitats en situacions de conflicte? (conèixer en quines circumstàncies ens podem mantenir fermes i autocontrolar-nos)

A mesura que van sorgint les respostes en el grup, un coordinador apunta a la pissarra les diferents respostes per arribar a unes conclusions finals, sempre com a reforç del que es comenta sobre l'autoestima i la transformació dels punts febles en potencialitats.

d. Conclusions

Com a conclusió, podem destacar que una qualitat com ara la paciència és positiva en ella mateixa, però ho deixa de ser si deriva en «passotisme» o deixadesa. És possible que en algun moment la comoditat o una altra circumstància alterin aquestes bones qualitats. En canvi, l'agressivitat, per exemple, és una qualitat negativa, però es pot transformar en positiva si la utilitzem de manera controlada per mantenir el nostre afany en una cosa positiva. Com ja hem comentat abans, es tracta de descobrir els punts forts i febles i transformar aquests últims en potencialitats (Sheeman, 2000; Vila i Fernández, 1990).

Activitat 2

PENSAR EN POSITIU

> exposició del coordinador i treball en grup
> 40 minuts

OBJECTIU 2

- Analitzar les respostes cognitives generades per situacions difícils.

CONTINGUTS

- Equilibri i reconstrucció del pensament.

a. Introducció a l'activitat

Cada persona interpreta de manera diferent les situacions que viu. D'aquestes interpretacions deriven sentiments que determinen la manera d'enfrontar-se als esdeveniments.

Les situacions difícils que viu la persona acollidora li poden ocasionar alteracions emocionals i sentiments d'impotència. El nivell d'estrès produït es deu, en molts casos, a les pròpies interpretacions i percepcions de les situacions que es viuen. I aquestes percepcions depenen de l'autoestima, de la qualitat de les relacions interpersonals que s'han viscut i de diversos factors que conformen la complexitat de la realitat individual.

b. Exposició del coordinador

Com a inici de l'activitat, convindria analitzar els pensaments que poden interferir negativament en la dinàmica familiar. Per això, seria útil treballar sobre les diferents formes de pensament i anotar a la pissarra, a mesura que es dugui a terme l'exposició, els diferents tipus de pensament i les seves característiques.

Per donar suport al coordinador en l'exposició dels diferents tipus de pensament i les seves característiques, a continuació es descriu un guió orientatiu.

Pensament selectiu o filtratge. Se centra en les coses negatives i obvia les positives. S'explica al grup que, en aquests casos, només es veu un aspecte de la realitat i se n'exclou la resta. Ens centrem en una part de la situació, que s'exagera o

distorsiona en no percebre-la dins del conjunt. És com si féssim servir un tub per mirar un paisatge: només en veuríem una part, sense valorar-ne el conjunt. Allà on sigui que dirigim el tub, només en tindrem una visió parcial.

(La televisió s'ha espatllat. L'acollidora, que té quatre nens, diu: «Ja no ho aguant més, m'ha espatllat la resta del dia». Això no és cert. Es pot aprofitar aquesta circumstància per plantejar als nens una altra activitat.)

Pregunta al grup: «A algú se li acut un altre exemple?».

Conclusions o atribucions desmesurades. És l'exageració de la situació o l'esdeveniment.

De vegades interpretem la conducta dels altres negativament i com a intencionada, i la veiem com una amenaça. Ho hem de superar amb explicacions alternatives.

(El nen acollit no vol sopar. Crec que té mal de panxa. No vol sortir de la seva habitació, ni parlar-me. Crec que li deu passar alguna cosa molt dolenta...)

Pensaments alternatius: li pot haver passat alguna cosa a l'escola; potser s'ha enfadat amb un amic; o no ha preparat bé l'examen de l'escola; o està emocionat perquè veurà la seva mare; o no vol veure la seva mare demà, etc.

Pregunta al grup: «A algú se li acut un altre exemple?».

Generalització. Utilització d'etiquetes a partir d'experiències insuficients.

(Sempre em diu mentides, mai no em fa cas, mai no ho aconseguiré, aquesta nena és com sa mare, etc.)

Pregunta al grup: «Un altre exemple, si us plau, possibles pensaments alternatius».

Interpretació del pensament. Sense que ningú no hagi dit res, la persona creu saber què senten els altres i per què es comporten com ho fan. Es considera capaç d'endevinar què senten els altres respecte d'ella.

(Una cara seriosa seria interpretada com «Està enfadat amb mi»; manca de gana seria interpretat com «No li agrada el dinar».)

Catastrofisme. Anticipar les pitjors conseqüències.

(«Si va amb aquest amic tindrà un accident», «Amb les notes que ha tret l'expulsaran», etc.)

(La menor acollida ha anat al cinema amb les amigues, com altres vegades, però avui s'endarrereix massa. Els avis acollidors pensen: «Ha tingut un accident, l'han atracat o violat, etc.»)

(La conducta de fer petits furtis en els nens, força comuna entre els 8 i els 12 anys, pot portar els acollidors a tenir por que es converteixin en lladres o que això els marqui un camí cap a la delinqüència. Que la conducta sigui habitual no vol pas dir que no s'hagi de corregir, però tenint en compte l'«ara», no pensant que això els portarà a una vida de presons i marginació.)

Es demana al grup un altre exemple. Pensaments alternatius.

La culpabilitat. La persona manté que els altres són responsables del seu patiment o pren el punt de vista oposat i es culpa ella mateixa de tots els problemes dels altres.

(«Si no l'hagués deixat sortir a passejar, aquell gos no l'hauria mossegada.»)

La rigidesa. La persona té una llista de normes rígides sobre com haurien d'actuar tant ella com els altres. Les persones que transgredeixen aquestes normes la fan enfadar i també se sent culpable si ella mateixa les viola.

El predomini d'uns pensaments o uns altres està en funció de la cultura i el mode de vida de les persones.

Amb aquesta reflexió, es pretén que les persones acollidores reconstrueixin els seus pensaments a fi d'assolir un equilibri que eviti el bloqueig de tot intent de solució. I, alhora, que, per mitjà de l'ús d'exemples, aprenguin a reconèixer quins són els que podrien fer servir en la seva vida diària.

c. Treball en grup

A partir de l'explicació, els participants veuen unes il·lustracions i han d'estar atents per reconèixer-hi quants pensaments d'aquests tipus poden distingir i quins creuen que provoquen l'acció. Amb aquestes reflexions, es pretén que les persones acollidores iniciïn un procés de reconstrucció dels seus pensaments per assolir un major equilibri que els ajudi a evitar el bloqueig de tot intent de solució.

L'activitat es basa en les il·lustracions d'una situació que pot tenir diferents lectures i que un coordinador els mostra a través d'una diapositiva ([diapositiva 8.2. Pensar en positiu](#)). El coordinador projectarà la primera diapositiva, que representa la següent situació.

SITUACIÓ A:

Es veu la imatge d'un noi amb aspecte *punk*, és a dir, amb cadenes, tatuatges, *pircings*, etc. La seva postura pot semblar agressiva o amenaçadora.

Es concedeix uns quants segons a fi que els participants observin la imatge i, tot seguit, es fa una posada en comú de les idees que els ha suggerit aquella imatge. Un dels coordinadors va anotant les idees a la pissarra.

d. Conclusions

Després de la posada en comú, es fa una reflexió en grup que està introduïda per una segona il·lustració en la qual es mostra un possible final a la situació proposada ([diapositiva 8.2. Pensar en positiu](#)).

SITUACIÓ B:

En aquesta imatge veiem el mateix noi que amb el braç (que a la imatge anterior suggeria intent d'agressió) ajuda una persona que ha rel·liscat.

A partir de les idees apuntades a la pissarra poden anar determinant els tipus de pensament que s'han generat i poden destacar que en determinades situacions ens deixem dur pels prejudicis, els estereotips, etc.

Activitat 3

DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCIÓ

> exposició del coordinador, estudi de casos i treball en grups
> 45 minuts

OBJECTIU 3

- Introduir elements de reflexió per a la presa de decisions.

CONTINGUTS

- Aspectes que afavoreixen la presa de decisions.

a. Introducció a l'activitat

Amb aquesta activitat es pretén oferir a les persones acollidores elements per agafar seguretat davant la pròpia realitat.

b. Exposició del coordinador

Agafar seguretat pot contribuir a la presa de decisions de manera responsable. La necessitat de seguretat se situa dins de les necessitats primàries que fan que la persona rebi certa motivació i satisfacció, perquè es relacionen estretament amb la conservació, a llarg termini, de la vida i la salut.

Convé aclarir que la presa de decisions consisteix a reflexionar amb calma. Cal considerar tots els elements que coneixem de la situació i les possibles solucions alternatives i les seves conseqüències per poder triar la que ens sembli més adient. Pot ser útil distingir entre diverses maneres de prendre decisions.

En la majoria dels casos, la causa que genera el problema és dins del nostre camp d'acció i, per tant, podem prendre una decisió de caràcter correctiu, és a dir, que elimini la presència del problema.

Altres vegades, després d'haver trobat la causa del problema, observem que no estem en condicions d'eliminar-la perquè s'escapa del nostre camp d'acció. En aquesta situació, la decisió que convé prendre és la d'intentar gestionar el problema i actuar sobre altres elements que en compensin els efectes negatius. Es tracta de superar el problema tot aplicant-hi una decisió de caràcter adaptatiu.

Finalment, també acostumem a prendre decisions de tipus provisional, que tenen com a únic objectiu reduir l'efecte negatiu del problema i donar-nos temps per analitzar-lo en profunditat i prendre després una decisió, ja sia correctiva o adaptativa. I, de vegades, evitar prendre la decisió és una temptació més gran que la de procurar, de debò, fer una tria adient.

En general, la causa primordial del desig de fugir d'una decisió és la por de cometre errors. Al cap i a la fi, decidir és triar, i triar és una responsabilitat que té conseqüències, tant si decidim fer alguna cosa com si no.

Hauríem de procurar que les persones acollidores aprenguessin a treballar en la «decisió responsable», és a dir, la que exigeix esforç i reflexió.

c. Estudi de casos

Un coordinador llegeix el cas següent:

Una noia de 16 anys és a punt d'acabar l'ESO. Sempre ha estat molt estudiosa i els seus resultats acadèmics són molt bons. Fins fa ben poc la seva il·lusió era continuar estudiant a la universitat. Tota la família n'estava orgullosa i l'animava a continuar, però, sense motiu aparent, ara que s'acosta el moment de decidir, diu que vol deixar els estudis i posar-se a treballar. Per a la família ha estat una notícia inesperada i no saben què fer per fer-li veure que la seva postura no la beneficia gens.

Després es dona la possibilitat que algun dels participants comentí algun aspecte sobre el cas i que reflexioni sobre la presa de decisions en ella mateixa.

A títol orientatiu, es presenten algunes de les possibles aportacions que poden sorgir en la reflexió.

De vegades ens resulta molt molest decidir sobre alguna cosa.

L'autoestima és un factor important en la presa de decisions encertades. Quan una persona té l'autoestima baixa, és fàcil convèncer-la per fer gairebé qualsevol cosa, ja que depèn massa dels consells dels altres. Això passa perquè no té prou força i coratge per escoltar els seus propis pensaments. Hi ha moltes maneres d'escapar del compromís del propi pensament.

Fins i tot determinar no fer res ja és prendre una decisió. Tot i que pot ser la més còmoda en un primer moment, és possible que no sigui la més adequada.

Com que res no és totalment bo o totalment dolent, la presa de decisions resulta una tasca difícil en la qual es pot constatar, amb més claredat, la inseguretat i la feblesa de la persona.

Les raons o els motius d'aquesta dificultat poden ser tres:

- Primera. La presa de decisions exigeix la tria entre diverses alternatives i, per tant, suposa renunciar a altres opcions, amb la qual cosa comporta la possibilitat d'equivocar-se.
- Segona. La presa de decisions està molt vinculada en totes les organitzacions humanes al principi d'autoritat. Les decisions que es prenen poden i han d'afectar terceres persones.
- Tercera. Sovint la presa de decisions té conseqüències per a altres persones que, en sentir-se'n afectades, generen conflictes. Però, d'altra banda, la no adopció de decisions pot originar, en molts casos, més problemes i conflictes que no pas una decisió presa, encara que no hagi estat encertada.

Una decisió no s'hauria de prendre en qualsevol moment ni a la lleugera. Caldria establir un procés ordenat.

Procés de presa de decisions:

1. Es busca quins avantatges té cadascuna de les decisions.
2. Es busca quines repercussions té en terceres persones.
3. Es busca quines conseqüències suposa aquesta presa de decisions per a nosaltres i per als altres.
4. Les decisions compartides. Valorar qui ha de formar part del procés de decisió i quina implicació hi té cadascú.

d. Treball en grups

Una vegada conegut el procés de presa de decisions, es demana als participants que el duguin a terme en grups petits sobre la base del cas presentat. Com a suport, se'ls lliura una fitxa en la qual anoten les decisions preses (fitxa 8.3. Digues que sí quan pensis que és la millor opció).

Fitxa 8.3. DIGUES QUE SÍ QUAN PENSIS QUE ÉS LA MILLOR OPCIO

AVANTATGES	REPERCUSSIONS	CONSEQÜÈNCIES

Al cap d'uns 15 minuts, exposen les seves conclusions al grup.

A partir d'aquests suggeriments, es comparen les conseqüències de cada alternativa i es tria la que sembli més positiva.

e. Conclusions

És important destacar que la presa de decisions sempre suposa un procés ordenat i metòdic en el qual s'analitzen i es valoren les possibles solucions i es tria la millor opció. En pensar en possibles solucions, cal tenir en compte els punts següents:

- Els nostres punts forts o potencialitats (per basar-nos-hi o per fer-los servir).
- Els nostres punts febles (per mirar d'enfortir-los).
- Les oportunitats que podríem aprofitar en cada moment.
- Les circumstàncies i situacions que podrien amenaçar la possible decisió i la manera d'evitar-les.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es valora el clima i la participació de la sessió en general. Es fa una devolució del grau d'assoliment dels objectius plantejats.

Si amb aquesta sessió hem aconseguit que cadascun dels participants hagi decidit estimar-se una mica més, acceptar les seves frustracions, aprendre dels fracassos, establir una imatge positiva d'un mateix i mantenir pensaments positius com «**Estic bé**», «**Ho puc fer**», cada persona haurà arribat a alguna cosa beneficiosa, se sentirà més segura i gaudirà més de la vida.

SESSIÓ 9
Relació amb la comunitat
i utilització de recursos

SESSIÓ 9

Relació amb la comunitat i utilització de recursos

La sessió pretén aprofundir en el **coneixement** i l'ús **adequat** dels **recursos** disponibles a la comunitat com a elements que facilitin a les famílies extenses acollidores el millor exercici del seu paper. Al mateix temps, aquesta activitat pretén que els acollidors puguin accedir a períodes de descans i els proporciona **informació** sobre **ajudes** i **suports** instrumentals que eventualment els descarreguin de determinades tasques.

L'accés a aquests recursos pot arribar a ser una tasca complicada per a les famílies extenses acollidores, ja que la majoria estan integrades per persones grans (avis) que tot sovint no acostumen a conèixer els diferents recursos comunitaris que poden aprofitar. A més, aquesta situació es pot agreujar si aquestes persones no saben com detectar les diferents necessitats o mancances que els afecten o no disposen dels mitjans necessaris per fer-ho. En definitiva, moltes de les famílies extenses acollidores a què ens referim poden no tenir consciència de les dificultats o els problemes que pateixen, o s'estimen més resoldre'ls dins de casa.

Per això, cal ajudar que aquestes persones **prenguin consciència** de les **dificultats** i dels **recursos** dels quals poden disposar en les seves diferents varietats (recursos locals, regionals o estatals), que aprenguin a detectar les seves necessitats i a sol·licitar ajuda en funció de la disponibilitat amb què comptin en el lloc on visquin.

Tot i que, en gran manera, la cobertura i disponibilitat d'aquests recursos depenen del lloc de residència de les famílies, en termes generals podem distingir els recursos i ajuts que provenen de les administracions i els que provenen de diferents tipus d'organitzacions com ara ONG, associacions de veïns, grups d'autoajuda, etc.

A. Objectius de la sessió

1. Identificar les necessitats i els interessos de les famílies extenses acollidores que puguin ser coberts pels recursos de caràcter comunitari.
2. Informar els participants dels recursos comunitaris que hi ha d'acord amb el perfil de les famílies extenses acollidores.
3. Analitzar les expectatives de les famílies acollidores sobre ajuts, programes i serveis.

B. Índex de la sessió

- **Introducció a la sessió** (5 minuts)
- **Activitat 1**
NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM
(treball en grups, 40 minuts)
- **Activitat 2**
DE QUINS RECURSOS DISPOSEM?
(exposició oral, 25 minuts)
- **Descans** (15 minuts)
- **Activitat 3**
COM FEM SERVIR ELS RECURSOS?
(estudi de casos, 60 minuts)
- **Valoració i tancament de la sessió** (5 minuts)

C. Materials i recursos

- Pissarra i retoladors
- Ordinador portàtil amb CD-ROM

- **CD-ROM**

Diapositives:

Diapositiva 9.0. INTRODUCCIÓ

Fitxes de treball:

Fitxa 9.1. NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM

Fitxa 9.2. DE QUINS RECURSOS DISPOSEM?

Fitxa 9.3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS? CASOS DE L'1 AL 4

D. Desenvolupament de la sessió

INTRODUCCIÓ A LA SESSIÓ

> 5 minuts

Els coordinadors donen la benvinguda als participants i els agraeixen l'assistència.

Tot seguit, un dels coordinadors explica que en aquest tema s'identifiquen les diferents necessitats de recursos comunitaris que puguin tenir els acollidors i s'intenten adequar a la realitat dels que hi ha a la seva comunitat. Després, amb el suport d'una diapositiva ([diapositiva 9.0. Introducció](#)), explica els objectius generals i les activitats d'aquesta sessió.

Diapositiva 9.0. INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

1. Identificar les necessitats i els interessos de les famílies extenses acollidores que puguin ser coberts pels recursos de caràcter comunitari.
2. Informar els participants dels recursos comunitaris que hi ha d'acord amb el perfil de les famílies extenses acollidores.
3. Analitzar les expectatives de les famílies acollidores sobre ajuts, programes i serveis.

ÍNDEX DE LA SESSIÓ

- **Introducció a la sessió**
- **Activitat 1. NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM**
(treball en grups)
- **Activitat 2. DE QUINS RECURSOS DISPOSEM?**
(exposició oral)
- **Descans**
- **Activitat 3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS?**
(estudi de casos)
- **Valoració i tancament de la sessió**

Activitat 1

NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM

> treball en grups
> 40 minuts

OBJECTIU 1

- Identificar les necessitats i els interessos de les famílies extenses acollidores que puguin ser coberts pels recursos de caràcter comunitari.

CONTINGUTS

- Necessitats de recursos, suports i serveis comunitaris de les famílies.

a. Introducció a l'activitat

S'introdueix l'activitat tot explicant als participants que es tracta d'identificar i fer explícites les seves necessitats principals, tant les que els afectin com a acollidors com les que facin referència a la família o a alguns dels seus membres, i que siguin percebudes pels participants com a importants. L'activitat consisteix en un treball en grups.

b. Treball en grups

Un coordinador demana als participants que es distribueixin en grups de quatre o cinc persones que no es coneguin d'abans. Se'ls dona una fitxa amb una sèrie de preguntes que han de contestar ([fitxa 9.1. Necessitats i recursos que coneixem](#)).

Fitxa 9.1. NECESSITATS I RECURSOS QUE CONEIXEM

QÜESTIONARI SOBRE NECESSITATS

- Quines necessitats tenen com a acollidors del seu nét o néta, o nebot o neboda?
- Quins tipus de recursos coneixen dels que estan disponibles a la seva comunitat?
- D'aquests recursos, quins han fet servir?

Els membres de cada grup trien un portaveu, amb preferència algú que no hagi fet aquest paper abans, que apunta les respostes a les preguntes plantejades a fi d'exposar-les, després, a la resta dels companys.

POSADA EN COMÚ

Un dels coordinadors demana alternativament als portaveus de cada grup que enumerin les necessitats i els recursos, i l'altre coordinador els anota a la pissarra en uns quadres com aquests:

NECESSITATS	RECURSOS	UTILITZATS	NO UTILITZATS

c. Conclusions

Com a conclusió, un dels coordinadors fa una síntesi en la qual resumeix les idees aportades pels participants i para una atenció especial a la importància de la **utilització dels recursos** per cobrir les necessitats detectades. Tot això s'ha de dur a terme fent servir un llenguatge planer. El coordinador disposa d'un guió de possibles necessitats

que pot fer servir a la síntesi a fi de completar les enumerades pels participants. Les dades pertanyents als recursos que hi ha s'aborden a l'activitat següent. Tot seguit s'expressen les necessitats a les quals les famílies fan referència més sovint segons l'experiència dels professionals.

GUIÓ DE POSSIBLES NECESSITATS

- Necessitats econòmiques.
- Suport escolar.
- Suport en activitats diàries a causa de la sobrecàrrega.
- Necessitats de salut (d'acollidors i acollits).
- Enfrontament de possibles problemes de conducta dels acollits o dels seus pares.
- Necessitats d'orientació sexual.
- Necessitats de lleure i temps lliure.
- Necessitats d'orientació en el desenvolupament afectiu.
- Suport en les necessitats de membres de la família amb discapacitats.

Activitat 2

DE QUINS RECURSOS DISPOSEM?

> exposició oral
> 25 minuts

OBJECTIU 2

- Informar els participants dels recursos comunitaris que hi ha d'acord amb el perfil de les famílies extenses acollidores.

CONTINGUTS

- Recursos comunitaris (de l'administració i d'ONG): programes, disponibilitat, situació, forma d'accés, condicions i contraprestacions.

a. Introducció a l'activitat

Un dels coordinadors explica breument als participants que en aquesta activitat es mira d'**informar** sobre els **recursos** de què disposen per poder fer front a les necessitats que han expressat a l'activitat anterior i als quals es poden adreçar en el seu àmbit local, comarcal i regional.

b. Exposició oral

Un coordinador duu a terme una exposició oral breu, fent servir un llenguatge planer, sobre els diferents recursos a què podrien tenir accés les famílies acollidores en funció de les necessitats i del coneixement previ que mostrin els participants. D'acord amb això, es presenten els diferents recursos amb les adreces, els telèfons d'interès i les persones de contacte, i es lliuren en format imprès a cada participant al final de la sessió. En alguns recursos cal explicar-ne la finalitat concreta, el «per a què serveix»; per exemple, el psicòleg o el logopeda, o qualsevol altre que requereixi una explicació més detallada. Per poder fer-ho, els coordinadors han d'actualitzar, abans de la sessió i cada cert temps, aquesta informació tot emplenant la fitxa adjunta, el contingut de la qual, òbviament, és diferent en cada àmbit territorial en què es faci l'activitat ([fitxa 9.2. De quins recursos disposem?](#)).

NECESSITATS ECONÒMIQUES	
Nom del recurs:	
Descripció del recurs:	
Entitat:	
Adreça:	
Persona de contacte:	 Telèfon:
Dies d'atenció:	 Horari d'atenció:
Disponibilitat:	☐ Permanent ☐ Temporal Data límit

Per mirar d'organitzar les possibles respostes a aquestes necessitats, es proposa el següent mapa orientatiu de recursos, que en cap cas no s'ha de repartir als participants i que cal adaptar i concretar a cada lloc i a cada comunitat (donant per fet que les famílies saben que poden comptar amb els professionals dels serveis de Protecció de Menors):

>> (Vegeu quadre a la pàgina següent)

NECESSITATS I RECURSOS A LA COMUNITAT	
NECESSITATS	RECURSOS
Necessitats econòmiques	• Prestació per un fill al seu càrrec. • Ajudes individuals per a tractaments d'urgència.
Suport escolar	• En l'àmbit escolar hi ha classes de suport escolar. • En els centres socials s'organitzen activitats orientades a suplir aquestes possibles dificultats. • Activitats fetes a les parròquies, en diferents ONG i a través de les associacions de mares i pares (AMPA).
Suport en activitats diàries	• Comptar amb el suport d'altres membres de la família. • Voluntariat. • Ajuda a domicili. • Programes de respir familiar. • Programes de guarderies temporals.
Necessitats de salut	• Xarxa sanitària, específica per a cada cas concret en funció de la malaltia (centre d'atenció primària). • Grups d'autoajuda creats per associacions de malalts o afectats (associacions de malalts renals, d'esclerosi múltiple, de nens hiperactius i d'anorèxia, entre d'altres). • Tractament privat de psicologia i logopèdia.
Afrontament de possibles problemes de conducta (tant en aollits com en els seus pares)	• Orientació per part dels tècnics dels serveis de Protecció de Menors (intervenció familiar). • Unitats de Salut Mental Infants i Juvenils. • Escoles de pares. • Orientació i mediació familiar. • Programes d'antiviolència familiar. • Punts de trobada.
Necessitats d'orientació sexual	• Planificació familiar, Consulta Jove, centres educatius, etc.
Necessitats de lleure i temps lliure	• Centres de dia, tant per a gent gran com per a menors. • Associacions de veïns i de mestresses de casa. • Centres i campaments de joventut. • Activitats esportives de joventut. • Compensació social a través del joc. • Ludoteques. • Centres d'atenció a la infància.
Necessitats d'orientació en el desenvolupament afectiu	• Fomentar, si no n'hi ha, la creació de grups d'autoajuda, tant per a aollidors com per a menors. • Promoure activitats de grups de nois i noies aollits amb l'objectiu de normalitzar la seva situació.
Suport en les necessitats de membres de la família amb discapacitats	• Centres de valoració de discapacitats. • Centres per a nens i adolescents amb necessitats educatives especials. • Educació especial. • Programes d'integració educativa i d'inserció laboral.

c. Conclusions

Els coordinadors acaben l'exposició dels recursos amb una puntualització que s'amplia a l'activitat següent. Tot i que hi ha molts recursos sobre el paper, l'accés a aquests s'ha de concretar **en relació amb la seva disponibilitat**, el **grau d'accessibilitat** per a les famílies i el seu **grau d'ajust** a les característiques de cada problema o necessitat familiar. També és important deixar clar que cal posar fi a la por de destapar les necessitats, que cal identificar-les i que, a l'hora de sol·licitar ajudes, no s'ha d'abandonar al primer intent.

Activitat 3

COM FEM SERVIR ELS RECURSOS?

> estudi de casos
> 60 minuts

OBJECTIU 3

- Analitzar les expectatives de les famílies acollidores sobre ajuts, programes i serveis.

CONTINGUTS

- Recursos i necessitats de les famílies extenses acollidores.

a. Introducció a l'activitat

Un coordinador explica als participants que en aquesta activitat, per mitjà de l'estudi de casos pràctics:

- S'identifiquen les necessitats que es plantegen les famílies.
- Es relacionen els recursos amb les necessitats.
- Es veu de quina manera aquests recursos contribueixen a ajudar les famílies.

b. Estudi de casos

Un dels coordinadors explica que l'activitat es durà a terme a través de l'estudi de casos. Amb aquests casos es pretén analitzar diverses situacions en les quals s'identifiquin necessitats i recursos per cobrir aquelles necessitats.

En primer lloc, un coordinador indica que treballaran amb quatre casos que llegeix als participants. A continuació es distribueix els participants en quatre grups. A cada grup se li lliura una de les fitxes de casos a treballar ([fitxa 9.3. Com fem servir els recursos? Casos de l'1 al 4](#)). Cada fitxa conté un seguit de qüestions sobre cada una de les històries a què els participants han de respondre.

Entre els membres del grup es tria un portaveu que anota les respostes a les diferents preguntes plantejades i després exposa a la resta de participants les conclusions a les quals s'hagi arribat.

Fitxa 9.3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS? CAS 1, ANNA I BLANCA

CAS 1: Anna i Blanca

L'Anna i la Blanca són dues germanes de 7 i 11 anys que fa sis mesos que estan en acolliment familiar judicial amb uns oncles paterns. Entre aquests i els pares de les nenes no hi ha una bona relació, i els pares no estan d'acord amb l'acolliment. Les nenes van ser tutelades per l'administració regional per negligència dels pares, que han tingut problemes amb les drogues. Abans de passar a l'acolliment amb els seus oncles, les nenes van passar un any i mig en un centre de menors.

L'adaptació a la nova escola no ha estat bona. Totes dues presenten retard escolar, especialment la gran, que, a més, té una discapacitat lleu, però amb dificultats motrius i de llenguatge.

Fitxa 9.3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS? CAS 2, JOAN

CAS 2: Joan

En Joan és un nen de 12 anys que està en acolliment judicial permanent amb els seus avis paterns. La mare d'en Joan no està d'acord amb l'acolliment. Els pares estan separats des que el pare va abandonar el domicili familiar quan en Joan tenia 5 anys. Les males relacions de parella, el consum d'alcohol dels pares i el tracte negligent van motivar la tutela d'en Joan.

Els avis, tots dos jubilats i residents en un municipi de 10.000 habitants, tenen problemes de salut, especialment l'àvia, que pateix forts mals de cap dels quals no se sap el motiu i que sovint provoquen que hagi d'anar a l'hospital de la capital. L'economia familiar és deficient i tenen problemes per arribar a final de mes.

Els conflictes són freqüents entre els avis i la mare d'en Joan, que els insulta i amenaça molt sovint.

Actualment en Joan presenta un cert retard escolar, inestabilitat psicològica i problemes de son, i en certes temporades té problemes d'alimentació.

Fitxa 9.3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS? CAS 3, CAROLINA

CAS 3: Carolina

La Carolina és una adolescent de 15 anys i en fa un que està en un acolliment administratiu amb els seus avis materns. L'avi està jubilat prematurament per invalidesa. Abans d'estar amb els seus avis, la Carolina va viure en un centre de menors a petició dels pares, que no podien exercir les seves responsabilitats. Els dos anys anteriors a l'acolliment va viure amb la seva mare i amb el company sentimental d'aquesta. Hi ha sospites de possibles abusos sexuals de la parella de la mare a la nena. Els pares són toxicòmans i tots dos estan malalts de sida.

La Carolina té dos germans de 19 i 23 anys que viuen cadascun amb la seva parella respectiva, de manera autònoma i sense cap problemàtica social destacable.

La Carolina no té un grup d'amics. Manifesta conductes molt provocatives i es relaciona molt amb nois a qui atrau sexualment. Els avis, davant aquest comportament, li restringeixen molt les sortides i la controlen en excés.

Fitxa 9.3. COM FEM SERVIR ELS RECURSOS? CAS 4, XAVIER

CAS 4: Xavier

En Xavier és un adolescent de 14 anys que en fa deu que viu amb els seus avis paterns en règim d'acolliment permanent. Actualment fa 3r d'ESO a l'institut del seu poble.

Des de fa uns mesos, els avis d'en Xavier reben constants trucades del centre preguntant-los per què el noi no va a classe, ja que fins i tot ha passat setmanes sense anar-hi.

Una veïna d'en Xavier de la seva edat, la Lara, ha comentat als avis del noi que l'ha vist en un parc a la vora de l'institut amb alguns amics amb aspecte molt descarat, fumant porros i bevent cervesa.

Els avis d'en Xavier han intentat parlar-hi, però sempre els diu que no són els seus pares, que ell és molt gran per saber què fa i que el deixin en pau.

Quadre que cal emplenar en cada un dels casos:

NECESSITATS	RECURSOS	EN QUÈ POT AJUDAR CADA RECURS?

Els coordinadors van passant pels grups per resoldre dubtes, ajudar els participants que s'hagin desviat dels objectius i desbloquejar situacions que impedeixin que el grup avanci. Tanmateix, els coordinadors han d'evitar interferir en la tasca assignada, llevat que la seva ajuda sigui sol·licitada o s'observi un bloqueig dels membres del grup.

POSADA EN COMÚ

Una vegada feta l'anàlisi del cas en cada grup, es procedeix a la posada en comú. Un dels coordinadors demana als portaveus de cada grup que vagin exposant les solucions que donarien a cada cas (necessitats, recursos, el que aportaria cada recurs), mentre l'altre coordinador anota a la pissarra les respostes en un quadre com aquest:

CASOS	NECESSITATS	RECURSOS	EN QUÈ POT AJUDAR CADA RECURS?
1			
2			
3			
4			

Finalment, els participants que ho vulguin exposen el seu cas i entre tothom s'intenta identificar necessitats i possibles recursos. Aquesta part de l'exercici és molt interessant amb vista a avaluar l'assoliment d'objectius de la sessió, per la qual cosa convindria animar els participants a compartir els seus problemes i les seves necessitats i cercar-hi solucions entre tots.

c. Conclusions

Un coordinador duu a terme una síntesi del que han expressat els acollidors i deixa molt clar que les seves **pròpies capacitats i potencialitats** són el recurs més important per a l'adolescent acollit. També fa referència a l'existència de recursos normalitzats i no específics i a la utilització i **no abús** d'aquests recursos per part de les famílies acollidores, amb la qual cosa se les anima a fomentar l'**autonomia familiar**. Evidentment, tots els recursos descrits hi poden ajudar, però són els acollidors els qui han de veure en quina mesura s'ajusta cada recurs a les necessitats concretes de cada cas o situació.

Tot això es porta a terme fent servir un llenguatge planer i adaptat al grup i cal assegurar-se en tot moment que tots els participants entenen el que s'aborda a la sessió.

A continuació, i com a orientació per als coordinadors, es presenten alguns dels recursos que cal utilitzar en cada un dels casos presentats:

CAS 1	CAS 2	CAS 3	CAS 4
• Suport escolar en el centre. • Activitats de reforç escolar d'altres entitats. • Voluntariat. • Família extensa. • Logopèdia. • Pediatre. • Centres de valoració de discapacitats.	• Ajudes econòmiques (administració regional, Hisenda, Seguretat Social). • Psicòleg. • Suport veïnal. • Punt de trobada. • Suport escolar en el centre.	• Associacions o grups juvenils. • Punt de trobada. • Orientació familiar. • Consulta Jove (educació sexual). • Germans. • Unitat de Salut Mental Infantil i Juvenil. • Ajuda econòmica.	• Associacions o grups juvenils. • Suport veïnal. • Suport en el centre. • Família extensa. • Activitats de lleure i temps lliure. • Psicòleg o orientador.

VALORACIÓ I TANCAMENT DE LA SESSIÓ

> 5 minuts

Es duu a terme l'anàlisi de la sessió tot recordant que el recurs principal són ells mateixos, que les seves pròpies capacitats i potencialitats constitueixen el recurs més important per al noi o la noia acollit. També cal fer referència a la utilització correcta d'aquests recursos per part de les famílies acollidores i animar-les a fomentar l'autonomia familiar.

Referències bibliogràfiques

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Administration for Children and Families (1999). *www.acf.dhhs.gov/programs/cb* (1/22/00).
- AMORÓS, P.; FUERTES, J.; ROCA, M. J. (1994). *Programa para la formación de familias acogedoras*. Madrid: Ministeri d'Afers Socials i Junta de Castella i Lleó.
- AMORÓS, P.; PALACIOS, J.; FUENTES, N.; LEÓN, E.; MESAS, A. (2003). *Familias canguro. Una experiencia de protección a la infancia*. Barcelona: Fundació "la Caixa".
- AMORÓS, P.; PALACIOS, J.; FUENTES, N.; LEÓN, E.; MESAS, A. (2002). *Programa per a la formació de famílies acollidores d'urgència-diagnòstic*. Barcelona: Fundació "la Caixa".
- BAUMRIND, D. (1967): «Child Care Practices Anteceding Three Patterns of Preschool Behaviour». *Genetic Psychology Monographs* (75, 43-88).
- BAUMRIND, D. (1971): «Current Patterns of Parental Authority». *Developmental Psychology Monographs* (4, 1-103).
- BERGERHED, E. (1995). «Kinship and network care in Sweden». A Thelen (ed.), *Foster Children in a Changing World*. Documentation of the 1994 European IFCO Conference in Berlin. Berlín: Arbeitskreis Zur Forderung Von Pflegekindern E.V.
- BERRICK, J. D.; BARTH, R. P.; NEEDELL, B. (1994). «A comparison of kinship foster homes and foster family homes: implications for kinship foster care as family preservation». *Children and youth services review* (núm. 16, p. 33-64).
- CASCO, F. J. (2003): *Ideas y representaciones sociales de la adolescencia*. Universidad de Sevilla (tesi doctoral no publicada).
- CHILD WELFARE LEAGUE OF AMERICA (1994). *Kinship Care. A Natural Bridge*. Washington: CWLA.
- COLTON, M.; WILLIAMS, M. (1997). «The nature of foster care: International trends». *Adoption and Fostering* (núm. 21, p. 44-49).
- CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICES (1993). *Kinship Foster Care: An Emerging Federal Issues*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- CWLA (1994). *Kinship care. A Nature Bridge*. Washington DC: CWLA.
- DUBOWITZ, H.; SAWYER, R. (1994). «School behavior of children in kinship care». *Child Abuse and Neglect* (núm. 18(11), p. 899-911).
- FERNÁNDEZ DEL VALLE, J.; BRAVO, A. (2003). *Situación actual del acogimiento de menores en España*. Universitat d'Oviedo. Document no publicat.

- GEBEL, T. (1996). «Kinship care and non-relative family foster care: A comparison of care-giver attributes and attitudes». *Child Welfare* (núm. 75, p. 5-18).
- GREFF, R. (1999). «Kinship, fostering, obligations and the State». A R. Greef (ed.), *Fostering Kinship. An International perspective on Kinship foster care* (p. 7-20). Anglaterra: Ashgate.
- HEGAR, R.; SCANNAPIECO, M. (ed.) (1999). *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. Oxford University Press.
- HEGAR, R. L. (1993). «Assessing attachment: Permanence and kinship in choosing permanent homes». *Child Welfare* (núm. 72, p. 367-378).
- Informe de l'*Instituto Andaluz de la Juventud 2003*.
- KELLER, T.; WETHERBEE, K.; LE PROHN, N.; PAYNE, V.; SIM, K.; LAMONT, E. (2001). «Competencies and problem behaviors of children in family foster care: Variations by kinship placement status and child race». *Children and Youth Services Review* (núm. 23, p. 915-940).
- LEPROHN, N. S. (1994). «The role of the kinship foster parent: A comparison of the role conceptions of relative and non-relative foster parent». *Children and Youth Services Review* (núm. 16(1), p. 107-122).
- MACCOBY, E. E.; Martin, J. A. (1983). «Socialization in the Context of the Family: Parent-child Interaction». A: J. S. Hetherington (ed.), *Handbook of Child Psychology* (vol. 4). *Socialization, Personality and Social Development* (p. 1-101). Nova York: Wiley.
- MANCIAUX, M.; VANISTENDAEL, S.; LECONTE, J.; CYRULNICK, B. (2003): «La resiliencia: estado de la cuestión». A: Manciaux, M. (comp). *La resiliencia: resistir y rehacerse*. Barcelona: Gedisa Editorial.
- MOSEK, A.; ADLER, L. (1993). *Identity Development of Adolescent Girls in Foster Care-Comparison of Adolescents Placed in Kinship vs. Unrelated Foster Families*. Unpublished Paper Presented at IFCO. Conference. Dublín.
- MOTRICO, E.; FUENTES, M^a. J.; BERSABÉ, R. (2001): «Discrepancias en la percepción de los conflictos entre padres e hijos/as a lo largo de la adolescencia». *Anales de Psicología de la Universidad de Murcia* (vol. 17-1-, p. 1-13).
- O'BRIEN, V. (2000). «Relative care: A different type of foster care-implications for practice». A G. KELLY; R. GILLIGAN, *Issues in Foster Care. Policy, Practice and research*. Londres i Filadèlfia: Jessica Kingsley Publishers (p. 193-213).
- OLIVA, A. (2003): «Adolescencia en España a principios del siglo XXI». *Cultura y Educación*, 15(4), 1-11.
- PALACIOS, J.; LEÓN, E.; FERNÁNDEZ, Y.; AMORÓS, P.; FUENTES, N.; FUERTES, J. (2004). *Programa de formación para la adopción nacional, especial e internacional*. Comunitat d'Andalusia.

- PORTENGEN, R.; VAN NEUT, B. (1995). «Foster care in family and social networks». A D. Mc Teigue (ed.), *A Journey Through Fostering*. Dublín: Irish Foster Care Association.
- PORTENGEN, R.; VAN NEUT, B. (1999). «Assessing family strengths. A family systems approach». A R. Greef (ed.), *Fostering Kinship. An International perspective on Kinship foster care* (p. 49-68). Anglaterra: Ashgate.
- ROWE, J.; CAIN, H.; HUNDLEBY, M.; KEANE, A. (1984). *Long-term Foster Care*. Londres: Batsford.
- SCANNAPIECO, M.; HEGAR, R. L. (1996). «A non-traditional Assessment framework for kinship foster homes». *Child Welfare* (núm. 75(5), p. 567-582).
- SHEEMAN, E. (2000): *Cómo mejorar tu autoestima*. Madrid: Océano.
- SHORE, N.; SIM, K.; LE PROHN, N.; KELLER, T. (2002). «Foster parent and teacher assessment of youth in kinship and non-kinship foster care placements: Are behaviors perceived differently across settings?». *Children and Youth Service Review* (núm. 24, p. 109-134).
- THOBURN, J. (1994). *Child placement: Principles and practice*. Aldershot: Wildwood House.
- TORREGO, J. C. (2000): *Medición de conflictos en instituciones educativas. Manual para la formación de mediadores*. Madrid: Ediciones Narcea.
- U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES (2000). *Report to the congress on kinship care*. Washington DC: U.S. Department of Health and Human Services.
- VERDUGO, M. A.; JENARO, C.; ARIAS, B. (1995): «Actitudes sociales y profesionales hacia las personas con discapacidades: estrategias de evaluación e intervención». A: M. A. Verdugo (coord.): *Personas con discapacidad. Perspectivas psicopedagógicas*. Madrid: España Editores, p. 79-143.
- VILA, J.; FERNÁNDEZ, M. (1990): *Activación y conducta*. Madrid: Alhambra.
- VILLALBA, C. (2002). *Abuelas cuidadoras*. València: Tirant lo Blanch.

Els papers utilitzats a aquesta publicació són Cocoon Silk de 135 g per a l'interior i Simbol Freelifelife Satin P. W. Premium White de 300 g per la coberta, ambdós amb certificat FSC®, marca que garanteix una gestió forestal responsable.